

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว
ผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ : ศึกษากรณีชุมชนยวน ตำบลต้นตาล
อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี



นางสาวดวงกมล เวชวงศ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PRESENTATION OF THE YUAN ETHNIC IDENTITY IN THE CONTEXT OF
TOURISM VIA LOCAL MUSEUM AND RIVERSIDE MARKET : A CASE STUDY OF
YUAN COMMUNITY, TOMBON TONTAN, SAO HAI DISTRICT,
SARABURI PROVINCE

Miss Duangkamon Wetchawong

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบท
ของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมที่น่านและตลาดท่าเสา
: ศึกษากรณีชุมชนยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาให้
จังหวัดสระบุรี

โดย

นางสาวดวงกมล เวชวงศ์

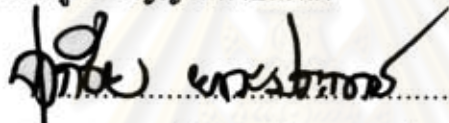
สาขาวิชา

มานุษยวิทยา


อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก


ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท


..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์)


..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล)


..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ)

ดวงกมล เวชวงศ์: กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนใน
บริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าหน้า: ศึกษากรณี
ชุมชนยวน ตำบลคันดาล อำเภอเสাইให้ จังหวัดสระบุรี. (THE PRESENTATION
OF THE YUAN ETHNIC IDENTITY IN THE CONTEXT OF TOURISM
VIA LOCAL MUSEUM AND RIVERSIDE MARKET : A CASE STUDY
OF YUAN COMMUNITY, TAMBON TONTAN, SAO HAI DISTRICT,
SARABURI PROVINCE) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล, 210 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิจัย
ภาคสนามโดยการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนยวนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ศึกษา
สำนักทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านคันดาล และศึกษากระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนในบริบท
ของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าหน้า โดยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
แนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดพิธีกรรมท้องถิ่น และแนวคิดการท่องเที่ยว มาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์
ผลการวิจัยพบว่า ตำบลคันดาลประกอบไปด้วยกลุ่มคนในชาติพันธุ์ยวนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพวกเขายังคงมีสำนึก
ในความเป็นชาติพันธุ์ยวนอยู่อย่างชัดเจน แม้จะอพยพจากถิ่นฐานเดิมคือเมืองเชียงแสนมาอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคม
แห่งใหม่มานานกว่า 200 ปี ผ่านการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย แต่สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวก
เขาก็ยังคงดำรงอยู่และรักษาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ชาวยวนบ้านคันดาลได้แสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของตนผ่าน
การใช้ชีวิตประจำ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชาวยวนยวน การจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี การ
ก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและการจัดตั้งตลาดท่าหน้าบ้านคันดาล ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวได้เข้ามาในชุมชน
ทำให้ชาวยวนต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อความอยู่
รอดของพวกเรา โดยพวกเขาได้มีการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของตนผ่านสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชน
2 แห่ง ได้แก่ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และตลาดท่าหน้าโบราณบ้านคันดาล ซึ่งความเป็นยวนที่ถูกนำเสนอผ่านทั้ง
2 สถานที่นี้ล้วนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ คือ 1.การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 2. การเลือกสัญลักษณ์
ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามคำนิยามที่กำหนดขึ้น โดยมีวิธีการที่เกี่ยวข้องในการนำ
สัญลักษณ์ต่างๆที่เลือกไว้มาใช้ คือ การใช้ธงเก่า การประดิษฐ์สิ่งใหม่ การใช้ของเดิมที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลง
3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว และ 4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน
ภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ซึ่งการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวนี้
จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ความเป็นยวนจะมีความชัดเจน
มากน้อยเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นไปเพื่อ
ประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับ

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ลายมือชื่อนิติศ.....ดวงกมล.....เวชวงศ์.....
สาขาวิชา มานุษยวิทยา..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2553

5180714024 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEYWORDS : LOCAL MUSEUM / RIVERSIDE MARKET / THE PRESENTATION OF THE ETHNIC IDENTITY / YUAN / TOURISM

DUANGKAMON WETCHAWONG : THE PRESENTATION OF THE YUAN ETHNIC IDENTITY IN THE CONTEXT OF TOURISM VIA LOCAL MUSEUM AND RIVERSIDE MARKET : A CASE STUDY OF YUAN COMMUNITY, TOMBON TONTAN, SAO HAI DISTRICT, SARABURI PROVINCE. ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR SIRIRATH ADSAKUL, Ph.D., 210 pp.

This qualitative research obtained data from related documents, participatory and non-participatory observations, in-depth interviews of informants. The aim of the study was to research Yuan communities in Tambon Tontan concerning their geographical, economical, political, social, cultural aspects, to investigate their identity consciousness and to study the process of presenting their identity in the context of tourism through a local museum and a riverside market. The concepts of ethnic identity, local museums and tourism were employed in this study.

It is found that most of the residents in Tambon Tontan are of Yuan ethnicity and still preserve their identity even though they live in a community with diverse cultures. Their ancestors migrated from Chiang San 200 years ago. They still do their daily activities in the same way as their ancestors did, participate in Yuan youth activities, organize a Yuan Club in Saraburi, set up the local museum and set up the Tontan riverside market. With the introduction of tourism, the people of the Yuan community have had to adjust themselves to keep their ethnic identity by highlighting Yuan identity through two key tourist attractions – the local museum and the riverside market. These two attractions include 1. the definition of being Yuan in the concerned context, 2. the choice of exhibits symbolizing their identity in such contexts which involve the use of old items, the production of new items, the use of existing items and their adaptation, 3. the presentation of their identity in the context of tourism and 4. the presentation of their identity depending on interaction in the context of tourism. However, this presentation has had to be continuously adapted in light of the interaction and the benefits it provides.

Department : Sociology and Anthropology

Field of Study : Anthropology

Academic Year : 2010

Student's Signature Duangkamon Wetchawong

Advisor's Signature Sirirath Adsakul

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงสำเร็จลงไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือจากทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ชาววนบ้านต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และพาไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่างๆของชุมชน ทั้งข้อมูลจากตัวบุคคลและจากสถานที่ รวมถึงการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเสมือนเป็นลูกหลานในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวตระกูล อันได้แก่ นายสมจิตต์ นางวงเดือน นายบัณฑิต นางไพวรรณ นายอภิวัฒน์ และนางกฤษณา พิทยานุตร ที่ให้ที่อยู่อาศัยอันสะดวกสบายและอาหารแต่ละมื้อในยามที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูล รวมถึงน้ำใจไมตรีที่มีให้ตลอดมาในช่วงระยะเวลาที่ลงทำการวิจัยในพื้นที่ ลำดับต่อมาที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงคือ ครอบครัวโคมวัฒนา อันได้แก่ นายวินัย นางนงนุช นายภูวนันท์ นายภูมิพัฒน์ และนางสุนิสา ที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆเรื่อง ตั้งแต่การให้ที่อยู่อาศัย อาหารในแต่ละมื้อ และคอยไปรับไปส่งในพื้นที่วิจัยเมื่อยามที่ต้องเก็บข้อมูล ตลอดจนกำลังใจและความห่วงใยต่างๆที่มีให้ผู้วิจัย กลุ่มบุคคลที่สำคัญลำดับต่อมาที่ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงด้วยความเคารพและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง คือ อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน อันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ ที่สละเวลามาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และคอยให้คำแนะนำ ความรู้ แนวคิดต่างๆ แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ ท่านต่อมาคือ รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ ที่สละเวลามาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะ ในส่วนรายละเอียดของข้อมูลและจุดบกพร่องต่างๆของการเขียนวิทยานิพนธ์ อาจารย์ท่านสุดท้ายที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ แอดสกุล ที่ยินดีรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย และคอยให้คำแนะนำ ตักเตือน เคี่ยวเข็ญวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ ทำยสุดนี้กลุ่มบุคคลสำคัญที่ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงอย่างขาดเสียไม่ได้คือครอบครัวของผู้วิจัยเอง อันได้แก่ นายไพศาล นางประทุม นายเอกพล และนางทองอาบ ที่คอยห่วงใย ให้กำลังใจ และช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ เรื่องตลอดช่วงระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งพวกท่านคือกำลังใจสำคัญที่สุดของผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากปราศจากความร่วมมือจากทุกท่าน วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงไม่สำเร็จลงได้ ทุกท่านคือส่วนสำคัญในความสำเร็จของผู้วิจัยและวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
โจทย์การวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. แนวคิดความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity).....	7
2. แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity).....	11
3. แนวคิดการท่องเที่ยว (Tourism).....	14
3.1 แนวคิดโลกาภิวัตน์กับท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	16
3.2 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ.....	21
4. แนวคิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (Local Museum).....	28
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	42
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	43
รูปแบบการวิจัยและแหล่งข้อมูล.....	43
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	43
ประชากรเป้าหมาย.....	44

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
บทที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานตำบลต้นตาล.....	47
ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสระบุรี.....	47
ลักษณะทางภูมิศาสตร์.....	47
การเมืองการปกครอง.....	49
ลักษณะทางประชากร.....	50
สภาพทางเศรษฐกิจ.....	50
ข้อมูลพื้นฐานตำบลต้นตาล.....	51
ประวัติความเป็นมาของชุมชนยวนบ้านต้นตาล.....	51
ลักษณะทางภูมิศาสตร์.....	53
สภาพทางเศรษฐกิจ.....	57
การเมืองการปกครอง.....	58
ลักษณะทางประชากร.....	59
สภาพสังคมและวัฒนธรรม.....	59
การสาธารณสุข.....	75
การบริการพื้นฐาน.....	75
ข้อมูลอื่นๆ.....	76
บทที่ 5 สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล.....	78
การสืบค้นและการรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ยวน.....	78
สำนึกทางชาติพันธุ์.....	82
อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน.....	89
บทที่ 6 ชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลกับการท่องเที่ยว.....	115
ประวัติการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน.....	115
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	117
กลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน.....	119

บทที่ 7	หอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ : กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว.....	137
	หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน.....	137
	กระบวนการเกิดขึ้นของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน.....	137
	หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน.....	139
	กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนที่เกี่ยวข้อง.....	146
	กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่จัดขึ้นในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน.....	146
	ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล.....	147
	กระบวนการเกิดขึ้นของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล.....	147
	จากวันแรกสู่ปัจจุบันของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล.....	164
	ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล.....	166
	กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนที่เกี่ยวข้อง.....	176
	การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล.....	178
	กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล.....	180
บทที่ 8	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	192
	สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	192
	บทสรุป.....	201
	ข้อเสนอแนะ.....	202
	รายการอ้างอิง.....	204
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	210

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางแสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดสระบุรี.....	49
2	ตารางแสดงจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้านในตำบลต้นตาล.....	59
3	ตารางแสดงการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชมรมไทยยวนสระบุรี.....	83



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่จังหวัดสระบุรี.....	48
2	แผนที่จังหวัดสระบุรีแสดงที่ตั้งของอำเภอเสนาให้.....	53
3	แผนที่ตำบลต้นตาล.....	55



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมหนึ่งที่ประกอบด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งอยู่ร่วมกันภายใต้การปกครองของประเทศไทย แต่ในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ดังกล่าวนี้ก็มีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกจัดให้เป็นคนชายขอบของสังคม ซึ่งรัฐชาติพยายามหลอมละลายความแตกต่างหลากหลาย โดยใช้นโยบายการสร้างชาติไทยให้เป็นหนึ่งของรัฐชาติ เช่น ชาวเขา และชาวมลายู เป็นต้น จนเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยมีรูปแบบของความขัดแย้งและการต่อต้านที่แสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การลุกขึ้นมารื้อฟื้นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่ม หรือประกาศถึงความมีตัวตนแห่งอัตลักษณ์ดังกล่าว เพื่อเรียกร้องสิทธิและทำทนายต่อรองกับอำนาจครอบงำของรัฐ เป็นต้น (ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 44 – 45)

ในขณะที่เดียวกันรัฐชาติเองก็ยังคงประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อีกหลากหลายกลุ่มที่ถูกรัฐผนวกและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยโดยดี โดยไม่ถูกรัฐนิยามให้เป็นคนชายขอบของความเป็นไทยเช่นในกลุ่มแรก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับรัฐชาติหรือมีความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐชาติ อีกทั้งยังมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น ชาวมอญที่ราชบุรี ชาวพวนที่นครนายก หรือชาวยวนที่สระบุรี เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงถูกผนวกและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติ โดยต่างมีอัตลักษณ์แห่งความเป็นไทยหรืออัตลักษณ์แห่งชาติร่วมกัน และมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ไปตามบริบทสถานการณ์ และเงื่อนไขต่างๆ ที่พวกเขาต้องเผชิญ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงอ้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เดิมของตนด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามก็มักมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ถูกกลืนกลายวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนไปเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมไทยเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้กระจายเข้าสู่ทุกพื้นที่ของทุกภูมิภาคในประเทศไทย (ยศ สันตสมบัติ, 2551 : 44 – 45 ; เจนสุดา สมบัติ, 2548 : 1 - 4) ผู้คนในท้องถิ่นเริ่มรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทำให้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปมีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น โลกาภิวัตน์จึงนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยและรวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในทุกมุมโลก ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งการลงทุนของต่างชาติ ในการแสวงหาแหล่งลงทุนใหม่ๆ เพื่อกระจายฐานการผลิตและการบริโภคของผู้คนในต่างสังคมและต่างวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดการ

ผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการอุปโภคบริโภคของผู้คนในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น ในไทยมีการผลิตพืชชาหน้าต้มยำกุ้ง ไก่ทอดเคเอฟซีรสลาบ เป็นต้น

จากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เกิดกลุ่มที่ห่วงใยในวัฒนธรรมเดิมของตนว่ากลัวจะสูญหายไป อันเป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ มีแบบแผนทางวัฒนธรรมเดียวกัน หรือมีวัฒนธรรมเหมือนกันทั่วโลก ขาดความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากความห่วงใยดังกล่าวจึงเกิดการรื้อฟื้น ฟื้นฟู วัฒนธรรมเดิมของตนขึ้นมา โดยเน้นการกลับสู่รากเหง้าทางวัฒนธรรมของตน โดยขบวนการรื้อฟื้นในระยะแรกนี้ยังคงเกิดในชุมชนบางพื้นที่ของสังคมไทย การรื้อฟื้นวัฒนธรรมของคนในกลุ่มนี้จึงเป็นไปเพื่อต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และเพื่ออ้างไว้ซึ่งชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของตน ซึ่งแตกต่างจากคนในกลุ่มแรกที่ถูกนิยามว่าเป็นชายขอบของสังคมไทยตามที่กล่าวไว้ข้างต้น(ยศสันตสมบัติ, 2551 : 44 – 45 ; สิริวิรัตน์ สีสสมบัติ, 2552 : 19 – 20)

ในขณะเดียวกันผลของโลกาภิวัตน์เองก็นำมาซึ่งธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งเกิดจากการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งที่มาเพื่อเยี่ยมชมความแตกต่างหลากหลายทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม หรือมาเพื่อแสวงหาผลกำไรหรือแหล่งลงทุนทางธุรกิจ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตมากขึ้นทุกขณะ และประเทศไทยเองก็ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือเชิงชาติพันธุ์ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น วัฒนธรรมตามท้องถิ่นต่างๆ จึงถูกใช้เป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดความสนใจและเงินตราจากนักท่องเที่ยว ทำให้ความแตกต่างและความหลากหลายของวัฒนธรรมมีความสำคัญขึ้นมาในฐานะที่วัฒนธรรมนำมาซึ่งเงินตราเข้าสู่ประเทศ โดยการที่วัฒนธรรมถูกทำให้กลายเป็นสินค้า รัฐเองจึงได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่นขึ้นอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่เข้าสู่ประเทศด้วย รัฐจึงมีนโยบายให้ชุมชนท้องถิ่นมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (สิริวิรัตน์ สีสสมบัติ, 2552 : 19 – 20)

จากการที่รัฐส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ และส่งเสริมสนับสนุนการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลายเหล่านั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งในสังคมไทยปัจจุบันเกิดการตื่นตัวลุกขึ้นมาฟื้นฟู ประดิษฐ์และสร้างสรรค์วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับบริบท เงื่อนไข และสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้เป็นสินค้ารองรับการเข้า

มาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยว (สิริรัตน์ สีสัมบัติ, 2552 : 19 – 20) โดยนำวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนดังกล่าวเป็นจุดดึงดูดหรือจุดขาย เพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจหรือยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมของตน หรือเพื่อสร้างความอยู่รอดในบริบทของโลกาภิวัตน์ ในขณะเดียวกันก็เพื่อประกาศความมีตัวตนของกลุ่มตนให้กับคนภายนอกได้รับรู้ และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนด้วย

ชุมชนชาวยวน แห่งตำบลต้นตาล เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่กำลังดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ซึ่งพวกเขาได้พยายามปรับตัวคล้อยตามไปกับบริบทเหล่านั้น โดยการฟื้นฟูวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นยวนบางส่วนที่สูญหายไปขึ้นมาใหม่ เพื่อฟื้นฟูความเป็นยวนและรองรับกับกระแสการท่องเที่ยวของสังคม และเพื่อผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ที่พวกเขาจะได้รับจากการปรับตัวในครั้งนี้ โดยพวกเขาได้ใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองที่มีอยู่เดิมและที่ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยว โดยมีการนำเสนออัตลักษณ์ผ่านสถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตและการแสดงทางวัฒนธรรมต่าง ๆ คือ หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลาดทำน้า ศิลปะการฟ้อนรำ ประเพณี และการละเล่นของชาวยวน แต่ทั้งนี้การนำเสนออัตลักษณ์ของคนยวนในบริบทของการท่องเที่ยวนั้นผู้วิจัยมองว่า ไม่ได้เป็นความพยายามนำเสนอความเป็นยวนดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่มีการปรับให้มีความสวยงาม แปลกใหม่ และมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย

ปัจจุบันชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลได้เปิดพื้นที่ของชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระบุรีที่จัดการบริหารโดยคนในชุมชนเอง โดยชุมชนใช้อัตลักษณ์ที่ตนมีเป็นจุดขายและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมากต่อสัปดาห์ ทำรายได้ให้กับคนในชุมชนเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งชุมชนชาวยวนตำบลต้นตาลนี้ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว (กินรี ทองคำ) ในปี พ.ศ. 2550 และปี พ.ศ. 2551 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และผ่านการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปีเดียวกัน นอกจากนั้นในปี 2530 ยังได้รับรางวัลหมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่นของจังหวัดสระบุรีด้วย ชุมชนยวนบ้านต้นตาลจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสระบุรี โดยตำบลนี้ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวยวน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ต่อมาจึงเริ่มมีคนไทยเข้ามาอยู่อาศัยแต่เป็นจำนวนน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาแต่งงานกับคนในชุมชน ส่วนการท่องเที่ยวที่ทางชุมชนจัดขึ้นนั้น เช่น การจัดตลาดนัดคนยวน ซึ่งชาวยวนเรียกว่า ตลาดทำน้า เป็นตลาดที่ชาวบ้านจะนำสินค้าที่ตนผลิตขึ้นมาขาย มีการจัดเลี้ยง

ขันโตกและการแสดงทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวชมในเวลากลางวัน และการให้บริการ ล่องเรือเพื่อเที่ยวชมธรรมชาติและพื้นที่รอบๆ ชุมชน เป็นต้น

โจทย์การวิจัย

ในบริบทของการท่องเที่ยวชาวยุโรปมีกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของตนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน และตลาดทำน้ำอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนยวนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาสำนักทางชาติพันธุ์ของชาวยุโรปบ้านต้นตาล
3. เพื่อศึกษากระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยุโรปผ่าน หอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ ในบริบทของการท่องเที่ยว

นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในการวิจัย

1. หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง พิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชน ต่างๆ ซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงทรัพยากรทางโบราณคดี สิ่งของเครื่องใช้ วัฒนธรรม ทางวัตถุ ความรู้ภูมิปัญญาที่มีหรือเคยมีในชุมชนนั้น ไม่มีแบบแผนการสร้างด้วยมาตรฐาน เดียวกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และไม่ได้ถูกนับรวมเข้าอยู่ในระบบของพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติที่กรมศิลปากรจะเข้าไปดูแลรับผิดชอบตามกฎหมาย รูปแบบของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหรือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นกับประเภทของวัตถุประสงค์ของ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มี หรือสิ่งที่ต้องการจัด แสดง อาจไม่มีวัตถุประสงค์ของที่โดดเด่นทรงคุณค่าเป็นพิเศษตามมาตรฐานของนักวิชาการด้าน พิพิธภัณฑ์ แต่มีความหมายอยู่ในตัววัตถุเองต่อระบบนิเวศ บริบทแวดล้อม สถานที่ หรือ ภูมิสังคมที่วัตถุนั้นเคยอยู่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันมาก่อน (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, 2550 : 116 - 123)
2. ตลาดทำน้ำ ในกรณีนี้หมายถึง บริเวณอาณาเขตที่ผู้คนนำสินค้าของตน มาวางขาย ซึ่งเป็นตลาดที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ตัวพื้นที่หรือบริเวณอาณาเขตของตลาด ตั้งอยู่บนบกซึ่งเรียกว่าทำน้ำ โดยมีความแตกต่างจากตลาดน้ำทั่วไปที่จะนำสินค้าลงไปขายใน แม่น้ำโดยวิธีการพายเรือ เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เป็นต้น หรืออาจทำโดยวิธีการอื่นๆ
3. การฟื้นฟู หมายถึง การทำให้เจริญงอกงามขึ้นมาใหม่ (พจนานุกรม นักเรียน (ฉบับปรับปรุง), 2544 : 372)

4. กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน และผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2537 : 156)

5. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่กลุ่มชาติพันธุ์นำมาใช้แสดงออกถึงสำนึกในทางชาติพันธุ์ของตน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับความแตกต่างที่เกิดขึ้นมาจากสำนึกในทางชาติพันธุ์ (ภูมิพัฒน์ เชตียานนท์, 2546 : 19 – 20)

6. สำนึกในทางชาติพันธุ์ หมายถึง การเลือกที่จะรับรู้ว่าตนเองเป็นใคร สังกัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ใด เป็นโครงสร้างที่มีหน้าที่สร้างความรู้สึกของการเป็นพวกเดียวกันของคนในกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่สร้างความแตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง (ภูมิพัฒน์ เชตียานนท์, 2546 : 19 – 20)

7. ยวน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับไทยยวน หรือที่เรียกว่า “ไทยเหนือ ” “ไทยล้านนา ” หรือว่า “คนเมือง ” ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์นี้มีหลายชื่อเรียกแต่แท้จริงแล้วคือคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ใช้ภาษาคำเมือง หรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ ภาษาถิ่นพายัพ ” ในการสื่อสาร เป็นต้น (สุรัชย์ จงจิตงาม, 2550 : 16)

8. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่ที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่ที่เป็นเป้าหมายเป็นการชั่วคราว เพื่อพักผ่อนอารมณ์ คลายความตึงเครียด เพื่อศึกษาเรียนรู้ เป็นการสร้างความสุขทางจิตใจในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540 : 2 – 4 ; นิคม จารุมณี, 2535 : 1)

9. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกลจากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ไม่ว่าจะ เป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (ดวงพร ภูวตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2550 : 29)

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล
2. ทำให้ทราบถึงกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนในบริบทของการท่องเที่ยว

3. ทำให้ทราบถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวน
ในบริบทของการท่องเที่ยว
4. เพื่อเป็นข้อมูลให้กับชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลในการนำไปใช้วางแผนเพื่อ
พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมต่อไป
5. เพื่อเป็นข้อมูลให้กับกลุ่มชาติพันธุ์หรือชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่สนใจจะ
นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนและต้องการจะทำชุมชนของตนให้เป็นชุมชนแห่งการ
ท่องเที่ยวโดยการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนต่อไป
6. เพื่อเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้วางนโยบายเกี่ยวกับ
การท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อไป



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity)

Fredrik Barth นำเสนอความคิดของเขาโดยยังไม่ได้ใช้คำว่า “Ethnicity” แต่ให้ความสำคัญกับความคิดรวบยอดต่อไปนี้ คือ “กลุ่มชาติพันธุ์” (Ethnic Group) “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์” (Ethnic Identity) “พรมแดนชาติพันธุ์” (Ethnic Boundary) โดย Fredrik Barth (1969 อ้างถึงใน นิติ ภาวครพันธุ์, 2541 : 218) ได้ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าเราจะยอมรับว่ากลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง ประชากรที่

- 1) มีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน ที่แสดงลักษณะว่าเป็นพวกเดียวกัน
- 2) ร่วมคุณค่าทางวัฒนธรรมพื้นฐานชุดเดียวกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านรูปแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรม
- 3) สร้างแบบแผนการติดต่อสื่อสารและการร่วมสังสรรค์มีความสัมพันธ์กัน
- 4) กำหนดให้สมาชิกภาพซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในกลุ่มเดียวกันและผู้อื่นหรือคนต่างกลุ่มว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มแต่ละกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะกลุ่ม

Barth (1969 อ้างถึงใน นิติ ภาวครพันธุ์, 2541 : 219) เห็นด้วยกับลักษณะทั้ง 4 ประการข้างต้นว่าใช้ได้อย่างกว้างๆ ทั่วไป แต่เขาคิดว่าหากเราพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ในแง่ขององค์กรทางสังคม ลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ลักษณะประการที่ 4 โดยเขาได้ขยายความออกไปว่า ลักษณะสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ว่ามีจุดเด่น 2 ประการ ได้แก่

- 1) สมาชิกของกลุ่มต้องสำนึกว่าตนเองสังกัดอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน

- 2) ในอีกด้านหนึ่ง สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ในระบบสังคมเดียวกันต่างยอมรับว่าสมาชิกของกลุ่มที่หนึ่งดังกล่าว เป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นตามที่พวกเขายืนยัน

ตามความคิดของ Barth (1969 อ้างถึงใน นิติ ภาวครพันธุ์, 2541 : 219) เขามองว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นกระบวนการที่มีสองด้านและไม่อาจแยกออกจากกันได้เลย กล่าวคือ ในด้านหนึ่งปัจเจกชนแต่ละคนจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ที่ตนเองร่วมดำรงชีวิตอยู่ด้วย ต้องตระหนักเสมอว่าตนเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง มี

พฤติกรรมตลอดจนความคิดความเชื่ออยู่ภายใต้กรอบวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น เพราะกลุ่มเป็นทั้งที่มา เป็นรากเหง้าของตน เป็นแหล่งอ้างอิงอัตลักษณ์ของตน ในด้านตรงกันข้าม สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่นๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มของตนก็ต้องยอมรับว่า เขาหรือเธอคนนั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เขาหรือเธอยืนยัน เพราะเขาหรือเธอมีคุณสมบัติหรือลักษณะเข้าข่ายจัดอยู่ในสังกัดของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ว่าได้

โดย Barth (1969 อ้างถึงใน นิติ ภาวครพันธุ์, 2541 : 219) มองว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นการจัดระเบียบทางสังคม โดยใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงออกผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางประการ เช่น ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น เป็นตัวจำแนกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ใดและไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ใดในกระบวนการที่คนสองกลุ่มมาปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งโดยจำแนกตนเองและถูกผู้อื่นจำแนก ซึ่งในแง่นี้ Barth ชี้ให้เห็นว่าความเป็นชาติพันธุ์ก็เปรียบเสมือนสถานภาพอื่นๆ ในสังคม เช่น เพศภาวะ ชนชั้น หรืออายุ ที่กลายเป็นเครื่องหมายของการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์รู้ว่าควรทำอย่างไรต่อกัน และจะใช้มาตรฐานและมาตรการใดเป็นหลักในการปฏิบัติต่อกันจึงจะถูกต้องและเหมาะสม

Barth (1998 อ้างถึงใน วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 7) เน้นย้ำว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา มีการตอกย้ำและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการมีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อ การมีวัฒนธรรมร่วมกันเกิดจากกระบวนการรักษาพรมแดนทางชาติพันธุ์ เป็นการสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นระหว่างคนในกลุ่มกับคนนอกกลุ่ม โดยทำให้เกิดภาพลักษณ์ของความเหมือนกันภายในกลุ่ม

หากพิจารณาความคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ของ Fredrik Barth ตามแนวคิดข้างต้นจะเห็นว่าไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ใดที่มีความเป็นรูปธรรม เพราะคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นเพียงความคิดที่บุคคลใช้เรียกตนเองหรือบุคคลอื่น โดยอาศัยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางประการร่วมกัน อาจเป็นไปได้ว่าคนหลายๆ คนที่ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง แต่เจ้าตัวอาจจะระบุว่าเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งก็ได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญในการศึกษาวิจัยจึงไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์แต่เป็นกระบวนการระบุและแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) และเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Category) ในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ Fredrik Barth จึงให้ความสำคัญกับพรมแดนชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) ซึ่งทำหน้าที่ “แยกเขาแยกเรา” (Exclusion and Inclusion) โดยมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์กำหนดความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547 : 15)

นอกจากนี้ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการขาดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในทางตรงกันข้ามกลับมีความเป็นไปได้ว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมซึ่งถูกเลือกเป็นสัญลักษณ์ของการอ้างชาติพันธุ์ดำรงอยู่ได้แม้จะมีการติดต่อสัมพันธ์และพึ่งพิงกันในทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้ Barth ยังได้แสดงทฤษฎีว่า ลักษณะวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดในช่วงเวลาหนึ่งๆ ไม่จำเป็นว่าจะถูกกำหนดโดยพรมแดนชาติพันธุ์ เพราะอาจจะเปลี่ยนแปลงโดยไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงพรมแดนชาติพันธุ์ ดังนั้นเมื่อเราสืบค้นประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ข้ามกาลเวลา ไม่ได้หมายความว่าเรากำลังสืบค้นประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมหนึ่ง (a culture) เพราะว่ากลุ่มชาติพันธุ์นั้นอาจดำรงอยู่ได้ด้วยสัญลักษณ์วัฒนธรรมที่เป็นพรมแดนชาติพันธุ์ แต่วัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547 : 16 ; Barth, 1998 : 38)

อย่างไรก็ตามมีผู้ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของ Barth ในประเด็นที่ว่า กลุ่มชาติพันธุ์คือ หน่วยทางวัฒนธรรม ซึ่งสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีลักษณะต่างๆ ของวัฒนธรรมอยู่ชุดหนึ่งร่วมกันเสมอ วัฒนธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์

Charles Keyes (1979 อ้างถึงใน นิติ ภวัครพันธุ์, 2541 : 219) ได้ปฏิเสธแนวคิดของ Barth ในบทความที่เกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยง โดย Keyes กล่าวว่า จริงๆ แล้วกลับเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ต่างหากที่เป็นที่มาของลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ Keyes เสนอว่า จุดกำเนิดและภูมิหลังซึ่งเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ได้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในลักษณะที่น่าฉงนลึกลับอย่างที่ Barth กล่าว แต่ทั้งสองสิ่งสื่อสารสัมพันธ์กันในแง่ของการแสดงออกทางวัฒนธรรมในหลายลักษณะ ทั้งโดยผ่านทางนิยาย ประมวล ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัตินบ้าน คติธรรม และศิลปะ การแสดงออกทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และมีความหมายต่อปัจเจกชนทุกคน สร้างความสัมพันธ์ที่มีความหมายต่อปัจเจกชนกับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งยังทำให้เกิดลักษณะที่ต่างกันอย่างเด่นชัดทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในความคิดของ Keyes สมาชิกของกลุ่มหนึ่งๆ อาจแสดงอัตลักษณ์ที่ต่างกันออกมาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการผลิต และ/หรือเพื่อความมั่งคั่ง ร่ำรวย การแข่งขันนี้แน่นอนย่อมทำให้เกิดคู่ต่อสู้หรือฝ่ายตรงกันข้าม สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งจึงมีผลประโยชน์ร่วมกันที่จะต้องแข่งขันเอามาให้ได้ เช่นเดียวกับการมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน Keyes ให้ข้อสังเกตว่า การแข่งขันแย่งชิงเหล่านี้คือการทำให้เป็นปรปักษ์ทางโครงสร้างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ เขายกตัวอย่างว่าในประเทศไทย ปัจเจกบุคคลอาจเลือกที่จะแสดงตัวเองว่าเป็นคนจีนมากกว่าคนไทยในเวลาที่เขาหางานทำ แต่เขาก็อาจแสดง

ตนว่าเป็นคนไทยในเวลาที่ต้องแข่งขันกับผู้คนจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศอื่นๆ เพื่อให้ได้ทุนการศึกษาไปศึกษาต่อต่างประเทศ Keyes จึงสรุปว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทำหน้าที่เหมือนยุทธวิธีแห่งการปรับตัวสำหรับผู้คนทั่วไปเมื่อต้องเผชิญกับประสบการณ์ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจงบางอย่าง โดยเขามองว่าเมื่อเงื่อนไขทางสังคมเปลี่ยนไป อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมอาจความสามารถในการปรับตัว จึงจำเป็นอยู่เองที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ ยิ่งถ้าหากการเป็นปรีภักษ์ทางโครงสร้างกับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่นๆ ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็อาจหายไปได้เช่นกัน ในแง่นี้ ปัจเจกบุคคลหรือแม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งกลุ่มก็อาจจะเกิดการผสมกลมกลืนเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์อีกกลุ่มหนึ่งได้ Keyes ยกตัวอย่างของชาวลัวะหรือละว้าทางภาคเหนือของไทย ที่ผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้ากับคนเหนือจนยากที่จะแยกออกได้ว่าใครเป็นลัวะ ใครเป็นคนเหนือ

ในขณะที่ Michael Moerman (1965 อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546 : 70) ซึ่งได้มาทำการศึกษาชาวลื้อในภาคเหนือของประเทศไทย ต้องเผชิญกับปัญหาการนิยามความเป็นลื้อ เนื่องจากพบว่า ไม่สามารถลากเส้นขอบเขตที่ชัดเจนในการนิยามได้ ตัวแปรต่างๆ ที่นักมานุษยวิทยาใช้เป็นมาตรฐานเพื่อศึกษาวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นภาษา ความเชื่อ ระบบการเมือง หรือเทคโนโลยีการผลิตล้วนมีความคลุมเครือ คนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ลื้อก็พูดภาษาแบบเดียวกัน ในขณะที่คนลื้อที่อำเภอบ้านปิงบ่นว่าไม่เข้าใจภาษาคนลื้อที่เชียงขวาง รูปทรงบ้านแบบคนลื้อที่เชียงคาก็เป็นแบบเดียวกับคนไทดำ การให้ความสำคัญกับเตาไฟของลื้อที่เชียงคาก็เหมือนกะเหรี่ยงในที่ราบ การมีลานให้หนุ่มสาวได้เกี้ยวพาราสีอันเป็นลักษณะร่วมของลื้อที่สิบสองปันนากลับไม่พบในลื้อที่เชียงค้ำ เป็นต้น Moerman จึงได้สรุปว่า เราไม่ควรยึดตัวแปรต่างๆ ทางวัฒนธรรมในแง่ที่เป็นตัวแปรเชิงอัตวิสัย แต่ควรศึกษาการจำแนกแยกแยะจากมุมมองของผู้ที่ถูกศึกษาเอง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามเงื่อนไขความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ และเขาเสนอว่าบางที สิ่งที่เป็นตัวกำหนดความเป็นลื้ออาจมาจากการผูกกับสำนึกประวัติศาสตร์เดิมที่สัมพันธ์กับเมืองที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการเมืองในอดีต ซึ่งข้อเสนอนี้คล้ายกับ Keyes ที่เขาเสนอว่า ชุมชนไทในที่ต่างๆ ไม่ได้ผูกโยงกันบนพื้นฐานความเป็นชาติพันธุ์แต่ยึดในความสำนึกในเทือกเขาเหล่ากอที่สืบกันมาตามตำนานความเชื่อโบราณ

ส่วน Edmund Leach (1954 อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546 : 70) เสนอว่า การนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเขาได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนคะฉิ่น ซึ่งเป็นคนบนที่สูงและคนไทใหญ่ ซึ่งทำนาค่าในที่ลุ่มในพม่า เขาพบว่า หากคนคะฉิ่นยังคงถือผี และปลูกข้าวไร่บนดอยจะมีสถานภาพทางสังคมที่เรียกว่า Gumlao ซึ่งมีนัยของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เท่าเทียม

หากเมื่อใดหันมานับถือพุทธและทำนาคำในที่ลุ่มแบบไทใหญ่ เขาจะอยู่ในสถานะภาพทางสังคมที่เรียกว่า Gumsa ซึ่งมีการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมแบบมีช่วงชั้น Leach มองเห็นว่าคนคะฉิ่นจะปรับรูปแบบทางสังคมสองแบบดังกล่าวกลับไปมาได้ภายใต้ความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจกับคนไทใหญ่ Leach จึงเสนอภาพความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะที่เป็นสถานะภาพทางสังคมมากกว่าหน่วยทางวัฒนธรรมที่ตายตัว

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์นั้นยังมีข้อถกเถียงกันไม่ยุติ และไม่มีแนวคิดใดที่แน่นอนลงตัวจนเป็นที่ยอมรับและสามารถนำมาศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในตัวเอง แต่ก็สามารถให้คำนิยามได้อย่างกว้างๆว่า ความเป็นชาติพันธุ์เป็นเรื่องของการจำแนกแยกแยะกลุ่มคนเมื่อมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ หรือหมายถึงแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มคนที่คิดว่ากลุ่มตนแตกต่างจากกลุ่มอื่น ซึ่งความเป็นชาติพันธุ์นั้นเป็นสิ่งที่แสดงออกมาโดยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา กายแต่งกาย ความเชื่อ เป็นต้น และอาจผันแปรเปลี่ยนแปลงไปมาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของปัจเจกชนผู้หนึ่งหรือผู้คนกลุ่มหนึ่งที่มีต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง และขึ้นอยู่กับบริบท สถานการณ์ และเงื่อนไขต่างๆ ที่ปัจเจกต้องเผชิญด้วย ซึ่งการนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นี้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

แนวคิดนี้ผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการเกิดความเป็นชาติพันธุ์ยวนของชาวยวนบ้านต้นตาล และความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ยวนของพวกเขา

2. แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ (identity) คือความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น (นันทนัย ประสานนาม, 2550 : 1)

อัตลักษณ์แตกต่างจากบุคลิกภาพ เนื่องจากบุคคลอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่นได้หรือมีความเหมือนกันได้ในแง่ของบุคลิกภาพ เช่น การมีลักษณะนิสัยที่อาจจะเหมือนกันได้ แต่การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลหรือการมีอัตลักษณ์ร่วมกันนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้ (awareness) บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตน (making oneself) ให้เห็น

ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่นหรือบุคคลอื่น(Kath, 2000 : 6-7 ; พิศิษฐ์ เขตนาม, 2545 : 5 - 9)

อัตลักษณ์จึงเป็นคุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือของกลุ่มบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของอัตตะ (Self) โดยอัตลักษณ์เป็นการแสดงชนิด หรือมิติทางสังคมของอัตตะ (Self) ที่ถูกเสนอในสถานการณ์ต่างๆ ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ทางสังคม (บงกชมาศ เอกเยี่ยม , 2532 : 22 อ้างถึงใน ระวีวรรณ ธรณี, 2549 : 17) กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ก็คือส่วนหนึ่งของอัตตะ (Self) ที่แสดงออกในสถานการณ์ที่ต่างกัน อัตลักษณ์ของบุคคลจึงมีอยู่มากมายหลายด้าน อยู่ที่ว่าในแต่ละสถานการณ์จะแสดงการกระทำ โดยเสนออัตลักษณ์ในด้านใดออกมา โดยอัตตะ (Self) และอัตลักษณ์ของบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใคร มีสถานภาพและบทบาทอะไร นั่นคือ บุคคลสามารถตอบได้ว่า “ฉันคือใคร” (ระวีวรรณ ธรณี, 2549 : 17)

Stryker (1980 อ้างถึงใน พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, ม.ป.ป : 85 - 86) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างปัจเจกบุคคลกับโครงสร้างสังคม เพราะอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บุคคลกำหนดให้มีขึ้น โดยจะมีความสัมพันธ์กับตำแหน่งในโครงสร้างสังคม และบทบาทที่พวกเขาแสดงนั้นจะมีความสอดคล้องกับตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลยึดถือ จากการที่บุคคลเข้าไปสู่สถานการณ์หนึ่ง บุคคลจะทำการนิยามสถานการณ์โดยอาศัยแนวคิดของเขาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญภายในสถานการณ์นั้นๆ จากการนิยามสถานการณ์บุคคลจะเลือกอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และนำเสนออัตลักษณ์ที่เหมาะสมที่สุดของเขาชุดหนึ่ง โดยประสบการณ์ของบุคคลและสถานการณ์ที่มากกระทบจะเป็นตัวบอกใบ้ให้บุคคลเลือกนำเสนออัตลักษณ์ เพื่อใช้ในสถานการณ์ของการปฏิสังสรรค์ ในบางกรณีการเลือกอัตลักษณ์อาจเกิดจากความขัดแย้ง เนื่องจากบุคคลมีหลายอัตลักษณ์สำหรับสถานการณ์หนึ่งๆ มากเกินไป เรียกว่า การขัดกันทางบทบาท เช่น เป็นทั้งเพื่อนและลูกน้อง หรือต้องเลือกเอาระหว่างอัตลักษณ์อาชีพ หรืออัตลักษณ์ครอบครัว โดยบุคคลเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีการขัดกันทางบทบาท บุคคลจะเลือกเอาอัตลักษณ์ที่สำคัญที่สุดออกมา รวมทั้งบุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้อัตลักษณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอื่นที่ร่วมในการปฏิสังสรรค์ เพื่อที่เขาจะได้รับการยอมรับและทำให้การปฏิสังสรรค์ดำเนินต่อไป

ในกรณีที่คำตอบจากตัวเองและคำตอบจากสาธารณชนไม่สอดคล้องกัน อันเนื่องมาจากทัศนคติของผู้มองที่แตกต่างกันไป หากบุคคลผู้มีอัตลักษณ์เห็นว่า อัตลักษณ์ที่ให้กับตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่เป็นอัตลักษณ์ที่ขัดแย้งกับทัศนคติของสังคมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความกดดันทางสังคมต่อบุคคลผู้มีอัตลักษณ์นั้น ในกรณีนี้บุคคลมีทางเลือกอยู่สองทาง คือ การละทิ้งอัตลักษณ์ที่ตนยึดถืออยู่นั้นเพื่อที่จะได้ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาความกดดันทาง

สังคมต่างๆหรืออีกทางเลือกหนึ่ง คือ การยืนยันในอัตลักษณ์นั้นของตนท่ามกลางความกดดันของสังคมต่างๆที่เกิดขึ้น โดยการใช้การแสดงบทบาทตามอัตลักษณ์นั้นเป็นตัวยืนยันความชอบธรรมของอัตลักษณ์แห่งตนดังกล่าว โดยเฉพาะบุคคลนัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับอัตลักษณ์นั้น (ระวีวรรณ ธรณี, 2549 : 17- 18)

ในขณะที่ Jenkins (1996 : 3-4 อ้างถึงใน วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 18-19) ที่ให้เห็นว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวของมันเอง หรือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีลักษณะของความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับBerger และ Luckmann (1967 : 173 อ้างถึงใน วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 19) ที่กล่าวว่าอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ครั้นเมื่อตกผลึกแล้วอาจจะมีความคงที่ปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก

อัตลักษณ์แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ อัตลักษณ์ระดับปัจเจก (individual) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (collective) ในปัจเจก บุคคลคนหนึ่งอาจจะมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตนเอง เช่น เพศสภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ ชาติ ชั่วชั้นทางสังคม อาชีพ และศาสนา เป็นต้น ในขณะที่อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มนั้น ความเป็นอัตลักษณ์ร่วมถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตามบนพื้นฐานของความเหมือนกันของกลุ่มนั้น ย่อมมีความแตกต่างกับกลุ่มอื่นมาเป็นตัวกำหนดความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนด้วย ฉะนั้นเมื่อพูดถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นลักษณะของอัตลักษณ์ร่วมของสมาชิกของกลุ่มคนในสังคมเดียวกัน ซึ่งแตกต่างออกไปจากกลุ่มอื่นๆ (วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 19)

จากแนวคิดอัตลักษณ์ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์เป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่าฉันคือใคร ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับบุคคลอื่นในสังคม โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์มีหลายระดับทั้งระดับปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม ในการปฏิสัมพันธ์หรือในสถานการณ์ต่างๆบุคคลจะเลือกนิยามตนเองหรือเลือกอัตลักษณ์ใดอันหนึ่งที่เหมาะสมที่สุดในการบริบทหรือสถานการณ์นั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์กับเขามากที่สุด โดยจะแสดงตัวตนหรืออัตลักษณ์นั้นออกมาด้วยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างที่เลือกสรรแล้ว เพื่อบ่งบอกว่าเขาเป็นใคร เป็นสมาชิกของคนกลุ่มใด หรือแตกต่างจากใคร มีสถานภาพ และบทบาททางสังคมอย่างไร

แนวคิดนี้ผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการเกิดขึ้นของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของชาวยวนบ้านต้นตาล และกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทการท่องเที่ยวของพวกเขา

3. แนวคิดการท่องเที่ยว (Tourism)

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 4) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยว (Tourism) ไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวโดยผู้ท่องเที่ยวไม่มุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทน แต่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนอารมณ์ เพื่อทนุบำรุงสุขภาพและเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น นอกจากนี้ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 2) ยังกล่าวว่า การท่องเที่ยวนั้นเป็นเรื่องของการเดินทาง หากไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ดำเนินงานการท่องเที่ยวมักใช้คำว่า การท่องเที่ยวและการเดินทางปนๆ กันไป ปัจจุบันในภาษาไทยเราใช้คำ ท่องเที่ยว แต่เพียงคำเดียว เช่น การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว เพราะคำว่า ท่อง หมายถึงการเดินทางอยู่แล้ว

พจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary (อ้างถึงในชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540 : 3) ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยว (Tourism) ไว้ว่า หมายถึง 1) การท่องเที่ยว 2) การเดินทาง 3) การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2535 : 1) กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ 3) เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

วีระพล ทองมา (2546 : 1) ได้ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งหรือสถานที่เป้าหมาย เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง 1) เพื่อผ่อนคลายอิริยาบถจากงานประจำ และสร้างเสริมอารมณ์ของจิตใจ 2) เพื่อศึกษา ค้นหาคำตอบหรือแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ 3) เพื่อจรรโลงใจและการโน้มน้าวใจให้เกิดความตระหนักและสำนึก

จากคำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่ที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่ที่เป็นเป้าหมายเป็นการชั่วคราว เพื่อพักผ่อนอารมณ์ คลายความตรึงเครียด เพื่อศึกษาเรียนรู้ เป็นการสร้างความสุขทางจิตใจ ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคยโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของคนมาช้านานแล้ว ในอดีตกิจกรรมการท่องเที่ยวสมัยนั้นเป็นเรื่องที่เน้นหนักไปที่การศึกษา และประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวมากขึ้น มโนทัศน์ของการท่องเที่ยวก็เปลี่ยนไปจาก “การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา” มาเป็น “การท่องเที่ยวทั่วไป” ซึ่งมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันกันในเรื่องธุรกิจอย่างดุเดือด ทำให้ความหมายหรือมโนทัศน์ของการท่องเที่ยวเกี่ยวพันอยู่กับผลประโยชน์อย่างแยกไม่ออก ปัจจุบันการท่องเที่ยวถูกทำให้เป็นอุตสาหกรรม ธุรกิจการท่องเที่ยวมีเครือข่ายมหาศาล ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อจะรีดเงินจากกระเป๋านักท่องเที่ยวผู้แสวงหาความสนุกสนานและอยากรู้ อยากเห็น พัฒนาการของการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นธุรกิจที่มีผู้ซื้อผู้ขายชัดเจน เกิดการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวที่มุ่งสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้อย่างบริบูรณ์ เริ่มจากการขายบริการการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร การขนส่ง แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้น จึงมีการขายบริการที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่หลากหลายเช่นกัน การท่องเที่ยวในปัจจุบัน จึงเป็นการท่องเที่ยวของคนที่มีส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่มีวัตถุประสงค์ไปเสพ ไปบริโภค โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบที่จะตามมา (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540 : 6 – 7)

สำหรับการท่องเที่ยวที่ถูกนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างกว้างๆ ได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 อ้างถึงในดวงพร ภูวตานนท์, 2550 : 20) ได้กำหนดคำนิยามไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ (ดวงพร ภูวตานนท์ ณ มหาสารคาม 2550 : 29)

3. การท่องเที่ยวแบบความขมขื่น (tragedy tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์ของความหายนะ ความเป็นทาส สนามรบ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และเรื่องอื่นๆที่ไม่ค่อยดีในการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ (วรเมธ ยอดบุญ 2548 : 29)

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร เช่น กรณีของฟาร์มโชคชัยที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวไม่เคยเห็นนมวัวมาก่อน แต่หากครั้งหนึ่งในชีวิตมีโอกาสเดินเข้าไปในฟาร์มแล้วได้รีดนมวัวจริงๆ (ดวงพร ภูตานนท์ ณ มหาสารคาม 2550 : 29)

5. การท่องเที่ยวแบบเพศพาณิชย์ (commercial sex tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เสนอให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคพอใจจากการที่ได้มีเพศสัมพันธ์อันน่าตื่นเต้นกับโสเภณีในดินแดนที่ห่างไกล (วรเมธ ยอดบุญ 2548 : 29)

จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้คือ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี อันเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการวิจัยในครั้งนี้ได้มีการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ขึ้นในชุมชนของตนเอง โดยผู้วิจัยจะนำแนวคิดของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาล

3.1 แนวคิดโลกาภิวัตน์กับท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้น เป็นตัวเร่งหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้า บริการ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็ว จำนวนและชนิดของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการหลั่งไหลของผู้คนในรูปของการอพยพเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ (วรเมธ ยอดบุญ 2548 : 28) เพื่อจุดประสงค์ต่างๆ ทั้งในเรื่องของการแสวงหาแหล่งลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อการค้าขาย ผลกำไรทางการค้า เพื่อทางการทหารที่มีจุดประสงค์รับใช้ทางการเมือง หรือเพื่อการท่องเที่ยวโดยตรง

โลกาภิวัตน์ทางการท่องเที่ยว (global tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มและปัจเจกบุคคล นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเกี่ยวพันกับอำนาจ ความไม่เท่าเทียมกันและการเอาเปรียบ โลกาภิวัตน์ทางการท่องเที่ยวได้เสนอรูปแบบที่น่าสนใจของการท่องเที่ยว คือ ความแตกต่าง อันตราย และความตื่นเต้น เป็นการนำ

นักท่องเที่ยวไปเผชิญหน้าและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนเป็นจำนวนมากที่ไม่เคยรู้จัก (วรเมธ ยอดบุญ 2548 : 28)

นักท่องเที่ยวส่วนมากในทุกวันนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) ที่ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการค้า ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่ตามรูปแบบที่บริษัททัวร์จัดขึ้น โดยเดินทางมาเป็นรถบัส รถตู้ หรือเป็นการเดินทางท่องเที่ยวตามกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวโดยการให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ก่อให้เกิดการไหลเข้าของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม ซึ่ง George Ritzer (2000 อ้างถึงใน วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 30) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบมวลชนเป็นเหมือนสินค้าสำเร็จรูปที่บ่งบอกถึงสังคมที่มีการบริหารแบบราชการ และมีเหตุผล อันจะเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งที่นักท่องเที่ยวเดินทางไป หลายสิ่งหลายอย่างจะถูกสร้างขึ้นเหมือนกับที่นักท่องเที่ยวเคยใช้ที่บ้าน ความหมายของประสบการณ์ถูกตีกรอบโดยมัคคุเทศน์นำเที่ยวที่จัดเตรียมไว้ให้กับผู้จ้างหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะถูกดันให้ไปเยือนยังสถานที่ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของตัวเองเท่าที่เวลาและเงินทองจะเอื้ออำนวย ในช่วงวันหยุดหรือเวลาว่างของตัวเอง ส่วนนักท่องเที่ยวอีกกลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวแบบส่วนตัว ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการค้าพาณิชย์ ซึ่งปัจจุบันนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีจำนวนมากขึ้น

โลกาภิวัตน์ทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม กล่าวคือ การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลก เช่นเดียวกับการแข่งขันกันของอุตสาหกรรมน้ำมัน ในนามของการเติบโตของเงินทุน ส่วนในทางการเมือง การท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนโดยรัฐเจ้าบ้านเพื่อค้นหา สร้างสรรค์ ทำเลที่ตั้งของการท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศเหมาะสมไว้ต้อนรับผู้คนที่จะหลั่งไหลเข้ามา ส่วนในทางวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์ทางการท่องเที่ยวได้นำไปสู่การสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ๆ ของวัตถุ เหตุการณ์ สถานที่ และผู้คน เช่นเดียวกันก็มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำลายความหมายปรากฏการณ์ก่อนหน้านี้ลงไป ในทางสังคมวิทยาการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้โดยแนวคิด 2 ประการ คือ อย่างแรกเป็นการมองการท่องเที่ยวและโลกาภิวัตน์ในเรื่องทั่วไป ไปในฐานะการเพิ่มขึ้นของเสรีภาพและอิสระภาพทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว ผู้ซึ่งถูกปลดปล่อยจากข้อผูกมัด ความตึงเครียดทางโครงสร้างสังคม ไม่ว่าจะเป็สังคมระดับประเทศ ชนชั้น เชื้อชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์ ครอบครัว อาชีพ และกลุ่มอื่นๆ ซึ่งผู้คนที่เดินทางท่องเที่ยวจะเห็นห่างจากพลังอำนาจของสิ่งเหล่านี้ ส่วนแนวคิดที่สองคือ ความคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในฐานะผู้ประกอบการที่สร้างอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลและเป็นตัวแทนของอิสระภาพทางวัฒนธรรม ได้ถูก

วิพากษ์วิจารณ์โดยนักวิชาการบางคนที่มองการท่องเที่ยวว่าเป็นพื้นที่ของการกำหนดทางโครงสร้างทางสังคม อำนาจ ความไม่เท่าเทียมกัน และการเอารัดเอาเปรียบ พื้นฐานของการวิพากษ์อยู่ที่ว่า ทุกคนไม่ได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวบนโลก โดยเฉพาะคนจนที่หาเช้ากินค่ำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ แต่จะมีคนร่ำรวยจำนวนน้อยเท่านั้นที่ได้ไปเที่ยว (วรเมธ ยอดบุญ 2548 : 29-30)

สำหรับประเทศไทยเอง โลกาวัดนี้ได้นำพาผู้คนจากพื้นที่ต่างๆของโลกมาเยือนประเทศไทย และทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นที่รู้จักแห่งหนึ่งของโลก ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกอย่างมาก ด้วยภาพลักษณ์ของประเทศที่น่าเสนอผ่านสื่อต่างๆ ว่าเป็นประเทศที่มีมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์ สวยงาม โดดเด่นไม่เหมือนชาติใด ผู้คนมีน้ำใจ และเป็นดินแดนแห่งรอยยิ้ม ตามสมญานามที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวและผู้คนต่างสังคมวัฒนธรรมว่า “สยามเมืองยิ้ม” ภาพลักษณ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่างๆไปทั่วโลกเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนประเทศไทย ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในประเทศที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (สิริรัตน์ สีสมนบดี, 2552 : 19) โดยชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อด้วยภาพลักษณ์ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม สัมผัสวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แปลกตา และแตกต่างด้วยความน่าสนใจ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐเองก็มีนโยบายส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีการอนุรักษ์ พื้นฟูวัฒนธรรม อันมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง อันเนื่องจากภาครัฐเองก็หวังเกรงและตั้งเห็นถึงผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสูญเสียวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นด้วย

คำว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” (Cultural Tourism) นั้นมีผู้ให้คำจำกัดความไว้แตกต่างกัน ดังนี้ เช่น

McIntosh and Goeldner (1989 อ้างถึงใน วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 28) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การเดินทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกแง่มุมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิตและความนึกคิดซึ่งกันและกัน

ดวงพร ภูวตานนท์ ณ มหาสารคาม (2550 : 29) นักวิชาการด้านวัฒนธรรมได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน ผ่านสิ่งเหล่านี้

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2542) สรุปไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ

บริษัทมรดกโลก จำกัด (2537 อ้างถึงใน วรเมธ ยอดบุญ, 2548 : 28) กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ว่า เป็นกลไกที่แยก “นักท่องเที่ยว” ออกจาก “นักท่องเที่ยว” ได้อย่างชัดเจนตั้งแต่อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ โลกทัศน์ ทัศนียภาพ และความสนใจที่ค่อนข้างไปทางการศึกษา และที่มีความอยากรู้อยากเห็นความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปพบเห็น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับบ้านเมืองของตน ซึ่งสะท้อนความเป็นนักคิด นักจัดการที่แสวงหาประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าจะสนุกอย่างเดียวเหมือนกับนักท่องเที่ยวทั้งหลายที่เอาความพึงพอใจของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่ตนไปเที่ยว

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” (Cultural Tourism) นั้น ดวงพร ภูวตานนท์ ณ มหาสารคาม (2550 : 29) ได้แบ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวความเป็นอยู่และวิถีชีวิต การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรูปแบบนี้ผู้มาเยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนนั้น โดยตนเองไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท ซึ่งหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษที่มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยววัฒนธรรมประเพณีและหัตถกรรมพื้นบ้าน การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรูปแบบนี้ผู้มาเยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และซื้อสินค้าของที่ระลึกจากผู้ประกอบการหัตถกรรม รูปแบบการท่องเที่ยวประเภทนี้จึงเป็นการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น และเพื่อศึกษาความเชื่อ การจัดพิธีกรรมต่างๆ ซึ่ง

นักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาในสุนทรียศิลป์ที่ชม รวมทั้งได้รับความรู้ ความเข้าใจในชุมชนวัฒนธรรมนั้นๆ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน ฉัตรเฉลิมองอาจานศาล, 2551 : 3 - 4) ได้แบ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์
2. การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ
3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism / Village tourism) เป็น การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น
4. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ
5. การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาคำรู้ สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น

จากความหมายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ไม่ว่าจะ เป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

แนวคิด โลกาวัดณ์กับท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนี้ผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์การเกิดขึ้นของธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาล

3.2 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ

ในช่วงปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสนใจกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริหารการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารการท่องเที่ยว โดยจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้น พร้อมทั้งแบ่งแยกประเภทภารกิจระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยออกจากกัน ไม่ให้มีหน้าที่ทับซ้อนกัน แต่ต้องทำงานควบคู่กันและประสานกันอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ ซึ่งก่อนหน้านั้นในช่วงปี 2544 นายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายเพิ่มขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวในการแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งในช่วงนั้นตรงกับรัฐบาลของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งในช่วงการบริหารงานของรัฐบาลชุดดังกล่าวนี้ได้เริ่มมีการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการพัฒนา นูรณะ พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดแหล่งการท่องเที่ยวใหม่ๆ และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันก็มีนโยบายในการส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์และเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งหลังจากรัฐบาลชุดดังกล่าวหมดวาระลงแล้ว รัฐบาลที่ขึ้นดำรงตำแหน่งชุดต่อมาก็ให้ความสำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่นกัน โดยรัฐบาลแต่ละชุดได้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

ช่วงรัฐบาล พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2547 (สมัยแรก)

นโยบายของรัฐบาลในสมัยแรก

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (สมศักดิ์ เทพสุทิน, 2544) มีดังนี้

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยว ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว

2. บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก และธุรกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุม การสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. เร่งพัฒนา บุรณะ พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจำหน่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง
4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว
5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

นโยบายด้านวัฒนธรรม

นโยบายด้านวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 23) มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นและศึกษาเรื่องราวของมรดกศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย
2. พัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ และโบราณสถาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน
3. ประสานให้ประชาชนและเยาวชนมีบทบาทและกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัวยุ และชุมชน
4. สนับสนุนให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิดชูและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างสมศักดิ์ศรีและสร้างสรรค์

ของรัฐบาล พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2548
– พ.ศ. 2549(สมัยที่สอง)

นโยบายของรัฐบาลในสมัยที่สอง

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 24)
มีดังนี้

รัฐบาลจะเน้นการเพิ่มมูลค่ามากกว่าการเพิ่มปริมาณ โดยรัฐบาลจะร่วมมือกับภาคเอกชน ท้องถิ่น และชุมชน ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้านท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม จัดระบบรับรองมาตรฐานโรงแรมและสถานบริการ เพิ่มขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและพัฒนามาตรฐานบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้รัฐบาลจะเร่งฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมหรือประสบภัยพิบัติ เช่น ชายฝั่งทะเลอันดามัน ตลอดจนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และเชิงสุขภาพ

นโยบายด้านวัฒนธรรม

นโยบายด้านวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 24 - 25)
มีดังนี้

ส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักชาติในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเข้าใจถึงคุณค่าซาบซึ้งในความสุนทรีย์ของศิลปะ เพื่อก่อให้เกิดศิลปินรุ่นใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์งานศิลป์ได้ทัดเทียมนานาชาติโดย

1. จัดหาพื้นที่ถาวรทางศิลปะประเภทต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเป็นเวทีพบปะศิลปิน
2. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพหรือส่อแววด้านศิลปะ
3. ส่งเสริมให้เกิดการประกวด แข่งขันผลงานศิลปะหลากหลายประเภท ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อค้นหาศิลปินรุ่นใหม่

4. ประสานกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดหาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์

ช่วงรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2551

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 25) มีดังนี้

พัฒนาประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพมีมาตรฐานความปลอดภัย และบริการระดับสากล เน้นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการตลาด การท่องเที่ยวเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ

นโยบายที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

นโยบายที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 26) มีดังนี้

1. สร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคมให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การปกครอง และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสิทธิชุมชน โดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชนองค์กร อาสาสมัคร ภาคธุรกิจ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การดูแลเด็กและเยาวชน คนพิการ คนสูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส การสนับสนุนสิทธิสตรี ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืนบนฐานของวัฒนธรรมไทย และใช้สื่อทุกรูปแบบในการสร้างสรรค์สังคม รักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย ตลอดจนสร้างความสามัคคีเอื้ออาทรสมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ

ช่วงรัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2551 - กันยายน พ.ศ. 2551

นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 26 - 27) มีดังนี้

1. ฟื้นความเชื่อมั่นด้านการลงทุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยประกาศให้ปี 2551 – 2552 เป็น “ปีแห่งการลงทุน” และ “ปีแห่งการท่องเที่ยวไทย”

นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะเวลา 4 ปีของรัฐบาลชุดนี้

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 27) มีดังนี้

1. เร่งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยฟื้นฟูพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ สามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ควบคู่กับการส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มดูแลรักษาสุขภาพ กลุ่มประชุมและแสดงสินค้า และกลุ่มที่มีความสนใจด้านระบบนิเวศ วัฒนธรรมท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถาน เป็นต้น และดูแลให้นักท่องเที่ยวปลอดภัยจากอาชญากรรม การฉ้อฉล และอุบัติเหตุที่เกิดจากความบกพร่องของผู้ประกอบการ

นโยบายด้านศิลปะและวัฒนธรรม

นโยบายด้านศิลปะและวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 27) มีดังนี้

1. ฟื้นฟูและสืบสานคุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดูแลรักษาแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ เพื่อการศึกษาเรียนรู้และใช้ประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตบน

พื้นฐานความรู้และความเป็นไทย รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาโบราณสถานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมระดับโลก

2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการนันทนาการ เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจถึงคุณค่า ชาบซึ้งในความสุนทรีย์ของศิลปะ

3. ขยายบทบาทสภาวัฒนธรรมทุกจังหวัดให้เป็นกลไกเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุม ทั้งวิถีชีวิตและสื่อทุกประเภทที่มีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งจัดสื่อที่เป็นภัยต่อสังคม ขยายสื่อดีเพื่อนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างเท่าทันสถานการณ์

ช่วงรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน

นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 :

28) มีดังนี้

1. เร่งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติและเร่งรัดมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทยในประเทศ และปรับแผนงบประมาณของส่วนราชการที่ได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 อยู่แล้ว เพื่อใช้ในการจัดการฝึกอบรมและสัมมนาให้กระจายทั่วประเทศ รวมทั้งลดหย่อนค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้มีการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะเวลา 3 ปีของรัฐบาลชุดนี้

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 :

28) มีดังนี้

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของรัฐและเอกชน โดยรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านการท่องเที่ยวและกำหนดจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละภาคและกลุ่มจังหวัดให้มีความเหมาะสมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น กรุงเทพมหานครที่ทรงเสน่ห์ ภาคใต้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก ภาคเหนือเป็นศูนย์กลางอารยธรรมล้านนา ภาคอีสานเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมและชายแดน ภาคกลางเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวอารยธรรม มรดกโลก และมรดกธรรมชาติ เป็นต้น

2. พัฒนามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีมาตรฐานธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานธุรกิจนำเที่ยว มาตรฐานการเดินทาง มาตรฐานร้านอาหาร สายการบินที่ระลีก มาตรฐานที่พักและโรงแรม เป็นต้น รวมทั้งพัฒนามาตรฐานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น พนักงานโรงแรม พนักงานบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ พนักงานร้านอาหาร พนักงานรถนำเที่ยว เป็นต้น และปรับปรุงมาตรฐานการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และค่าธรรมเนียมและค่าบริการของรัฐ

3. พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ด้านการตลาด และกำหนดกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนจุดขายที่มีความโดดเด่นของไทยให้เป็นศูนย์กลางระดับโลก โดยเฉพาะความพร้อมของการให้บริการทางด้านศูนย์กลางการประชุมและแสดงสินค้าระหว่างประเทศ และศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก

4. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหมดให้มีความทันสมัยและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายทางด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม

นโยบายด้านศิลปะและวัฒนธรรม

นโยบายด้านศิลปะและวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 :

29) มีดังนี้

1. ส่งเสริมการทำนุบำรุงและรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยทุกด้าน รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยให้มีความก้าวหน้า มีการค้นคว้า วิจัย พัฒนา พร้อมทั้งฟื้นฟูต่อยอดแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน
2. เสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัวร่วมกับสถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ในการปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีและการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อสร้างสรรค์ สร้างกระแสเชิงบวกให้แก่สังคมและเปิดพื้นที่สาธารณะที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน
3. สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายของศิลปะและวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยมที่ดีงาม และความเป็นไทยเพื่อการศึกษาเรียนรู้และเผยแพร่สู่สังคมโลก ตลอดจนใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวโลกและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นรัฐบาลแต่ละสมัยล้วนมีการออกนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เกิดการเจริญเติบโตขึ้นเพื่อแข่งขันกับตลาดโลก ขณะเดียวกันก็มีการออกนโยบายด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองไม่ให้สูญหายไปอันเนื่องมาจากความเจริญที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่หลั่งไหลเข้าไปในชุมชน และเพื่อส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งใหม่เกิดขึ้นด้วย การออกนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลมีผลต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะรับเอานโยบายเหล่านี้ไปปฏิบัติ แนวคิดนี้ผู้วิจัยได้นำไปเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์การเกิดขึ้นของธุรกิจการท่องเที่ยวในตำบลต้นตาล

4. แนวคิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (Local Museum)

ในอดีตการรับรู้ความหมายและแนวคิดของพิพิธภัณฑ์อาจเป็นเรื่องของการเก็บรวบรวมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นของมีค่าและของแปลกเพื่อนำมาจัดแสดง การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์จึงต้องมีโบราณวัตถุหรือของเก่าก่อน ซึ่งแต่ละชุมชนในสังคมไทยที่นับถือพุทธศาสนา วัดจึงเป็นศูนย์กลางรวบรวมวัตถุโบราณได้มาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งของที่ได้รับบริจาคจากชาวบ้าน หรือเป็นเครื่องใช้ของพระสงฆ์สำคัญๆ ต่อมาพันธกิจของวัดต่อความเคลื่อนไหวงานพิพิธภัณฑ์สู่ความเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2507 – 2513

เนื่องจากกรมศาสนา กำหนดนโยบาย “ วัดพัฒนาตัวอย่าง ” ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยรวมงานพิพิธภัณฑ์ที่อยู่ในขอบเขตของงานนี้ด้วย (ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์, 2551 : 1)

ในปัจจุบันแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป อาจเป็นเรื่องปฏิริยาต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งสื่อสารสนเทศในปัจจุบันตั้งแต่เป็นตัวทำลายคุณค่าที่ดั่งงามของคนและชุมชนลงไป จึงทำให้พิพิธภัณฑ์มีปฏิริยาต่อกระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิดนี้จึงไม่ได้มองกันเป็นแค่เรื่องอาคารจัดเก็บโบราณวัตถุเพียงผิวเผิน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตามแนวคิดนี้ต้องมีการจัดแสดงที่สัมพันธ์กับเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม สังคม และชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการเล่าเรื่องให้เห็นพัฒนาการของชุมชน การดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และทิศทางในอนาคต ปฏิริยาต่อกระแสโลกาภิวัตน์ยังพิจารณาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ชนิดใหม่ที่เปิดให้คนท้องถิ่นได้สร้างศักดิ์ศรีและความมีตัวตนของคนท้องถิ่นเอง ทั้งอาจใช้เป็นพื้นที่ได้ตอบการรูกล้าล่องละเมียดทางวัฒนธรรมโดยกลุ่มอำนาจ และทุนจากภายนอก หรือเข้ามาสร้างค่านิยมแบบใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกับจารีตปฏิบัติของคนในชุมชน(ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์, 2551 : 1)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปะทะสัมพันธ์ (relationship) ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับกลุ่มอำนาจต่างๆ ได้ส่งผลต่อความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น แต่ละความหมายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของเจ้าของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นๆ มีหลากหลายวัตถุประสงค์ (ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์ 2551 : 2) ดังนี้

1) จัดตั้งขึ้นเพื่อแสดงของดีในท้องถิ่นของตนให้คนภายนอกได้รับรู้ พิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในองค์กรทางการเมืองในท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยองค์กรเหล่านี้มองว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ต้องเกิดขึ้น เพราะมีสำนึกร่วมของชุมชนที่อยากให้พิพิธภัณฑ์และอยากแสดง “ ของดี ” ในท้องถิ่นของตน ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่อยู่ในความสนับสนุนดูแลขององค์กรเหล่านี้ก็ถูกใช้ขยายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตามกระแสการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนในแนวทางที่เน้นการพึ่งค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยวหรืองบประมาณจากองค์กรภายนอก

2) จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น สร้างความมั่นใจให้คนในท้องถิ่นรวมตัวกันนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของตน

3) จัดตั้งขึ้นเพื่อทดแทนอารมณ์ ความรู้สึกโหยหา ต้องการหวนกลับไปหาวิถีชีวิตที่ดีงามในอดีตของคนท้องถิ่น ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นตัวแทนเพื่อร้อยพันภาพเก่าๆ ในอดีต และสามารถถ่ายทอดต่อยังคนรุ่นใหม่ได้

4) จัดตั้งขึ้นเพื่อต้องการระลึกถึงบารมี และถ่ายทอดความศรัทธาของตน ไม่ว่าจะศรัทธาต่อศาสนสถาน ศาสนวัตถุ พระสงฆ์ หรือบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนในท้องถิ่น โดยความต้องการดังกล่าวจะถูกถ่ายทอดความศรัทธาออกมาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม สัมผัสได้โดยการจัดแสดงและชมในพิพิธภัณฑ์ซึ่งบรรยายวัตถุด้วยการเขียนเรื่องเล่าสำคัญในประวัติศาสตร์ การเขียนตำนานของท้องถิ่น การใช้สัญลักษณ์บางอย่างหรือสิ่งของสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ วัตถุ หรือบุคคลอันเป็นที่เคารพศรัทธานั้น การจัดแสดงด้วยวิธีการต่างๆ ดังกล่าวอาจเพื่อสื่อสารถึงพลังอำนาจบางอย่างที่คนในท้องถิ่นเคารพและต้องการถ่ายทอดให้คนภายนอกรับรู้เช่นกัน

5) จัดตั้งขึ้นโดย “ นักวิชาการชาวบ้าน ” ซึ่งสนใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวเอง เช่น เป็นครูจากท้องถิ่นอื่นซึ่งต้องการทำความรู้จักชุมชนที่ตนเข้ามาทำงานด้วย พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในแง่นี้จึงเกิดขึ้นไปกับการที่ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์พยายามปรับตัวเข้ากับท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ของการสร้างความเข้าใจกันระหว่างเจ้าของชุมชนกับผู้ที่มาเป็นสมาชิกใหม่ของชุมชน

ส่วน ศรีศักร วัลลิโภดม (2549 5 - 6) ได้กล่าวถึงคำว่า “ท้องถิ่น” และ “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” ไว้ว่า ท้องถิ่น หมายถึง สภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ecological niche หรือ microenvironment) ณ ที่ใดที่หนึ่งที่มีมนุษย์ พืช สัตว์ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเองกับสภาพแวดล้อมเพื่อมีชีวิตอยู่ร่วมกัน กระบวนการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นที่มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ที่เข้าใจและรู้เรื่องวัฒนธรรม ศักยภาพและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของคนในชุมชนในแต่ละท้องถิ่นอย่างถูกต้องและลุ่มลึกนั้น ก็คือผู้คนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นการจะจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นนั้น สิ่งที่จะนำมาจัดแสดงจึงไม่ใช่รูปแบบอาคารพิพิธภัณฑ์และโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว แต่การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้นด้วย ทั้งนี้เรื่องราวประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคมและชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้นจะเป็นตัวตั้งหรือเป็นสิ่งที่กำหนดให้ว่า

- 1) จะเอาโบราณวัตถุอย่างไรมาแสดง แต่ถ้าไม่มีก็จำเป็นต้องหามาด้วยวิธีอื่น อาจแสดงจากภาพถ่าย หุ่นจำลอง ภาพเขียน เป็นต้น
- 2) เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางและหัวข้อในการจัดแสดง และ
- 3) เป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะ หรือที่เรียกกันว่า “เอกลักษณ์ของท้องถิ่น” ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การแลเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม กล่าวคือ เมื่อมีการนำเอาเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งมาเปรียบเทียบกันก็จะแลเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันของท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดขึ้นมาจากหลากหลายวัตถุประสงค์ของผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งได้สร้างความหมายที่หลากหลายให้แก่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ส่วนการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการเล่าเรื่องให้เห็นพัฒนาการของชุมชน การดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และทิศทางในอนาคต พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงเป็นงานที่เปิดเผยให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เปิดเผยให้เห็นองค์ความรู้ของปู่ย่าตายายในการดำรงชีวิตภายใต้เงื่อนไขของสภาพธรรมชาติในท้องถิ่น และเปิดเผยให้เห็นระบบภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงความศรัทธาในศาสนาและตัวตนอันมีศักดิ์ศรีของคนท้องถิ่นเอง

แนวคิดนี้ผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการเกิดขึ้นของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน และรูปแบบของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

เสนห์ ชาวขม้น (2531) ได้ศึกษาเรื่อง ภาษาไทยวน ที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การเรียงคำในระดับวลีและประโยคมีลักษณะเช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน ระบบเสียงภาษาไทยวนมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาเชียงใหม่มากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน และจัดเป็นภาษาถิ่นย่อยเดียวกัน มีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน แต่ภาษาไทยวนที่เส้าให้ก็มีระบบเสียง ระบบคำที่แตกต่างไปบ้างจากภาษาเชียงใหม่เช่นกัน เนื่องจากภาษาไทยวนที่เส้าให้ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยภาคกลางจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบเสียง และระบบคำไปบ้าง ในขณะที่เดียวกันภาษาไทยวนที่ใช้กันอยู่ในแถบภาคเหนือหากแบ่งย่อยออกไปเป็นของแต่ละจังหวัด แต่ละอำเภอ และแต่ละตำบลแล้ว ก็จะแตกต่างกันไปด้วย ภาษาไทยวนแต่ละท้องถิ่นจึงมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

สุดาพร หงษ์นคร (2539) ได้ศึกษาเรื่อง ประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญา
 ลีเขี้ยวของชาวไทยยวน บ้านลีคิ้ว ตำบลลีคิ้ว อำเภอลีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า
 ประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาลีเขี้ยวของชาวไทยยวนบ้านลีคิ้วมี 3 พิธีกรรม คือ พิธี
 กรรมการเข้าทรงปกติ พิธีกรรมงานไหว้ครูพ่อพญาลีเขี้ยว และพิธีกรรมงานเลี้ยงพ่อพญาลีเขี้ยว
 ประจำปี พิธีกรรมการเข้าทรงปกติสามารถจัดให้มีขึ้นได้ทุกวัน ยกเว้นวันพระซึ่งใช้สถานที่บ้าน
 ร้างทรงเป็นที่ประกอบพิธีกรรม โดยลูกบ้านหลานเมืองต้องจัดตั้งขัน 5 พร้อมด้วยคำบูชาครุอีก
 24 บาท เพื่อสักการะดวงวิญญาณของพ่อพญาลีเขี้ยว อัญเชิญลงประทับร่างทรงเพื่อประกอบ
 พิธีกรรม พิธีกรรมงานไหว้ครูพ่อพญาลีเขี้ยวเป็นพิธีกรรมเฉพาะในกลุ่มผู้ศรัทธาใกล้ชิด จัดขึ้นที่
 บ้านร้างทรงในวันเพ็ญ เดือน 12 ของทุกปี มีการจัดตั้งเครื่องสังเวกระยาบวชบวงสรวง ส่วน
 พิธีกรรมงานเลี้ยงใหญ่ประจำปีนั้น กำหนดจัดงานในวันขึ้น 6 ค่ำเดือน 6 ของทุกปี เป็นงาน
 พิธีกรรมชุมชนที่มีคณะกรรมการจัดงานเป็นผู้ดำเนินการ มีการจัดตั้งเครื่องสังเวกระยาบวช
 บวงสรวงอย่างอลังการ ณ บริเวณประรำพิธีที่แยกตลาดสดอำเภอลีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และ
 ยังถือเป็นวันงานทำบุญกลางบ้านประจำปีด้วย โดยภาคเข้ามีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาลีเขี้ยว
 ให้มารับเครื่องสังเวกระยาบวช ส่วนภาคค่านั้นมีงานก่อพระทราย สวดพุทธมนต์เย็น และตัก
 บาตรเข้า จึงเป็นอันเสร็จพิธี ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรง
 พ่อพญาลีเขี้ยวที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยยวนบ้านลีคิ้ว มีทั้งหมด 13 พิธีกรรมดังนี้ คือ
 การทำนายทายทักโชคชะตาราศี การบนบานศาลกล่าว การขอฤกษ์ยามมงคล การจัดตั้งศาล
 พระภูมิ การตรวจชะตาราศีของผู้ป่วยหนัก การตรวจดูสิ่งของสูญหาย การเบิกเนตรเจ้าแม่
 กวนอิม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บการติดต่อกับเจ้าที่หรือองค์เทพต่าง ๆ การเจิมรถยนต์ การ
 บริक्षाปัญหาครอบครัว และการสะเดาะเคราะห์ จากความเชื่อความศรัทธาในเรื่องผีบรรพบุรุษ
 เดียวกันแล้วแสดงออกในรูปแบบประเพณีพิธีกรรม นอกจากเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี
 ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังเป็นการรวมผู้คนให้มาร่วมพิธีกรรม สร้างเป็นวัฒนธรรม
 ทางศาสนา เพื่อกำหนดให้สมาชิกในสังคมถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน อันเป็นการสนองตอบ
 ความต้องการของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมกับวิถีชีวิตไทย ๆ

จริน โพลงเงิน (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ประเพณีพิธีกรรมของชาวยวนบ้านเสาให้
 ตำบลเสาให้ อำเภอเสาให้ จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบและขั้นตอน
 ของพิธีกรรมบวงสรวงศาลแม่นางตะเคียนประจำปี มีบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมซึ่งประกอบด้วย
 เจ้าพิธี ร่างทรง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวยวนบ้านเสาให้โดยทั่วไป เจ้าพิธีทำหน้าที่เป็นผู้นำ
 ในการประกอบพิธีกรรมเพราะเป็นประธานในการจัดงานบวงสรวงศาลแม่นางตะเคียนประจำปี
 ร่างทรงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อระหว่างชาวยวนบ้านเสาให้กับแม่นางตะเคียนเมื่อชาวยวน

ต้องการให้แม่นางตะเคียนช่วยเหลือ วัตถุประสงค์ของที่ใช้บวงสรวงแม่นางตะเคียนประกอบไปด้วย เครื่องบูชา เครื่องบวงสรวง และภาชนะบรรจุเครื่องบูชาและเครื่องบวงสรวง สถานที่ที่ใช้จัด บวงสรวงมี 2 แห่ง คือ ภายในบริเวณศาลแม่นางตะเคียนเป็นรุกขเทวดาที่มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถแสดงปาฏิหาริย์ให้คุณให้โทษแก่ชาววนบ้านเส้าให้ได้วิถีชีวิตของชาววนบ้านเส้าให้จึงมีความผูกพันกับแม่นางตะเคียนมาโดยตลอดหากมีความเดือดร้อนในเรื่องใดก็จะกระทำพิธีบนเพื่อขอให้แม่นางตะเคียนช่วยเหลือ เมื่อประสบความสำเร็จก็จะประกอบพิธีแก้บนตามที่ได้สัญญาไว้ในขณะทำพิธีบน ความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบและขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมขึ้นเชื่อว่าแม่นางตะเคียนเป็นวิญญาณของรุกขเทวดาที่ถือศีลโดยเคร่งครัด การจัดเครื่องบวงสรวงจึงจัดเฉพาะอาหารเจถวาย ส่วนสัมเพวสี้ซึ่งเป็นบริวารานั้นเชื่อว่าเป็นวิญญาณของผีชั้นต่ำ การบวงสรวงจึงใช้อาหารคาว หวานตามปกติการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงจึงแบ่งเครื่องบูชาและเครื่องบวงสรวงเป็น 2 ชุด

อระโห โอลิมา (2535) ได้ศึกษาเรื่อง ชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย กรณีศึกษาชุมชนบ้านมน ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า คนมอญในชุมชนบ้านมนมีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ซับซ้อนกันอยู่ 2 ระดับ คือ ในระดับที่เป็นคนไทยและในระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไป ซึ่งการที่คนมอญในชุมชนบ้านมนมีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นคนไทยนั้นไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทย ซึ่งหลายชาติพันธุ์ซับซ้อนอยู่ในระดับที่เป็นคนไทย คนมอญในชุมชนบ้านมนแบ่งใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชาติพันธุ์มอญโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และกาลเทศะ เช่น การแต่งกาย และการใช้ภาษา เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่จะนิยามความเป็นคนมอญในชุมชนบ้านมน คือ เชื้อสายของคนมอญโดยเฉพาะสายเลือดทางผู้ชาย และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรรมนับถือผี เช่น พิธีเลี้ยงผี และพิธีรำผี นั้นเป็นกลไกสำคัญที่จะดำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบต่อทางสายเลือด และสืบต่อประวัติของชาติพันธุ์มอญ อีกนัยหนึ่งพิธีกรรมทางด้านพุทธศาสนาบางพิธีกรรม เช่น การทำบุญร่วมกันทั้ง 9 วัด ในวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษาและพิธีเทศน์มหาชาติ เป็นต้นนั้น ได้รวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มย่อย ๆ เข้าไว้ด้วยกัน จึงทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มใหญ่หรือขอบเขตวัฒนธรรมมอญ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของชาติพันธุ์มอญ ในขณะเดียวกัน ตำราต่างๆ ของคนมอญก็มีหน้าที่สำคัญต่อการดำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบต่อประวัติและพิธีกรรมของคนมอญและโดยการแสดงให้เห็นกฎและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนมอญ

มนตรา พงษ์นิล (2541) ได้ศึกษาเรื่อง พหุลักษณะของสำนึกทางชาติพันธุ์ : มั่งภูสว้ยกับการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเลือกศึกษาที่หมู่บ้านมั่งน้ำเงิน หมู่บ้านหนึ่งในอุทยานแห่งชาติแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านภูสว้ยมีความแตกต่างและหลากหลายทางศาสนา เศรษฐกิจ และชาติพันธุ์ คือ มีชาวมั่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้าน นอกจากนี้เป็นชาวจีนฮ่อ คนไทย คนเมือง ชาวกะเหรี่ยง และคนต่างด้าวอาศัยอยู่ด้วย และมีศาสนาพุทธ ผี คริสต์ อิสลาม ที่นับถือแตกต่างกันไปทั้งภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้มีความหมายมากเมื่อถูกแทนที่ด้วยระบบความสัมพันธ์ต่อกันทางเศรษฐกิจ พี่ชพาดิษฐ์ การค้า การปกครอง และความทันสมัยและอิทธิพลของการท่องเที่ยวในบริบทของสังคมไทยที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จึงสามารถอยู่ร่วมกันเป็นพหุสังคมได้โดยไม่มีข้อขัดแย้งกันมากนัก ชาวมั่งมีการปรับใช้สัญลักษณ์ดั้งเดิมและรับเอาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมใหม่ เช่น การใช้ระบบการปกครองสมัยใหม่เป็นกลไกสร้างกระบวนการในการพยายามรักษาอำนาจ และผลประโยชน์ให้คงอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ไม่ว่าจะเป็นการตระหนักรู้ในอำนาจของคนเมืองที่แสดงผ่านการทำพิธีกรรมการทรงของคนเมืองในหมู่บ้าน หรือการปรับใช้พิธีกรรมของตนเพื่อลดความวิตกกังวลทางจิตใจ เมื่อได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจทุนนิยมหรือการกระทำของอำนาจรัฐ รวมทั้งมีการปรับใช้พิธีกรรมเพื่อแสดงศักยภาพในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจสังคมและการปกครองของไทยได้ในระดับหนึ่ง จนมีฐานะความเป็นอยู่ที่มั่นคง การใช้พิธีกรรมและองค์การทางสังคมเป็นองค์การทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ ทำให้สามารถเข้าไปมีอำนาจในการบริหารการปกครองหมู่บ้านได้ และมีการปรับปรุงกฎเกณฑ์การปกครองบางอย่างเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ สาเหตุดังกล่าวทำให้ชาวมั่งมีการปรับใช้สัญลักษณ์ของสำนึกทางชาติพันธุ์เป็นสามลักษณะ คือ เกิดการรวมสำนึกของความเป็นมั่งภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เกิดสำนึกในสัญชาติหรือความเป็นพลเมืองไทยจากนโยบายของรัฐ และอ้างอิงถึงถิ่นกำเนิดในภาคเหนือหรือลักษณะทางกายภาพแทนที่สำนึกความเป็นมั่ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาอคติทางชาติพันธุ์เมื่อต้องอยู่เพียงลำพังกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การปรับใช้สัญลักษณ์ของสำนึกทางชาติพันธุ์ดังกล่าวของชาวมั่งเป็นไปเพื่อการปกป้องผลประโยชน์และอำนาจที่มีอยู่ภายในกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อได้รับผลกระทบจากการกระทำหรือนโยบายของรัฐในอีกด้านหนึ่ง

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “ การธำรงเอกราชทางวัฒนธรรมของชาวมอญ ” ที่ชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ชาวมอญบ้านม่วงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่แสดงออกถึงความ เป็นชาติพันธุ์มอญ ได้แก่ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ และขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม

ต่างๆ ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้บางส่วนก็ยังคงรักษาสืบทอดไว้ แต่ก็มีบางส่วนที่ถูกผสมผสานกลมกลืนให้เข้ากับสังคมวัฒนธรรมไทย ซึ่งปัจจัยที่มีผลให้ชาวมอญเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมได้แก่ อาชีพ การศึกษา การแต่งงาน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่น และนโยบายของรัฐ

ยศ สันตสมบัติ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “หลักช้าง : การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในใต้คง” โดยเสนอว่า อดีตถูกปฏิบัติในปัจจุบัน เพราะมนุษย์ในปัจจุบันแต่เดิมอดีตในปฏิบัติการเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมา การจัดระเบียบให้กับสถานะการณ์ปัจจุบันโดยอาศัยประสบการณ์จากอดีตสามารถเกิดขึ้นได้แต่ในเวลาปัจจุบันเท่านั้น อดีตซึ่งมีผลต่ออนาคตจึงเป็นอดีตที่ถูกสร้างหรือผลิตใหม่ในปัจจุบัน การสร้างประวัติศาสตร์จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการต่อสู้เพื่อนิยามความหมายของการมีตัวตนอยู่ของกลุ่ม การสร้างประวัติศาสตร์จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของกระบวนการสืบทอดและสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คนไทในใต้คงเองก็ได้พยายามสร้างและตีความประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้นมาในรูปของการเขียนตำราและพงศาวดารไท นับเป็นความพยายามในการนิยามความมีตัวตนของคนไทด้วยการต่อต้านความเหนือกว่าของจีน การนิยามความมีตัวตนจึงเกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเป็นกระบวนการสร้างอำนาจต่อรองกับกลุ่มชนที่ใหญ่กว่า

อลิสสา หะสาเมาะ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนหรือเสาะ ผลการวิจัยพบว่า ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนหรือเสาะส่วนใหญ่มีความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์อยู่ในระดับสูง เนื่องมาจากความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นที่มาจากการนับถือศาสนาเดียวกัน มีหลักการทางศาสนาที่กำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิม ซึ่งได้กำหนดไว้อย่างละเอียดทุกแง่มุม มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นมีความรู้สึกผูกพันทางด้านศาสนาสูง และมีเอกลักษณ์พิเศษที่ปรากฏออกมาคือเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ภาษามาลายู ท้องถิ่นและแม้กระทั่งความสำนึกในทางประวัติศาสตร์ และเนื่องจากศาสนาอิสลามสร้างสรรค์ความผูกพันของกลุ่มมุสลิมในการอยู่ร่วมกัน และจะต้องปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน ซึ่งในขณะเดียวกันก็สร้างสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นแบบฉบับของตนเองตามแนวทางของศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนหรือเสาะมีจิตสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง มีการแสดงออกอย่างเด่นชัดในเรื่องของการใช้ภาษาพูด คือ ภาษามาลายูท้องถิ่น และการใช้ภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนานั้นคือ ภาษายาวี การแต่งกายตามลักษณะเฉพาะที่แบ่งแยกกันอย่างชัดเจนจากชาวไทยพุทธ รวมทั้งความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏออกมาเป็นความขัดแย้ง

ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสื่อภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนกับทั้งหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน จึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากมุสลิมในภาคใต้มีการศึกษาเพิ่มขึ้นและยังมีหน่วยงาน ศอ.บต.เข้าไปช่วยประสานความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับข้าราชการ

ศยามล เจริญรัตน์ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง จิ้วแต่จิวในฐานะละครสังคม :

สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า จิ้วเป็นการแสดงประเภทหนึ่งของชาวจีนที่ยังคงมีความสำคัญต่อชาวจีน เพราะมีความเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีนที่ยังคงได้รับการเคารพบูชา การแสดงจิ้วมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องในสังคมไทยและถูกปรับเปลี่ยนสถานภาพเรื่อยมาจากฐานะสิ่งบูชาเทพเจ้าและค้อย ๆ กลายเป็นสิ่งสร้างความบันเทิงแก่ชาวจีน ไปจนถึงการก่อให้เกิดสำนึกร่วมในความเป็นจีนเนื่องจากภาษาที่ใช้ก็คือภาษาจีน และสภาพการเป็นเสมือนสิ่งบูชาเทพเจ้า ในทุกวันนี้จิ้วเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีการให้นิยามตัวเองใหม่ ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยขอบเขตทางภาษาจีนเช่นในอดีต สิ่งที่ยังนำเสนอในการแสดงได้สะท้อนถึงตัวตนของสังคมจีน ในด้านการสะท้อนภาพความเป็นจีนในวิถีการดำเนินชีวิตโดยการสอดแทรกคำสั่งสอนตามความเชื่อให้กระทำคุณงามความดีแก่สังคม ในแง่ของสัญลักษณ์ในจิ้วนั้นเป็นการให้ความหมายที่สามารถตีความได้ภายในกลุ่มคนจีนและลูกหลาน ส่วนเรื่องร่างกายแล้วพบว่า จิ้วเป็นเหมือนการสร้างพื้นที่ที่ขอบเขตให้แก่นักแสดงและผู้ชม ให้ร่างกายของนักแสดงมีสภาวะที่พิเศษ คือ เป็นไปตามอุดมคติที่สังคมต้องการ ในขณะที่เดียวกันระหว่างการแสดงจิ้วมีการสร้างบรรยากาศให้เกิดพื้นที่ทางอารมณ์เฉพาะให้คนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกร่วมกัน และความรู้สึกร่วมกันทำให้เกิดความเป็นชุมชนชาวจีนในจินตนาการที่มีขอบเขตทางเนื้อหาและสัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกัน แม้เมื่อการแสดงจบลงก็ยังคงมีความเป็นชุมชนหลงเหลืออยู่ในรูปของการอบรมสั่งสอนค่านิยมความเป็นจีน ปัจจุบันพบว่าความเข้มงวดในการแสดงจิ้วลดถอยลงทั้งด้านการแสดง บุคลากรและอุปกรณ์ประกอบฉาก อันเนื่องมาจากความเสื่อมความนิยมในการชมจิ้วในประเทศไทย แต่จิวก็ยังพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเพื่อความอยู่รอด

ดำรงพล อินทร์จันทร์ (2545) ศึกษาเรื่อง “ การฟื้นฟูวัฒนธรรมของไทอาหม ในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย ” ความพยายามในการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มองค์กรในการเคลื่อนไหว เป็นกระบวนการที่ทำให้ความเป็นชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่มองเห็นได้และได้รับการตอบรับ การบอกเล่าถึงความเป็นไทอาหมท่ามกลางบริบททางสังคมอันหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มีกระบวนการและปฏิบัติการที่ซับซ้อน ทั้งขั้นตอนในการต่อรองความหมาย การใช้ความหมาย การเลือกสรรความหมาย การนิยามความหมายและการผลิตซ้ำความหมายของ

ความเป็นไทอาหม ผ่านพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างเส้นแบ่งความเหมือนและความแตกต่างระหว่างไทอาหมกับไม่ใช่ไทอาหม

วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นเงินของชาวไทยเชื้อสายจีนในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันองค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานีมีลักษณะแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละองค์กร แต่มีเป้าหมายดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์อันเดียวกันคือ นอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นองค์กรการกุศลเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้ยากไร้แล้ว องค์กรเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นเงิน อีกทั้งยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นเงินของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของกระแสความเปลี่ยนแปลงด้วยวาทกรรมการพัฒนาและความผันแปรของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคสมัย ประกอบกับเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานีนี้ด้วย

สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ (2546) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคนไทแดงในแขวงหัวพัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งงานศึกษาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามปรับเปลี่ยนชื่อของกลุ่มหรือคุณลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการโดยเจตนา หลีกเลี่ยงการนิยามตัวเองของกลุ่ม เพื่อความมั่นใจในความปลอดภัยของกลุ่มที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นซึ่งมีอำนาจเหนือกว่า หรือความพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างของวิถีชีวิตและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม หรือการอ้างตนเองว่าเป็นไทดำหรือไทขาว เพื่อยกระดับสถานภาพทางสังคมของกลุ่มตนให้สูงขึ้นทัดเทียมกับกลุ่มที่มีอำนาจ

วรเมธ ยอดปุ่น (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว ศึกษากรณี หมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า บ้านรวมมิตรประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง อาข่า ม้ง ลีซู แต่ละกลุ่มก็มีอัตลักษณ์ดั้งเดิมเป็นของตัวเองที่ได้รับมาจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัวตั้งแต่แรกเกิด เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์หลายๆ อย่างของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย ค่านิยม อาชีพ รวมถึงวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในเรื่องภาษานั้นชาวบ้านทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นสื่อกลางในการพูดคุยกัน รวมถึงเมื่อสื่อสารกับคนไทยพื้นราบ ด้านการแต่งกายก็มีแนวโน้มว่าชาวบ้านทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะแต่งกายเหมือนกับคนไทยพื้นราบมากขึ้นในชีวิตประจำวัน สำหรับชุดประจำเผ่าจะเก็บไว้ใช้ในวันสำคัญของชุมชน เช่น วันอาทิตย์ที่ต้องเข้าโบสถ์ วันคริสต์มาส หรือวันช้างของ

หมู่บ้าน นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น ผลการศึกษาวิจัยจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เข้ากับบริบทการท่องเที่ยวและบริบทอื่นๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อชุมชน เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เผชิญหน้ากับการท่องเที่ยว พวกเขาจะแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนออกมาเพื่อเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว แต่เมื่ออยู่ในบริบทอื่นๆ ที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับการท่องเที่ยว พวกเขาจะปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับคนไทยพื้นราบ แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็คือสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์ที่ยังฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนของมุมโลก และเมื่อได้มีการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับคนหลากหลายกลุ่ม ด้านหนึ่งมีผลทำให้อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชัดเจนมากขึ้น ในแง่ของการแบ่งแยกว่าใครเป็นกะเหรี่ยง ใครเป็นอาข่า ใครเป็นม้ง อีกด้านหนึ่งก็ส่งผลให้เกิดการผสมกลมกลืนระหว่างผู้คนกลุ่มต่างๆ ด้วย

บุญยศฤกษ์ อเนกสุข และอารีรัตน์ เรืองกำเนิด (2550) ได้ศึกษาเรื่อง พลวัต ประเพณีบุญกำฟ้าของกลุ่มชาติพันธุ์พวนในบริบทการท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ประวัติศาสตร์การต่อสู้และการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์พวนปรากฏเป็นตำนานและพงศาวดารของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นจำนวนมาก สำหรับชาวพวนในประเทศไทยแล้วได้มีการอพยพเข้ามาครั้งสุดท้ายในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว โดยมีการกระจายชุมชนไปยังจังหวัดต่างๆ เช่น สุโขทัย ลพบุรี สิงห์บุรี และอุดรธานี เป็นต้น ทั้งนี้การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์พวนมีการยึดถือประเพณีบุญกำฟ้าเป็นประเพณีหนึ่งประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งนำไปสู่การเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน สำหรับประเพณีบุญกำฟ้าที่บ้านหาดเสี้ยว ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยนั้น ประเพณีบุญกำฟ้าอยู่ในช่วงการปรับตัวสู่การเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมีความหมายถึงการเป็นวันหยุดที่ไม่ต้องมีการทำงาน เพื่อให้สตรีชาวพวนพักผ่อนจากการทอผ้าไปขายต่างถิ่น และมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำขนมข้าวคั๋ง การละเล่นลำพวน และการละเล่นนางกวัก ส่วนที่อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ประเพณีบุญกำฟ้าเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีความหมายถึงการเคารพท้องฟ้า การเป็นวันหยุดพักผ่อน การเป็นวันขึ้นปีใหม่ของพวน และการพยากรณ์ความอุดมสมบูรณ์ โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำข้าวหลาม การละเล่นหมากเบี้ยว และการละเล่นรำกำฟ้า ส่วนตำบลบ้านฝือ อำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี ไม่มีการจัดประเพณีบุญกำฟ้าเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว คงเหลือแต่การยึดถือปฏิบัติของชาวพวนบางคนเท่านั้น โดยมีความหมายว่าเป็นฮีตสิบสองคองสิบสี่ของพวน และจะมีการใส่ปุ๋ยหรือเมล็ดพืชลงใน การละเล่นจับสาวและการฟ้อนไทพวน เป็นต้น ซึ่งนายบุญยศฤกษ์ และอารีรัตน์ ได้สรุปข้อมูล

จากพื้นที่วิจัยทั้ง 3 แห่งว่า ปรากฏการณ์ประเพณีบุญกำฟ้ามีพลวัตในแง่มุมต่างๆ ประกอบด้วย พลวัตด้านการบริหารจัดการ พลวัตด้านเศรษฐกิจ พลวัตด้านสังคมและระบบนิเวศ และพลวัตด้านความหมายของประเพณีบุญกำฟ้า

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

กษริน พันธุ์พิทักษ์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540-2541 ผลการวิจัยพบว่า ตลอดช่วงระยะเวลา 2 ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวที่อยู่ในรูปของเงินตราต่างประเทศมาชดเชยการขาดดุลการค้าของประเทศได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 36,000 ล้านบาท แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและในภูมิภาคเอเชีย ในช่วงปี 2540 ได้ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง เนื่องจากแต่ละประเทศต่างใช้มาตรการสกัดกั้นการเดินทางออกนอกประเทศของประชาชน และมีการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Service : GATS) การเปิดเสรีด้านการบริการ ประเทศไทยจะเสียเปรียบในเรื่องเงินทุนและความสามารถของบุคลากร ซึ่งอาจทำให้ต้องสูญเสียธุรกิจการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศไปให้กับคู่แข่งที่เป็นผู้ประกอบการชาวต่างประเทศ จากเหตุดังกล่าวภาครัฐได้เห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น และได้มีการแก้ปัญหาโดยการ กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดนายชวน หลีกภัย ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการนำนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลมาเป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว กำหนดให้ปี พ.ศ.2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย โดยใช้ชื่อโครงการ Amazing Thailand 1998-1999 โดยเป็นการร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งปรากฏผลสำเร็จคือ จำนวนนักท่องเที่ยว ดุลการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่ารายได้จะต่ำกว่าเป้าเพียงเล็กน้อย แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตลอดจนมีผลส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีกด้วย ถึงแม้ว่าโครงการ Amazing Thailand 1998-1999 ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จจะเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก แต่ในสภาพปัจจุบันและอนาคตประเทศไทยจะต้องประสบปัญหาการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่รุนแรงขึ้น จากการเปิดเสรีทางการบริการ ซึ่งประเทศไทยยังมีความเสียเปรียบในหลายๆด้าน ดังนั้นทางภาครัฐควรมีการกำหนดไว้ซึ่งนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและครอบคลุมสภาพปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อรักษาไว้ซึ่ง

ผลประโยชน์ของประเทศและกระตุ้นศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการแข่งขันจากการเปิดเสรีด้านบริการที่รวมถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยได้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับงานพิพิธภัณฑ์

วิเชียร วิไลแก้ว (2543) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ไทย กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 40 แห่ง กระจายอยู่ใน 29 จังหวัด เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่กรมศิลปากรสร้างขึ้น 29 แห่ง และที่ได้รับการยกฐานะจากห้องจัดแสดงของวัดอีก 11 แห่ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพัฒนามาจากพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์ในรัชกาลที่ 4 เพื่อเก็บรักษาสิ่งของที่หลากหลายรวมทั้งเครื่องราชบรรณาการ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้พัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เปิดให้คนทั่วไปเข้าชม โดยใช้ระบบการจัดการแบบตะวันตก มีการว่าจ้างชาวยุโรปเป็นที่ปรึกษาและจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษางานที่ฝรั่งเศสกับอังกฤษเพื่อกลับมาพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 เกิดแนวคิดเรื่องชาตินิยม ทำให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถานที่จัดแสดงเฉพาะโบราณวัตถุเพื่อยืนยันความเป็นเอกลักษณ์ประวัติศาสตร์ของชาติ จนกระทั่งถึงยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทุกแห่งที่กรมศิลปากรจัดตั้งขึ้นจะเป็นพิพิธภัณฑ์ประเภทประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพียงประเภทเดียว จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2517 จึงได้เริ่มมีพิพิธภัณฑ์สถานรูปแบบใหม่ แต่ก็ยังเลียนแบบแนวคิดและการจัดการแบบเดิม แนวทางการดำเนินงานดังกล่าวทำให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติยังไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นสถาบันการศึกษานอกระบบ โดยดูจากสถิติผู้เข้าชมที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามการชี้วัดของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ แนวการจัดแสดงที่ให้ความสำคัญกับโบราณวัตถุเป็นเหตุให้ผู้เข้าชมไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อีกทั้งกรมศิลปากรยังไม่ให้ความสำคัญกับวัดที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์อันเป็นภูมิปัญญาไทยและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทย การทำความเข้าใจบทบาทของวัดพร้อมกับการทบทวนประวัติศาสตร์อย่างไตร่ตรองจะนำไปสู่การปรับบทบาทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติให้สามารถเป็นสถาบันการศึกษานอกระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าและความเพลิดเพลินอย่างสมบูรณ์

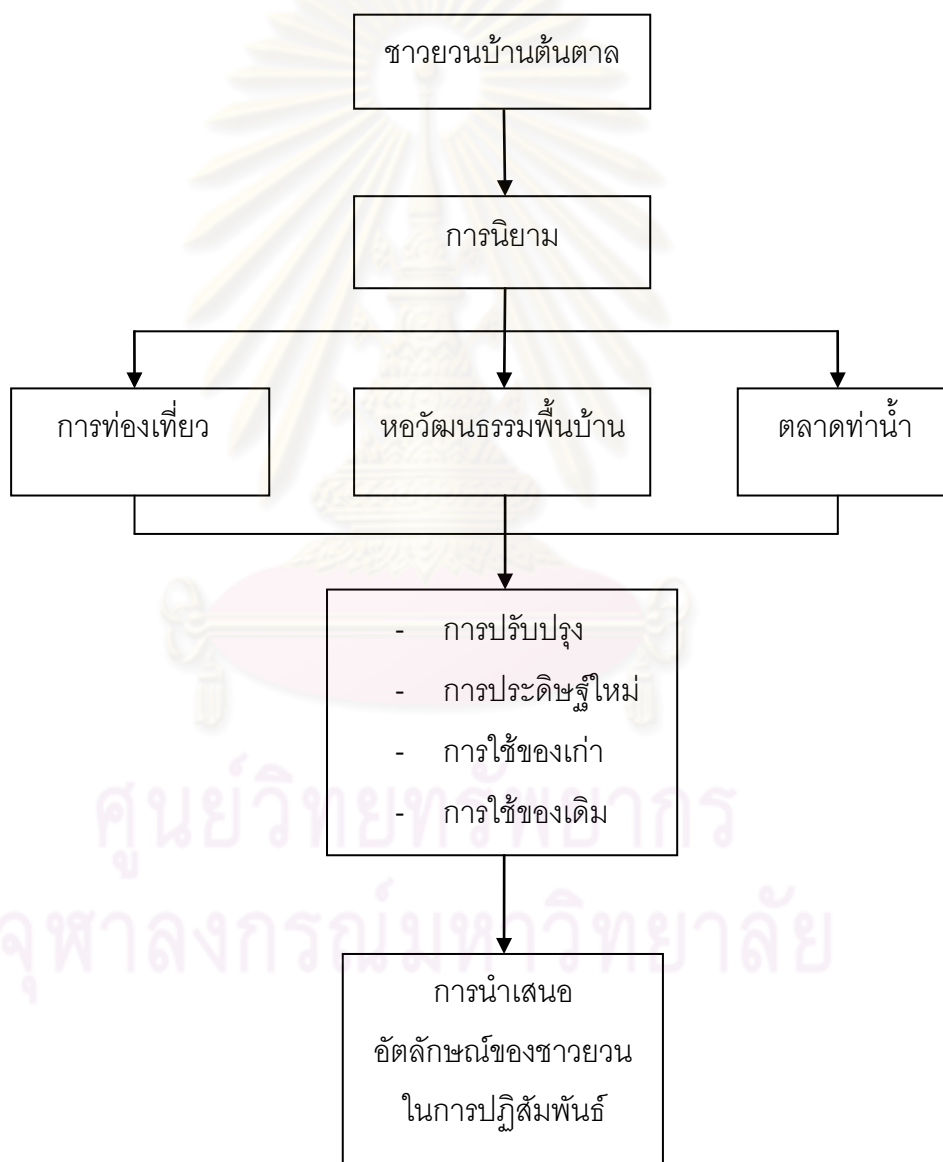
ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร และอุษณีย์ พรหมสุวรรณ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง พลวัตและความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาวินิจฉัยสรุปได้ว่า การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจนเป็นผลสำเร็จนั้นแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ

และความเข้มแข็งของทั้งสองชุมชนที่จะหาทางทำความเข้าใจตัวเองและบอกเล่าเรื่องราวของตนเอง ทั้งประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับลุ่มแม่น้ำแม่กลองของบ้านม่วง ความสัมพันธ์กับทะเลและปายาเลนของบ้านเขายี่สาร ไปจนถึงความสัมพันธ์กับวัด รัฐ และชุมชนอื่นที่อยู่รายรอบ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแต่ละแห่งต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ขณะเดียวกันก็มีความหมายหลายอย่างร่วมกันอยู่ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นเครื่องมือแสดงออกถึงตัวตนของคนบ้านม่วงและคนเขายี่สารผ่านการจัดแสดงสิ่งของและเรื่องราวของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งไม่มีใครจะปรากฏในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และระบบการศึกษา พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นไม่เพียงนำพาความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองมาสู่คนท้องถิ่นเท่านั้น ยังเป็นแหล่งให้การศึกษาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย รวมทั้งเป็นคลังสิ่งสมมุติปัญญาความรู้สำหรับคนในท้องถิ่น เป็นเวทีสำหรับการปฏิสังสรรค์ทางสังคม การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญสลาย การสร้างสรรค์และผสมผสานภูมิปัญญาเดิมกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในช่วงที่กระแสการท่องเที่ยวเฟื่องฟูอย่างมากนั้น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเองก็เผชิญหน้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน กระแสการท่องเที่ยวทำให้พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นช่องทางนำมาซึ่งรายได้ของคนในชุมชนและค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพิพิธภัณฑสถาน แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ต้องใคร่ครวญถึงรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดยืนหรือเป้าหมายของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นด้วย เพื่อมิให้เป็นภาระหรือส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน

สิริรัตน์ สีสสมบัติ (2552) ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนกับการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวชอง ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์ของมีส่วนประกอบสร้างการฟื้นฟูอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมที่ศูนย์ของ เพื่อสร้างความหมายในการอธิบายตนเองผ่านภาษาและวัฒนธรรมที่ศูนย์ของ ด้วยการสร้างระบบเขียนภาษาชอง การผลิตหนังสือนิทานภาษาชอง การนำเสนอนิทรรศการ “สวนภาษา” และ “ซึ่มซ้อง” (คนชอง) และการผลิตสัญลักษณ์เชิงพิธีกรรมการแต่งงานชอง เพื่อเป็นเครื่องมือในการประกาศตัวตนทางวัฒนธรรมของให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคมและชุมชน ชาวชองมีการนำเสนออัตลักษณ์ตนเองผ่านงานฟื้นฟูประเพณีแบบดั้งเดิมในบริบทสังคมสมัยใหม่ เพื่อการดำรงอยู่อย่างมีตำแหน่งแห่งที่ทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีของ และสานสัมพันธ์ระบบเครือญาติชาวชองในชุมชนให้แนบแน่น ตลอดจนการสร้างสำนึกชาติพันธุ์ของในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยอาศัยการสื่อสารผ่านวัฒนธรรมบางอย่างของความเป็นชอง นอกจากนี้ นอกจากนั้นกลุ่มชาวชองยังได้มีการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางภาษาผ่านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นโรงเรียนในชุมชนอีกด้วย เพื่อสร้างภาพความเป็นตัวตนคนชองให้ยืนอยู่ในสังคมอย่างภาคภูมิใจ และมีศักดิ์ศรีในสังคมไทยมากขึ้น

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการศึกษา “กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ” ดังกล่าวแล้วสามารถนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิด “ กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ ”



บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน ศึกษากรณี ชุมชนยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี นั้นเป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์และกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํ้าภายใต้บริบทของการท่องเที่ยว และเป็นการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนชาวยวนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญหลักๆ ดังนี้

รูปแบบการวิจัยและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํ้ากับกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น และกลุ่มชาติพันธุ์ยวน
2. ข้อมูลจากการทำงานวิจัยภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Indepth Interview) ซึ่งทั้งสองวิธีการได้นำไปใช้ร่วมกับการการจดบันทึกข้อมูลด้วย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงสำนึกทางชาติพันธุ์ และกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำนํ้า ในบริบทของการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลตั้งแต่ปี 2525 ที่การท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในชุมชน (นางวงเดือน ยะกุล, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2553) จนถึงช่วงปัจจุบัน คือเดือน กุมภาพันธ์ 2553 โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยเป็นเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2553 - เดือนกุมภาพันธ์ 2554

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาชุมชนชาวยวน โดยเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัยคือ ชุมชนชาวยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวยวนตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำด้านศาสนาและพิธีกรรม ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสของชุมชน ครูในท้องถิ่น จำนวนทั้งหมด 7 คน

ประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนยวน วัฒนธรรมชุมชน สำนักและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ประวัติการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชน นโยบายของรัฐต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนำเสนอวัฒนธรรมยวนของตำบลต้นตาล โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพิพิธภัณฑ์ จำนวน 3 คน
- 2) กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ตลาดท่าน้ำ จำนวน 3 คน

ประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สำนักและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กระบวนการเกิดขึ้นของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าน้ำ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มของกลุ่มคนทำงานพิพิธภัณฑ์และกลุ่มคนทำงานที่ตลาดท่าน้ำ ความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

การท่องเที่ยวในชุมชน ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน และความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในชุมชนและรอบๆชุมชน

3) กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม จำนวน 3 คน

ประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ผ่านการแสดงทางวัฒนธรรม รูปแบบการแสดง ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในชุมชนและรอบๆชุมชน

4) กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) จำนวน 3 คน

ประเด็นในการเก็บข้อมูล คือ สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว รูปแบบของบ้านพักและวิถีชีวิตที่นำเสนอ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในชุมชนและรอบๆชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นวิธีการแรกที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ข้อมูลที่ได้ประกอบไปด้วยเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้เหล่านี้เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น และเป็นการทำการศึกษานำร่องก่อนที่จะลงพื้นที่จริง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดังนี้

1) การสังเกตการณ์ มีทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ซึ่งได้นำไปใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์และการจดบันทึก

2) การสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยทำควบคู่ไปกับการสังเกต โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์

การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วทุกครั้งจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการจัดหมวดหมู่ โดยแยกข้อมูลเป็นประเภทต่างๆตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อันประกอบไปด้วย สภาพทั่วไปของชุมชนชนวนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม สำนักทางชาติพันธุ์ชนวน และกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ ในบริบทของการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล และส่วนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องก็คัดออกไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในระหว่างที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามที่ได้ควบคู่กันไปกับการเก็บข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยมุมมองของคนในวัฒนธรรมนั้น และหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วก็จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้ง โดยในการวิเคราะห์จะต้องวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนรู้จากภาคสนามกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ทบทวนมาแล้ว เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำไปสร้างข้อสรุปและแนวคิดต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานตำบลต้นตาล

ตำบลต้นตาลเป็นตำบลหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเสนาให้ของจังหวัดสระบุรี ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยขอกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดสระบุรีพอสังเขปเป็นลำดับแรกก่อน ก่อนที่จะกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของตำบลต้นตาลในลำดับต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพการตั้งถิ่นฐานและเข้าใจในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยวนบ้านต้นตาลในพื้นที่ของจังหวัดสระบุรีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสระบุรี

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบทางตอนใต้ ตะวันออก และตะวันตกของจังหวัด ส่วนทางตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบสลับเนิน ทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ราบสูงและภูเขา มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านทางตอนเหนือ ตอนกลาง และทางตะวันตกของจังหวัด มีลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดคล้ายกับจังหวัดอื่นๆ ในแถบภาคกลางทั่วไป โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2549 : 3 - 6)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดสระบุรี



ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสระบุรีมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,235,304 ไร่ มีอาณาติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2549 : 3) ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอชัยบาดาล และ

อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว จังหวัด

นครราชสีมา และอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และ
อำเภอวังน้อย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอภาชี อำเภอท่าเรือ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา และอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การเมืองการปกครอง

จังหวัดสระบุรีแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอต่างๆ 13 อำเภอ 111 ตำบล 973 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดสระบุรี

อำเภอ	ตำบลและหมู่บ้านในแต่ละอำเภอ	
	ตำบล	หมู่บ้าน
1. อำเภอเมืองสระบุรี	11	77
2. อำเภอแก่งคอย	14	117
3. อำเภอหนองแค	18	181
4. อำเภอหนองแซง	9	69
5. อำเภอบ้านหมอ	9	79
6. อำเภอเสาไห้	12	102
7. อำเภอพระพุทธบาท	9	68
8. อำเภอวิหารแดง	6	54
9. อำเภอหมวกเหล็ก	6	80
10. อำเภอหนองโดน	4	34
11. อำเภอดอนพุด	4	28
12. อำเภอวังม่วง	3	31
13. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	6	53
รวม	111	973

(ที่มา: ฝ่ายการปกครองจังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2550)

ประชากร

ประชากรของจังหวัดในปี 2550 มีทั้งหมด 614,646 คน โดยแยกเป็นชาย 304,558 คน และหญิง 310,457 คน (ฝ่ายการปกครองจังหวัดสระบุรี, 2550) ซึ่งประชากรทั้งหมดของจังหวัดประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550 : 27 - 28) ดังนี้

1. **มอญ** กลุ่มชาติพันธุ์นี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี แถบตำบลโดนด ตำบลนาโง่ง ในเขตอำเภอเสาไห้ แถบตำบลเมืองเก่า ตำบลศาลารีย์ไทย และในเขตอำเภอหนองแซง แถบตำบลบ้านใหม่ และตำบลหนองตะพาน
2. **ลาว** กลุ่มชาติพันธุ์นี้แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ได้แก่ ลาวเวียง ลาวพวน และลาวแง้ว สำหรับกลุ่มลาวเวียงตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดสระบุรี กลุ่มลาวแง้วตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอพระพุทธบาท ส่วนลาวพวนตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุด
3. **จีน** คนกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะในแถบอำเภอเมืองสระบุรีที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก
4. **ยวน หรือไทยยวน** กลุ่มชาติพันธุ์นี้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะในแถบอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเมืองสระบุรี และอำเภอเสาไห้ซึ่งมีชาวยวนตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุด

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเป็นหลัก ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำสวน ปศุสัตว์ และประมง ด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน ส่วนธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเน้นถือเป็นอาชีพอีกประเภทหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดได้เป็นอย่างดีในแต่ละปี (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2549 : 30 - 49) ซึ่งการท่องเที่ยวของจังหวัดสระบุรีมีหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวได้เลือกสรร ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) เช่น การเดินป่า การเที่ยวชมน้ำตกและป่าเขาในจังหวัดสระบุรี เป็นต้น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เช่น การเที่ยวชมวัด โบราณสถาน ประเพณี วิถีชีวิต และศิลปกรรมแขนงต่างๆ ในจังหวัดสระบุรี เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เช่น การเที่ยวชมไร่ นา สวนผลไม้ สวนผัก สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เช่น ฟาร์มโชคชัยที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมภายในฟาร์ม เป็นต้น

ชุมชนชาวยวนตำบลต้นตาลถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระบุรีที่สำคัญแห่งหนึ่ง ที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับประชากรในจังหวัด โดยในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของตำบลนี้อย่างละเอียด เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการทำธุรกิจท่องเที่ยวและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวบ้านในตำบลนี้

ข้อมูลพื้นฐานตำบลต้นตาล

ประวัติความเป็นมาของชุมชนยวนบ้านต้นตาล

ชุมชนยวนบ้านต้นตาล แต่เดิมมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่เมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนาในสมัยนั้น (ปัจจุบัน คือ แถบบริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการปกครอง ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ต่อมาเมื่ออาณาจักรล้านนาเสื่อมอำนาจลง พม่าก็ได้เข้ามามีอำนาจปกครองเมือง จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2347 ตรงกับรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงโปรดเกล้าให้พระเจ้าหลานเธอกรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราช ยกทัพพร้อมกับกองทัพเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ เจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่ เจ้านครน่าน และเจ้านครลำปาง เข้าล้อมตีเมืองเชียงแสน เมื่อตีเมืองได้แล้วจึงได้เผาทำลายป้อมปราการเมือง กำแพงเมือง และบ้านเมือง เพื่อไม่ให้เป็นที่มั่นแก่ข้าศึกพม่าในคราวต่อไป เนื่องจากเมืองเชียงแสนเป็นยุทธศาสตร์ที่อยู่ทางเหนือสุดของประเทศ กองทัพไทยไม่มีกำลังพอที่จะป้องกันเมืองไว้ตลอดไปได้ จึงได้อพยพชาวเมืองประมาณ 23,000 คน แล้วจัดแบ่งเป็น 5 ส่วน ให้แยกไปที่เมืองเวียงจันทน์ 1 ส่วน เมืองเชียงใหม่ 1 ส่วน เมืองลำปาง 1 ส่วน เมืองน่าน 1 ส่วน อีกส่วนที่เหลือโปรดให้ลงมาตั้งบ้านเรือนที่เมืองสระบุรี แต่มีบางส่วนที่เลยไปตั้งถิ่นฐานที่แถบตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กลุ่มคนยวนที่เดินทางมาถึงสระบุรีแล้วได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณตำบลสวนดอกไม้เป็นแห่งแรก ตำบลสวนดอกไม้จึงถือเป็นบรรพบุรุษของคนยวนสระบุรี โดยในครั้งนั้นมีหัวหน้าคนยวนชื่อ ปู่คัมภีระ ปู่เจ้าฟ้า และหนานต๊ะ ปู่คัมภีระตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่บ้านไผ่ล้อม ปู่เจ้าฟ้าตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเจ้าฟ้า และหนานต๊ะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสวนดอกไม้ ต่อมาก็ขยายบ้านเรือนออกมาจนถึงตำบลต้นตาล ตำบลพระยาพาด ตำบลบ้านยาง และอีกหลายตำบลในเขตอำเภอเสนาให้ รวมทั้งอำเภออื่นๆ ในจังหวัดสระบุรี (ยกเว้นอำเภอหนองโดน และดอนพุด) และต่างจังหวัด เช่น อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร และอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น (อัชญา สมทรง และคณะ , 2548 : 17 -18 ; พิเนตร น้อยพุทธา , 2545 : 20 - 21)

ประวัติการก่อตั้งของชุมชนยวนบ้านต้นตาลนั้น ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปีใดไม่มีหลักฐานระบุไว้แน่ชัด แต่จากการสอบถามพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่ ชาวบ้านเหล่านี้ได้ให้ข้อมูลว่าชุมชนบ้านต้นตาลน่าจะก่อตั้งมานานแล้วไม่ต่ำกว่า 200 ปี แต่ไม่ปรากฏชื่อของกลุ่มผู้นำในการก่อตั้งชุมชน ทราบแต่เพียงว่าคนรุ่นแรกของตำบลได้ขยับขยายมาจากตำบลสวนดอกไม้ เนื่องจากพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินในบริเวณนั้นไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงได้ขยับขยายครัวเรือนกันออกมาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่แห่งใหม่ ซึ่งในบริเวณนั้นมีต้นตาลขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงได้เรียกกันว่าบ้านต้นตาล จนกลายมาเป็นชื่อของชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน คนยวนรุ่นแรกที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านต้นตาลนั้นจะนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำป่าสัก โดยลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะอยู่กันเป็นกลุ่มเครือญาติ ซึ่งหมู่บ้านเก่าแก่เริ่มแรกของตำบลต้นตาลที่คนยวนรุ่นแรกมาตั้งถิ่นฐาน คือ พื้นที่บริเวณบ้านต้นตาล หมู่ที่ 3 ในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงขยายพื้นที่ออกไปยังหมู่อื่นๆ คือ หมู่ 5 6 1 2 7 และ 8 โดยมีลักษณะของการตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างจากแม่น้ำป่าสักมากขึ้น ปัจจุบันชาวยวนบ้านต้นตาลเป็นคนยวนรุ่นที่ 6 โดยมีกำนันผู้นำชุมชนมาแล้วถึง 5 คน ได้แก่

1. นายด้วง ขุนทอง ไม่ทราบระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง
2. นายทองคำ เทศสนธิ ไม่ทราบปีที่ขึ้นดำรงตำแหน่ง ปกครองจนถึงปี 2456
3. นายพา โภธิตา ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี 2457 - 2493
4. นายเที่ยง อนุมาน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี 2494 - 2522
5. นายสมจิตต์ ยะกุล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี 2523 - 2550

ส่วนกำนันคนที่ 6 ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ นายวินัย สังข์สวัสดิ์ ได้รับเลือกเป็นกำนันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551

ในช่วงปี 2525 สมัยที่นายสมจิตต์ ยะกุล เป็นกำนัน การบริการพื้นฐานและความเจริญด้านต่างๆ เริ่มเข้ามาในชุมชน คือมีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ มีการตัดถนน เริ่มก่อตั้งโรงเรียนสถานีอนามัย และศูนย์ทอผ้าตำบลต้นตาล ในช่วงนี้เองนายสมจิตต์ได้เริ่มทำงานด้านวัฒนธรรม โดยพยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนบางส่วนเอาไว้ นั่นคือการทอผ้า จากนั้นในช่วงปี 2530 ชุมชนจึงได้รับรางวัลหมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่น

ก่อนที่กลุ่มคนยวนจะมาตั้งถิ่นฐานนั้น ชาวบ้านได้ให้ข้อมูลว่า พื้นที่ในบริเวณนี้แต่เดิมเคยมีกลุ่มคนอาศัยอยู่กันมาก่อนแล้ว โดยพบหลักฐานเป็นซากปรักหักพังของพระปรางค์เก่าศิลปะขอม และถ้วยชาม เครื่องใช้ต่างๆ ของคนในยุคนั้นในบริเวณวัดต้นตาล ที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 ของตำบล ซึ่งยืนยันได้จากการมาตรวจสอบหลักฐานของนักโบราณคดีในปี พ.ศ. 2527 ที่

พบว่าเป็นศิลปะขอม ทำให้ชาวบ้านในตำบลสันนิษฐานว่าบริเวณนี้น่าจะเป็นที่อยู่อาศัยของคนโบราณมาก่อนในสมัยยุคขอมเรืองอำนาจ แต่ก็ไม่มีหลักฐานชิ้นใดยืนยันได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดสระบุรีแสดงที่ตั้งของอำเภอเสาไห้



ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลต้นตาลเป็นตำบลหนึ่งใน 12 ตำบล ของอำเภอเสาไห้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเสาไห้ และตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำป่าสัก

ตำบลต้นตาลมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,399 ไร่ หรือประมาณ 10.24 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นๆ ใกล้เคียง (องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล – พระยาทศ, 2553 : 1 - 3) ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ทิศใต้ ติดกับตำบลสวนดอกไม้ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี และ

ติดกับแม่น้ำป่าสัก

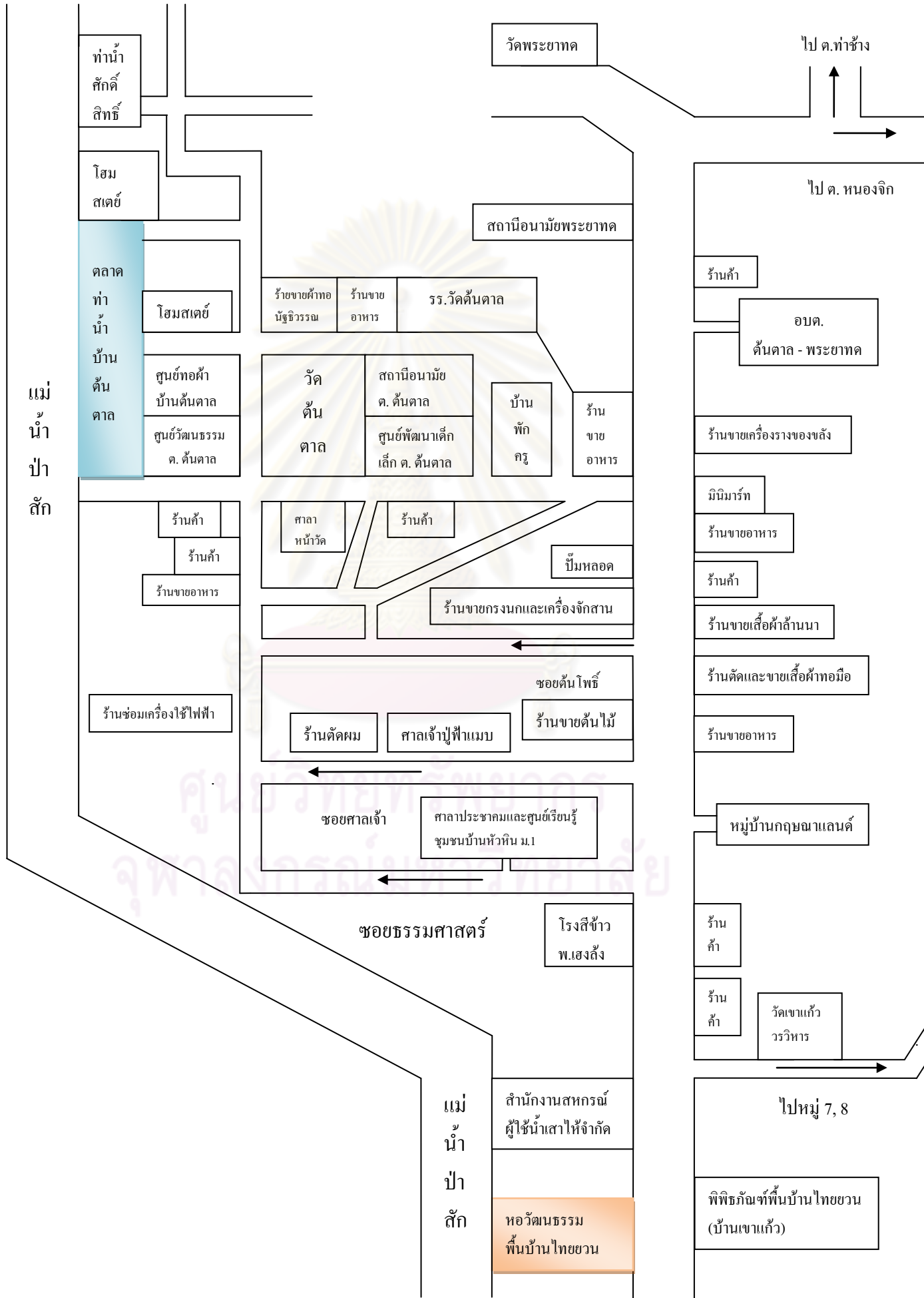
ทิศตะวันออก ติดกับตำบลดาวเรือง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลพระทศ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี



ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 แผนที่ทางกายภาพของตำบลต้นตาล



ลักษณะภูมิประเทศ

บ้านต้นตาลมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะของดินเป็นดินอุ้มน้ำเหมาะแก่การทำเกษตร ซึ่งภายในชุมชนมีทั้งการทำนาปี นาปรัง และการปลูกพืชผัก ทางตอนใต้ของหมู่บ้านมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านพื้นที่ และยังมีคลองห้วยแร้งซึ่งเป็นลำห้วยธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งไหลผ่านพื้นที่ของหมู่บ้านด้วย

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลต้นตาลมีลักษณะคล้ายกับตำบลอื่นๆ ของอำเภอเสนาให้ และอำเภออื่นๆ ของจังหวัดสระบุรี คือ อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม 2 ชนิด ซึ่งพัดประจำฤดูกาล โดยพัดจากตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว เรียกว่า มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อิทธิพลของลมนี้จะทำให้บริเวณจังหวัดสระบุรีมีอากาศหนาวเย็นและแห้ง กับมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่ในฤดูฝนทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกทั่วไป ลักษณะภูมิอากาศของตำบลต้นตาลสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดูกาล (องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาทศ, 2553 : 1 - 3) ดังนี้

ฤดูฝน

เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะมีลมจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมที่พัดจากมหาสมุทรอินเดียนำเอาไอน้ำและความชุ่มชื้นเข้ามายังประเทศไทย นอกจากนั้นยังมีร่องความกดอากาศต่ำพาดผ่านประเทศไทยตอนบนเกือบตลอดช่วงฤดูฝน จึงทำให้บริเวณจังหวัดสระบุรี ซึ่งรวมถึงอำเภอเสนาให้ มีฝนตกชุกทั่วไป โดยเดือนที่มีฝนตกชุกที่สุด คือ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว

เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ เป็นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะมีลมเย็นและแห้งจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน ทำให้อากาศเย็นทั่วไป โดยมีอากาศหนาวถึงหนาวจัดเป็นบางวันในเดือนธันวาคมและมกราคม

ฤดูร้อน

เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงประมาณเดือนพฤษภาคม ในระยะนี้เป็นช่วงว่างมรสุม ซึ่งจะมีลมจากทิศใต้และตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุม ทำให้อากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป เดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุด คือ เดือนเมษายน

อุณหภูมิ

ตำบลต้นตาลในช่วงฤดูร้อนมีอากาศร้อนอบอ้าว ส่วนในช่วงฤดูหนาวไม่หนาวจัด โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ย 27 – 28 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33 – 34 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 23 – 24 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนจัดที่สุดในรอบปี ส่วนฤดูหนาวอากาศจะหนาวที่สุดในเดือนมกราคม (องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท, 2553 : 1 - 3)

สภาพเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของตำบลต้นตาล ในปี 2552 พบว่า ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 119,209 บาท/ปี ซึ่งสูงกว่าในปี 2551 ร้อยละ 4.72 (องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท, 2553 : 1 - 3)

อาชีพ

การประกอบอาชีพหลักของชาวบ้านต้นตาลนั้นมีความหลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ประเภท (องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท, 2553 : 1 - 3) ดังนี้

- 1) ประเภทเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำสวนและการทำไร่ ซึ่งได้แก่ นาปี นาปรัง สวนมะม่วง สวนมะพร้าว สวนกล้วย ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ไร่ข้าวฟ่าง ไร่ถั่วลิสง ไร่มันสำปะหลัง และการปลูกพืชผัก
- 2) ประเภทปศุสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงวัวเนื้อ เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่พื้นบ้าน
- 3) ประเภทพาณิชยกรรม ได้แก่ การค้าขายของชำ เสื้อผ้า ร้านอาหาร กิจการปั้มน้ำมันขนาดเล็ก และอื่นๆ อีกทั่วไป
- 4) ประเภทหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า และงานจักสาน
- 5) ประเภทรับจ้าง ได้แก่ รับจ้างทั่วไป และโรงงานต่างๆ
- 6) ประเภทงานราชการ ได้แก่ ข้าราชการ เป็นส่วนใหญ่
- 7) ประเภทการท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจโฮมสเตย์ (Home Stay) ธุรกิจการแสดง ฟ้อนรำ ร้านขายของฝากของที่ระลึกที่เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม และอื่นๆ

ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประเภทเกษตรกรรมเป็นหลัก นอกจากนั้นก็มีอาชีพเกี่ยวกับปศุสัตว์ พาณิชยกรรม หัตถกรรม ราชการ ธุรกิจท่องเที่ยว รับจ้างทั่วไปเมื่อสิ้นฤดูการเก็บเกี่ยวสำหรับประชากรบางส่วน และบางส่วนประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอาชีพหลัก และบางส่วนทำเป็นอาชีพเสริมเมื่อว่างจากงานหลัก ซึ่งอาชีพประเภทหลังนี้เพิ่งเกิดขึ้นมาในช่วงปี 2525 หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน โดยได้ทำให้รายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนปัจจุบันมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนๆ ที่ยังไม่มีธุรกิจประเภทนี้เกิดขึ้นมา

หน่วยธุรกิจในตำบล มีดังนี้

1. โรงสีข้าว	1	แห่ง
3. ฟาร์มไก่	1	แห่ง
4. โรงเพาะเห็ด	1	แห่ง
5. บ้านจัดสรร	1	โครงการ
6. กลุ่มเลี้ยงปลา	1	กลุ่ม

การเมืองการปกครอง

ชุมชนยวนบ้านต้นตาลปกครองกันโดยมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลลูกบ้านซึ่งภายในตำบลมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นหมู่บ้าน 8 หมู่ ดังนี้

บ้านหัวหิน	ได้แก่ หมู่ 1 หมู่ 2
บ้านต้นตาล	ได้แก่ หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 5
บ้านท่าราบ	ได้แก่ หมู่ 6
บ้านนาล้อม	ได้แก่ หมู่ 7
บ้านงามล้อมหรือบ้านแก้งขามล้อม	ได้แก่ หมู่ 8

3 หมู่บ้านแรกนี้จะตั้งบ้านเรือนเรียงติดกันไปตามริมแม่น้ำป่าสัก ซึ่งมีจำนวนหนาแน่นมาก ทั้ง 3 หมู่บ้านจะทำบุญสองวัด คือ วัดต้นตาล และวัดเขาแก้ววรวิหาร ส่วน 2 หมู่บ้านหลังเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่กลางทุ่งนาห่างจากบ้านต้นตาลไปทางทิศเหนือ ค่อนไปทางบ้านห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ชาวบ้านบ้านนาล้อมจึงนิยมไปทำบุญที่วัดโพธิ์ ส่วนชาวบ้านงามล้อมนิยมไปทำบุญที่วัดห้วยบง ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านนี้เดิมได้อพยพมาจากบ้านต้นตาลทั้งสิ้น (พิเนตร น้อยพุทธา, 2545 : 46)

ลักษณะทางประชากร

ตำบลต้นตาลมีประชากรประมาณ 1,861 คน เป็นชาย 881 คน เป็นหญิง 980 คน มีจำนวนครัวเรือน 609 หลังคาเรือน (ข้อมูลการสำรวจ ณ วันที่ 30 กันยายน 2550 ขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาทศ) ดังตารางแสดงรายละเอียดของข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้านในตำบลต้นตาล

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านหัวหิน	130	202	210	412
2	บ้านหัวหิน	38	70	98	168
3	บ้านต้นตาล	46	77	81	158
4	บ้านต้นตาล	46	64	79	143
5	บ้านต้นตาล	36	67	75	142
6	บ้านท่าราบ	24	45	59	104
7	บ้านนาล้อม	51	92	97	189
8	บ้านงามล้อม	238	264	281	545
รวม		609	881	980	1,861

(ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาทศ ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2550)

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

1. ด้านสังคม

การศึกษา

ตำบลต้นตาล มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนวัดต้นตาล โดยมีครูจำนวน 3 คน มีนักเรียนจำนวน 53 คน

นอกจากนี้ภายในตำบลยังมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านอีก 3 แห่ง และมีประชาชนบ้านอีกประมาณ 10 คน ซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านบุคคลของชุมชนอีกด้วย

2. ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลนับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดจำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1. วัดเขาแก้ววรวิหาร มีจำนวนพระสงฆ์/สามเณร 10 รูป
2. วัดต้นตาล มีจำนวนพระสงฆ์/สามเณร 5 รูป

สำหรับประเพณีการทำบุญ ประชาชนจะไปร่วมงานบุญตามวัด ซึ่งอยู่ใกล้บ้านตามความสะดวก ประชาชนทั้งตำบลมีวัดเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและในงานประเพณีต่าง ๆ

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านต้นตาล

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านต้นตาลมีทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่มีร่วมกับคนไทยภาคกลางทั่วไป และวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะของคนยวนอันเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน ซึ่งในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอแยกกล่าวในหัวข้อนี้ออกเป็น 2 ประเด็น คือ วัฒนธรรมประเพณีที่มีร่วมกับคนไทยภาคกลางทั่วไปกับวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะของคนยวน ดังนี้

1. ประเพณี

ประเพณีที่มีร่วมกับคนไทยภาคกลางทั่วไป

ประเพณีที่ชุมชนบ้านต้นตาลมีร่วมกับคนไทยภาคกลางทั่วไป (พินทรน้อยพุทธา, 2538 : 137 – 175) มีดังนี้

1. ประเพณีการบวช

คนยวนบ้านต้นตาลเป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน เมื่อมีลูกชายอายุครบบวชก็จะทำพิธีบวชให้ถือว่าเป็นงานใหญ่งานสำคัญของชีวิตที่ได้บวชลูกชาย ผู้ที่ไม่มีลูกชายอาจขอเอาหลานหรือคนกำพร้ายากจนมาบวชแทนลูกก็มี เริ่มต้นเมื่อกำหนดวันบวชที่แน่นอนแล้วก็จะบอกญาติพี่น้องและมิตรสหายให้มาร่วมอนุโมทนาด้วย โดยอาจเดินทางไปบอกด้วยตนเอง หรืออาจเขียน พิมพ์การ์ดแจกก็ได้

ส่วนลูกชายเมื่อใกล้จะบวชก็ต้องไปอยู่วัดก่อนระยะหนึ่ง เพื่อฝึกหัดให้คุ้นเคยกับวัดที่ตนจะบวชหรือฝึกให้คุ้นกับนิสัยพระ พร้อมกันนี้ก็หัดท่องขานนาคไปด้วย ผู้เตรียมบวชบางคนต้องเจ็ดตำนานจบก่อนบวชก็มี ระยะที่ไปอยู่วัดนี้เป็นระยะที่ตกลงใจว่าจะบวชแน่ จึงต้องระวังตัวอย่างมากเกรงอันตรายที่จะทำให้ไม่ได้บวช

วันบวชจะมืงาน 2 หรือ 3 วัน วันแรกเป็นวันเตรียมงาน จะมีญาติพี่น้อง มาช่วยกันทำขนม เตรียมอาหารไว้เลี้ยงญาติที่มาร่วมบุญ(คนยวนเรียก ฮอมบุญ) พร้อมกันนี้ ก็ช่วยกันประดับบ้านให้สวยงาม เช่น ตัดกระดาษสีให้เป็นริ้วติดราวให้สวยงาม หรือตัดให้เป็นรูป สัตว์ต่างๆติดตามบ้าน

วันสุกดิบเป็นวันที่สอง วันนี้ญาติพี่น้องและมิตรสหายก็จะมาร่วมบุญ ด้วย โดยนอกจากจะร่วมบุญด้วยเงินมากน้อยตามแต่กำลังทรัพย์และศรัทธาแล้ว ยังเอา ข้าวสารใส่ขันมาช่วยอีกด้วย เจ้าภาพเมื่อรับขันข้าวสารเทแล้วจะเอาข้าวต้มมัด(ยวนเรียกข้าวต้ม ป้าว)ใส่ขันตอบแทนให้ ลูกหลานที่คอยอยู่บ้านจะได้กินขนมที่แม่ไปช่วยงานเขาด้วย จากนั้นก็ เป็นการเลี้ยงอาหารซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ในวงอาหารต้องมีเหล้าอย่างดีด้วยทุกสำรับ น้อย บ้านที่จะไม่เลี้ยงเหล้า บางบ้านล้มหมู 2-3 ตัวก็มี

ตอนบ่ายนาคจะไปโกนศีรษะที่วัด เมื่อโกนเสร็จก็จะแห่มาจากวัด เพื่อมา อาบน้ำแต่งตัวเป็นนาคที่บ้าน แล้วก็มีการทำขวัญนาค เช่นเดียวกับคนไทยในภาคกลางทุกอย่าง และไม่เคยปรากฏว่ามีการทำขวัญนาคเป็นภาษายวนพื้นบ้านเลย

กลางคืนถ้าเจ้าภาพเป็นคนมีฐานะดีก็อาจหามหรสพมาแสดง รุ่งเช้าก็นำ นาคไปวัด (สมัยก่อนเคยมีการแห่นาคด้วยช้าง ด้วยม้า) นำนาคแห่รอบอุโบสถ เมื่อครบสามารถรอบ แล้วก็เข้าสู่อุโบสถทำพิธีรับอุปสมบทต่อไป

เมื่อพระบวชใหม่ออกจากอุโบสถนั้น ชาวบ้านจะนั่งเข้าแถวสองแถว เว้น ช่องหันหน้าเข้าหากัน เพื่อเอาธูปใส่ถุงย่ามพระบวชใหม่ บางคนก็เอาเงินใส่ด้วย โดยเชื่อว่าการ ทำบุญกับพระที่บวชใหม่ที่ยังไม่เคยต้องอาบัติเป็นพระบริสุทธิ์ได้บุญมาก บางคนก็เอาผ้าเช็ดหน้า ผ้าขาวม้า ปูให้พระเหยียบให้ เชื่อว่าผ้าเหล่านั้นเป็นมงคล ชายบางคนก็จะทอดตนลงนอนคว่ำให้พระ เดินเหยียบที่หลังของตน เชื่อว่าอาจทำให้หายจากโรคปวดหลัง หรือได้กุศลที่ตนหวังด้วย

เมื่อบวชเป็นพระแล้ว (สมัยก่อนจะบวชกัน 2-3 พรรษาเป็นอย่างน้อย แล้วจึงค่อยสึกมา) ก่อนสึกก็ต้องดูฤกษ์ยามให้ดี เมื่อสึกแล้วต้องอยู่วัด 3-7 วัน เพื่อทำความสะอาดวัด ตอนบ่ายๆหนานสีก็ใหม่ก็จะแต่งตัวสวยงาม ถือพานดอกไม้ธูปเทียนไปไหว้ขอพรจาก คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน (หนานสีก็ใหม่สมัยก่อนมีท่าทางสำรวม น่าเลื่อมใส จะรักษาศีล 5 อย่าง เจริญครีตระยะหนึ่ง) เมื่อครบกำหนดออกวัดแล้วมีธรรมเนียมอย่างหนึ่งที่หนานสีก็ใหม่จะให้ นื่องสาวมาช่วยถือกระเป่าเสื้อผ้าออกจากวัด ถ้าไม่มีนื่องสาวก็ต้องขอวานหลานสาว หรือลูกสาว บ้านอื่นมาช่วยถือกระเป่าเสื้อผ้าให้ เมื่อถึงบ้านแล้วก็อยู่บ้านกับครอบครัวต่อไปจนกระทั่งจะ แต่งงาน

2. การทำบุญวันพระ

ในช่วงเช้าของวันพระ ชาวชนบ้านต้นตาลจะตื่นกันตั้งแต่เช้าตรู่ เพื่อเตรียมทำข้าวปลาอาหารมาทำบุญตักบาตรที่วัดต้นตาล แต่ก็มีบางคนจับจ่ายซื้ออาหารบริเวณหน้าวัดเพื่อเตรียมไปทำบุญที่วัด ชาวบ้านจะเริ่มเดินทางมาที่วัดตั้งแต่เวลาประมาณ 6.00 นาฬิกา และเริ่มทยอยมากขึ้นเมื่อใกล้เวลาที่พระจะลงสวดซึ่งเป็นเวลาประมาณ 6.00 นาฬิกา 30 นาที

จากการสังเกตพบว่าผู้หญิงจะมาทำบุญมากกว่าผู้ชาย และมีเยาวชนมาทำบุญบ้างเป็นส่วนน้อย ส่วนการแต่งกายมาทำบุญ ผู้ชายจะแต่งกายด้วยกางเกงขายาว สวมเสื้อยืด หรือเสื้อผ้าฝ้ายทั่วไป ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงยังพบเห็นชาวบ้านนุ่งซิ่นลายขวาง ตามแบบของสาวชาวยวนมาทำบุญที่วัดในวันนี้ แต่มีเป็นส่วนน้อยที่แต่งกายด้วยกางเกงขายาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กวัยรุ่น คนที่มาทำบุญในวันนี้เป็นคนในตำบลต้นตาล จากการสอบถามย่าเดือน ซึ่งมาทำบุญในวันนี้ด้วยย่าบอกว่า

“ คนที่มาทำบุญวันนี้ส่วนใหญ่ก็บ้านอยู่ใกล้ๆวัด คนในตำบลนี้แหละ รู้จักกันทั้งนั้น พอทำบุญเสร็จเขาก็ไปทำงานกันต่อ อย่างพวกกลุ่มทอผ้านี้เขาก็มากันหลายคน พอทำบุญเสร็จก็เลยไปทอผ้ากันต่อที่ศูนย์เลย ย่าพอเสร็จแล้วเดี๋ยวก็ทำขนมกันต่อ ”

(นางวงเดือน ยะกุล, **สัมภาษณ์**, 10 ธันวาคม 2552)

ส่วนตำแหน่งในการนั่งทำบุญของชายและหญิงชาวยวนนั้น ชายและหญิงจะนั่งแยกกันเป็นกลุ่ม ในตำแหน่งที่ชายจะนั่งอยู่ข้างหน้าผู้หญิง ซึ่งจะใกล้ชิดกับพระสงฆ์มากกว่า ส่วนการทำบุญวันนี้ก็คล้ายกับวัดอื่นๆทั่วไป ต่างกันตรงขั้นตอนสุดท้ายเมื่อประเคนภัตตาหารแต่พระภิกษุสงฆ์แล้ว ลูกอึดมัคนายกวัดกล่าวคาเวณทานด้วยน้ำเสียงไทยวน คาเวณทานเริ่มต้นด้วยคำออบน้อมต่อพระรัตนตรัยและเทวดา จากนั้นก็กล่าวอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ

แต่จากการสังเกตพบว่า ในกรณีที่มีรายการท่องเที่ยวหรือสารคดีมาถ่ายทำวิถีชีวิตของชาวบ้านที่นี่ สำเนียงการสวดมนต์ของพระสงฆ์ในการทำบุญวันนี้จะเปลี่ยนไป คือสวดด้วยน้ำเสียงยวน ซึ่งปกติในวันที่ไม่มีรายการมาถ่ายทำก็จะสวดด้วยสำเนียงไทย

3. ประเพณีตรุษสงกรานต์

วันตรุษสงกรานต์ของที่นี่จะทำกันในวันที่ 13-15 เมษายน ในวันนี้นักยวนจะหยุดทำงาน วันตรุษนิยมทำบุญกัน 3 วัน ส่วนวันสงกรานต์คือวันที่ 13 เมษายน จะทำบุญกันที่วัด ซึ่งแล้วแต่ทางวัดจะกำหนด ตอนเช้าก็ทำบุญที่วัดทุกวัน ตอนสาย หรือบ่ายก็จะเป็นการเล่นสนุกของชาวบ้านที่วัด การเล่นของชาวบ้านก็มีรำไท่น เข้านางสาก เข้านางดั่ง ไก่จิ้งจ่อง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์อาจารย์พีเนตร อาจารย์ได้ให้ข้อมูลว่า การละเล่นพวกนี้เพิ่งจะเริ่มกลับมาเล่นกันใหม่เมื่อช่วงปี 2537 เพราะในช่วงปี 2528 ได้เริ่มจางหายไปไม่มีใครนิยมเล่น พอมาช่วงปี 2537 ชาวบ้านได้เริ่มฟื้นฟูกันขึ้นมาใหม่ เพื่อทำการสืบทอดไว้ด้วยความเสียดายประเพณีและวัฒนธรรมเก่าที่กำลังจะสูญหายไป

ในโอกาสวันสงกรานต์นี้พ่อแม่จะพาลูกหลานไปอาบน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ญาติของตนเพื่อขอพรด้วย ก่อนวันสงกรานต์ซึ่งเป็นวันสุดท้ายในช่วงวันนี้ตอนบ่ายๆจะมีการมาตีกาบังสกุลกระดุกญาติ ก่อพระเจดีย์ทรายที่วัด วันต่อไปก็สงกรานต์ ในวันสุดท้ายนี้ตอนประมาณ 13.00 นาฬิกา จะมีการนิมนต์พระและสามเณรมานั่งเรียงแถวที่ลานวัด แล้วชาวบ้านก็จะเข้าแถวสงกรานต์ เมื่อสงกรานต์จนหมดทุกคนแล้ว พระก็จะเปลี่ยนผ้าครองใหม่ลงมาที่ประชุมทุกคนจะหยุดเล่นสนุก เพื่อทำพิธีขอขมาพระรัตนตรัยที่ตนได้มาเล่นสนุกในลานวัดจนอาจทำสิ่งสกปรกต่างๆ เกิดขึ้นก็จะขอขมา พิธีจะเริ่มโดยมีชาวบ้านคนหนึ่งถือถาดใส่ดอกไม้ ธูปเทียน แล้วผู้รู้พิธีกล่าวคำขอขมา เรียกว่า “เวนขันแก้วหรือถวายเป็นขันแก้ว” เป็นถ้อยคำภาษายวน ตัวอย่างคำขอขมามีดังนี้

“โย สันนิสินโน วระโพธิมูเล มารังสะเสนัง มะหันตัง วิจัยโย
 สัมโพธิมหากังฉิง อะนันตะยาโนโร กุตตะมัง ตัง ประมามีพุทธัง
 ตัง ประมามีธัมมัง ตัง ประมามีสังฆัง ตัง สาธุ โอกาสะ ข้า
 แต่พระบรมพุทธกัณะนะนาสามสิ่งเป็นแก้วยิ่งอันอุดม ฝูงหมู่ข้าตั้ง
 หลาย ขอขบาทูลพนมนบบาทอภิวาทนะมัสนะนะโมตาน
 อภิวาทอนไหว้ วันทาไชกัณะนะนาสามสิ่งเป็นแก้วยิ่งเรื่องราย
 ฝูงหมู่ข้าตั้งหลายตั้งใหญ่่น้อยญิงจาย ก็มีใจยินดีพร้อม
 จิงจักน้อมนำมายังบุพพาราจาดอกดวงดำแดงข้าวตอกสายแสง
 จันจ้อยราชาเตียนรูปผาเครื่องพร้อมหลายบันแต่บันเป็นสาม
 ไก่สูากวิภาคหัวดี ผู้ข้าตั้งหลายจักถวายเป็นถวายพระมุณี ตัง

พระเจ้าดี๋ย พระธาดุมณีราชปิรมปา ผู้เข้าต้งหลายไหว้แล้ว สวด
ขอสมมาว่าดั่งนี้ดีหลี

ตุติยะ ชันโกฐากวิภาคอันถ้วนสอง ผู้เข้าต้งหลายขอถวายปฐจา
ยังพระนวลโลกุตรระทมมะเจ้าเก่าผะกำร สิบกับต้งพระปริยัติ
ธรรม บ่หื้อกำด(คลาด)ต้งพุทธโธวาทฎกอักขระไศลปิฎกะคัมภีร์
อภิธรรมมา 42,000 จัดเป็นชั้นธัญถ้วน เป็นพระสุดตันตะวินัย
อันหลามไหลขึ้นไปสู่ไบลาน มีมมาณกว่าได้ 42,000 เอามา
รวมกันเป็น 84,000 จัดเป็นชั้นร่ำพร้อม ผู้เข้าต้งหลายน้อม
ไหว้แล้ว สวดขอสมมาว่าดั่งนี้ดีหลี... ”

ในช่วง 3 วันนี้อาบน้ำและนุ่งห่มจะมาร่วมสนุกกัน โดยเฉพาะ
ในช่วง 2 วันสุดท้ายจะมีคนมามากเป็นพิเศษ ชาวบ้านที่มาร่วมงานส่วนใหญ่จะเป็นคนยวนใน
ชุมชนและมีจากตำบลใกล้เคียงด้วยบางส่วน ในวันที่ชาวยวนบ้านต้นตาลจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้า
แบบพื้นบ้าน ผู้หญิงจะนุ่งซิ่นลายขวาง ใส่เสื้อผ้าฝ้ายแขนกระบอก ส่วนผู้ชายจะแต่งตัวด้วยเสื้อ
แขนยาวผ้าฝ้าย สวมกางเกงขายาวทั้งแบบที่เป็นผ้าฝ้ายมีเชือกผูก(เหมือนกางเล) และแบบทั่วไป
บรรยากาศภายในงานถูกจัดให้เป็นแบบล้านน่าย่อนยุคที่จะมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวยวนบ้าน
ต้นตาลในอดีต มีการแต่งกายย้อนยุคที่ไม่ค่อยสามารถหาชมได้ง่ายในปัจจุบันนอกจากในงาน
ประเพณีเช่นนี้ และมีการประดับด้วยตุ้ง และโคมสีสันต่างๆ มากมาย

4. ประเพณีวันสารท

การทำบุญวันสารทของคนยวนจะตรงกับวันสิ้นเดือน 10 ของทุกปี
ประเพณีวันสารทนี้ได้คติมาจากเรื่องพระเจ้าพิมพิสารที่ทำบุญอุทิศให้เปตชนของพระองค์
ก่อนจะถึงวันสารทนี้ชาวบ้านจะทำขนมกระยาสารทซึ่งทำด้วยข้าวเมาเป็น
ข้าวตอก ถั่ว งา กวนให้เข้ากัน ขนมส่วนหนึ่งจะเอาไปถวายพระที่วัดเพื่อทำบุญอุทิศให้ญาติที่
ล่วงลับไปแล้ว อีกส่วนหนึ่งจะแจกญาติพี่น้อง บางคนเอากะยาสารทนี้ไปเช่นแม่โพสพด้วย โดย
ปักกระทงไว้ที่กลางนาเอาขนมกระยาสารทใส่พร้อมทั้งกล้วยไข่และส้มเขียวหวาน โดยเชื่อว่า
ระยะนั้นเป็นระยะที่ข้าวกำลังตั้งท้อง แม่โพสพ(ข้าว)ย่อมอยากกินของควาของหวานเช่นเดียวกับ
สตรีที่กำลังตั้งครรภ์ จึงนำของหวานและส้มไปให้ ตามความเชื่อว่าเมื่อแม่โพสพกินแล้วจะให้
ผลดี

ประเพณีนี้เหมือนกับประเพณีวันสารทของคนไทยภาคกลางทั่วไป แต่จะแตกต่างกันตรงที่ในวันนี้จะมีการเทศน์เป็นภาษายวน ชาวบ้านผู้ที่มาทำบุญส่วนใหญ่จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนทั้งชายและหญิง แม้กระทั่งเยาวชนที่มาร่วมงานก็แต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวน คือจะใส่เสื้อผ้าฝ้ายทั้งแบบแขนยาว และสั้น กระดุมแบบเชือกผูก ส่วนกางเกงที่ใสนิยมใส่กางเกงผ้าฝ้ายขายาวแบบมีเชือกผูก(ที่มีลักษณะคล้ายกางเกงเล) หาเยาวชนที่เป็นผู้หญิงได้น้อยคนที่จะนุ่งซิ่นแบบสาวชาวยวนมาทำบุญ เว้นแต่คนเฒ่าคนแก่ที่ใส่กันเป็นปกติทั้งในชีวิตประจำวันและเมื่อยามมาทำบุญที่วัด

5. ประเพณีกวนข้าวทิพย์

ประเพณีนี้ยังทำกันอยู่ในอำเภอเส้าให้ ไม่ได้ทำเฉพาะในหมู่วัดคนยวนเท่านั้นที่อื่นก็ทำเช่นกัน โดยจะทำในวันขึ้น 14 ค่ำเดือนหก ก่อนวันวิสาขบูชา 1 วัน วิธีทำในปัจจุบันก็ไม่ได้ทำตามวิธีแบบโบราณ การทำก็คือให้ชาวบ้านเอาสิ่งของมารวมกันที่วัด เช่น มะพร้าว น้ำตาล ถั่ว งา ข้าวเม่า ข้าวตอก นม ผลไม้ที่สามารถกวนได้ สุดแต่จะหาได้ เมื่อเตรียมสิ่งของเหล่านี้ครบก็จะนิมนต์พระเจี๊วและพระพุทธรูปมา หลังจากนั้นสาวพรหมจารีจะเริ่มกวนพอบเป็นพิธี จากนั้นชาวบ้านก็จะช่วยกันกวนจนเสร็จ แล้วจึงปั้นเป็นก้อนไว้ถวายพระในเช้าวันต่อไป ส่วนหนึ่งจะห่อไว้แจกชาวบ้านที่มาทำบุญด้วย

6. พระราชพิธีมูรธาภิเษก

พระราชพิธีมูรธาภิเษกเป็นพิธีของทางราชวังที่มีการนำน้ำจากแม่น้ำ 5 สาย ที่เรียกว่า น้ำเบญจสุทธคงคา มาประกอบพิธี (ภททิธา วิริยะสกุลธรรม, 2551 : 110 - 111) ดังนี้

- | | | |
|--------------------|---------------------|------------------|
| 1) แม่น้ำบางปะกง | ตักที่บึงพระอาจารย์ | จังหวัดนครนายก |
| 2) แม่น้ำป่าสัก | ตักที่บ้านท่าราบ | จังหวัดสระบุรี |
| 3) แม่น้ำเจ้าพระยา | ตักที่บางแก้ว | จังหวัดอ่างทอง |
| 4) แม่น้ำราชบุรี | ตักที่ตำบลดาวดึงส์ | จังหวัดสมุทรสาคร |
| 5) แม่น้ำเพชรบุรี | ตักที่วัดท่าชัย | จังหวัดเพชรบุรี |

บริเวณจุดตักน้ำจากแม่น้ำป่าสักนั้นอยู่ที่หมู่ 6 บ้านท่าราบ ตำบลต้นตาล อำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งบริเวณบ้านท่าราบเป็นพื้นที่ราบไม่สูงนัก และมีหาดทรายยาว ในช่วงรัชกาลที่ 4 มีประวัติเล่าว่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เสด็จประพาสทางเรือเลียบแม่น้ำป่าสัก เมื่อผ่านบริเวณบ้านท่าราบ พื้นที่ในบริเวณนั้นมีลักษณะตื้นเขิน เป็นแก่ง เป็นหาด กรมการเมืองจึงเกณฑ์ชาวบ้านซึ่งเป็นชาวยวนทั้งชาย

หญิงมาคอยเชิญเรือพระที่นั่ง เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นการแต่งกายของหญิงชาวยวนก็ทรงตรัสชมว่า ชาวยวนแต่งกายสวยงามนัก รวมถึงการรับเสด็จเช่นนี้เป็นที่พอพระราชหฤทัยมากจึงได้เสด็จขึ้นเหยียบหาดทรายบ้านท่าราบ และพระราชทานรางวัลแก่ชาวยวนที่มาเชิญเรือ ตลอดจนหัวหน้าหมู่บ้านที่มารับเสด็จทั่วหน้ากัน แล้วทรงเสด็จลงทรงน้ำที่หาดท่าราบ ซึ่งเป็นที่พอพระราชหฤทัยว่าน้ำใสมากกว่าแห่งอื่น จากเหตุการณ์นี้จึงถือว่าท่าราบเป็นแหล่งน้ำมงคลแห่งหนึ่งของแม่น้ำป่าสัก และใช้เป็นหนึ่งใน 5 สายน้ำที่นำมาใช้ในราชพิธีมูรธาภิเษก

พระราชพิธีที่มีการใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ น้ำสงมูรธาภิเษก น้ำอภิเษก น้ำพระพุทธมนต์ เป็นต้น โดยน้ำที่จะนำมาใช้ในพระราชพิธีดังกล่าวต้องตักปลีกรรมมาจากแหล่งน้ำที่สำคัญ แล้วจึงนำมาทำพิธีเสกให้เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้นพระราชพิธีมูรธาภิเษกจึงไม่ได้มีขึ้นบ่อยครั้งมากนัก โดยครั้งล่าสุดได้มีเจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวังมาทำพิธีตักปลีกรรมตักน้ำจากบ้านท่าราบ เมื่อปี 2550 เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงครองสิริราชสมบัติ 62 ปี

แม้พระราชพิธีมูรธาภิเษกจะเป็นพระราชพิธีของทางราชวัง แต่ก็ได้สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวยวนที่อาศัยอยู่ในตำบลต้นตาล โดยได้มีการบอกเล่าเรื่องราวให้ลูกหลานของตนฟัง

เมื่อชุมชนมีความภาคภูมิใจในทำน้ำศักดิ์สิทธิ์จึงแสดงออกโดยการช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำ ต่อมาได้จัดให้มีประเพณีสืบทอดน้ำบ้านท่าราบขึ้น ทางชุมชนจึงได้ใช้พระราชพิธีตักปลีกรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้สึกรักและหวงแหนแม่น้ำของตน

ประเพณีเฉพาะของคนยวน

ประเพณีเฉพาะของคนยวนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะชื่อประเพณีไว้เท่านั้น ประเพณีเฉพาะของคนยวน ได้แก่

1. ประเพณีแต่งงาน
2. ประเพณีทานธรรมแก่คนเฒ่า
3. ประเพณีทอดผ้าป่าแก่คนเฒ่า
4. ประเพณีदानขันข้าว
5. ประเพณีสลากภัต
6. ประเพณีถวายปราสาทผึ้ง
7. การทำบุญสำรวมธาตุ

8. ประเพณีงานศพ
9. ปอยข้าวสังข์
10. ประเพณีตามประทีป

ประเพณีของชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ประเพณีการเทศน์มหาชาติ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่าก็มีเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางทั่วไป และมีรายละเอียดขั้นตอนของประเพณีเหมือนกับประเพณีของคนไทยภาคกลางทั่วไป

2. ความเชื่อ

เรื่องความเชื่อที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นความเชื่อที่คนยวนบ้านต้นตาลเชื่อถือสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อโดยไม่อาศัยการไตร่ตรองพิจารณาด้วยเหตุผล เป็นความเชื่อตามประเพณีที่สืบต่อกันมา ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงรายละเอียดโดยแบ่งความเชื่อออกเป็นความเชื่อที่มีร่วมกับคนไทยทั่วไปกับความเชื่อเฉพาะของคนยวนตามลำดับต่อไปนี้

ความเชื่อที่มีร่วมกับคนไทยทั่วไป

ความเชื่อที่มีร่วมกับคนไทยทั่วไป (พิเนตร น้อยพุทธา, 2545 : 176 - 205) มีดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องผี ได้แก่

1.1 แม่นางธรรณี ได้แก่เทพเจ้าประจำพื้นดิน คนยวนนับถือกันมาก เชื่อว่าเป็นวิญญาณที่ให้คุณมากกว่าโทษ ตอนเช้าวันพระคนยวนที่นับถือจะเอาข้าวสุกปากหม้อคลุกน้ำตาล (เชื่อว่าแม่นางธรรณีชอบแต่ของหวาน) ขยำให้เป็นกองห้ากองบนใบตองเอาเช่นแม่ธรรณีขอให้ท่านช่วยปกป้องคุ้มครองให้ปราศจากภัยทั้งปวง คติความเชื่ออีกประการหนึ่ง คือ เมื่อจะเดินทางออกนอกบ้าน เมื่อลงบันไดขั้นสุดท้ายให้กลั้นใจหยิบแม่นางธรรณี(ดิน)ใส่ศีรษะสามก้อน และขอให้ท่านคุ้มครอง เชื่อว่าการเดินทางจะปลอดภัย

1.2 ผีที่มาตามคำขอ ผีประเภทนี้จะมาเมื่อขอร้องให้มา และเมื่อมาแล้วมักจะให้คุณฝ่ายเดียว ผีที่มาตามคำขอนี้มีสองประเภท คือ

- ผีเจ้าพ่อเจ้าแม่ ผีชนิดนี้จะมาเข้าทรงในร่างของคนทรง ร่างคนทรงอาจมีทั้งผู้หญิงหรือผู้ชาย โดยก่อนจะเข้าทรงก็จะมีขันครูต่างกันไป เมื่อร่างทรงยกขันครูขึ้นภาวนาหรือเอ่ยคำเชิญแล้ว เจ้าก็จะมาเข้าประทับทรงในร่างของผู้นั้น เมื่อเจ้าเริ่มเข้าประทับทรงนั้นจะสังเกตได้จากร่างของคนทรงจะมีอาการต่างกันไป บางคนอาจนัยน์ตาปริบ บางคนเอามือทาบอก

ตนเองอย่างรุนแรง เมื่อเข้าทรงเต็มตัวแล้วการทูปอกจนหงายไปหงายมากก็จะหายไป เมื่อเข้าทรงแล้วท่าทางก็จะผิดไปจากเมื่อไม่ได้เข้าทรง บางคนจะสูบบุหรี่จัด หรือดื่มเหล้า ทั้งที่ก่อนเข้าทรงผู้นั้นจะไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเหล้า(ภาษาทรงเรียกว่าขี้ม้า)จัด แต่เมื่อออกจากทรงแล้วก็ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเมาแต่ประการใด เมื่อเจ้าเข้าทรงเต็มที่แล้ว บรรดาลูกข้างลูกม้าทั้งหลายต่างก็จะถามปัญหาของตน

- ผีอีกประเภทหนึ่งที่จะมาตามคำขอ คือ ผีที่ชาวบ้านชอบเล่นกันในฤดูสงกรานต์ เช่น เข้านางกระดัง เป็นต้น

1.3 ผีประจำวัด หมายถึงผีที่อยู่ตามวัด ได้แก่ ผีเปรต และผีที่อยู่ตามป่าช้า

2. ข้อห้ามต่างๆ ตามความเชื่อ

- ห้ามกวาดบ้านเวลากลางคืน จะกวาดทรัพย์สินไปหมด
- ห้ามผิวปากกลางคืน ผีจะตบปาก
- ห้ามตบหัว นอนกลางคืนจะปลิวสวระวดที่นอน
- ห้ามนอนทับตะวัน(คือนอนหลับต่อจนพลบค่ำ)จะทำให้ไม่สบาย
- ห้ามเล่นหมากเก็บในบ้าน คนในบ้านจะตาย
- ห้ามชี้รั้วกินน้ำ นิ้วจะกุด
- ห้ามใส่เสื้อีทางกลับ ผีจะหลอกเอา
- ห้ามนอนหัวไปทางตะวันตก เพราะเป็นทิศที่ผีอยู่
- ห้ามนอนตรงชื่อ ผีจะอำ
- ห้ามนั่งคาบ้นไต่บ้าน จะคลอดลูกยาก
- ห้ามเอาซากคาคกรไว้ จะคลอดลูกยาก
- ห้ามแต่งหน้าเวลากลางคืน วิญญาณออกจากร่างจะกลับคืนมาไม่ถูก
- ห้ามกินกล้วยแปด จะเกิดลูกแฝด
- ห้ามเล่นซ่อนหาเวลากลางคืน ผีจะจับซ่อน
- ห้ามด่าพ่อแม่ หรือทูปตีพ่อแม่ ซาติหน้าปากจะเท่ารูเข็ม มือเท่าใหญ่

เท่าเท่าข้าง

ความเชื่อเฉพาะของคนยวน

ความเชื่อเฉพาะของคนยวนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวเฉพาะหัวข้อไว้เท่านั้น ความเชื่อเฉพาะของคนยวน มีดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องผี ได้แก่
 - 1.1 ผีเรือนหรือผีปู่ย่า
 - 1.2 ผีประจำหมู่บ้าน
 - 1.3 ผีประจำวัด
 - 1.4 ผีประจำท้องถิ่น
 - 1.5 ผีที่อยู่ในตัวคน
2. ข้อห้ามต่างๆ ตามความเชื่อ (กล่าวถึงไว้ในบทที่ 6)

ภาษายวน

ภาษายวนเป็นภาษาที่ชาวบ้านในตำบลต้นตาลส่วนใหญ่ใช้พูดคุยสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งรายละเอียดในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน

การแต่งกาย

ชาวยวนบ้านต้นตาลมีการแต่งกายทั้งแบบที่สามารถพบเห็นได้ในกลุ่มชาวไทยภาคกลางทั่วไป คือสวมเสื้อยืด หรือเสื้อรูปแบบต่างๆ นุ่งกางเกงขาสั้นหรือขวยาวเมื่ออยู่บ้านหรืออยู่ในชุมชน แต่เมื่อออกไปภายนอกชุมชนเพื่อทำธุระหรือติดต่องานจะแต่งกายให้มีความสุภาพขึ้นด้วยการใส่กางเกงขวยาวหรือกระโปรง และแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยวนซึ่งคือการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าพื้นเมืองหรือเสื้อผ้าแบบยวนที่จะสามารถพบเห็นได้ตามงานบุญประเพณีต่างๆ โดยรายละเอียดในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน

อาหาร

วัฒนธรรมด้านอาหารการกินของชาวยวนบ้านต้นตาลมีทั้งอาหารการกินที่เป็นแบบอาหารไทยภาคกลางทั่วไป และแบบที่เป็นอาหารยวน โดยอาหารแบบไทยภาคกลางชาวบ้านมักจะนิยมทำกินในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ แต่อาหารยวนนั้นชาวบ้านมักจะไม่ค่อยนิยมทำกินกันในชีวิตประจำวัน แต่จะนิยมทำขายหรือทำไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวใน

ชุมชนมากกว่า ในส่วนของอาหารยวณนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวณ

งานหัตถกรรม

งานหัตถกรรมของชาวยวณบ้านต้นตาลมีทั้งที่เป็นงานหัตถกรรมแบบคนไทยภาคกลางทั่วไปและงานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยวณ ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึงเฉพาะงานหัตถกรรมแบบคนไทยภาคกลางทั่วไปเท่านั้น ส่วนงานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยวณ ในบทนี้ผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึงเฉพาะหัวข้อเพียงเท่านั้น ส่วนรายละเอียดได้กล่าวไว้ในบทที่ 6 ในส่วนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวณ

งานหัตถกรรมแบบคนไทยภาคกลางทั่วไป

1. การทำบายศรี

การทำบายศรี คือ การประดิษฐ์ใบตองเป็นกลีบกรวยเย็บร้อยเรียงเป็นชั้นๆอย่างสวยงาม ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้มงคล เช่น ดอกมะลิ ดอกพุท ดอกดาวเรือง ดอกรัก บายศรีจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามการใช้งาน เช่น บายศรีที่ใช้ในงานบวชจะใช้บายศรีคือว่า หงาย 7 - 8 ชั้น ส่วนบายศรีรับขวัญจะใช้บายศรีปากชาม 2-3 ชั้น เป็นต้น

บายศรีที่ทำขึ้นจะถูกใช้ในประเพณีต่างๆของชาวยวณ เช่น ประเพณีงานบวช งานยกช่อฟ้า งานวางศิลาฤกษ์ งานรับขวัญ(งานสู่ขวัญ) หรือพิธีทางศาสนาที่จำเป็นต้องใช้บายศรี (อัจนา สมทรงและคณะ, 2548 : 62) ลักษณะของบายศรีที่ถูกใช้ในประเพณีต่างๆของชาวบ้านที่นี่จะมีลักษณะคล้ายกับบายศรีที่ถูกใช้งานประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆของคนไทยทั่วไป ไม่มีลักษณะที่แตกต่างกัน

2. การตัดกระดาษ

กระดาษที่ตัดมักจะถูกตัดเป็นลวดลายต่างๆ ตามจินตนาการของผู้ตัด เช่น รูปสัตว์ รูปลายไทย ดอกไม้ เป็นต้น กระดาษที่นิยมนำมาตัดคือกระดาษแก้ว ซึ่งมีความบาง และมีสีสันต่างๆหลากหลายสีสัน กระดาษที่ตัดขึ้นมักนำไปประดับตกแต่งตามงานบุญประเพณี หรือพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่ง งานฉลอง เป็นต้น รวมทั้งประดับตกแต่งตามสถานที่ต่างๆ เช่น อาคาร บ้านเรือน วัด เป็นต้น เพื่อสร้างความสวยงาม

กระดาษตัดมีหลากหลายรูปแบบ มีทั้งแบบที่ตัดเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า และแบบตุ่ง ใ้หลุม รูปแบบของกระดาษตัดที่ถูกตัดขึ้นโดยชาวบ้านก็เหมือนกับรูปแบบของกระดาษตัดที่ประดับตกแต่งอยู่ตามงานประเพณีของคนไทยทั่วไป แต่จะแตกต่างกันก็ตรงรูปแบบที่ตัดเป็นตุ่งใ้หลุม

อันเป็นการตัดกระดาษที่มักพบเห็นในกลุ่มชาวยวนหรือชาวล้านนา ซึ่งการตัดกระดาษเป็นรูปแบบนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน

งานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยวน

1. การทอผ้า
2. การทำตุ้ง
3. การทำโคม
4. การตัดกระดาษแบบตุ้งไส้หมู

การเล่น

การเล่นของชาวยวนบ้านต้นตาลมีทั้งที่เป็นการเล่นแบบคนไทยทั่วไปและการเล่นที่มีเฉพาะในกลุ่มชาวยวน ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะการเล่นแบบคนไทยทั่วไปเท่านั้น ส่วนการเล่นที่มีเฉพาะในกลุ่มชาวยวนในบทนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะหัวข้อไว้เท่านั้น ส่วนรายละเอียดได้กล่าวไว้ในบทที่ 6 ในส่วนของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน

การเล่นแบบคนไทยทั่วไป

1. การแข่งเรือ

การแข่งเรือตามลำน้ำป่าสักเป็นประเพณีนิยมมาตั้งแต่โบราณกาล ไม่แน่ชัดว่าเริ่มกันเมื่อใด แต่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นประเพณีประจำอำเภอเสาให้ วัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสักจะมีเรือยาวเกือบทุกวัด เรือยาวจะขุดจากต้นไม้ขนาดใหญ่ต่อเป็นเรือยาวหรือหาซื้อมาจากต่างถิ่น บางวัดจะลงทุนหาซื้อเรือแห่จากเจ้านายชั้นสูงในพระนครที่เลิกใช้งานแล้วนำมาตกแต่งใหม่ ซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดให้ใช้งานได้ (อัฉนา สมทรงและคณะ, 2548 : 56 - 58)

ส่วนเรือยาวของวัดต้นตาลนั้นมีชื่อว่า “นารายณ์ประสิทธิ์” (46 ฝีพาย) ในส่วนนี้อาจารย์พิเนตร น้อยพุกธา ได้ให้ข้อมูลว่า

“ ผู้ใหญ่น้อย พานแก้วทอง เล่าว่าเรือนารายณ์ประสิทธิ์เห็นจะเก่ากว่าเรือทุกลำ เล่ากันว่าซื้อมาจากขุนประสิทธิ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสมัยก่อนท่านขุน ท่านหลวง จะมีเรือไว้

ประจำตน เมื่อซื้อมาแล้วก็ตั้งชื่อให้ว่า นารายณ์ประสิทธิ์ และวัด
ต้นตาลยังมีเรือยาวขนาดเล็กอีก 2 ลำด้วย...”

(พิเนตร น้อยพุทธา, **สัมภาษณ์**, 12 สิงหาคม
2553)

ช่วงเดือนตุลาคม วัดใดที่จะเป็นเจ้าภาพก็จะประกาศเชิญชวนให้วัด
ต่างๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำหรือห่างไกลออกไปส่งเรือเข้าแข่งขัน มีการแข่งขันแห่เรือเปิดงานและ
ประกวดเรือสวยงาม ปัจจุบันอำเภอเสนาให้เป็นผู้ดำเนินการจัดงานแข่งเรือยาวประจำปี โดยจัดที่
ทำนูน้ำอำเภอเสนา ก่อนที่เรือยาวจะลงสู่ท้องน้ำจะมีการบายศรีบวงสรวงเชิญขวัญเรือ เพื่อให้
ประสบชัยชนะและเป็นกำลังใจแก่ฝีพาย ในพิธีจะให้หญิงสาวพรหมจารีเป็นตัวแทนแม่ย่านาง
เรือ มีการเช่นสรวงบูชารุกขเทวดาที่สิ่งสูงารักษ์อยู่ในต้นไม้ที่นำมาชุดเป็นเรือยาว ของที่นำมาใช้
ในพิธีมีทั้งกล้วย อ้อย มะพร้าว ส้มโอ ผลไม้อื่นๆ ผ้าเจ็ดสี น้ำหอม น้ำปรุง แป้ง กระจก
ดอกไม้ ธูปเทียน ผู้ที่ทำหน้าที่อัญเชิญขวัญจะมีบทสวดเฉพาะพิธีบูชา และอาจมีการปลุกเจ้าใจ
ฝีพายให้ฮึกเหิม บางวัดจะมีการยิงปืน จุดประทัดเสียงดังเพื่อเป็นสัญญาณแห่งความพร้อม
(อัฉนา สมทรงและคณะ, 2548 : 56 - 58)

ปัจจุบันผู้ที่สนใจประเพณีแข่งเรือที่เป็นประเพณีดั้งเดิมลดลงมาก ส่วน
ใหญ่จะเป็นการทำเพื่อธุรกิจที่มีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง ความสวยงามของจารีตท้องถิ่น
บางอย่างสูญหายไป ฝีพายที่เคยเป็นชาวบ้านก็กลายเป็นการจ้างทหารเกณฑ์ หรือคนรับจ้างพาย
เรือแข่งให้มาพายเรือแทนชาวบ้าน

2. เล่นชื้อ

วิธีเล่นก็คือขีดเส้นบนพื้นดินเป็นตาราง ให้ผู้เล่นยืนประจำเส้นเพื่อกันอีก
คนที่พยายามเดินผ่านเส้นนั้นๆไป ถ้าผู้กันแตะผ่านคนที่วิ่งผ่านเส้นได้ ผู้ที่วิ่งผ่านเส้นเป็นผู้แพ้ ต้อง
เข้าประจำเส้นข้าง(พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 210)

3. เล่นหมากเก็บ

ผู้เล่นมีประมาณ 2-4 คน อุปกรณ์การเล่นก็มี ก้อนหินหรือก้อนกรวด
กลมๆ 5 ก้อน การเริ่มเล่นก็จะเริ่มโดยการเสี่ยงทายว่าใครจะเป็นผู้เล่นก่อน โดยใช้วิธี “ ขึ้นร้าน”
คือถือหมากทั้งห้าเม็ดไว้แล้วโยนพลิกเอามือทั้ง 5 นิ้วรับ แล้วพลิกมือกลับรับอีกที ใครได้มากที่สุด
ผู้นั้นได้เล่นก่อน มีทั้งหมด 5 หมากด้วยกัน (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 210 - 212) ดังนี้

หมากที่ 1 ทอดหมากให้ห่างๆกัน เลือกลูกนำไว้หนึ่งเม็ด ใช้เม็ดกรวดที่ห่างที่สุดนั้นโยนขึ้นแล้วเก็บทีละเม็ดพร้อมกับรับลูกที่หล่นลงมาให้ได้ ถ้ารับไม่ได้ถือว่า “ตาย” ขณะที่หยิบเม็ดที่ทอดนั้น ถ้ามือไปถูกเม็ดอื่นนั้นก็ถือว่า “ตาย”

หมากที่ 2 เก็บทีละ 2 เม็ด

หมากที่ 3 เก็บทีละ 3 เม็ด และ 1 เม็ด

หมากที่ 4 ใช้โปะไม่ทอด คือ ถือหมากทั้งหมดไว้ในมือโยนลูกนำขึ้นแล้วโปะเม็ดที่เหลือลงพื้น แล้วรวบทั้งหมดถือไว้ “ขึ้นร้าน” ได้กี่เม็ดก็เป็นแต้มของคนนั้น ถ้าขึ้นร้านเม็ดหล่นหมด ใช้หลังมือรับไม่ได้ ถือว่า “ตาย” ไม่ได้แต้ม คนอื่นเล่นต่อตาต่อไป ใครตายหมากไหนก็เล่นหมากนั้น

ส่วนมากมักกำหนดแต้ม 50 - 100 แต้ม เมื่อแต้มใกล้จะครบแล้วเวลาจะขึ้นร้านต้องคอยระวังไม่ให้เกินแต้มที่กำหนด ถ้าเกินไปเท่าใดหมายถึงว่า ต้องเริ่มต้นใหม่ตามแต้มที่เกินไป เช่น ได้แต้มอยู่ 47 ใน 50 แต้ม เวลาขึ้นร้านตาสุดท้ายต้องให้ได้ 3 เม็ด ถ้าเกินไป 1 เม็ด เป็น 51 หมายความว่า เริ่มเล่นโดยมีแต้มเพียง 1 แต้มเท่านั้น หลังจากขึ้นร้านแล้วต้องเล่นหมากที่เหลือต่อ โดยเลือกเล่นหมากใดก็ได้ เช่น ขึ้นร้านได้เพียง 2 แต้ม เหลือที่พื้น 3 เม็ด จะเล่นต่อหมาก 3 หรือหมาก 4 ก็ได้ ถ้าต้องการเล่นหมาก 4 ก็โยนลูกนำขึ้นไป โปะเม็ดที่อยู่ในมือลงบนพื้นแล้วเล่นหมาก 4 นั้น ถ้าเล่นหมาก 3 ก็รวบทั้ง 3 เม็ดขึ้นจากพื้น ต้องเล่นหมาก 4 ต่อจึงจะขึ้นร้านได้

วิธีเล่นหมากเก็บนี้มีพลิกแพลงหลายอย่าง เช่น โยนลูกนำขึ้นเก็บทีละเม็ด เมื่อเก็บได้ลูกหนึ่งก็โยนขึ้นพร้อมลูกนำ 2-3-4 เม็ดตามลำดับ หมาก 2-3-4 ก็เหมือนกัน โยนขึ้นทั้งหมดและต้องรับให้ได้ทั้งหมด เรียกว่า “หมากพวง”

ถ้าโยนลูกนำขึ้นเล่นหมาก 1-2-3-4 แต่พลิกข้างมือขึ้นรับลูกนำให้เข้าในระหว่างมือนิ้วโป้งและนิ้วชี้ โดยทำเป็นรูปวงกลม เรียกว่า “หมากจับ”

ถ้าใช้มือซ้ายป้องและเขียนหมากให้เข้ามือนั้นทีละลูกในหมาก 1-2 ในหมาก 2,3 และ 4 ตามลำดับ เรียกว่า “อีกาเข้ารัง” ถ้าเขียนไม่เข้าจะตาย ถ้าใช้นิ้วกลางกับนิ้วหัวแม่มือยันพื้น นิ้วอื่นปล่อยทำเป็นรูปขุมประตู่ เขียนหมากออกเรียกว่า “อีกาออกรัง” ถ้าใช้นิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือขุดเป็นวงกลม นอกนั้นยันพื้นเป็นรูปเหมือนรูป ก็เรียก “รูป”

เมื่อจบเกมการเล่นแล้วก็จะมีการทาย ผู้ชนะจะทายว่าผู้แพ้มีกี่เม็ด ถ้าทายผิดต้องถูกเขกเข้าที่ที่ตนเองทาย จนเหลือเม็ดสุดท้าย คนทายจะถือเม็ดไว้ในมือแล้ววนพร้อมกับร้องเพลงประกอบ เมื่อร้องจบเอามือหนึ่งกำไว้ งอข้อศอกขึ้นตั้งบนมือที่กำไว้อีกข้างหนึ่ง

บทเพลงที่ร้องประกอบการเล่นตอนท้ายนี้มีว่า “ตะลึงตึงตัง ช้างล่างช้างบน” ถ้าทายผิดก็จะโดนเชกเข้า

4. เข้านางดั่ง

เข้านางดั่งเป็นการเล่นในตอนกลางคืนนิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ การเล่นเข้านางดั่งเป็นการเล่นทำนองเชิฐผีให้มาทรง ผู้จะเข้าทรงนางดั่งมักเป็นหญิงโดยใช้ผู้เข้าทรง 2 คน เอาผ้าผูกตาไว้มือถือกรวยประนม แล้วหากระดั่งของหญิงหม้ายมาถือไว้ทั้ง 2 คน ลูกวงจะร้องเชิฐนางกระดั่งมาเข้า คำร้องเชิฐมีว่า

“นางดั่งเอ๋ย เข้าป่าระหง เข้าดงไม้หมาก เข้าสากไม้แดง ตะแกง
ร่อนข้าว ดั่งน้อยผัดข้าว อ่อนแยะ อ่อนยาย ขนดินขนทรายให้แม่
นางดั่ง”

ร้องกลับไปมาจนนางดั่งเข้าผู้ทรง เมื่อนางดั่งมาเข้ากระดั่งที่มีคน 2 คน ถือไว้ก็จะแกว่งเอง ผู้เข้าทรงจะลุกขึ้นร้องอย่างสวยงาม บางคนไม่เคยรำหรือรำไม่เป็นเลย แต่เมื่อนางดั่งเข้าก็จะรำสวยงาม เมื่อรำกันพอสมควรแล้วก็ขอให้นางดั่งดูหมอให้ ส่วนมากก็จะดูเกี่ยวกับคู่รัก เช่นถามว่าเนื้อคู่ของนาย ก. คือคนไหน นางดั่งอาจชี้ไปยังนางสาว ข. เป็นต้น ซึ่งอาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา ให้ข้อมูลว่า บางคนแต่งงานกันเพราะเริ่มจากนางดั่งทำนายให้ก็มี เมื่อต้องการจะให้นางดั่งออกจากร่างทรงก็เพียงตบหลังเบาๆ หรือเป่าหูนางดั่งก็จะออกจากร่างทรง เมื่อออกแล้วถามคนทรงว่าเมื่อสักครู่ทำอะไรไปบ้าง คนที่ออกจากทรงแล้วจะบอกว่าตนไม่รู้เรื่องราวตนทำอะไรไปบ้าง (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 212 - 213)

5. เข้านางสาก

การเล่นเข้านางสากก็จะคล้ายๆกับการเล่นเข้านางดั่ง ผู้เข้าทรงจะเอาผ้าผูกตาไว้ มือถือสาก ซึ่งต้องเป็นสากของแม่หม้ายที่ผัวตายเพราะถูกฆ่า หรือจะใช้หมอนแทนสากก็ได้ พร้อมทั้งถือกรวยด้วย เมื่อเริ่มเชิฐจะต้องมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญชำนาญทางนี้เป็นผู้เชิฐ เริ่มต้นด้วยการกล่าว “บทสัคเค” เชิฐเทวดามาประชุมกัน หลังจากนั้นนางสากหรือนางหมอนก็จะมาเข้า (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 213)

6. เล่นฟ้อนรำ

การเล่นฟ้อนรำเป็นการเล่นสากของงานทั่วๆไป เช่น งานสงกรานต์ หรืองานปอยอื่นๆ เป็นต้น การฟ้อนรำของชาวบ้านนี้อาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา ได้ให้ข้อมูลว่าการฟ้อนแคนนั้นมีมาก่อน โดยมีผู้เป่าแคนคนหนึ่ง ส่วนคนที่เหลือจะฟ้อนกันเป็นวง ถัดมาจากการฟ้อนแคนก็เป็นการฟ้อนกลองยาว แล้วจึงมาเป็นการรำไท่น ซึ่งเป็นการรำด้วยการมีกลอง

รามะนาตีให้จังหวะ ทำการฟ้อนรำไม่มีท่าที่ระบุไว้ตายตัว ทำในการฟ้อนรำจะขึ้นอยู่กับผู้ฟ้อนรำ แต่ละคนว่าต้องการฟ้อนท่าไหน มักนิยมฟ้อนให้อ่อนช้อยสวยงามเป็นหลัก

ปัจจุบันการฟ้อนรำของชาวยวนบ้านต้นตาลมีอยู่ 2 ชนิด คือ

6.1 การรำโทน การรำชนิดนี้นิยมเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ งานขึ้นปีใหม่ และงานสนุกสนานรื่นเริงเป็นหลัก ส่วนลักษณะของการรำนั้นผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นศิลปะการรำรำของคนไทยตามท้องถิ่นต่างๆทั่วไป ปัจจุบันคนยวนรุ่นเก่าที่ยังรำได้สวยงามมีอยู่ในทุกหมู่บ้าน

6.2 การฟ้อนรำแบบยวนหรือแบบล้านนา การฟ้อนรำชนิดนี้มีในกลุ่มชาวยวนหรือชาวล้านนา ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากการฟ้อนรำของคนไทยภาคกลางทั่วไปอันเป็นลักษณะเฉพาะของการฟ้อนรำแบบชาวยวน การฟ้อนรำชนิดนี้ผู้วิจัยจึงขอแยกกล่าวไว้ในส่วนที่เป็นการละเล่นของคนยวนลำดับต่อไปในบทที่ 6

การละเล่นที่มีเฉพาะในกลุ่มชาวยวน

การละเล่นที่มีเฉพาะในกลุ่มชาวยวนนี้ ผู้วิจัยได้แยกกล่าวไว้อย่างละเอียดในบทที่ 6 ส่วนในบทนี้จะขอกกล่าวถึงแต่เพียงชื่อของการละเล่นไว้เท่านั้น ดังนี้

1. เล่นหมากควัก
2. เล่นไก่จิ้งจ้อง
3. เล่นฟ้อนรำแบบยวนหรือแบบล้านนา

การสาธารณสุข

ตำบลต้นตาล มีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 จำนวนเจ้าหน้าที่ 3 คน

การบริการพื้นฐาน

การคมนาคม

ตำบลต้นตาลมีเส้นทางคมนาคม ดังนี้

- 1 ถนนลาดยาง สายสระบุรี - ปากบาง
- 2 ถนนลาดยาง สายสระบุรี - ท่าลาน
- 3 ถนนลาดยาง สายพระยาทต - วัดโพธิ์
- 4 ถนนลาดยาง สายวังงูเห่า - วัดโพธิ์

การโทรคมนาคม

ตำบลต้นตาลมีโทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 8 แห่ง ดังนี้

1. บริเวณหน้าหมู่บ้านกฤษณาแลนด์	จำนวน	1	ตู้
2. บริเวณหน้าวัดเขาแก้วรวิหาร	จำนวน	1	ตู้
3. บริเวณหน้าศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาล	จำนวน	1	ตู้
4. บริเวณหน้าที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	1	ตู้
5. บริเวณในวัดต้นตาล	จำนวน	1	ตู้
6. บริเวณหน้าบริษัทอาหารสัตว์ไทย จำกัด	จำนวน	1	ตู้
7. บริเวณปากซอยต้นโพธิ์	จำนวน	1	ตู้
8. บริเวณหมู่บ้านเทียรชัย	จำนวน	1	ตู้

การไฟฟ้า

ปัจจุบันประชากรในพื้นที่ตำบลต้นตาลมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน นอกจากนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลยังได้มีการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะตามถนนและจุดที่มีความเสี่ยงในตำบล เพื่อลดปัญหาการก่ออาชญากรรมด้วย

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- บ่อน้ำตื้น	150	บ่อ
- สระน้ำสาธารณะ	3	แห่ง
- ฝาย	1	แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน	12	แห่ง

ข้อมูลอื่นๆ

การรวมกลุ่มอาชีพของชาวบ้าน

จำนวนกลุ่มอาชีพในตำบลมีทั้งหมด 7 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลต้นตาล	มีสมาชิก	30	คน
2. กลุ่มทอผ้าฝ้ายกมูกโบราณ	มีสมาชิก	30	คน
3. กลุ่มสมุนไพรรูป หมู่ที่ 3 ตำบลต้นตาล	มีสมาชิก	25	คน
4. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอตำบลต้นตาล	มีสมาชิก	10	คน
5. กลุ่มสตรีงานประดิษฐ์ ตำบลต้นตาล	มีสมาชิก	18	คน

- | | |
|-----------------------------------|----------------|
| 6. กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์บ้านต้นตาล | มีสมาชิก 16 คน |
| 7. กลุ่มขนมกงบ้านต้นตาล | มีสมาชิก 4 คน |



ศูนย์วิทยพัธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สำนึกและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาววนบ้านต้นตาล

การสืบค้นและการรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ยวน

จากการสัมภาษณ์กำนันสมจิตต์ ยะกุล หนึ่งในแกนนำของการสืบค้นความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นคนหนึ่งในตำบลต้นตาลที่รับรู้ว่าคุณตัวตนเองไม่ใช่คนไทย 100 % จากการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น กำนันเล่าว่าเมื่อครั้งเป็นเด็กสมัยช่วงที่เรียนหนังสือ กำนันถูกเพื่อนร่วมชั้นเรียนถามว่า “เป็นลาวหรือ” เพราะกำนันพูดภาษายวนอย่างคนที่บ้านพูดกัน ทำให้กำนันเกิดความคับแค้นใจมาก กำนันจึงบอกว่า กำนันไม่ใช่คนลาว เพราะคนลาวจะพูดอีกแบบหนึ่ง ภาษาและสำเนียงที่ใช้ไม่เหมือนกัน ซึ่งตอนนั้นกำนันเองก็ไม่ว่าตนเองเป็นใคร ทราบแต่เพียงว่า ตนไม่ใช่คนลาว เพราะคนลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในตำบลใกล้เคียงไม่ได้แต่งกายและพูดภาษาเหมือนตน หลังจากนั้นกำนันเล่าว่า ได้กลับมาสอบถามจากบิดามารดาของตนว่าพวกเขาเป็นใคร ซึ่งกำนันก็ได้รับคำตอบว่า เป็นคนยวน มีบรรพบุรุษเป็นชาวยวนอพยพมาจากเมืองเชียงแสน

ในขณะที่ชาวบ้านคนอื่น ๆ ก็บอกเล่าในทำนองเดียวกันว่า

“ สมัยก่อนคนไม่รู้จักคำว่ายวน ไม่รู้ว่ายวนเป็นใคร เห็นว่าพูดแปลกๆ ไม่เหมือนคนไทยก็เป็นลาวหมด... พ่อแม่บอกว่าเป็นยวนอพยพมาจากเชียงแสน เราก็บอกเขาไปอย่างนั้นแหละว่าเป็นยวน แต่ก็ไม่รู้จักหรอกว่าเป็นใคร...”

(นางสนอง คำพญา, **สัมภาษณ์**, 5 ตุลาคม 2553)

“ คนที่นี้เวลาไปในตัวเมืองจะพูดยวนแต่ละที่ที่ต้องหลบๆ ซ่อนๆ จะบอกกันจะเตือนกันว่า เฮ้ยพูดเบาๆ อยุ่เค้า เดียวเขาหาว่าเป็นลาว จริงๆ เราก็บอกว่ายวนเราไม่ใช่ลาว เขาก็ไม่เชื่อ เขาก็บอกเอาเหอะเอ็งลาวเราก็เข้าลาวก็ลาว เราก็ไม่เถียง เพราะเราก็ไม่รู้ว่ายวนมันเป็นยังไง รู้แต่ว่าเป็นยวน ปู่ย่าตายายบอกกันมาอย่างนั้น ”

(นายสมจิตต์ ยะกุล, **สัมภาษณ์**, 6 ตุลาคม 2553)

จากคำบอกเล่าที่สืบต่อกันมาเกี่ยวกับบรรพบุรุษและถิ่นฐานเดิมที่เคยอยู่ในประวัติศาสตร์ บวกกับภาษาที่ตนใช้พูดที่มีความแตกต่างจากภาษาไทยภาคกลาง และภาษาลาว รวมทั้งการแต่งกายที่มีความแตกต่างกันกับคนไทยและคนลาว ทำให้กำนันและชาวบ้านนิยามตัวตนว่าเป็นคนไทยยวน ซึ่งไม่ใช่ทั้งคนไทย และคนลาว แต่การนิยามตัวตนดังกล่าวของกำนันและชาวบ้านว่าเป็นไทยยวนนั้นไม่ได้เป็นไปเพราะยอมรับและภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ดังกล่าว หากแต่เป็นการนิยามเพื่อแบ่งแยกตัวเองออกจากความเป็นลาวที่ถูกคนอื่นนิยามให้เท่านั้น เพราะกำนันและชาวบ้านเองยังมีข้อสงสัย และคำถามต่างๆ มากมายเกี่ยวกับคนยวนว่าคนยวนคือใคร เป็นอย่างไร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร

จากความสงสัยเคลือบแคลงในความเป็นชาติพันธุ์ของตนดังกล่าว ว่ายวนเป็นใคร มาจากไหน และเป็นอย่างไร ประกอบกับการที่ถูกคนอื่นนิยามว่าเป็นลาว จึงได้นำไปสู่การสืบค้นความเป็นชาติพันธุ์ของชาวบ้านในตำบลต้นตาลขึ้น

การสืบค้นดังกล่าวได้เกิดขึ้นในช่วงปี 2536 ซึ่งเป็นช่วงที่กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเริ่มได้รับความสนใจและนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ในขณะที่รัฐบาลเองก็มีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศออกมาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาในตำบลต้นตาลก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น หลังจากที่ชุมชนได้เป็นที่รู้จักแก่สายตาคนทั่วไปในฐานะหมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่นประจำปี 2530 และการเป็นที่รู้จักจากกลุ่มทอผ้าและโฮมสเตย์ (Home Stay) ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งนี่อาจเป็นเหตุผลสนับสนุนส่วนหนึ่งของการสืบค้นความเป็นชาติพันธุ์ของชาวบ้านต้นตาลนอกเหนือจากเหตุผลต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าการสืบค้นความเป็นชาติพันธุ์ดังกล่าวอาจทำเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นหลักด้วยส่วนหนึ่ง

ในการสืบค้นครั้งนั้นมีปราชญ์ชาวบ้านของตำบล ซึ่งได้แก่ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ปุสุมจิตต์ ยะกุล และอาจารย์พิเนตร น้อยพุกธา ปราชญ์ชาวบ้านตำบลบ้านยางเป็นแกนนำในการสืบค้นพร้อมกับชาวบ้านคนอื่นๆ ที่สนใจเรื่องนี้ การสืบค้นในช่วงนี้เป็นการสืบค้นจากเอกสารและหลักฐานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่มีอยู่เกี่ยวกับชาวยวน ผลของการสืบค้นทำให้ชาวบ้านทราบว่า ชาวยวน ไทยยวน ไทโยน โยน หรือชาวไทโยนก มีอยู่จริง ซึ่งเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองของอาณาจักรล้านนาไทยในอดีตซึ่งมีจำนวนมากที่สุด และเคยมีอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของตนเองที่มีชื่อว่าโยนกนาคนพันธุ์หรือโยนกนครราชธานีไชยบุรีศรีช้างแสด ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ของอาณาจักรเรียกตนเองว่าคนยวน โดยปัจจุบันเมืองโบราณของอาณาจักรดังกล่าวตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นอาณาจักรอันเก่าแก่ที่มีมาก่อนอาณาจักรล้านนาที่ก่อตั้งขึ้นในสมัยพ่อขุนเม็งราย

จากผลของการสืบค้นทางเอกสารได้ทำให้ชาวบ้านสันนิษฐานกันว่า คำบอกเล่าของบรรพบุรุษ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เล่าสืบทอดต่อกันมาหลายสมัยว่า ตนเป็นคนยวนอพยพมาจากเมืองเชียงแสนนั้นมีเค้าร่างว่าจะเป็นเรื่องจริง เพราะคนยวนและเมืองเชียงแสนมีตัวตนอยู่จริง เมื่อทราบดังนั้นชาวยวนบ้านต้นตาลจึงได้รวมตัวกันเดินทางไปสืบค้นประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ยวนกันที่จังหวัดเชียงราย โดยมีจุดมุ่งหมายของการเดินทางอยู่ที่สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อทำการสอบถามและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวยวนจังหวัดสระบุรี การเดินทางในครั้งนั้นประกอบด้วยชาวบ้าน กำนันและผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่จากตำบลต้นตาลและตำบลใกล้เคียงหลายตำบลร่วมเดินทางไปด้วย โดยมีแกนนำในการสืบค้นคือ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ปราชญ์ชาวบ้านตำบลต้นตาล ปุ่สมจิตต์ ยะกุล กำนันและปราชญ์ชาวบ้านตำบลต้นตาล และอาจารย์พิเนตร น้อยพุกตา ปราชญ์ชาวบ้านตำบลบ้านยาง ซึ่งทั้งสามคนนี้เป็นเพื่อนกันและเป็นผู้ที่สนใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ยวน

เมื่อกลุ่มชาวบ้านเดินทางมาถึงสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายแล้วก็ได้ทำการสอบถาม สืบค้นประวัติเกี่ยวกับชาวยวนจังหวัดสระบุรี ซึ่งก็ได้รับคำตอบจากเจ้าหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายว่า ชาวยวนจังหวัดสระบุรีเป็นชาวยวนกลุ่มหนึ่งที่เคยอาศัยอยู่บริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในช่วงสมัยที่อาณาจักรเวียงจันทน์ยังเป็นเมืองเชียงแสนอยู่ ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนาในสมัยนั้นก่อนที่จะถูกเผาทำลายเมืองลงและอพยพโยกย้ายผู้คนออกจากเมืองในช่วงปี 2347 สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยภัยสงครามจากพม่า การอพยพโยกย้ายครั้งนั้นได้มีการจัดแบ่งชาวยวนซึ่งเป็นประชากรของเมืองออกเป็น 5 ส่วน โดยส่วนหนึ่งให้ไปอยู่เวียงจันทน์ ส่วนหนึ่งให้ไปอยู่เชียงใหม่ ส่วนหนึ่งให้ไปอยู่ลำปาง ส่วนหนึ่งให้ไปอยู่น่าน และอีกส่วนหนึ่งให้ลงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สระบุรี

ผลการสืบค้นและยืนยันข้อมูลจากสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายนดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ และสำนึก ความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของชาวยวนที่เดินทางไปด้วยในครั้งนั้นขึ้นมา ดังคำกล่าวของชาวบ้านบางคนเดินทางไปในครั้งนั้นที่ว่า

“แต่ก่อนไม่รู้ก็บอกเขาไปอย่างนั้นนะว่าเป็นยวน ก็บอกเขาไปอย่างนั้น แต่พอรู้แล้วที่นี้เรารู้สึกภูมิใจขึ้นมาว่าเรานี้เป็นยวน เป็นคนเหนือ ล้าหน้า มีประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของตัวเอง...”

(นายสมจิตต์ ยะกุล, สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2553)

“พอรู้แล้วว่าเป็นใคร ก็มีความภาคภูมิใจขึ้นมา เมื่อก่อนนี้ก็อยู่กันไป อย่างงั้นๆนะ ไม่มีจุดหมายไม่มีความหมายอะไร ตัวใครตัวมัน ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ไม่เป็นกลุ่มเป็นก้อน...”

(นางวงเดือน ยะกุล, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2553)

“... รู้แล้วก็ภูมิใจ ก็รวมกลุ่มกันช่วยเหลือกัน ทำอะไรด้วยกันขึ้นมา ก็เข้านี้พวกเดียวกัน พี่น้องกัน รักใคร่สามัคคี ปองดอง เป็นปีกแผ่นกัน มากขึ้นกว่าเมื่อก่อน...”

(นายทรงชัย วรรณกุล, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2553)

โดยหลังจากที่เดินทางกลับจากเชียงใหม่แล้วแกนนำและชาวบ้านคนอื่นที่เดินทางไปสืบค้นก็ได้มีการบอกเล่าสู่กันฟังแก่ชาวบ้านคนอื่นๆในตำบล ซึ่งเป็นการสร้างการรับรู้ถึงความเป็นชาติพันธุ์ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการยืนยันคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในอดีตที่บอกว่า ตนเป็นคนยวนมาจากเมืองเชียงแสน

ต่อมาภายในปีเดียวกันคณะแพทยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เดินทางเข้ามาทำการตรวจพิสูจน์ DNA จากชาวบ้านต้นตาลเพื่อตรวจสอบว่าเป็นคนยวนจากเชียงแสนจริงหรือไม่ โดยการตรวจพิสูจน์ครั้งนั้นได้มีการเจาะเลือดผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปไปทำการตรวจพิสูจน์ ผลการตรวจพิสูจน์ DNA ได้ผลการรับรองยืนยันว่า ชาวบ้านต้นตาลเป็นคนยวนเชียงแสนจริง โดยมีเลือดเนื้อเชื้อไขของบรรพบุรุษชาวยวนเชียงแสน

ผลการรับรองยืนยันจากคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ทำให้การรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ยวนของชาวบ้านต้นตาลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นหรือเป็นการตอกย้ำให้ชาวยวนมั่นใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตน

สำนึกทางชาติพันธุ์

การรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้ก่อให้เกิดสำนึกทางชาติพันธุ์ (ethnic consciousness) ขึ้นกับชาวบ้านบางกลุ่ม โดยการมีสำนึกแสดงออกผ่านการก่อตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีขึ้นในปี 2536 ซึ่งมีผู้นำในการก่อตั้งคืออาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ส่วนสมาชิกของชมรมในระยะแรกนั้นมีประมาณ 20 คน (ปัจจุบันมีประมาณ 30 คน)

ส่วนใหญ่เป็นคนยวนในตำบลต้นตาลและในเขตอำเภอเสนาให้ที่รู้จักคุ้นเคยกับอาจารย์และสนใจในเรื่องวัฒนธรรมยวน ซึ่งจำนวนสมาชิกของชมรมนั้นมีความไม่แน่นอนทั้งนี้เนื่องจากชมรมไม่ได้ถูกจัดตั้งอย่างเป็นทางการมากนัก เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวกันประชุมเพื่อจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมเป็นครั้งคราว ผู้รับผิดชอบดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมต่างๆ ของชมรมจึงไม่ได้มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ไว้ชัดเจน หากแต่เป็นไปในลักษณะของการร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกของชมรมและชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมมากกว่า และด้วยความที่ชมรมถูกก่อตั้งขึ้นโดยอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เป็นผู้นำ จึงทำให้น้ำหนักในการเป็นประธานชมรมไทยยวนสระบุรีตกเป็นของท่านโดยปริยาย ส่วนสถานที่ที่ใช้ในการรวมตัวกันเพื่อจัดประชุมของชมรมแต่ครั้งนั้นมักใช้หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนของอาจารย์ทรงชัยซึ่งถูกสร้างขึ้นในปีเดียวกันเป็นสถานที่จัดการประชุม (ในส่วนของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนนี้ผู้วิจัยจะขอล่าถึงอย่างละเอียดในบทต่อไป) ชมรมไทยยวนสระบุรีมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งขึ้นเพื่อรื้อฟื้น อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรมยวน โดยมีการทำงานแบบ 3 ประสาน “บ ว ร” คือร่วมกับบ้าน วัด และโรงเรียนในการทำงานด้านวัฒนธรรมภายใต้แนวคิด “3 ส” ที่ทางชมรมได้กำหนดขึ้น คือ

1. สืบหาว่าชาวยวนมาอยู่ที่นี้กันได้อย่างไร
2. สืบสาน ฟื้นฟู รักษา ส่งเสริม เผยแพร่และพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์
3. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในกลุ่มวัฒนธรรม

โดยแนวคิดในการทำงานดังกล่าวได้ถูกตอบสนองออกมาในรูปของกิจกรรมต่างๆ ที่ทางชมรมจัดอย่างต่อเนื่องมาตลอดทุกปีตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมาจนถึงปี 2548 รวมแล้วชมรมได้จัดกิจกรรมมาทั้งหมด 13 ครั้ง โดยแต่ละครั้งมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพของแต่ละตำบล ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชมรมไทยยวนสระบุรี

ครั้งที่	ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม	สถานที่จัดกิจกรรม
1	2537	งานบุญสลากภัต ซึ่งจะจัดขึ้นในเวลากลางวัน ส่วนในเวลากลางคืนจะมีงานขันโตก และการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านด้วย ภายใต้คำณรงค์ว่า “มาฟู(ฟู)ยวนกันเตีอะ”	เพื่อรื้อฟื้นประเพณีสลากภัต รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชาวยวน ที่ถูกนำมารวมกันไว้ในประเพณีนี้ด้วย คือ ประเพณีการกินโตก ภาษาอาหาร การแต่งกาย และดนตรีพื้นบ้าน อันได้แก่ การตีกลอง และการรำโทน	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรีภายในโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
2	2537	งานฉลอง 190 ปี การรอพยพมาอยู่สระบุรีของชาวยวน งานจัดขึ้นในช่วงกลางคืน ภายในงานมีงานขันโตก การแสดงดนตรีพื้นบ้าน และการแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวยวนสระบุรี ภายใต้คำณรงค์ว่า “มาฟู(ฟู)ยวนกัน	เพื่อบอกเล่าประวัติความเป็นมาของชาวยวนสระบุรี และรื้อฟื้น รักษา สืบสาน และเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชาวยวน ที่ถูกนำมารวมกันไว้ในประเพณีนี้ด้วย	วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

		เตี๊ยะ”		
3	2538	งานบุญสลากภัต ซึ่งจัดขึ้นในเวลากลางวัน ส่วนในเวลากลางคืนมีงานขันโตก การแสดงทางวัฒนธรรม อันได้แก่ การตีกลอง การรำไท่น และการฟ้อนรำแบบล้านนา นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านด้วย ภายใต้การรณรงค์เรื่องการใช้ผ้าทอพื้นบ้าน	เพื่อรื้อฟื้น รักษา สืบสาน และเผยแพร่ประเพณี สลากภัต รวมถึง วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของชาวยวนที่ถูกลืมมา รวมกันไว้ในประเพณีนี้ด้วย และเพื่อสืบสานศิลปะการฟ้อนรำแบบล้านนา	วัดท่าช้างเหนือ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
4	2539	งานบุญสลากภัต ภายใต้การรณรงค์เรื่อง การกินอาหารพื้นเมือง	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมในปีที่ 3	วัดห้วยหวาย ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
5	2540	งานบุญสลากภัต ภายใต้คำรณรงค์ว่า “รักษาศิลป์ไทยยวน” โดยภายในงานจะเน้นการนำเสนอและการรื้อฟื้นงานศิลปะหัตถกรรมของชาวยวน	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมในปีที่ 4 แต่มีวัตถุประสงค์ที่เพิ่มเข้ามาในปีนี้เป็นคือ เพื่อรื้อฟื้นงานศิลปะหัตถกรรมของชาวยวน	วัดหนองโนใต้ ตำบลหนองโน อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
6	2541	งานบุญสลากภัต ภายใต้คำรณรงค์ว่า “แต่งตัวพื้นบ้าน กิน	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมในปีที่ 5	วัดป่าคา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

		อาหารพื้นเมือง พู่เฟื่อง ภาษาถิ่น รัชศิลป์ไทย ยวน ”		
7	2542	จัดกิจกรรมเช่นเดียวกับ ในปีที่ 6	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ การจัดกิจกรรมในปีที่ 6	วัดเขาดินเหนือ ตำบลเขา ดินพัฒนา อำเภอเฉลิม พระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
8	2543	จัดกิจกรรมเช่นเดียวกับ ในปีที่ 7	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ การจัดกิจกรรมในปีที่ 7	วัดเปลี่ยขาว ตำบลฝั่ง หลวง อำเภอเฉลิมพระ เกียรติ จังหวัดสระบุรี
9	2544	จัดกิจกรรมเช่นเดียวกับ ในปีที่ 8	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ การจัดกิจกรรมในปีที่ 8	วัดหนองเขื่อนช้าง ตำบล หนองยาว อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
10	2545	จัดกิจกรรมเช่นเดียวกับ ในปีที่ 9	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ การจัดกิจกรรมในปีที่ 9	วัดห้วยบุญ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสาไห้ จังหวัด สระบุรี
11	2546	จัดกิจกรรมเช่นเดียวกับ ในปีที่ 10	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ การจัดกิจกรรมในปีที่ 10	วัดเขาดินใต้ ตำบลหัว ปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
12	2547	งานบุญสลากภัตและ งานฉลอง 200 ปี การ รอพยพมาอยู่สระบุรีของ ชาวยวน ซึ่งจัดขึ้นพร้อม	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ การจัดกิจกรรมในปีที่ 11 และเพื่อบอกเล่าประวัติ ความเป็นมาของชาวยวน	วัดไตนด ตำบลดาวเรือง อำเภอเมือง จังหวัด สระบุรี

		กันในวันเดียว โดยงานบุญสลากภัตจัดขึ้นในช่วงเวลากลางวัน ส่วนการเฉลิมฉลอง 200 ปี ไทยยวนจัดขึ้นในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งงานในช่วงกลางคืนนี้มีการจัดกิจกรรมเช่นเดียวกับในปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีการแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวยวนสระบุรีด้วย ภายใต้คำรณรงค์ว่า “ แต่งตัวพื้นบ้าน กินอาหารพื้นเมือง ฟุ่เพื่อภาษาถิ่น รักศิลป์ไทยยวน ”	สระบุรี	
13	2548	งานบุญสลากภัตและงานฉลอง 201 ปี การอพยพมาอยู่สระบุรีของชาวยวน ซึ่งจัดขึ้นพร้อมกันในวันเดียว ภายในงานมีการจัดกิจกรรมเช่นเดียวกับในปีที่ผ่านมา	มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมในปีที่ 12	วัดเขาแก้ววรวิหาร ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ทางชมรมพยายามจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้นคืองานบุญสลากภัต ทั้งนี้เพื่อรื้อฟื้น รักษา สืบสาน และเผยแพร่ประเพณีขึ้น เพราะทางชมรมมีความเห็นว่างานบุญสลากภัตถือเป็นงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาว

ยวนที่มีความโดดเด่นและแตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อันแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมต่างๆ ของชาวยวนผ่านประเพณีนี้ได้ งานบุญสลากภัตจึงถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นยวนและเป็นสื่อกลางในการรวมตัวกันของชาวยวนสระบุรีแทบทุกปี โดยนำเอา งานบุญสลากภัตมาเป็นกิจกรรมในช่วงกลางวัน ส่วนในช่วงกลางคืนจะมีงานขึ้นโตก และการแสดงทางวัฒนธรรมต่างๆ ภายใต้คำรณรงค์ที่ว่า “ แต่งตัวพื้นบ้าน กินอาหารพื้นเมือง ฟุ่เพื่ออง ภาษาถิ่น รักศิลป์ไทยยวน”

กิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่ทางชมรมไทยยวนสระบุรีจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีนั้นเป็นการแสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนอย่างชัดเจน

บทบาทในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของชมรมไทยยวนได้ดำเนินมาทั้งหมด 13 ครั้ง ตั้งแต่ปี 2537 หลังจากนั้นชมรมก็ได้ยุติบทบาทลงในปี 2549 เพราะเนื่องจากทางชมรมเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงควรจะเข้ามาดำเนินการในส่วนของการจัดงานกิจกรรมประจำปีมากกว่า (ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น, 2550) และทางชมรมเองก็เห็นว่า ควรให้ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ดำเนินงานจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีด้วยตนเอง โดยที่ทางชมรมไม่ต้องยื่นมือเข้าไปดำเนินการจัดให้เช่นปีก่อนๆ ที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อให้ชาวยวนทำการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันเกิดจากจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นเอง ทางชมรมคงมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานงานเท่านั้น

การมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาลนอกจากจะแสดงให้เห็นผ่านการจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีแล้วยังแสดงออกผ่านการก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนด้วย หอวัฒนธรรมพื้นบ้านดังกล่าวนี้ได้ถูกก่อตั้งขึ้นในปี 2536 ในพื้นที่ส่วนตำบลบริเวณริมแม่น้ำป่าสักของอาจารย์ทรงชัย ซึ่งสร้างขึ้นภายหลังจากที่ได้ตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีขึ้นแล้วในปีเดียวกันด้วยงบประมาณของอาจารย์เอง โดยมีอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล และครอบครัวเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหอวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งหมด และมีชาวยวนบ้านต้นตาลบางกลุ่มเข้าร่วมทำงานด้านวัฒนธรรมกับอาจารย์ด้วย อันได้แก่ กลุ่มทำขึ้นโตก ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 8 คน และกลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม อันได้แก่ กลุ่มนางรำ ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 12 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นก็เพื่ออนุรักษ์ รักษา และรวบรวมวัตถุสิ่งของทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวยวนไว้ เพราะปัจจุบันไม่สามารถหาชมได้แล้วเนื่องจากวิถีชีวิตของชาวยวนเปลี่ยนแปลงไป เพื่อแสดงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนในอดีต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป

สำนึกในความเป็นยวนของอาจารย์ทรงชัยและชาวบ้านคนอื่นๆ ที่เข้าร่วมทำงานด้านวัฒนธรรมกับอาจารย์ได้แสดงให้เห็นผ่านการจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่างๆ ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมยวน ดังนี้

การจัดแสดงวัตถุสิ่งของ

อาจารย์ได้จัดแสดงวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวยวน เช่น ผ้าซิ่นลายขวาง ลายตีนจก จำนวน 200 กว่าผืน เครื่องมือในการทอผ้า ตุ๊ก และโคม เป็นต้น

การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมยวน

1. การแสดงฟ้อนรำแบบยวน
2. การจัดงานกินโตก
3. การฝึกสอนศิลปะการฟ้อนรำแบบยวนให้กับเยาวชน
4. การฝึกสอนการทำตุ๊ก ทำโคม ให้กับเยาวชน

การจัดตั้งชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นดังกล่าวได้ทำให้การรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ของชาวยวนในชุมชนมีความชัดเจนขึ้น และช่วยสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน เพราะการจัดแสดงวัตถุสิ่งของและการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมยวนของชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นได้เป็นเครื่องช่วยตอกย้ำและประกาศความเป็นยวนให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับรู้และเกิดสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ของตนขึ้นมา โดยผ่านกระบวนการนิยามและประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นำเสนอออกมาในตัวเอง

นอกจากนั้นความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนยังแสดงออกชัดเจนผ่านการร่วมกันจัดตั้งตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลขึ้นในปี 2551 ด้วย เพื่อประกาศถึงความมีตัวตนของคนยวนบ้านต้นตาลและนำเสนอความเป็นยวนให้คนภายนอกได้รู้จักรับรู้ และเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชาวยวนในชุมชนด้วย ซึ่งภายในตลาดได้นำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นยวนไว้หลายด้าน ทั้งในด้านการแต่งกาย ภาษาพูด อาหารการกิน งานศิลปะหัตถกรรม และการแสดงทางวัฒนธรรม โดยในส่วนนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงอย่างละเอียดในบทต่อไป

การจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลขึ้นมานั้นเป็นการแสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนในรูปแบบหนึ่ง ในขณะเดียวกันผู้วิจัยมองว่าชมรมไทยยวนสระบุรี หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน และตลาดทำน้ำดังกล่าวก็เป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยสร้างและตอกย้ำการรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ และ

สำนึกทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับชาวยวนด้วย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นพื้นที่ของการทอดถ่ายและสืบสานความเป็นยวนไว้กับเยาวชนยวนรุ่นหลังๆ ต่อไป

ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าการสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ดังกล่าวเป็นไปได้ภายใต้บริบทของสังคมที่กำลังให้ความสนใจและความนิยมกับวัฒนธรรมที่แปลกแตกต่างไปจากวัฒนธรรมอันเป็นศูนย์กลางหรือวัฒนธรรมหลักของชาติ ซึ่งความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านั้นถูกให้ความสำคัญและกลายเป็นจุดขายภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังทำให้วัฒนธรรมอันหลากหลายเหล่านั้นกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน

และจากการที่ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวันของชาวยวนบ้านต้นตาลพบว่า ความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของพวกเขายังได้แสดงออกให้เห็นผ่านการยอมรับว่าเป็นยวน การพูดคุยถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของตนเองว่าเป็นใคร มีบรรพบุรุษมาจากไหนให้ผู้วิจัยฟัง การพูดคุยกันเป็นภาษายวนหรือคำเมืองระหว่างชาวบ้านในตำบล การแต่งกายแบบพื้นเมืองหรือแบบยวนด้วยการใส่ผ้าชิ้นลายขวางของหญิงสูงอายุ การปฏิบัติตามความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียมของชาวยวน เช่น การตั้งน้ำไว้หน้าบ้านตามความเชื่อที่จะทำให้บ้านหลังนั้นมีความร่มเย็นเป็นสุข การกราบไหว้บูชาปู่คัมภีระ ปู่เจ้าฟ้า และปู่หนานต๊ะ บรรพบุรุษผู้ก่อตั้งและคุ้มครองชุมชนชาวยวนในสระบุรี และการประกอบพิธีกรรมประเพณีต่างๆตามความเชื่อ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันสำนึกทางชาติพันธุ์ของพวกเขาจะมีความเข้มข้นสูงขึ้นเมื่ออยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวหรือในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนที่มีความชัดเจนมากขึ้นนอกเหนือจากภาษาพูดที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวน

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของชาวยวนบ้านต้นตาลที่แสดงออกให้เห็นจากการมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของพวกเขานั้นมีลักษณะ ดังนี้

ประเพณี

1. ประเพณีแต่งงาน

สำหรับฝ่ายชายการแต่งงานจะมีได้ก็ต่อเมื่อได้บวชมาแล้ว ขั้นตอนการแต่งงานเริ่มตามลำดับ (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 145 - 151) ดังนี้

1.1 ขั้นทาบทาม เมื่อปรากฏว่าหนุ่มสาวรักใคร่กันดี ฝ่ายชายจะส่งเถ้าแก่ที่ช่างพูด หรือเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่น่าเชื่อถือไปพูดทาบทามกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง ส่วนพ่อแม่ฝ่ายหญิงเมื่อได้รับการทาบทามก็จะไม่รับหรือปฏิเสธทันที มักจะบ้ายเบี่ยงว่าขอปรึกษากับลูกก่อน อย่างไรก็ตามจะบอกให้หนานทราบในวันต่อไป แม้จะรู้ว่าเขาหรือไม่เขาก็ตาม หลังจากที่เถ้าแก่ฝ่ายชายกลับไปแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็จะปรึกษาพิจารณากัน หลักการพิจารณานั้นมีดังนี้

- ดูความประพฤติของฝ่ายชาย หรือตระกูลของฝ่ายชาย ว่าประพฤติดี ขยันทำงานหรือไม่ เป็นปอบ ซอบทางนั้เกลง การพนัน หรือไม่ เป็นต้น
- ดูฐานะของฝ่ายชาย คนที่มีฐานะดีย่อมได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ
- ดูหมอดู (เกี่ยวกับตำราหมอดูนี้มีอยู่ในสมุดข่อยของคนยวนโบราณแทบทุกคน และมีด้วยกันหลายตำรา) ฝ่ายชายเองจะมีหลักพิจารณาเลือกฝ่ายหญิงดังที่กล่าวมานี้เช่นเดียวกัน

หลักการพิจารณาเลือกคู่ครองของชาวยวนบ้านต้นตาลนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีอยู่ คือ ผีปอบ อันเป็นความเชื่อของชาวยวน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวยวนยังคงรักษาและสืบทอดความเชื่อบางอย่างของพวกเขาไว้จนถึงปัจจุบัน หลักการพิจารณานี้เองจึงมีความแตกต่างจากหลักการพิจารณาเลือกคู่ครองของคนไทยภาคกลางทั่วไปที่มักจะไม่มีความเชื่อเรื่องผีเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่จะพิจารณาจากโครตเหง้าตระกูลของฝ่ายชายมากกว่า

1.2 การสู่ขอและหมั้น เมื่อฝ่ายหญิงไม่พอใจจะแต่งงานด้วย ก็มักจะบอกบ้ายเบี่ยงว่าขอผลัดไปปีหน้าก่อน ปีนี้ยังไม่พร้อม เป็นต้น จะไม่บอกตรงๆ สำหรับฝ่ายชายเมื่อได้ยินคำตอบทำนองนี้ก็เป็นที่รู้กันว่าเขาไม่เอาเรา แต่หากฝ่ายหญิงตกลงด้วย ฝ่ายชายก็จะส่งเถ้าแก่ไปพูดจาเรื่องสินสอดทองหมั้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อตกลงแล้วก็กำหนดวันหมั้นซึ่งเป็นเรื่องฤกษ์ยามเช่นกัน มีกล่าวไว้หลายตำราต่างกัันทั้งวันหมั้นและวันแต่งงานต้องอาศัยฤกษ์ที่ดี ดังนั้นหากตำราบอกว่าปีนี้แต่งไม่ได้เคราะห์ร้ายมาก ก็จำเป็นต้องเลื่อนการแต่งงานไปปีหน้าก็มี

ครั้นถึงวันฤกษ์ดีแล้ว ฝ่ายชายจะจัดขันหมาก มีหมากดิบทั้งลูก 8 ผล พลุ 4 เรียง ให้บรรจจุลงขันไปหนึ่ง ขันไปหนึ่งมีขนาดเล็กกว่าให้บรรจจุทองหมั้นหรือเงินหมั้น พูดจាកัันอีกครั้งว่าค่าสินสอดเท่าไร หมั้นแล้วเท่าไร หลังจากนั้นฝ่ายหญิงจึงรับของหมั้นไป เสร็จแล้วก็เลี้ยงอาหารเป็นการเสร็จพิธีหมั้น

1.3 วันพิธีแต่งงาน เมื่อถึงวันแต่งงานตอนเช้าที่บ้านเจ้าสาวอาจนิมนต์พระมา เจริญพุทธมนต์ซัดน้ำให้ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว เมื่อเสร็จแล้วเจ้าบ่าวกลับบ้าน ส่วนฝ่ายบ้านเจ้าสาวต้องจัดสำรับอาหารไปเชิญขันหมากที่บ้านฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะยกขบวนขันหมากมา

การจัดขันหมากนั้นต้องให้ผู้รู้และมีความประพฤติดีเป็นผู้จัดให้ หญิงที่เป็นร่างหรือหม้ายจะไม่ให้จัด การจัดขันหมากก็คล้ายๆกับขันหมั้นดังกล่าวมาแล้ว ต่างกันแต่ว่าใส่เงินสินสอดลงไปด้วย ส่วนภานจะใช้น้ำพานแว่นฟ้า หรือ โตก หรือตะลุ่มก็ได้ ผู้ถือขันหมากนี้ต้องเป็นผู้หญิงที่มีความประพฤติดี ฐานะดี ไม่เป็นหม้ายหรือร้างอีกเช่นกัน นอกจากนั้นก็มีขันหมากโทโสขนม ผลไม้ต่างๆ มากน้อยตามสมควร และมีผู้ชายถือต้นกล้วยอ่อนไปด้วย

การแห่ขบวนขันหมากนี้มีความเชื่อกันว่า ห้ามแห่ขบวนขันหมากเดินตัดทางหรือสวนทางกับขบวนขันหมากอื่นที่แต่งพร้อมกัน เพราะไม่ต้องการให้เกิดการยั่วกันขึ้นระหว่างขันหมากสองขบวน ในขณะที่เดียวกันการแห่ขันหมากลงจากบ้านฝ่ายชายจะนิยมยิงปืนไปจนกระทั่งก่อนขึ้นบ้านเจ้าสาว เพื่อป้องกันขโมยมาแย่งชิงทรัพย์สินขบวนขันหมากในขณะที่เดินทาง

ฝ่ายทางบ้านเจ้าสาวเมื่อเจ้าบ่าวมาถึงบ้านแล้วต้องจัดเตรียมหินรองเท้า และหญ้าแพรกไว้ และจัดเด็กหญิงซึ่งมักจะเป็นน้องสาวฝ่ายหญิงไว้คอยตักน้ำล้างเท้าให้เจ้าบ่าวที่จะล้างเท้าบนหินและเช็ดเท้าบนหญ้าแพรกนี้ก่อนที่เจ้าบ่าวจะเข้าบ้านเจ้าสาว ซึ่งในขั้นตอนนี้ประเพณีของคนไทยภาคกลางทั่วไปไม่มี

เมื่อล้างเท้าให้แล้ว เจ้าบ่าวก็จะแจกเงินให้ผู้ล้างเท้า ซึ่งเจ้าบ่าวต้องจัดเตรียมเงินใส่ซองไว้หลายซอง เพราะเมื่อเข้าไปถึงประตูบ้านจะต้องผ่านประตูเงินประตูทองที่ญาติฝ่ายเจ้าสาวเอาสร้อยมาขันไว้หลายประตู เมื่อจะผ่านแต่ละประตูได้เจ้าบ่าวต้องจ่ายค่าผ่านประตูทุกประตูไป เจ้าบ่าวมีแต่ทางเสีย ส่วนที่มีทางได้ก็คือฝ่ายหนุ่มที่ถือต้นกล้วยต้นอ่อนมา ซึ่งฝ่ายหญิงจะเป็นคนซื้อต้นกล้วยต้นอ่อนนี้ ค่าซื้อมักจะเป็นเหล่าซึ่งมีการแย่งกันอย่างสนุก เพราะฝ่ายเจ้าบ่าวมักจะเล่นตัวไม่ยอมขายต้นกล้วยต้นอ่อนให้ง่ายๆ การประค่อมอย่างสนุกก็จะเกิดขึ้น

เมื่อขบวนขันหมากขึ้นไปนั่งพร้อมแล้ว เจ้าแก่ทั้งสองฝั่งจะนั่งล้อมวงเป็นสักขีพยาน การไต่ถามขันหมากก็จะเริ่มจากเจ้าแก่ฝ่ายหญิงเป็นผู้ถามก่อน เจ้าแก่ฝ่ายชายจะเป็นผู้ตอบ การไต่ตอบกันระหว่างเจ้าแก่ทั้งสองฝ่ายนี้มีตัวอย่างดังนี้ โดยเริ่มจากเจ้าแก่ฝ่ายหญิงถามก่อนว่า

“ สิทธิสุโข สิทธิลาโภ สิทธิมังคะโลท วันนีฤกษ์ก็งามยามก็ดี ดิถีก็ตั้งห้า สู้ตำนาน(ท่าน)ตั้งหลายจึงหื้อวิมนโทเจ้าแก่ป้าน้ำอา

พร้อมกันมา หลายเหลือขนาด มีตั้งชั้นหมากเอกและชั้นหมากโท เครื่องวัดถาผ้าผ่อน แต่งเครื่องย่องประดับกำยา เดินมัดกาแดด เชื้อร้อนแสบกำยา แล้วออกมาสู่เกหา(เคหา)ร่วมห้อง เมื่อหื้อ หายอด(เหน้อย)หายเมื่อยแล้ว ต้าน(ท่าน)จักปา(พา)กันไปด้วยดี ตางใด หรือต้านมีความประสงค์จงใจจอด จักมาขอชอดผูกมิตร ไมตรี ประโยชน์อันใดมีจึงกล่าวแก้ตามอันมาแต่เตื่อะ(เถอะ) ชะยะตุ ภาะวัง ชะยะมังคะลัง จัยยะ จัยยะ” ถ้าแก่ฝ่ายชายจะ กล่าวแก้ว่า “สิทธิสุโข สิทธิลาโภ สิทธิมังคะโล วันนี้ฤกษ์ก็งาม ยามก็ดี ดิถีก็ตั้งห้า ชำตังหลายก็ตั้งใจมาจากเฮือนจวน(ชวน)กัน มาจากบ้าน...”

คำกล่าวในขั้นตอนนี้จะแตกต่างจากของคนไทยภาคกลางทั่วไป เพราะ จะกล่าวเป็นภาษายวน ในขณะที่คำกล่าวของคนไทยภาคกลางจะเป็นการเจรจาพูดคุยกันด้วย ภาษาไทยภาคกลางเพื่อขอดู และตรวจสอบชั้นหมากเท่านั้น

เมื่อได้ต่อกันแล้วก็จะเปิดชั้นหมาก โดยผู้ชายเอาชั้นหมากเอกค้ำวาลง พรมน้ำพระพุทธรุมนต์ หลังจากนั้นถ้าแก่ฝ่ายหญิงก็จะตรวจนับเงินสินสอด เมื่อเห็นว่า ถูกต้องแล้วก็จะมอบให้ฝ่ายเจ้าบ่าวมอบให้เจ้าสาว การส่งมอบจะส่ง 3 ครั้ง คือเมื่อเจ้าสาวรับก็ จะคืนให้เจ้าบ่าว เจ้าบ่าวก็จะมอบให้เจ้าสาว เจ้าสาวส่งคืนเจ้าบ่าว เมื่อคืนกันไปคืนกันมาครบ 3 ครั้งแล้ว เจ้าสาวก็จะมอบเงินสินสอดนี้ให้แม่ แม่เจ้าสาวก็จะเอากระบุงหรือข่งใหญ่ๆมาใส่เงินสินสอดยกขึ้นใส่ป่า เดินทำท่าหนักมากเข้าไปเก็บไว้ในห้อง

จากนั้นเจ้าบ่าวเจ้าสาวก็จะนั่งคู่กัน โดยหญิงจะนั่งข้างซ้าย ชายจะนั่งข้างขวา เพื่อเตรียมไหว้ ญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายก็จะมาผูกข้อมือให้ศีลให้พร พร้อมกับให้เงินขวัญถุงด้วย คำให้พรจะให้กันสั้นบ้างยาวบ้างตามแต่จะจำกันได้ และถ้ามีการสอนบ่าวสาวก็จะสอนกันในตอนนี้ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างคำให้พรและคำสอนบ่าวสาวของชาวยวนมากล่าวถึง ดังนี้

“ อัจฉนัย วันนี้ก็เป็นวันดี พระพระซีเป็นเจ้า ต้นผ่านเผ้าป็น (ให้) พรดีก็แจ๋อ (คู่เชื้อ) ภายกรรมบ่หื้อละเนื้อกับลูกเต้าสององค์ วจีกรรมพระก็กัง มโนกรรมพระลาลดปลดโทษเขียง (หมด) กรรมและเวรลาลดปลดเกลี้ยงเปลี่ยนจากเจ้าบ่ค้าง บริสุทธิ์แก่

สองเจ้าจ้าว(ข้าง) สองเจียงเจ้าองค์นาย ภัยยะร้ายจุงนี้หอกลับ
หาย หืออยู่สุขสบายแต่นี้ไปหน้า...”

เมื่อไหว้ญาติเสร็จก็จะมีผู้พิธิตีจับด้ายมงคลที่คล้องศีรษะของบ่าวสาว
จุงเข้าไปในห้องนอนเจ้าสาว แล้วถอดด้ายมงคลให้เขาทั้งสองเก็บไว้ จากนั้นก็มีการจัดเลี้ยง
อาหารกัน เสร็จจึงกลับ เจ้าบ่าวก็กลับบ้านตัวเองด้วย

ตอนเย็นก็จะมีการมาส่งเจ้าบ่าวเข้าหออีกครั้ง โดยจะมีผู้พามาไม่กี่คน
เมื่อได้ฤกษ์แม่ของเจ้าสาวก็จะจุงมือเจ้าบ่าวส่งเข้าห้องลูกสาว ลูกสาวก็จะกราบเจ้าบ่าว เจ้าบ่าว
ให้พรหรือให้สิ่งของ เช่น แหวนเป็นการรับไหว้อีกครั้งหนึ่ง จากนั้นผู้พิธิตีจะทำพิธีปูที่นอนให้
บางท่านก็จะเอาฟักเขียวมาวางข้างที่นอน ซึ่งมีนัยว่าให้ทั้งสองร่วมเย็นดั่งฟักเขียว บางท่านก็เอา
ก้อนหินมาวาง ซึ่งหมายถึงมีใจหนักแน่นเช่นหิน แล้วผู้พิธิตีก็จะออกห้องเป็นเรือของเจ้าบ่าว
เจ้าสาวต่อไป (ไม่มีการสร้างนอนฝัน เห็นเงินทอง และขันไก่อย่างพิธีของไทยภาคกลางบางแห่ง)

ประเพณีแต่งงานของคนยวนนี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจาก
ประเพณีแต่งงานของคนไทยภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ดังจะเห็นได้จากรายละเอียดของประเพณีนี้ที่
กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาไว้ในส่วนประเพณีเฉพาะของคนยวน

2. ประเพณีทานธรรมแก่คนเฒ่า

ในวันพระจะมีชาวบ้านบางคนที่ไม่อาจมาวัดได้เพราะความชรามากหรือเพราะ
เจ็บป่วยพิการ เพื่อเป็นการสงเคราะห์ชาวบ้านเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะจัดให้พระไปเทศน์ให้ฟังที่
บ้านในตอนกลางคืนของวันพระ บางทีคนเฒ่าที่ไม่สามารถไปวัดได้แต่ประสงค์จะรับอุโบสถศีล ก็
จะนิมนต์พระไปให้ศีลอุโบสถที่บ้านของตนก็มี นอกจากนั้นพระที่อยู่วัดจะต้องหาโอกาสวันหนึ่ง
ไปเทศน์โปรดโยมของตนให้ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 154)

3. ประเพณีทอดผ้าป่าแก่คนเฒ่า

ในวันพระนั้นชาวบ้านจะมาทำบุญกันที่วัดจึงมีอาหารเหลือ สมภารวัดก็จะมอบ
ให้พระรูปใดรูปหนึ่งนำขนม ผลไม้ ที่เหลือนี้ไปทอดผ้าป่าเป็นทานแก่ผู้เฒ่าที่มาวัดไม่ได้หรือให้แก่
คนอนาถา โดยศิษย์วัดจะช่วยถือสิ่งของเหล่านี้ไปกับพระรูปหนึ่ง เมื่อไปถึงบ้านนั้นก็วางสิ่งของ
ไว้ที่ลานบ้าน พระไม่ต้องขึ้นบ้านแต่จะอยู่ข้างล่างกล่าวถวายผ้าป่า(แต่ไม่มีผ้ามีแต่ขนม ผลไม้
เท่านั้น)แล้วกลับวัด ผู้เฒ่าที่อยู่บนบ้านก็จะออกมาสาธุให้พร รับผ้าป่าเอาของไปกินไปใช้
(พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 155)

4. ประเพณีตานขันข้าว

ประเพณีนี้เป็นของคนยวนโดยแท้ คนลาวและคนไทยภาคกลางไม่มี แต่อันที่จริงก็คือการถวายทานนั่นเอง โดยคนยวนเมื่อคิดถึงญาติที่ตายไปแล้ว หรือมาเข้าฝันอย่างใดก็แล้วแต่ ก็เจตนาขันข้าวไปให้ หรือในวันพระสำคัญก็จะทำให้ ตานคือทานนั่นเอง โดยทำสำหรับอาหาร คาวหวานใส่หมากพลู บุหรี่ น้ำหนึ่งแก้ว นำไปถวายพระ พระท่านก็จะถามว่าจะอุทิศส่วนกุศลนี้ให้ใคร ผู้ถวายก็จะบอกชื่อว่าจะอุทิศให้คนนั้นให้คนนี้ แล้วพระท่านก็จะอุทิศเป็นภาษายวน ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของตานขันข้าว ตัวอย่างคำกล่าว (พิเนตร น้อยพุทธา , 2538 : 155) มีดังนี้

“...วันก็เป็นวันดี วันศุภะหรือศุภะมังคะลังอันล้ำเลิศประเสริฐยิ่งกว่าวันดังหลาย หมายถึง...(ระบุชื่อเจ้าภาพ)... เป็นแก้วแห่งฟ้าพร้อมด้วยลูกเต้า หลานเหลนหรือตรีจู้ผู้จู้คน จึงจักถนงโขงชววย ตกตองพร้อมน้อมนำมา ยังข้าวสำหรับนี้ เป็จักตานไปหื้อ...(ระบุชื่อผู้ที่ต้องการอุทิศกุศลไปให้)... หลอนว่า...(ระบุชื่อผู้ตาย)... นี้หากตายไปแล้วเกิดเป็นเผตเป็นผีมาราวีอยู่ใต้ไถ่และที่ไถ่ แม้นมาอยู่ใต้ไถ่แล้ว จูงมารับเอาบุญอันนี้ หื้อรับแรงบัน(พลัน)ตันใจ แม้นว่าอยู่ใต้ไถ่สุดวิสัยไปมาปรอด ขออัญเชิญ ยอดมเหศักดิ์เจ้าต้นมีอิทธิฤทธิ์จูงนำเอานาบุญอันนี้ ไปอ้อมปกยกย้าย คดคว้ายออกจากที่ร้ายย้ายไปสู่ที่ดี แล้วขอหื้อไปไหว้พระเกตุแก้วจุฬามณี ตักค่าเจ้า เป็นภควันสินนั้น จุงจักมีเตียงแต่ดีหลี” (นาย ... จะให้)...”

เสร็จแล้วก็ว่าคาถาสัพพีต่อไปเป็นเสร็จพิธี จุดเด่นของตานขันข้าวที่คนยวนชอบก็คือการกล่าวเป็นคำพูดภาษายวนที่รู้เรื่องเข้าใจ

5. ประเพณีสลากภัต

ประเพณีถวายสลากภัตนี้ยวนเรียกว่า “กินข้าวสลาก” เป็นประเพณีเก่าที่มีมาแต่ดั้งเดิม จะทำในช่วงฤดูกลางพรรษา สมัยก่อนประเพณีนี้มีเจ้าภาพในการถวายสลากหลายคน เพราะต้องให้พอกับจำนวนพระและเณรในวัด การเริ่มทำจะแจกฐีกาก่อนว่าบ้านไหนจะรับเป็นเจ้าภาพ เมื่อชาวบ้านรับเป็นเจ้าภาพแล้วจะเริ่มตกแต่งสลากของตน ซึ่งจะมีอยู่สองประเภทคือ ถ้าชาวบ้านนั้นไม่ค่อยมีทรัพย์มากนักก็มักทำแต่กระจาดเฉยๆไม่ทำต้นสลาก โดยสานกระจาดขนาดใหญ่เอากระดาดประดับกระจาดให้สวยงามและหาผลไม้ขมมาใส่กระจาดเท่านั้น ก็เพียงพอและในวันงานก็จะเอาเงินติดที่กระจาดด้วย อีกประเภทหนึ่งมีทั้งกระจาดด้วยและทำต้นด้วย ต้นนั้นก็เอาไม้มาปักที่กระจาด แต่ลำต้นจะทำเป็นฉัตรชั้นหลายชั้นสวยงามโดยใช้กระดาดสีต่างๆมาติดเป็นดอกไม้กระดาดต่างๆ เพื่อประดับเป็นฉัตรให้สวยงาม งานนี้เป็นงานที่ประณีต

ต้องอาศัยช่างที่มีฝีมือทำ บางที่ต้องทำเป็นแรมเดือนจึงจะเสร็จ (พิเนตร น้อยพุทธา , 2538 : 161)

ต่อมาในช่วงปี 2528 ประเพณีนี้ได้เลิกทำไป เพราะช่วงที่มีการถวายสลากภัต ชุกๆนั้น พวกวัยรุ่นที่มาร่วมงานจะมีการยกพวกตีกันวุ่นวาย บางคราวก็ยิงกันด้วย ทางวัดจึงได้เริ่มจัดงานบุญนี้ให้ห่างลงมาจนกระทั่งปี 2528 ไม่มีเลย จนกระทั่งในช่วงปี 2537 ได้ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่อีกครั้งโดยมีผู้นำในการฟื้นฟูคืออาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ด้วยเพราะต้องการสืบสาน ประเพณีเก่าแก่อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวยวนไว้ และได้เปลี่ยนแปลงประเพณีเสียใหม่ โดยให้ ตำบลไต่ตำบลหนึ่งในกลุ่มชาวยวนสระบุรีรับเป็นเจ้าภาพจัดงานในปีนั้น และให้ตำบลชาวยวนแต่ละตำบลในสระบุรีจัดทำต้นสลากภัตเข้าประกวดแข่งขันกัน

เมื่อถึงวันงานก็จะยกกระทงไปที่วัดตั้งไว้บนรั้วที่ลานวัด ผู้คนก็มาชมต้น สลากกันเนืองแน่น เมื่อเพลจะมีการเทศน์อานิสงส์ 1 ถิ่นท์ (แต่เดิมการเทศน์อานิสงส์สลากภัตนี้ นิยมจับเด็กบวชเทศน์ชั่วคราว คือบวชเช้า เพลเทศน์ เย็นสึก) เนื้อเรื่องของอานิสงส์สลากภัตนี้มีอยู่ว่า มีพระราชโอรสองค์หนึ่งทรงช้างไปเที่ยว ช้างนั้นเกิดไปเหยียบต้นข้าวในนาของบุรุษผู้หนึ่งเข้า บุรุษผู้นั้นโกรธมาก หว่าพระราชารังแก ชาวนาผู้นั้นจึงไปถอนต้นตาลมาเพื่อจะตีพระราชากับช้าง พระราชาทรงเห็นดังนั้นก็แบกช้างวิ่งหนี เรื่องราวเหล่านี้เป็นที่โจษจันกันมาก จนมีผู้ไปทูลถาม พระพุทธเจ้าว่าเพราะทำบุญอะไรคนทั้งสองจึงมีแรงมากอย่างนั้น พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่าเพราะชาติ ก่อนเขาทั้งสองทำบุญด้วยการถวายสลากภัตเกิดมาชาตินี้จึงมีแรงมาก

เมื่อพระเทศน์จบก็จะนิมนต์พระมานั่งบนอาสน์สงฆ์ แล้วให้ท่านจับสลากที่ มัดนายกเขียนไว้ พระรูปใดจับได้สลากของวัดใดก็รับกระทงของวัดนั้นที่ลานวัดไว้ ลูกศิษย์ก็จะ ขนกระทงที่มีชื่อของมากมายกลับวัดของตน (สมัยก่อนถ้าพระรูปใดจับได้สลากของใครใคร่รับ กระทงของคนนั้นไว้)

สลากภัตของคนยวนเส้าให้ก็คือตานก่วยของภาคเหนือนั่นเอง แต่เรียกคนละ อย่าง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวไว้ในหนังสือราชพิธีสิบสองเดือน (พิเนตร น้อยพุทธา , 2538 : 161) ว่า

"สลากภัตนี้เมื่อจะว่าโดยเหตุเดิมที่คนโบราณได้ทำมาไม่เป็นฤกษ์กำหนด ที่มาในวินัยบาลี คัมภีร์จุลวรรคว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จอยู่ ณ เวฬุ วัน เมืองราชคฤห์ครั้นนั้นข้าวแพงคนทั้งหลายที่เคยถวายสังคภัต ทั่วๆไป ไม่มีกำลังที่จะถวาย จึงได้พากันคิดถวายอุเทศภัตเพียงรูปหนึ่ง สองรูป สามรูป อย่างหนึ่ง,นิมนต์ภัตต์คือเฉพาะที่นิมนต์มาถวายอย่างหนึ่ง,

สลากภัตคือให้พระสงฆ์จับสลากตามแต่ผู้ใดจะได้นั้นอย่างหนึ่ง, ปักขียภัตถวายเฉพาะวันหนึ่งในปักข์ข้างขึ้นข้างแรมนั้นอย่างหนึ่ง, ปาฏิปติกภัตถวายเฉพาะในวันขึ้นค่ำหนึ่งและแรมค่ำหนึ่งนั้นอย่างหนึ่ง, ยักย้ายไปตามชอบใจตน, ภิกษุทั้งหลายนำความขึ้นกราบทูลพระพุทธเจ้าทรงพระภาคพระองค์ก็ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัตรทั้ง 7 นี้ สลากภัตจึงนับเป็นอย่างหนึ่งใน 7 อย่าง, ก็ไม่กำหนดฤดูหรือกำหนดเหตุอันใดที่เป็นการควรทำ "ใช้กาลควรทำ"

ประเพณีนี้จัดเป็นประเพณียิ่งใหญ่ที่สืบทอดกันมาทุกปีตั้งแต่ปี 2537 จนถึงปัจจุบัน ในงานวันนี้มีชาวยวนทุกตำบลในสระบุรีมาร่วมงานกันอย่างหนาแน่น ภายในงานชาวบ้านจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นมาร่วมงาน งานในช่วงกลางวันจะมีการประกวดต้นสลากภัต การประกวดการแต่งกายแบบชาวยวน ส่วนในตอนกลางคืนจะมีการจัดงานเลี้ยงขันโตก ซึ่งงานช่วงกลางคืนนี้จะมีการแสดงทางวัฒนธรรม อันได้แก่ การตีกลอง การรำไท่น และการฟ้อนรำแบบล้านนา นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านด้วย

6. ประเพณีถวายปราสาทผึ้ง

ความจริงการถวายปราสาทผึ้งไม่มีเฉพาะยวนเท่านั้น คนลาวภาคอีสานก็ทำลาวเรียกว่า "ต้นดอกผึ้ง" หรือ "ต้นดอกผึ้ง" ส่วนคนยวนเรียกว่า "ผาสาทผึ้ง" การจะถวายเมื่อใดไม่มีกำหนดเป็นฤดูกาลอย่างภาคอีสาน สุดแต่เจ้าภาพมีศรัทธาเมื่อใดก็ทำถวายได้ สาเหตุของการถวายปราสาทผึ้งมีกล่าวไว้ต่างกัน (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 162) ดังนี้

6.1 นัยหนึ่งว่าถวายเป็นพุทธรูปบูชาบ้าง เป็นการแก้บนบ้าง เป็นความต้องการให้ผลบุญของตนบ้าง เป็นการถวายเพื่อพระสงฆ์จะได้เอาขี้ผึ้งไปหล่อเป็นเทียนบูชาพระบ้าง

6.2 อาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา เล่าว่าประเพณีนี้เกิดจากเจ้าภาพสร้างกุฏิ หรือวิหาร หรือศาลา สร้างแล้วจะยกพระเคนไม้ได้ จึงได้สร้างปราสาทขี้ผึ้งขึ้นแทนเพื่อที่จะยกพระเคนสิ่งที่ตนก่อสร้างขึ้นได้ เลยกลายเป็นประเพณีสร้างปราสาทขี้ผึ้งขึ้นมา

6.3 อีกนัยหนึ่งกล่าวว่าได้แบบมาจากตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษา ณ ป่ารักขิตวัน มีช่างและลิงเป็นผู้อุปฐาก ช่างทำหน้าที่ตม่น้ำถวาย ลิงมีหน้าที่หาผลไม้ รังผึ้ง น้ำผึ้ง มาถวาย รังผึ้งที่คั้นเอาน้ำหวานแล้วนั้น มีผู้เห็นประโยชน์จึงนำมาปั้นเป็นเทียนถวาย ครั้นจะเอา

ชี้ฝั่งและเทียนไปถวายก็ดูไม่สำคัญ จึงทำเป็นดอกไม้ปราสาทตกแต่งให้สวยงามไปถวาย แล้วจึงกลายเป็นประเพณีมา

การทำปราสาทผึ้งของคนยวนนั้น จะเอาไม้มาทำเป็นปราสาทเล็กๆพอสมควร ความสวยงามขึ้นอยู่กับฝีมือผู้ทำ ส่วนสำคัญของปราสาทคือเอารวงผึ้งมาแขวนไว้กลางปราสาท บางคนก็เอาเทียนมาปักเป็นรวงผึ้งแล้วเอาเมล็ดผลไม้เล็กๆบางอย่างมาติดไว้ที่รวงผึ้งแทนตัวผึ้ง แล้วนำไปถวายที่วัด (บางบ้านอาจจัดงานที่บ้านเป็นงานใหญ่โตก็มี)

งานในวันนี้จะมีทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยวมาร่วมงานกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากทางตำบลมีการประกาศ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้มางานในวันนี้ได้ ผู้ที่มาร่วมงานในวันนี้ จะแต่งกายแบบพื้นเมือง ผู้หญิงนุ่งซิ่นลายขวางแบบชาวยวน ส่วนวัยรุ่นจะแต่งกายส่วนใหญ่ด้วยกางเกงผ้าฝ้ายเชือกผูกสีสันท่างๆ (เหมือนกางเกงเล)มีเยาวชนน้อยที่จะนุ่งซิ่นมางาน เสื้อที่ใส่มาส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ้าฝ้ายทั้งแขนสั้นและยาวที่มีหลายรูปแบบและหลายสีสันท่างๆ ส่วนผู้ใหญ่นิยมใส่สีขาว ส่วนผู้ชายจะใส่เสื้อผ้าฝ้ายแบบกระดุมเป็นเชือกผูก ซึ่งมีทั้งแบบแขนสั้นและยาวสีสันท่างๆ ส่วนกางเกงนิยมใส่กางเกงขายาว ในขณะที่วัยรุ่นชายส่วนใหญ่มักใส่กางเกงขายาวผ้าฝ้ายแบบเชือกผูกสีสันท่างๆ (เหมือนกางเกงเล)มาร่วมงาน บรรยากาศภายในงานถูกตกแต่งด้วยกระดาษตัดลวดลายต่างๆ ตุ๊ก และโคมแบบล้านนา ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของคนยวนอีกประเพณีหนึ่ง โดยเพิ่งถูกฟื้นฟูขึ้นมาในช่วงปี 2537 เช่นเดียวกับงานประเพณีสลากภัต

7. การทำบุญสำรวมธาตุ

การทำบุญสำรวมธาตุเป็นงานใหญ่ชนิดหนึ่งของชาวยวน ประเพณีนี้ชาวบ้านผู้ที่จะทำบุญสำรวมธาตุต้องอาศัยท่านผู้รู้พินิจนำทำ ปัจจุบันมีท่านผู้รู้พินิจดีคือปู่หลวงเหมื่อย ปัญญาไวย บ้านต้นตาล ท่านเล่าว่าวัตถุประสงค์ของการทำบุญชนิดนี้ก็ทำเพื่อเอาบุญเท่านั้น และถือว่าผู้ที่ทำแล้วจะได้บุญมาก เพราะบุญชนิดนี้ต้องเตรียมการมากนั่นเอง จึงถือว่าได้บุญมาก ส่วนใหญ่จะทำที่บ้านของชาวบ้านที่มีความประสงค์จะทำ การเตรียมการต้องทำ(พิเนตร น้อยพุทธา , 2538 : 163) ดังนี้

7.1 ปลุกประรำ คนยวนเรียกว่า"ผาม" 5 ห้อง สีเหลืองจัตุรัส ใช้เสา 30 ต้น จะเอาไม้อะไรทำเสาก็ได้ ให้เสาสูงพื้นพื้นดินขึ้นมา 6 ศอก แต่เสาประดับด้วยต้นกล้วยต้นอ้อยทุกต้นหลังคาเอาไปไม้ที่เป็นพุ่มมุง ไม่มุงด้วยแฝกหรือทางมะพร้าว ไปไม้ที่มุง เช่น ใบหญ้า ขัด บะตะโก หรือใบแจ่งก็ได้ แล้วทำอาสน์สงฆ์หันหน้าไปทางทิศเหนือหรือตะวันออก

7.2 สร้างธรรมาสน์ไว้ที่ห้องที่ 3 ของปะรำ ธรรมาสน์นี้ต้องสร้างเองกว้าง 2 ศอก 4 เหลี่ยม สูงพื้นดิน 8 ศอก ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เด่นเห็นได้ไกล ยอดธรรมาสน์ทำเป็นยอดมณฑปทำด้วยดอกไม้ทั้งหมด เอาหญ้าคา 1,000 ดอก ประดับยอดธรรมาสน์ด้วย เสาดธรรมาสน์ประดับด้วยต้นกล้วยต้นกล้วยทั้งสี่ต้น

7.3 ทำพระเจดีย์ทราย 7 องค์ ไว้ที่ห้องที่ 2 ของปะรำถัดจากอาสน์สงฆ์ ออกมา ให้เจดีย์องค์กลางสูง 3 ศอก อีก 6 องค์บริวารสูง 2 ศอก ยอดเจดีย์ประดับด้วยไม้กลิ้งกลมทั้ง 7 องค์ เอาฝ้ายอมสีเหลืองพันยอดเจดีย์ทั้ง 7 องค์

7.4 ทำราชวัตรห่างปะรำออกมา 6 ศอก 12 คู่, ฉัตร 24 อัน ที่ธรรมาสน์ประดับฉัตร 4 อัน

7.5 ทำต้นกล้วยพฤษ์ไว้ 4 ต้น วางไว้ 4 มุมในปะรำ เอาบาตร จีวร ขนมต่างๆ ผลไม้ ตะเกียง เครื่องอัฐบริวารพระแขวนไว้ที่ต้นกล้วยพฤษ์ทั้ง 4 ต้น

7.6 เตรียมเครื่องบูชาไม้ดอกไม้เงิน 50 ดอก ดอกไม้ทอง 50 ดอก ทำด้วยเงินและทองแท้ๆ ข้าวพันก้อน ดอกบัวพันดอก ธง 1,000 ซ่อ ดอกไม้ธูปเทียนอย่างละพัน จากนั้นเริ่มงานตอนช่วงเย็น นิมนต์พระ 25 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์ที่ปะรำนี้ เมื่อจบแล้วจะกล่าวคำถวายปะรำและธรรมาสน์ทั้งหมดที่ทำนี้แก่พระสงฆ์ เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะรื้อสิ่งก่อสร้างทั้งหมดนี้ถวายสงฆ์ต่อไป

พอรุ่งเช้าจะถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระที่มาเจริญพระพุทธมนต์ หากจะมีเทศน์ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกและกรรมวาจาที่นิ่งเทศน์ที่กลางอาสน์สงฆ์ โดยจะไม่ขึ้นไปเทศน์บนธรรมาสน์

ตอนบ่ายจะมีการเทศน์สำรวมธาตุ โดยนิมนต์พระมาเทศน์ 4 รูป โดยจะขึ้นเทศน์ที่ธรรมาสน์ทีละรูป ซึ่งจะเริ่มพิธีเมื่อพระเริ่มขึ้นธรรมาสน์ แล้วจะอาราธนาศีล รับศีล แล้วอาราธนาเทศน์สำรวมธาตุเป็นค้ายวนว่า

“ จัะยะตุ ภาวะัง จัะยะมังคะลัง อาทิกัลยาณัง มัชฌะกัลยา
ณัง ปรีโยสสานะกัลยาณัง สาทถัง สะพะยัญชนะนัง เกวะละ
ปรีปุลณณัง ปรีสุทถัง สังวะระธาตุโย โอกาสะ อาราธนัง กะ
โรมะ ”

ให้กล่าวทั้งหมด 3 ครั้ง เมื่อจบครั้งที่หนึ่งพิณพาทย์จะบรรเลงเพลง
สาธุการรับครั้งหนึ่ง แล้วพระจึงเริ่มเทศน์

เมื่อเทศน์จบก็ถอยถอยมานั่งคอยที่อาสนสงฆ์ให้รูปต่อไปขึ้นเทศน์ เมื่อรูปที่ 4 เทศน์จบ ก็นั่งอยู่บนธรรมาสน์นั้น พินพาทยจะบรรเลงเพลงสาธุการรับ 7 จบด้วยกัน แล้วจึงลงจากธรรมาสน์มานั่งที่อาสนสงฆ์ เจ้าภาพจะถวายเครื่องภัตพร้อมทั้งถวายต้นกล้วยพฤกษ์ ต้นกล้วย ต้นอ้อยทั้งหมดในปะรำให้แก่ท่าน ส่วนปะรำและธรรมาสน์ก็รื้อถวายต่อไป เป็นอันเสร็จพิธี

หนังสือเทศน์สารวมธาตุนี้มีด้วยกัน 4 ผูก เนื้อเรื่องจะต่อกันทั้ง 4 ผูก เนื้อเรื่องโดยย่อมีอยู่ว่า สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เขตวันมหาวิหาร มีเทวดาและพระภิกษุเข้าเฝ้า เทวดาได้ทูลถามเหตุการณ์ในอนาคต พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ว่า เมื่อศาสนาของพระองค์ล่วงได้เท่านั้นจะมีเหตุการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้น เช่นว่าเมื่อศาสนาของพระองค์ล่วงได้ 500 ปี จะหาภิกษุณีไม่ได้ เมื่อล่วงได้ 1,000 ปี จะหาพระอรหันตชีนาสพไม่ได้ เมื่อล่วงได้ 2,000 ปี จะหาผู้จดจำพระไตรปิฎกไม่ได้ เมื่อล่วงได้ 3,000 ปี จะหาพระสงฆ์ผู้ทรงไตรจีวรมาสู่โรงอุโบสถไม่ได้ ล่วงได้ 4,000 ปี จะหาภิกษุผู้ทรงไตรจีวรไม่ได้เลย เมื่อล่วงได้ 5,000 ปี จะมีเพียงผ้าเหลืองน้อย ห้อยปากก็หาไม่ได้ ต่อจากนั้นก็พรตนาศีล 10 ข้อของสามเณรอย่างพิสดาร การปกครองของผู้ปกครองบ้านเมือง และความชั่วร้ายนานาประการของคนยุคต่างๆ

จะเห็นได้ว่าการทำบุญสารวมธาตุ เป็นการทำบุญเพื่อเอาบุญจริงๆ เพราะเป็นสิ่งที่ทำยาก ต้องเตรียมการมากมาย ผู้ทำต้องถึงพร้อมด้วยกำลังทรัพย์และกำลังคนด้วย ปัจจุบันจึงหาคนที่ทำในปัจจุบันน้อย นอกจากผู้ที่มีศรัทธาจริงๆ

8. ประเพณีงานศพ

คนยวนถืออย่างหนึ่งว่าเมื่อมีคนตายนอกบ้านจะไม่นำเข้าหรือขึ้นบ้าน ถ้าตายที่ใต้ถุนบ้านก็จะตั้งศพที่ใต้ถุนบ้าน หรือนำไปที่วัดเลย เมื่อคนตายญาติจะช่วยกันอาบน้ำศพก่อน โดยอาบน้ำด้วยน้ำอุ่น น้ำเย็น แล้วปะแป้ง พรหมน้ำหอมพอสมควร จากนั้นก็แต่งกายศพด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ของผู้ตาย เสื้อผ้าที่ใส่ก็กลับเสีย ฉีกเสียเล็กน้อย

การมัดตราสังนั้นคนยวนเรียกว่า “ฮ้างลอย” คือมัดที่คอ คอก และเท้า เอากรวยดอกไม้ธูปเทียนใส่ให้มือถือไว้เพื่อจะนำไปไหว้พระเกศแก้วจุฬามณี พร้อมกับเอาเงินใส่ปากศพด้วย

หีบศพคนยวนเรียกว่า “ล่อง” จะมีลักษณะปากผายขึ้นคล้ายอักษร ๖. ในภาษาอังกฤษ ฝาปิดหีบศพจะทำคล้ายหลังคาบ้านทรงปั้นหยา คือมีหลังคาทรงลาดลง คนยวนเรียกฝาปิดหีบศพว่า “แมว” แมวนี้จะประดับด้วยกระดาษสีสวยงาม บางทีก็เอาไม้เสียบธนบัตรติดไว้ที่ยอดนี้ด้วยส่วนตัวหีบศพจะประดับด้วยกระดาษหรือไม้ก็ได้

การยกหีบศพขึ้นบ้าน บนบ้านต้องมีชายคนหนึ่งถือมีดพูดว่า“เฮ้ย...นี่มึงจะไปไหน” ใครคนหนึ่งช่วยยกหีบศพขึ้นก็จะตอบว่า“ขอไปที่เถาะนะ”ชายบนเรือนจะบอกว่า “ไปที่เดียววะ” “เออไปที่เดียว”คนข้างล่างตอบแล้วชายบนบ้านจะลดมีดลง การพูดเช่นนี้ถือเป็นเคล็ดอย่างหนึ่ง

การตั้งศพบนบ้านนั้น นายปู ท้าวมหาวงศ์ กล่าวว่า ถ้าเป็นศพพ่อ ศพแม่ หรือศพญาติผู้ใหญ่จะตั้งไว้ทางทิศเหนือของตัวบ้าน แต่ถ้าเป็นศพคนใช้ หรือลูกหลานให้ตั้งไว้ทิศใต้ของตัวบ้าน หัวศพจะหันไปทางทิศตะวันตก และจุดตะเกียงไว้ที่ใกล้ๆหีบศพนี้ดวงหนึ่ง

การจัดตั้งศพไว้ที่วันนั้นขึ้นอยู่กับว่าจะหาวันไปเผาวันใดดี ซึ่งวันเผาศพมีข้อห้าม (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 169) ดังนี้

8.1 วันข้างขึ้นห้ามเผาคู่ ข้างแรมห้ามเผาคู่ ถ้าทำอย่างนี้เรียกว่า “ผีเผาคน” ต้องข้างขึ้นเผาวันคู่ ข้างแรมเผาวันคู่ จึงเรียกว่า “คนเผาผี” เหตุที่ว่าเป็นให้เผาเฉพาะวันคี่นั้นก็เพราะว่าความตายเป็นของเฉพาะตัว จะให้ผู้อื่นตายแทนไม่ได้

8.2 วันในสัปดาหฺ์ ยังห้ามต่อไปนี้ คือ

- วันพระ ถือว่าเหมาะสำหรับบำเพ็ญบุญ ถ้าเผาวันนั้นสัตว์ที่อยู่ในศพก็อาจตาย ไม่เป็นการดี

- วันพฤหัสบดี ถือเป็นวันครู ห้ามเผาศพ

- วันศุกร์ ถือเป็นวันมงคล จึงถือว่า “เผาผีวันศุกร์ให้ทุกข์คนเป็น”

- ตายวันเสาร์ห้ามเผาวันอังคาร เชื่อว่าเกิดสิ่งไม่ดีตามมา

- ห้ามเผาวันที่ผู้ตายเกิด

ขณะศพตั้งอยู่นั้น กลางคืนก็จะนิมนต์พระมาสวดทุกคืน โดยจะนิมนต์พระกี่รูปไม่มีจำกัดแต่ต้องไม่น้อยกว่า 4 รูป ประเพณีของคนยวนมีอยู่อย่างหนึ่งว่า เมื่อพระสวดจบบทหนึ่งก็จะตีฆ้อง 1 ที สลับไปเรื่อยๆจนจบ 7 บท

เมื่อมีงานศพที่บ้านใด ผู้ที่ทราบก็จะมาช่วยงานโดยไม่ต้องบอก กลางคืนก็จะอยู่เป็นเพื่อนงานศพเรียก “จันเฮือนดี” ไปจนกระทั่งสว่างเพื่อกันง่วงนอนกลางคืน เมื่อพระสวดจบแต่ละหน ก็จะมีการเล่นกัน คือ เล่นเบี้ยกำบัดหรือเบี้ยกำจัด ได้แก่การเอาเม็ดมะขามาแล้วเอาถ้วยครอบไว้แล้วทายว่าเม็ดมะขามที่อยู่ในถ้วยครอบนั้นมีจำนวนคู่หรือคี่ ส่วนสิ่งของที่เขาเอาแทงเบี้ยกำบัดนั้น ก็คือ ผ้าเช็ดหน้า เงิน แหวน สร้อย เมื่อเลิกเล่นกันแล้ว แต่ละฝ่ายก็จะคืนของให้กันจนครบไม่เหลือไว้

พอรุ่งเช้าก็นิมนต์พระมาฉันข้าวที่หน้าศพ คนยวนเรียกว่า ตักบาตรตีนไม้ ที่เรียกว่าตักบาตรตีนไม้นั้นก็เพราะคนยวนถือว่าศพอยู่ในไม้คือในโลงศพ พระไปฉันข้าวใกล้โลงศพ จึงเรียกว่าตีนไม้ การตักบาตรตีนไม้ ก็คือพระจะสวดที่หน้าศพก่อน โดยจะสวดบทกุสุลา ไม่สวดบทถวายพรพระ จากนั้นเจ้าภาพก็ตักบาตร เสร็จแล้วพระจึงฉันก่อนจะรับศีลนั้นเจ้าภาพต้องเคาะหีบศพบอกให้ผู้ตายรับศีล และจะวางสำรับอาหารให้ศพทุกวัน

ในวันเผาศพนี้จะต้องมีการเทศน์อาณิสสงส์หน้าศพและมาตีกาบังสุกุลก่อนจึงนำศพไปเผา ก่อนจะเผาต้องนำศพเวียนรอบที่เผาโดยเวียนซ้ายสามรอบ แล้วยกศพออกมาให้พระชกผ้าบังสุกุล พระจะเห็นศพอย่างเต็มที่ เมื่อพระพิจารณาผ้าบังสุกุลแล้ว ญาติก็จะรดน้ำศพแล้วยกขึ้นสู่ที่เผา เสร็จแล้วจึงเก็บกระดูกใส่โกศ เพื่อไปทำบุญที่บ้านต่อ

ที่บ้านของผู้ตายนั้น เจ้าภาพจะปลุกเสกเสกเล็ก ๆ สีสันสูงพอประมาณทำร้านแล้วปักธูปไว้ด้วย มีบันไดขึ้นคู่พาดลงมา เอาโกศกระดูกวางบนร้านนี้ ที่ร้านนี้จะนำอาหารมาไว้สำหรับหนึ่ง มีเสื้อผ้าของผู้ตาย 1 ชุด แบ่ง กระจก หวี น้ำมัน มีธูปใส่ขี้เถ้าวางไว้หนึ่งใบ

ตอนเย็นวันนี้จะนิมนต์พระมาสวดมนต์เย็น รุ่งเช้าถวายอาหารบิณฑบาต ญาติพี่น้องก็จะมาใส่บาตรร่วมกัน ก่อนจะถวายอาหารจะเอาขาวผืนยาวมาปูลาดต่อหน้าพระ แล้วเอาอาหารตั้งบนผ้าขาวนี้ อาหารส่วนหนึ่งจะแยกไว้เป็นของพระพุทธรูป แล้วญาติของผู้ตายก็จะมานั่งรวมกันเป็นกลุ่มใกล้กับม้านายกซึ่งจะเป็นผู้นำกล่าวถวาย ซึ่งเรียกว่า “คำเวรตาน” ซึ่งคือคำกล่าวถวายสังฆทานนั่นเอง แต่เป็นภาษายวน เมื่อกล่าวจบแล้วพระรูปที่สองจะลุกขึ้นกราบพระประธานแล้วกล่าวคำอุปโลกน์ แล้วพระรูปนี้ก็จะโน้มตัวมารับอาหารที่หนึ่งประเคนต่อพระเถระองค์แรก แล้วเจ้าภาพก็จะประเคนพระที่เหลือต่อไป พระเริ่มฉัน และพร้อมกันนี้เจ้าภาพต้องจัดอาหารอีก 1 สำรับมาประเคนม้านายกที่กล่าวนำถวายและให้ค่ายกครูแก่ท่านด้วย เมื่อม้านายกรับแล้วท่านก็อาจจะคืนให้หรือรับเอาไปเลยก็ได้แล้วแต่ เมื่อพระฉันเสร็จก็จะให้พร เจ้าภาพก็จะกรวดน้ำ คนยวนเรียกว่า “หยาดน้ำ” เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ตาย จากนั้นก็เลี้ยงอาหารแก่ญาติที่มาร่วมงานด้วย หลังจากนั้นอาจมีเทศน์อาณิสสงส์อีก 1 กัณฑ์ เป็นเสร็จพิธี

ที่กล่าวมานี้เป็นกรณีงานศพที่ตายด้วยป่วยไข้ธรรมดา แต่หากตายโหง ตายห้องกลม ตายพราย ต้องนำศพไปเผาเลย แต่ก่อนจะยกขึ้นเชิงตะกอน ต้องเอาหีบศพทำการฝังแบบหลอกๆก่อน คือ ทำท่าขุดดิน เอาหีบศพวาง แล้วมีคนถามว่า “ฝังไว้นานเท่าไรแล้ว” อีกคนจะตอบว่า “สามปีแล้ว” แล้วก็ยกขึ้นเชิงตะกอนเผา

ประเพณีงานศพของคนยวนนี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากประเพณีงานศพของคนไทยภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ดังจะเห็นได้จากรายละเอียดของประเพณีนี้ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอนำประเพณีนี้มาไว้ในส่วนประเพณีเฉพาะของคนยวน

9. ปอยข้าวสังข์

ปอยข้าวสังข์ก็คือการทำบุญถวายข้าวแก่พระสงฆ์นั่นเอง คนยวนเรียกข้าวที่ถวายพระสงฆ์ว่า “ข้าวสังข์” วัตถุประสงค์ก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว พิธีจะเริ่มโดยนิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์เย็นที่บ้าน รุ่งเช้าก็ถวายภัตตาหารแก่พระ บางงานอาจถวายก๋วย(ชะลอม)ที่ใส่ของถวายพระเป็นอันเสร็จพิธี หรือบางงานอาจจัดให้มีการเทศน์อานิสงส์ต่อกันได้ งานนี้นิยมเชิญญาติพี่น้องมาร่วมด้วยเป็นงานใหญ่โตก็มี กลางคืนอาจมีมหรสพก็ได้ (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 175)

10. ประเพณีตามประทีป

ประเพณีตามประทีปมีที่มาจากเรื่องเล่าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์เทศว่า มีแม่กาเผือกตัวหนึ่ง ทำรังอยู่บนต้นไม้ใกล้แม่น้ำ ในวังนั้นมีไข 5 ฟอง เข้าวันหนึ่งขณะที่แม่กาเผือกออกไปหาเหยื่อ เกิดพายุใหญ่พัดเอาไข่ของแม่กาเผือกทั้ง 5 ฟอง ตกลงน้ำ กระแสน้ำพัดพาไขไป ต่อมาเมื่อมีสัตว์ 5 ชนิด พบไขและนำไขนั้นไปฟัก คือ แม่ไก่ นาค เต่า โค และงูใหญ่ (บางแห่งว่าราชสีห์) ต่อมาไขทั้ง 5 ฟอง แดกออกมาเป็นคน คนเหล่านี้ได้นามตามมารดาที่นำไปเลี้ยง คือ กุกกุสันโธ(ไก่) โจนาคมนิน(นาค) กัสสป(เต่า) โคตโม(โค) และเมตโตโย(งูใหญ่) วันนั้นเมื่อแม่กาเผือกกลับมาไม่พบไข่ของตนก็เสียใจร้องไห้จนอกแตกตายไปเกิดเป็นท้าวผกาพรหมบนสวรรค์ วันหนึ่ง เมื่อบุตรทั้ง 5 มาพบกัน เมื่อไต่ถามกันก็รู้ว่าตนมีมารดาเดียวกันต่างก็เสียใจร้องไห้อยากพบมารดาที่แท้ของตน เมื่อเรื่องนี้ทราบถึงท้าวผกาพรหมพระองค์ก็เสด็จลงมาจากสวรรค์ เพื่อมาพบบุตรของตนและแนะนำให้รู้จักตน และบอกบุตรว่าถ้าคิดถึงตนผู้เป็นมารดาเมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 12 ให้จุดประทีปตีนกาลอยน้ำไป จากนั้นท้าวผกาพรหมก็ลาบุตรแล้วจึงเสด็จขึ้นไปบนสวรรค์ วันนั้นเองบุตรทั้ง 5 คน ต่างก็ตั้งจิตอธิษฐานให้ได้เป็นพระพุทธรูปเจ้า ซึ่งก็สมปรารถนา เพราะได้เป็นพระพุทธรูปเจ้าแล้ว 4 องค์ องค์ที่ 4 คือ พระโคตม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเจ้ายุคปัจจุบันนี้เอง ยังเหลือแต่บุตรคนสุดท้าย คือ เมตโตโย ที่จะมาตรัสรู้ในอนาคตต่อไปเป็นพระศรีอริยมะตโตโย หรือพระศรีอาริย์ เรื่องนี้เป็นนิทานพื้นบ้านเล่าสืบต่อกันมา ต่อมาได้มีผู้เขียนเป็นคัมภีร์ไว้ในโบราณ (พิเนตร น้อยพุทธา , 2538 : 175)

จากตำนานดังกล่าว เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 12 ชาวไทยวนจะนำฝ้ายมาพันเป็นรูปตีนกา 5 ตีน ใส่ถ้วย 5 ใบ เติมน้ำมันเชื้อเพลิงเล็กน้อยลงในก้นถ้วย หัวค่าน้ำถ้วยนี้ไปรวมกันที่ศาลาวัด นิมนต์พระขึ้นเทศน์เรื่องผกาเผือก จากนั้นก็จะจุดประทีป คือ ฝ้ายตีนกาบูชาธรรม พร้อมกับอธิษฐานขอให้ตนไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริย์

ประเพณีของชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลที่กล่าวมาเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ประเพณีการเทศน์มหาชาติ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่าก็มีเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางทั่วไป และมีรายละเอียดขั้นตอนของประเพณีเหมือนกับประเพณีของคนไทยภาคกลางทั่วไป

ความเชื่อ

1. ความเชื่อเรื่องผี ได้แก่

1.1 ผีเรือนหรือผีปู่ย่า หมายถึงผีที่คนยวนชวนมาอยู่ประจำเรือนของตนเรียกว่า “ผีปู่ย่า” หรือ “ผีรักษา” ซึ่งเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษในตระกูลของตนที่ล่วงลับไปแล้ว โดยคนยวนเชื่อว่าวิญญาณเหล่านี้จะล่องลอยมาปกป้องคุ้มครองลูกหลานเสมอ แต่หากลูกหลานทำไม่ดี ท่านก็จะให้โทษเช่นเดียวกัน บ้านคนยวนมีหิ้งติดไว้ที่ฝาผนังสูงพอสมควรเพื่อเป็นที่อยู่ของผีปู่ย่า เมื่อลูกหลานแยกเรือนไปอยู่ต่างหาก บางครอบครัวก็จะแยกผีไปอยู่ที่บ้านของตนด้วย แต่ส่วนมากคนยวนตระกูลหนึ่งมักจะมีผีปู่ย่าไว้ที่บ้านหลังใดหลังหนึ่งเท่านั้น เมื่อถึงฤดูสงกรานต์ก็จะนัดกันมาไหว้ผีพร้อมๆกัน

นายมี พรหมดีบ เล่าว่า บางบ้านมีศาลผีปู่ย่าไว้ในบริเวณบ้านของตนคล้ายกับศาลพระภูมิ เมื่อถึงคราวเช่นไหว้ผีก็จะเอาหมูเป็นๆทั้งตัวมาฆ่าเช่นที่หน้าศาลนี้ บางบ้านถือว่าควายเขาตุ้ (ควายที่มีเขาสั้นๆเพียงหู) เป็นอุบาทว์ก็เอามาฆ่าเช่นผีปู่ย่าที่หน้าศาลนี้ บางบ้านก็จะปักเสาไว้ฆ่าสัตว์เป็นการถาวร เมื่อถึงคราวเช่นก็จึงควายมาเข้าช่องเสานี้ผูกติดไว้แล้วฆ่าให้เลือดกะดูดใส่ศาลยิ่งดี แล้วนำเนื้อสัตว์มาทำลาบ ปลา ต้ม แกง เป็นต้น นำไปเช่นผีปู่ย่านี้ เหลือจากนั้นลูกหลานของผีปู่ย่าก็จะกินกัน

โอกาสที่จะทำพิธีเช่นผีปู่ย่านี้ปกติจะทำในวันสงกรานต์ ในกรณีพิเศษจะทำเมื่อลูกหลานแต่งงาน หรือกรณีที่เกิดการเจ็บป่วยอันเกิดจากผีปู่ย่าทำเอา เมื่อบนหายแล้วก็จะมาทำพิธีแก้บน ผีปู่ย่าเป็นผีที่สามารถให้คุณและให้โทษได้ คนยวนเชื่อว่าเมื่อใครป่วยต้องนึกถึงไว้ก่อนว่า “ผีปู่ย่าทำเอาหรือเปล่า” หรือไม่ก็บ่นให้ผีปู่ย่าช่วยให้หายจากป่วย การนับผีบรรพบุรุษนี้ก็ไม่ได้มีแต่คนยวนเท่านั้น แม้คนจีนก็นับถือผีบรรพบุรุษเช่นกัน ดังพิธีตรุษจีนสารทจีนเขาก็เช่นไหว้บรรพบุรุษของเขาเสมอมา

1.2 ผีประจำหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านของคนยวนจะมีศาลเจ้าประจำหมู่บ้านของตนที่ปลูกศาลอาจเป็นกลางหมู่บ้าน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน ซึ่งที่บ้านต้นตาลนี้มีศาลเจ้าปู่ฟ้าแม่เป็นศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน บางหมู่บ้านอาจมีศาลเจ้ามากกว่าหนึ่งที่ เช่น ที่บ้านยางจะมีศาลเจ้าถึง 3 ที่ เป็นต้น

ศาลเจ้าเหล่านี้คนยวนเข้าใจว่าเป็นที่อยู่ของวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว อาจเป็น คนตายโหงที่ขอบหลอกหลอนคน จึงสร้างศาลให้อยู่ ฝืนชนิดนี้ให้ทั้งคุณและโทษ เมื่อถึงวัน สงกรานต์จะมีคนในหมู่บ้านนัดกันไหว้ผีในหมู่บ้านของตน เครื่องเซ่นก็มี หมู เบ็ด ไก่ เหล้า ขนม ผลไม้ และบางทีก็มีการเชิญวิญญาณเจ้าพ่อเหล่านี้มาเข้าทรงด้วย และในวันนี้ก็จะมี ลูกช้างลูกม้าตีแม่เหล้า รำกลองยาวให้เจ้าคุณอย่างสนุกสนาน บางแห่งก็หาลิเกมาแสดงกลางคืน ด้วย

1.3 ผีประจำวัด หมายถึงผีที่อยู่ตามวัด คนยวนเรียกว่า ผีเสื่อวัด ผีเสื่อวัดนั้น คนยวนกล่าวว่ามีศักดิ์ศรีสูงกว่าผีเปรต และผีที่อยู่ตามป่าช้า ที่จัดว่าเป็นผีประจำวัดเช่นกัน หากแบ่งตามศักดิ์ศรีจะมี 3 ประเภท คือ ผีเสื่อวัด ผีเปรต และผีที่อยู่ตามป่าช้า เพราะผีเสื่อวัด จะมีศาลอยู่แน่นอน ส่วนมากศาลนี้จะตั้งอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ ผีเสื่อวัดบางแห่งจะมีชื่อด้วย

1.4 ผีประจำท้องถิ่น ผีที่อยู่ประจำท้องถิ่นคนยวนเรียกว่า “เสื่อนา” และจะมีอยู่ที่ นาของทุกคน ความเชื่อเสื่อนานั้นมีมานานมาก ในหนังสือกฎหมายมั่งรายศาสตร์ฉบับวัดเส้าให้(ดร. ประเสริฐ ณ นคร, 2521:98) กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“ ผู้ใดชี้ใส่ข้าวแรกทาน ตั้งแต่ตอนหว่านกล้าไปจนถึงตอนจะย้ายปลูกจะ เก็บเกี่ยว ให้มันหาเหล่า 2 ไท ไก่ 2 คู่ เทียนสองเล่ม ข้าวตอกดอกไม้ บูชาขวัญข้าวและเสื่อนา ผิเพียงแต่เยี้ยว ไม่ได้ชี้ ให้มันหาไก่คูหนึ่ง เหล้าขวดหนึ่ง เทียนคูหนึ่ง ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนา...”

ความเชื่อเรื่องเสื่อนานี้คนยวนยังเชื่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเมื่อถึงเดือนหก แม่น้ำจะทำขนมบัวลอยใส่หม้อไปเลี้ยงเสื่อนาของตนทุกปี

1.5 ผีที่อยู่ในตัวคน ฝืนชนิดนี้มีอยู่ในตัวคนบางคนเท่านั้น คือ “ผีปอบ” คนที่เป็นผี ปอบนั้นเป็นได้ทั้งชายและหญิง สาเหตุที่เป็นผีปอบ นายมี พรหมตีบเล่าว่า เพราะมีปู่ย่าทำเขา เนื่องจากไม่เอาใจใส่เลี้ยงดูท่านให้ดีท่านโกรธจึงเข้าสิงสู่ผู้นั้น และผีปอบนั้นอาจติดต่อกันได้ เช่นเดียวกับเชื้อโรค คือ ชายหรือหญิงไปแต่งงานกับคนที่เป็นปอบ ก็อาจเป็นปอบตามไปด้วย เพราะกินขี้มือกัน ผู้ชายนั้นมักติดปอบจากผู้หญิงง่ายเพราะกินขี้มือของผู้หญิงบ่อย แต่หากชาย เป็นปอบ หญิงไม่เป็น หญิงจะติดปอบช้าหน่อยเพราะไม่ค่อยได้กินขี้มือชายบ่อยนัก และผีปอบนี้เป็นของที่สืบทอดกันได้ตามกรรมพันธุ์ เช่น พ่อแม่เป็นปอบเมื่อท่านตายไป ปอบจะตกที่ลูกคนใด คนหนึ่งต่อไปเรื่อยๆ

คนที่เชื่อว่าเป็นปอบจะไม่ค่อยมีใครคบค้าสมาคมด้วย และสอนกันสืบต่อมาว่าอย่าแต่งงานกับคนที่เป็นปอบ

การที่รู้ว่าใครเป็นปอบนั้น จะรู้แน่ชัดเมื่อตอนที่ปอบเข้ากิน(สิง)ใคร ก็มักจะบอกว่าตัวเองชื่อ นั้น ผู้ที่ถูกปอบเข้าสิงนั้น จะเริ่มด้วยมีอาการซึมและหลบหน้า (จนมีสำนวนพูดว่าหลบหน้าเหมือนผีปอบ) เอาผมลงมากปหน้า ทำท่าฮึดฮัด แล้วเริ่มร้องไห้กระซิกๆเบาๆ และเสียงนี้จะร้องดังโหยหวนยิ่งขึ้น ขณะที่ปอบสิงอยู่ใครเข้าใกล้ปอบจะดำอย่างหยาบคาย ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นพ่อแม่ของตนหรือพระสงฆ์ก็ตาม บางทีก็แลบลิ้นปลิ้นตาหลอก บางทีก็ยกฝ่าเท้าใส่หน้าผู้ที่เข้าไปใกล้ บางทีก็หัวเราะ ร้องไห้ ร้องเพลง

ความเชื่อเรื่องผีปอบนี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะในกลุ่มคนยวนเท่านั้น คนลาวรวมถึงคนไทยในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยก็มีความเชื่อเช่นนี้เหมือนกัน

2. ข้อห้ามต่างๆ ตามความเชื่อ

- ห้ามทักพู่ที่จุดในงานศพ โชคจะไม่ดี
- ห้ามชุกกันหม้อข้าว จะหากินยาก
- ห้ามกล่อมลูกในเวลากลางคืน ผีจะเอาลูกไปอยู่
- ห้ามร้องเพลงเวลาทำกับข้าว เดี่ยวจะหาสามียาก
- ห้ามตัดเล็บเวลากลางคืน บางท่านว่าเงินจะรั่วไหล บางท่านว่าผีจะเอาเล็บไปใส่สมองทำให้สมองไม่ดี
- ห้ามผู้หญิงยืนถ่ายปัสสาวะ จะเป็นอัปมงคลแก่ตัว
- ห้ามปัสสาวะในน้ำ แม่คงคาจะโกรธ
- ห้ามตัดผมเวลาไม่สบาย จะไม่หายป่วยง่ายๆ
- ห้ามล้างมือต่อกัน จะตายพร้อมกัน
- ห้ามกินข้าวก่อนที่จะตักไปทำบุญ คอจะพอก
- ห้ามนอนสูงกว่าพ่อแม่ ผีจะตบหัว
- ได้ยินเสียงอะไรกลางคืน ห้ามทัก เดี่ยวผีจะเอาไปอยู่ด้วย

ภาษายวน

คนยวนบ้านต้นตาลมีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองคือภาษาไทยยวน ภาษาไทยยวน ภาษายวน หรือภาษาล้านนาไทย เป็นภาษาถิ่นที่จัดอยู่ในภาษาตระกูลไทยที่คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ 8 จังหวัดทางภาคเหนือของไทยใช้พูดกัน คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย

ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง แม่ฮ่องสอน และบางหมู่บ้านในเขตจังหวัดตาก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ ภาษายวนเส้าให้จะมีน้ำเสียงแข็งและห้วนกว่าภาษายวนภาคเหนือ คนยวนแต่จะมีสำเนียงภาษาต่างกัน ดังคำกล่าวของอาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา ที่ว่า

“ คนยวนเมืองแพร่ สำเนียงการพูดก็ต่างจากยวนเมืองน่าน ยวนลำปาง ก็ต่างจากยวนเชียงใหม่ ยวนเส้าให้ก็ต่างจากยวนล้านนา ยวนแต่ละที่ สำเนียงการพูดจะต่างกัน สำเนียงของคนยวนนี้จะคล้ายกับคนลาว เพราะคนยวนกับลาวที่นี้มันอยู่ใกล้กัน เพราะฉะนั้นสำเนียงยวนบางที่ อาจจะไปเหมือนลาว บางคนตะแคงหูฟังนี่มันลาวหรือมันยวน...”

(นายพิเนตร น้อยพุทธา, **สัมภาษณ์**, 7
ธันวาคม 2552)

จากการสังเกตพบว่า คนยวนที่นี้มีคำที่ใช้แตกต่างจากยวนภาคเหนือบางคำ เช่น ยวนภาคเหนือจะใช้คำว่าอู้ แต่ยวนที่นี้จะใช้คำว่าฟู ซึ่งอาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา ได้ให้ข้อมูลว่า

“ เดิมแท้ๆ ใช้ทั้งสองคำ อู้ก็เคยใช้ ฟูก็เคยใช้ แต่ต่อมาคำว่าอู้มักจะหายไปเหลือแต่คำว่าฟู เมื่อผมไปเชียงใหม่เมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว คนเชียงใหม่เขาตะแคงหูฟัง เขาสงสัยเพราะบ้านเขาไม่มีคำว่าฟู...”

(นายพิเนตร น้อยพุทธา, **สัมภาษณ์**,
7 ธันวาคม 2552)

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้นคนยวนแต่ละท้องถิ่นจึงมีสำเนียงภาษาต่างกัน และมีคำศัพท์บางคำที่ใช้แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ใกล้เคียงและสังคมวัฒนธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ยวนตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ ที่อาจมีอิทธิพลต่อภาษายวนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาษานั้นๆ

จากการศึกษาภาษายวนจากเอกสารต่างๆ พบว่าเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในภาษายวนมีลักษณะ (ภัททิรา วิริยะสกุลธรรณ์, 2551 : 101 – 102 ; พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 77 - 82) ดังนี้

เสียงพยัญชนะในภาษายวนมีทั้งหมด 20 เสียง คือ

เสียง ป แทน พ ในภาษาไทยมาตรฐานบางคำ เช่น ป้อ (พ่อ)

เสียง	ต แทนเสียง ท ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น ตั้ (แท้)
เสียง	จ แทนเสียง ช ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น จ้าง (ข้าง)
เสียง	ก แทนเสียง ค ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น กำ (คำ)
เสียง	ห, ฮ โดยเสียง ฮ แทนเสียง ร ในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น ฮัก (รัก)
เสียง	อ
เสียง	พ ผ ภ
เสียง	ท ฒ ฐ ฎ
เสียง	ค ฆ ข
เสียง	บ
เสียง	ด
เสียง	ม
เสียง	น ญ
เสียง	ง
เสียง	ฟ ฝ
เสียง	ส ซ
เสียง	ญ ย
เสียง	ล

เสียงสระ อี้ ในภาษาไทยจะออกเสียงเป็นสระ เออ ในภาษายวน เช่น ถึง (ถึง หรือ เติง) เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยวนจะมี 6 เสียง คือ เสียงสามัญ เอก โท ตรี จัตวา และอีกเสียงหนึ่งเรียกว่าเสียง เบญจมา ซึ่งจะมีเสียงอยู่ในระดับเสียงโทกับเสียงตรี คำที่เป็นอักษรกลางบางคำในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษายวนจะออกเสียงเป็นเสียงจัตวา เช่น ป่า (ปลา) ภาษายวนจะไม่ใช้เสียง ร กับ ล ควบกล้ำ เช่น ก่าว (กล่าว) แต่เสียง ว ควบกล้ำจะใช้ มีทั้งหมด 11 เสียง คือ กว, ลว, ขว, สว, คว, ชว, งว, ยว, ตว, อว, ถว ภาษายวนจะไม่มีคำลงท้ายว่า ค่ะ ครับ แต่จะใช้การทอดเสียงให้ช้ายาวพอควร หรือลากพยางค์ท้ายให้ยาวกว่าปกติเล็กน้อย เพื่อความสุภาพ

จากการพูดคุยกับอาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา อาจารย์ได้ให้ข้อมูลว่าที่วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ นี้มีร่องรอยของตัวอักษรล้านนาปรากฏอยู่ในใบลานและพับสาหรือสมุดข่อย ซึ่งถูกห่อไว้อย่างดีด้วยผ้าทอลวดลายของคนยวน อาจารย์เล่าว่า ตัวหนังสือไทยวน เวลาเขียนจะเรียกว่าจารหรือจารึก โดยใช้เหล็กปลายแหลมเขียนบนแผ่นใบลาน ตอนนี้มีผู้ใด

จารย์เป็นแล้ว เพราะคนที่จารย์เป็นแก่ตายกันหมด ปัจจุบันที่ตำบลต้นตาลเหลืออยู่เพียงผู้เดียว คือ นายทา บุญธรรม อยู่หมู่ที่ 7 ตำบลต้นตาล ส่วนที่ตำบลอื่นไม่มีแล้ว

จากการศึกษาพบว่า ชาวยวนส่วนใหญ่เกือบทุกเพศทุกวัย สามารถพูดได้ทั้ง ภาษาไทยและภาษาไทยวนหรือภาษายวน โดยจะเลือกพูดภาษายวนกับพวกพ้องของตน และพูดภาษาไทยกับคนนอกวัฒนธรรม ในขณะที่บางสถานการณ์ หรือในบางบริบทที่ต้องการ ปฏิสัมพันธ์กับคนนอกวัฒนธรรม ชาวยวนเหล่านี้ก็เลือกที่จะพูดภาษาของตน เช่น ที่ตลาดนัด คนยวนที่ทางชุมชนจัดขึ้นโดยใช้ชื่อว่า “ กาดท่าน้ำ ” เพื่อให้ชาวยวนในตำบลต้นตาลนำสินค้า ทางวัฒนธรรมและผลผลิตของตนออกมาขายสร้างรายได้ให้กับตนเองนั้น คนยวนเหล่านี้กลับ แสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองอย่างเด่นชัด โดยเลือกที่จะพูดภาษายวนกับ ลูกค้าเพื่อทักทาย นำเสนอสินค้าและต่อรองราคากับลูกค้า ในขณะที่เดียวกันเมื่อชาวยวนเหล่านี้ ให้สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้วิจัย ซึ่งพวกเขาทราบถึงสถานะของผู้วิจัยว่าเป็นใคร และเข้ามาทำอะไร ในชุมชน พวกเขากลับเลือกใช้ภาษาไทยในการสื่อสารแทน เนื่องจากพวกเขาเกรงว่าจะสื่อสาร กันไม่เข้าใจ ข้อมูลที่ได้อาจผิดพลาด บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ดังเช่นคำพูดของพี่วรรณ อายุ 43 ปี ชาวยวนคนหนึ่งที่ว่า

“ ฟังภาษายวนออกไหม (ซึ่งผู้วิจัยเองก็ตอบไปว่า พอได้ค่ะ) งั้นพี่ว่า ภาษาไทยแล้วกัน เดี่ยวจะไม่รู้เรื่องซะ ถึงจะพอเดาๆ ออกก็เถอะ...”

(นางไพวรรณ ยะกุล, **สังเกตการณ์และ สัมภาษณ์**, 6 ธันวาคม 2552)

ในขณะเดียวกันจากการสังเกตก็พบว่า มีเยาวชนในชุมชนบางคนที่ไม่สามารถพูด ภาษายวนได้ ซึ่งเยาวชนดังกล่าวส่วนใหญ่จะเกิดจากครอบครัวที่มีบิดา หรือมารดาเป็นคนไทย จากนอกพื้นที่แล้วเข้ามาแต่งงานกับคนในพื้นที่ จึงทำให้เลือกที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมของมารดา หรือบิดาที่เป็นคนไทยแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะเป็นวัฒนธรรมหลักและได้รับการยอมรับจาก สังคมไทย ดังคำบอกกล่าวของเยาวชนไทยที่มีเชื้อสายยวนว่า

“ หนูพูดยวนไม่ได้หรอก เคยพูดแต่ภาษาไทยมาตลอดตั้งแต่เด็กๆแล้ว แม่พูดไทยก็เลยให้พูดไทยแบบแม่ แต่พ่อหนูเป็นยวนแท้ๆ เลยนะ เวลา พ่อพูดกับปู่ย่าก็พูดยวน แต่เวลาพูดกับหนูพูดไทยไง หนูฟังได้นะยวนนะ

เข้าใจ แต่พูดไม่ได้ ตอนนั้นก็รู้สึกว่ายากพูดเป็นบ้าง ก็ให้พ่อสอนๆ พูดอยู่เหมือนกัน แต่สำเนียงภาษามันออกเสียงยากนะพี่ แต่ก็ฟังดูดี...”

(นางสาวธนิชชา ลิ้มตระกูล, **สังเกตุการณ์**
และ**สัมภาษณ์**, 6 ธันวาคม 2552)

การแต่งกาย

จากการสัมภาษณ์นางวงเดือน ยะกุล (สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2553) ผู้นำในการก่อตั้งตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลได้ให้ข้อมูลว่า ในอดีตคนยวนนิยมนุ่งซิ่นที่ทอใช้กันเอง ท่อนบนมีผ้าสไบคาดอก เรียกว่า ผ้าแถบ ต่อมาพัฒนาเป็นเสื้อแขนกุด เสื้อคอกระเช้า เสื้อคอกลมผ่าหน้า ผู้หญิงชาวยวนสมัยก่อนถ้าอยู่บ้านจะนุ่งซิ่นลายขวาง ชายบนล่างจะเป็นผ้าพื้นสีแดง ดำ หรือขาว สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าติดกระดุมหรือผูกเชือก แขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นแขนสั้น แต่ถ้าเป็นงานพิธีก็สวมเสื้อแขนยาว นุ่งซิ่นลายขวาง ชายซิ่นมีฉกหรือจะยกมุกทั้งผืนก็ได้

จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า ในวันปกติธรรมดายังคงมีหญิงชราชาว ยวนนุ่งซิ่นลายขวางกับเสื้อคอกลมแขนกระบอกผ่าหน้า ส่วนคนวัยอื่นๆ ในชุมชนแต่งกายอย่าง ปัจจุบัน คือ สวมเสื้อยืด เสื้อผ้าฝ้าย หรือเสื้อผ่าปาน และใส่กางเกงหรือกระโปรง แต่หากมีงานประเพณีในชุมชนหรือมีกาดทำน้ำคนยวนในทุกๆ วันอาทิตย์ คนในชุมชนส่วนใหญ่ก็จะแต่งกายแบบยวน โดยพบว่าผู้หญิงวัยประมาณ 30 ปีขึ้นไป จะนุ่งซิ่นยวนลายขวาง สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าติดกระดุมหรือผูกเชือก แขนสั้นหรือแขนยาว ตัวเสื้อจะยาวแค่ระดับเอว คนยวนเรียกว่าเสื้อแอ้ว อันเป็นการแต่งกายของชาวยวนสมัยก่อน ส่วนวัยรุ่นทั้งชายและหญิงจะสวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าแขนสั้นหรือแขนยาว นุ่งสะดอ (กางเกงของภาคเหนือ) แต่ก็มีวัยรุ่นหญิงบางคนเป็นส่วนใหญ่ที่ใส่ผ้าซิ่น ส่วนผู้ชายที่มีอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป จะใส่กางเกงขายาว เสื้อคอกลมผ่าหน้าติดกระดุมหรือผูกเชือก แขนสั้นหรือแขนยาวบ้าง

อาหาร

วัฒนธรรมด้านอาหารการกินของชาวยวนบ้านต้นตาลมีทั้งที่เป็นแบบอาหารไทย ภาคกลางทั่วไป และอาหารยวน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า อาหารที่ชาวบ้านนิยมทำกินในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกับคนไทยในแถบภาคกลางทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นประเภทของอาหารที่ทำ วิธีการทำ รวมทั้งวิธีการกิน แต่ในขณะที่เดียวกันอาหารที่ถูกนำมาขาย

นักท่องเที่ยวหรือทำไว้สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวนั้นจะเน้นการทำอาหารที่เป็นอาหารชวนประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น แกง คั่ว จอ ต้ม หรือยำ เป็นต้น

เอกลักษณ์ของอาหารชวนหรือล้านนานั้นจะกินข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก นิยมปรุงอาหารโดยไม่ใส่น้ำตาล มีรสเค็มนำและเผ็ดเล็กน้อย ใช้กะทิปรุงน้อยกว่าภาคกลาง นิยมแกงแบบน้ำขลุกขลิก และน้ำพริกต่างๆก็ค่อนข้างแห้ง เพราะรับประทานด้วยวิธีปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อนเล็กๆ แล้วจิ้มลงไปในน้ำแกง (มณี พยอมยงค์, 2548 : 460) การกินอาหารชวนนั้นชาวบ้านจะนำเสนอการกินในรูปแบบของขันโตก อันเป็นเอกลักษณ์ด้านการกินอาหารของชาวยวนหรือชาวล้านนา โดยจะจัดสำหรับอาหารใส่ขันโตก เมื่อจะรับประทานมักจะให้พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่อาวุโสที่สุดในบ้านรับประทานเป็นคนแรก จากนั้น ลูกๆ หรือผู้อ่อนอาวุโสจึงจะลงมือรับประทาน ซึ่งเป็นประเพณีนิยมมาแต่โบราณของชาวยวน อาหารที่นิยมจัดเป็นสำหรับจัดขันโตก เช่น ลาบคั่ว แกงอ่อม ใส่อั่ว แคนหมู แกงฮังเล น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน พร้อมผักจิ้ม อาหารหวาน เช่น ข้าวแต๋น ขนมกงยวน เป็นต้น

งานหัตถกรรม

งานหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยวน มีดังนี้

1. การทอผ้า

การทอผ้าหรือ “ทอหูก” เป็นสิ่งที่ทำกันมาแต่ดั้งเดิม ถือว่าเป็นงานของผู้หญิงชาวยวน บรรพบุรุษชาวยวนจะทอผ้าใช้เอง ปลูกฝ้าย บั่นฝ้าย กรอฝ้าย และนำมาทอ การทอผ้าก็เพื่อไว้ใช้เองภายในครอบครัว แต่ปัจจุบันมีการนำมาขายเพื่อช่วยส่งเสริมรายได้ภายในครัวเรือน บางครอบครัวที่ไม่ได้ทำนาก็ยึดการทอผ้าเป็นอาชีพหลัก (ัจฉา สมทรง และคณะ, 2548)

เวลาในการทอนั้นจะขึ้นอยู่กับความชำนาญของแต่ละคน กรรมวิธีของการทอซึ่งอาจจะเลือกทอมุ้ง ทอผ้าห่ม ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น ผ้าตัดเสื้อ เลือกสีเลือกลายตามความเหมาะสมหรือความต้องการ ปัจจุบันใช้ฝ้ายไหมประดิษฐ์แทนฝ้ายธรรมชาตินำมาปั่นกรอแล้วนำมาคั้นหาความยาว (ภาษายวนเรียกสี่บหูก) ประมาณ 40 – 50 เมตร สุดทำยนำมาใส่พินหัวก็สามารถทอออกมาเป็นผืนได้สะดวกไม่มากชั้นตอน (ัจฉา สมทรง และคณะ, 2548)

ผลิตภัณฑ์มีหลากหลายเช่นผ้าเช็ดหน้า ผ้าสไบ กระเป๋าใส่ซองซึ่งมีหลายขนาดของใส่โทรศัพท์ ผ้าขาวม้า ผ้าพัน ผ้าพันลายเปลือกไม้ ผ้าทอลายโบราณ ย่ามลายโบราณ เป็นต้น

2. การทำตุง

ตุง คือ ธง ซึ่งชาวยวนถือว่าเป็นเครื่องหมายของชัยชนะ เป็นเครื่องถวายเป็น พุทธบูชาในพระพุทธศาสนา และเป็นศิลปะหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวยวน ที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อใช้ประดับในพิธีกรรมและในงานประเพณีต่างๆ รวมถึงสถานที่ต่างๆ เช่น วัด บ้านเรือน เป็นต้น

ตุงมีหลายรูปแบบ สีล้น ขนาด และมีการเลือกใช้วัสดุที่แตกต่างกันออกไป ที่พบเห็นโดยทั่วไปจนถึงเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง คือ เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาว ใช้แขวนให้ชายห้อยลงมาด้านล่าง ลวดลายภายในตุงจะเป็นรูปสัตว์ใหญ่ หรือสัตว์ในวรรณคดี ส่วนมากมักเป็นรูปช้าง ม้า ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์ที่ใช้ทรงของกษัตริย์ (อัฉนา สมทรง และคณะ, 2548)

3. การทำโคม

โคมเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวยวนและชาวล้านนาทางภาคเหนือทั่วไป มีไว้สำหรับประดับตกแต่งตามงานประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ โคมจะทำจากกระดาษสาติดปะกับโครงไม้ที่ประดับเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น รูปทรงกลม แปดเหลี่ยม รูปดาว รูปสี่เหลี่ยม เป็นต้น โดยตรงกลางจะโปร่งพอไว้สำหรับปักเทียนหรือใส่หลอดไฟ มีเชือกร้อยห้อยไว้ตามหน้าวัด หน้าบ้าน เปรียบเสมือนความสว่างไสวของชีวิต (อัฉนา สมทรง และคณะ, 2548)

4. การตัดกระดาษแบบตุงได้ห่ม

การตัดกระดาษแบบตุงได้ห่มมักพบเห็นในหมู่คนยวนที่นิยมตัด การตัดกระดาษแบบตุงได้ห่มจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาวยวนหรือชาวล้านนาอย่างหนึ่ง ที่แตกต่างจากการตัดกระดาษของคนไทยทั่วไปที่นิยมตัดกันเป็นรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ตุงได้ห่มมีลักษณะเป็นพวงระย้าห้อยลงมา รูปร่างคล้ายจอมแหหรือปรางค์ ทำจากกระดาษแก้วสีต่างๆ อย่างน้อยแผ่นละสี่ มาวางซ้อนกันแล้วพับทบแยงมุมหลาย ๆ ทบ ใช้กรรไกรตัดสลับกันเป็นลายฟันปลาจนถึงส่วนปลายสุด เมื่อคลี่ออกและจับหงายขึ้นจะเห็นเป็นพวงกระดาษที่สวยงาม การนำตุงได้ห่มไปใช้มักจะนิยมนำไปผูกติดกับคันตุงยาวประมาณ 1 เมตร แล้วนำไปปักตกแต่งตามสถานที่ต่าง ๆ

การละเล่น

การละเล่นที่มีเฉพาะในกลุ่มชาวยวน มีดังนี้

1. เล่นหมากควัก

เล่นหมากควักหรือเรียกอีกอย่างว่าหมากหาบ โดยจะชุดหลุมตื้นๆเรียงกันสองแถว แถวละเท่าๆกัน ในหลุมใส่ลูกหิน หลุมใหญ่หัวแถวหลุมละ 10 ก้อน ลูกหลุมหลุมละ 5 ก้อน ผู้เล่นจะเล่นได้คราวละสองคน ฝ่ายผู้เริ่มเล่นจะควักลูกหินที่หลุมใดก่อนก็ได้ แล้วเอาก้อนหินนั้นหยอดลงในหลุมถัดไปในทิศทางตรงข้ามกับหลุมใหญ่ หยอดหลุมละ 1 เม็ด หยอดหมดก็จะควักหลุมถัดไปออกหยอดต่อไปเรื่อยๆ ถ้าหยอดเม็ดสุดท้ายปรากฏว่าหลุมถัดไปว่าง เม็ดหินในหลุมถัดไปจากหลุมว่างจะตกเป็นของตน ควักออกมาไว้เป็นของตนเลย แล้วผู้เล่นคนต่อไปจะเล่นทำนองเดียวกัน ถ้าผู้ใดได้เม็ดก้อนหินมาก ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ชนะ (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 212)

2. เล่นไก่จิ้งจ้อง

เล่นไก่จิ้งจ้องเป็นการเล่นในตอนกลางคืน นิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ผู้เล่นมักจะเป็นหนุ่มสาว โดยแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายละเท่าๆกัน แต่ละฝ่ายมีสุ่มฝ่ายละหนึ่งใบ เอาผ้าคลุมสุ่มนั้นเสีย ให้แต่ละฝ่ายแอบเข้าไปอยู่ในสุ่ม 1 คน แล้วฝ่ายตรงกันข้ามจะถามว่า “ไก่จิ้งจ้องขันที่ห้องฟังกี่” ผู้ที่อยู่ในสุ่มอีกฝ่ายก็จะขันไก่ให้ฝ่ายหนึ่งทายว่าผู้ที่อยู่ในสุ่มนั้นคือใคร ถ้าทายถูกผู้เป็นไก่ก็จะเข้ามาเป็นพวกของฝ่ายที่ทายถูก แต่ถ้าผู้ทายทายผิดผู้ทายก็จะถูกปรับให้เข้ามาเป็นฝ่ายของไก่เช่นกัน ผลัดกันทายอย่างนี้เรื่อยๆไป ฝ่ายใดมีพวกมากถือว่าฝ่ายนั้นชนะ (พิเนตร น้อยพุทธา, 2538 : 212)

3. เล่นฟ้อนรำ

ชาวยวนบ้านต้นตาลมีการฟ้อนรำชนิดหนึ่งที่แตกต่างจากการฟ้อนรำคนไทย ภาคกลางทั่วไป คือ การฟ้อนรำแบบยวนหรือแบบล้านนา การฟ้อนรำชนิดนี้มีลักษณะเหมือนกับการฟ้อนของชาวไทยทางภาคเหนือที่มีท่วงทีลีลาในการฟ้อนเชื่องช้า อ่อนช้อย สวยงาม ดนตรีที่ใช้ในการฟ้อนเป็นดนตรีสะล้อซอซึง อันเป็นดนตรีพื้นบ้านของทางภาคเหนือหรือล้านนา การฟ้อนรำชนิดนี้เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สวยงามของชาวยวนอีกอย่างหนึ่ง

ชาวบ้านมักจะไม่นิยมนำการฟ้อนชนิดนี้มาเล่นฟ้อนกันในงานประเพณี เช่นเดียวกับการรำโทน แต่จะนำมาแสดงโชว์บนเวทีตามงานประเพณีต่างๆ มากกว่า เพื่อสร้างความบันเทิงรื่นรมย์ สวยงาม และสร้างบรรยากาศภายในงานให้มีความน่าสนใจ มีกลิ่นไอของล้านนา ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในตำบลต้นตาล ซึ่งมีการฟ้อนรำในชุดต่างๆ ดังนี้

3.1 ฟ้อนสาวไหม

- 3.2 ฟ็อนปั้นฝ้าย
- 3.3 ฟ็อนแน่น
- 3.4 ฟ็อนเจิง
- 3.5 ฟ็อนกลายลาย (ก่ายลาย)
- 3.6 ฟ็อนเทียน
- 3.7 ฟ็อนล่องน่าน (ฟ็อนน้อยไชยา)
- 3.8 ฟ็อนเล็บ
- 3.9 ฟ็อนร่ม
- 3.10 ฟ็อนศิลาฉนิ
- 3.11 ฟ็อนผางประทีป
- 3.12 ฟ็อนล่องแม่มิ่ง
- 3.13 ฟ็อนเซียงแสน
- 3.14 ฟ็อนล่องน่าน
- 3.15 ฟ็อนวี(ฟ็อนพัด)
- 3.16 ฟ็อนร่มฟ้าไท-ยวน(ฟ็อนร่มฟ้าล้านนา หรือฟ็อนยวนสาวไหม)
- 3.17 ฟ็อนนกหรือฟ็อนกิงกะหระ
- 3.18 ฟ็อนเงี้ยว
- 3.19 ฟ็อนโต
- 3.20 ฟ็อนพระรามตามกวาง
- 3.21 ฟ็อนปราสาททไหว
- 3.22 ฟ็อนเคื่องหลวงล้านนา
- 3.23 ฟ็อนปีใหม่ใหม่เมือง
- 3.24 ฟ็อนพิณเป็ยะ
- 3.25 ฟ็อนล่องสะเปา
- 3.26 ฟ็อนกุหลาบเวียงพิงค์
- 3.27 ฟ็อนสาวเครือฟ้า
- 3.28 ฟ็อนปุมเป็ง
- 3.29 ฟ็อนเคื่องผั่งจันผา
- 3.30 ฟ็อนถาชีหลงถ้ำ
- 3.31 ฟ็อนแม่แล้ลำปาง

จากการสังเกตพบว่า อัตลักษณ์ของความเป็นยวนที่ชาวบ้านต้นตาลแสดงออกให้เห็นในชีวิตประจำวันมีเพียงบางส่วนเท่านั้น ได้แก่ การพูดคุยกันด้วยภาษายวนระหว่างชาวบ้านในชุมชน และการแต่งกายแบบชาวยวนของหญิงชรา ในขณะที่เมื่อมีการจัดงานประเพณี พิธีกรรมต่างๆขึ้นในชุมชนหรือเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวยวนเหล่านี้จะแสดงออกซึ่งความเป็นยวนของตนเองอย่างเต็มที่ทั้งในด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน งานศิลปะ ทัศนกรรม การฟ้อนรำ และประเพณี ความเชื่อต่างๆ



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

ชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลกับการท่องเที่ยว

ประวัติการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการหลั่งไหลของผู้คนข้ามพรมแดนของชาติและวัฒนธรรมเข้ามายังดินแดนท้องถิ่นต่างๆ ทั้งที่มาเพื่อการท่องเที่ยวโดยตรงหรือมาด้วยเหตุผลทางด้านธุรกิจ การเมือง หรือเหตุผลอื่นๆ การหลั่งไหลเข้ามาเหล่านี้ได้เป็นตัวกระตุ้นหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมีการเจริญเติบโตขึ้นเป็นลำดับ และส่งผลให้รัฐบาลมีการออกนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รัฐบาลจึงพยายามส่งเสริมให้มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เกิดขึ้นตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศไทย พร้อมกับการที่รัฐมีการออกนโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย วัตถุประสงค์หนึ่งก็เพื่อต้องการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้นรักษาอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไว้ไม่ให้สูญหายไป อันเนื่องมาจากรัฐเล็งเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาในประเทศไทย อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น และในขณะเดียวกันก็เพื่อส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ตามท้องถิ่นต่างๆ ที่จะช่วยดึงดูดเงินตราจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติด้วย ซึ่งนโยบายของรัฐบาลที่ออกมานั้นได้ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศไทยมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี และก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เกิดขึ้นหลายแห่ง

ชุมชนยวนบ้านต้นตาล เป็นชุมชนหนึ่งที่จัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้นในชุมชนของตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาในชุมชนอันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงทำให้ชาวชุมชนมีการปรับตัวไปตามบริบทเหล่านั้น เพื่อสร้างความอยู่รอดให้กับตนเอง

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยวในตำบลต้นตาลพบว่า การท่องเที่ยวได้เริ่มเข้ามาในตำบลตั้งแต่ปี 2525 ที่มีการตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้น โดยในระยะเริ่มแรกของการตั้งกลุ่มนั้นยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากนัก นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนยังมีจำนวนน้อยอยู่มาก ส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นรายบุคคล และกลุ่มเล็กๆ 3 - 4 คน จากตำบลใกล้เคียงเพื่อมาซื้อผ้าทอไปสวมใส่ ซึ่งช่วงนั้นทางกลุ่มทอผ้าเองก็ทอเพียงลายเก่าๆ ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเท่านั้น ยังไม่ได้พัฒนาการทอผ้าเพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยว รูปแบบของผ้าทอที่ขายก็มี

เพียงมุ้ง ผ้าห่ม ผ้าถุง ต่อมาในช่วงปี 2527 ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีในช่วงนั้นได้มีนโยบายให้ข้าราชการแต่งตัวด้วยผ้าทอมือ ซึ่งนโยบายดังกล่าวส่งผลให้มีข้าราชการทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาสั่งผ้าทอจากตำบลต้นตาลเป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้กลุ่มทอผ้าบ้านต้นตาลเริ่มเป็นที่รู้จักของคนในวงการราชการและคนทั่วไป ในช่วงนี้เองที่คนภายนอกชุมชนเริ่มรู้จักและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านต้นตาล และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆอย่างต่อเนื่องในปีถัดมา ต่อมาในปี 2529 ได้เริ่มมีคนจากภายนอกชุมชนเข้ามาพักอาศัยอยู่กับชาวบ้าน เพื่อมาศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่ โฮมสเตย์แห่งบ้านต้นตาลจึงเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยคนกลุ่มแรกที่เป็นผู้เดินทางเข้ามาพักคือนักเรียนนายร้อย หลังจากการเข้ามาพักของกลุ่มนักเรียนนายร้อยดังกล่าวแล้ว ต่อมาก็มีนักเรียนพยาบาลทหารอากาศเข้ามาพัก หลังจากนั้นก็มีคนจากภายนอกชุมชนเข้ามาศึกษาดูงานด้านการทอผ้า ด้านวัฒนธรรม และเข้ามาพักอาศัยอยู่กับชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลข้างต้น การท่องเที่ยวของบ้านต้นตาลได้ดำเนินมาเรื่อยๆอย่างไม่เป็นทางการโดยที่ชาวบ้านไม่รู้ตัว และค่อยๆก้าวเข้าสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไปที่ละน้อย จนกระทั่งในปี 2530 ชุมชนได้รับรางวัลหมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่น ผลของการได้รับรางวัลดังกล่าวได้ส่งผลให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะจากการสอบถามชาวบ้านในชุมชนพบว่า นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว นอนพักโฮมสเตย์ (Home Stay) เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต และเข้ามาชมการทอผ้าของชุมชนมากขึ้นภายหลังจากชุมชนได้รับรางวัลนี้ ต่อมาในปี 2536 นักท่องเที่ยวได้หลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนต้นตาลเพิ่มขึ้น เนื่องจากอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ได้มีการก่อตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนขึ้น เพื่ออนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของชาวยวน การเกิดขึ้นชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านดังกล่าวได้ทำให้คนทั่วไปรู้จักคนยวนแห่งบ้านต้นตาลมากขึ้น ซึ่งการตั้งชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ได้ก่อให้เกิดกระบวนการทางวัฒนธรรมต่างๆมากมายขึ้นในตำบล ไม่ว่าจะเป็นการรื้อฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่สูญหายไปขึ้นมาใหม่ การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม การประดิษฐ์ประเพณีวัฒนธรรมใหม่ๆขึ้นมา การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีต่างๆให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และรวมถึงการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีผ่านพื้นที่ต่างๆทั้งภายในและภายนอกชุมชน กระบวนการเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนผลักดันที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเดินทางเข้ามาเที่ยวชมชุมชนชาวยวนแห่งบ้านต้นตาลมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้นการเกิดขึ้นของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในปีดังกล่าวยังได้เป็นจุดกำเนิดของการเกิดกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวภายในตำบลต้นตาลด้วย คือ กลุ่มรำไท่น (ตั้งในปี 2536) กลุ่มทำขันโตก (ตั้งในปี 2536) กลุ่มฟ้อนรำของน้ำวรรณ (นางไพวรรณ

ยะกุล ตั้งในปี 2536) และกลุ่มพอนำ(ตั้งในปี 2542) เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลุ่มเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ที่ทำให้การท่องเที่ยวภายในตำบลต้นตาลมีสีสันและสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมภายในตำบลได้เป็นอย่างดี นับตั้งแต่ปี 2536 ชุมชนต้นตาลได้ก้าวเข้าสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเต็มตัว และในช่วงปีดังกล่าวนี้เองที่กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) แห่งบ้านต้นตาลที่มีการรวมตัวกันแบบไม่เป็นทางการ (เป็นการรวมตัวกันแบบหลวมๆ สมาชิกกลุ่มมีความไม่แน่นอนอาจมีเพิ่มหรือลดได้) จึงเกิดขึ้น เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาพักค้างคืนที่มีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทางกลุ่มได้มีการตั้งกฎระเบียบในการอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างคืนด้วย รูปแบบของโฮมสเตย์ (Home Stay) ที่นี่เป็นการเข้าพักรวมกับชาวบ้าน ไม่ได้แยกออกไปพักต่างหาแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) รูปแบบใหม่

โฮมสเตย์ (Home Stay) ของบ้านต้นตาลในช่วงปี 2536 นี้ได้มีการนำเอาชนโคกและการแสดงทางวัฒนธรรมคือรำโทน และการพอนำแบบยวนของชาวบ้านเข้ามาบริการให้นักท่องเที่ยวในเวลากลางคืนด้วย โดยการแสดงทางวัฒนธรรมจะแสดงพร้อมกับการกินโคกของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ไม่ว่าจะ เป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

ชุมชนยวนบ้านต้นตาลเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดสระบุรี ซึ่งภายในชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(Historical Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์(ฉัตรเฉลิม องอาจานศาล, 2551 : 3-4) ซึ่งได้แก่ วัดเขาแก้ววรวิหาร ที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ของตำบลต้นตาล เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ที่ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 วัดแห่งนี้ตามหลักฐานสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 ภายใน

วัดมีพระเจดีย์เก่าแก่ที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมอันสวยงามแตกต่างจากวัดอื่น นอกจากนี้ ยังมีพระอุโบสถเก่า และพระพุทธรูปจำลอง ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเที่ยวชมกันด้วย

2. การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ (ฉัตรเฉลิม องอาจฐานศาล, 2551 : 3 – 4) ซึ่งได้แก่ ประเพณีสลากภัต ประเพณีถวายปราสาทผึ้ง ประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตามประทีป และ ประเพณียี่เป็ง ประเพณีเหล่านี้บางประเพณีถูกฟื้นฟูขึ้นใหม่ และมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน เช่น ประเพณีสลากภัต ประเพณียี่เป็ง บางประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีต เช่น ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีตามประทีป ประเพณีสงกรานต์ ในแต่ละปีชาวบ้าน จะมีการจัดงานประเพณีเหล่านี้อย่างยิ่งใหญ่และมีการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมงาน ซึ่งทางชุมชนได้เริ่มประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา

3. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ (ฉัตรเฉลิม องอาจฐานศาล, 2551 : 3 – 4) ซึ่งได้แก่ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนในชุมชน ทั้งในเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย อาหารการกิน งานศิลปหัตถกรรม และการพักผ่อนต่างๆ ในรูปแบบของการเข้าพักโฮมสเตย์ (Home Stay) อยู่กับชาวบ้าน เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของชาวยวนใน ยามค่ำคืนและในยามเช้า ซึ่งชาวบ้านจะมีการนำเสนอมรดกวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวชมผ่านการ เข้าพักโฮมสเตย์ (Home Stay) โดยในยามค่ำจะมีการทำอาหารยวนให้กินในรูปแบบของขันโตก มีการแสดงการพักผ่อนแบบยวนหรือแบบล้านนาให้ชม และมีการสอดแทรกความเชื่อ ขนบธรรมเนียมของชาวยวนผ่านการกินโตกและการนอนโฮมสเตย์ (Home Stay) ในยามเช้าชาวบ้านจะจัดทำอาหารแบบยวนไว้ให้นักท่องเที่ยวใส่บาตร แต่ถ้าบางวันเป็นวันพระก็จะเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวไปร่วมทำบุญที่วัด ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ฟังคำสวดเวทนากเป็นภาษายวนที่ไพเราะ หลังจากนั้นชาวบ้านจะพานักท่องเที่ยวไปชมวิถีชีวิตของชาวยวนในบริเวณโดยรอบชุมชนด้วยการปั่น จักรยาน ซึ่งได้แก่ การพาไปชมการทอผ้าที่ศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาล ซึ่งที่นี่มีการทอผ้าลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวยวน และมีการทอในแบบลวดลายอื่นๆด้วย แต่ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามา เที่ยวในชุมชนตรงกับช่วงวันอาทิตย์ ชาวบ้านจะแนะนำหรือพานักท่องเที่ยวไปที่ตลาดทำน้าบ้าน ต้นตาล ซึ่งเป็นตลาดวัฒนธรรมที่ชาวบ้านจะนำสินค้าทางวัฒนธรรมของตนมาขายในทุกๆวัน

อาทิตย์ โดยพ่อค้าแม่ค้าของที่นี้จะแต่งกายด้วยชุดแบบยวน พุดภาษายวนกับลูกค้า ส่วนในช่วงบ่ายที่ตลาดจะมีการแสดงฟ้อนรำให้นักท่องเที่ยวชม นอกจากนั้นชาวบ้านจะพาไปชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนที่แสดงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวน ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวไปถึงจะมีการรำต้อนรับจากเยาวชนที่เป็นนางรำของที่นี่ นักท่องเที่ยวจะได้พบกับกลุ่มบ้านทรงไทยเก่าแก่จำนวนหลายหลังที่ตั้งติดกันอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ที่ภายในเรือนมีการจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ต่างๆของชาวยวนในอดีตไว้ให้ชมมากมาย ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวยวนแบบดั้งเดิม นอกจากนั้นในบริเวณใต้ถุนเรือนทรงไทยยังมีกรีกสอนเยาวชนให้พุดภาษายวน สอนการฟ้อนรำแบบยวน และงานหัตถกรรมของชาวยวน คือการทำตุ๊กและโคมด้วย บริเวณพื้นที่โดยรอบของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ถูกจัดบรรยากาศให้มีกลิ่นไอของความเป็นล้านนาด้วยการประดับตุ๊กและโคมหลากหลายสีสันจำนวนมาก ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศแบบล้านนาที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมที่นี่จะได้รับรู้ประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนผ่านการบอกเล่าและการจัดแสดงวัตถุสิ่งของ ของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ผู้ที่เป็นเจ้าของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งนี้

กลุ่มต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาล

1. กลุ่มคนทำหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

2. กลุ่มตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล

ทั้งสองกลุ่มข้างบนนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงอย่างละเอียดในลำดับถัดไป

3. กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม

กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชนยวนบ้านต้นตาลนั้น คือ กลุ่มการแสดงฟ้อนรำของเยาวชนยวนในตำบลต้นตาล ซึ่งมีประวัติความเป็นมาและรายละเอียดต่างๆของกลุ่มดังนี้

ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

กลุ่มฟ้อนรำถูกตั้งขึ้นแบบไม่เป็นทางการเมื่อปี 2529 เพื่อเล่นในงานประเพณีรื่นเริงของชุมชน คืองานประเพณีสงกรานต์ โดยจะรำกันในบริเวณวัด ซึ่งทำสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ต่อมาในช่วงปี 2536 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มนางรำอย่างเป็นทางการขึ้นเพื่อนำไปแสดงที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงปีเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งคือ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ พัฒนาวัฒนธรรมของชาวยวน และเพื่อเป็นแหล่ง

เรียนรู้ของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป การจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวในช่วงระยะแรกที่เริ่มก่อตั้งนี้เป็นการรวมตัวของชาวบ้านที่รู้จักกันในตำบลที่มีความสามารถในด้านการรำโทน และตีกลอง ต่อมาในช่วงปี 2541 จึงได้มีการถ่ายทอดศิลปะการรำโทนนี้ให้กับเยาวชนรุ่นหลังช่วงในปี 2541 ซึ่งคือกลุ่มนางรำชุดปัจจุบันนี้เอง ต่อมาในช่วงปี 2542 กลุ่มนางรำชุดปัจจุบันได้มีการเรียนศิลปะการฟ้อนรำแบบล้านนาเพิ่มเข้ามา ทำให้นับตั้งแต่นั้นมาศิลปะการฟ้อนรำแบบล้านนาได้ถูกนำเสนอว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวยวนบ้านต้นตาลมาจนถึงปัจจุบันแทนที่ศิลปะการรำโทนที่สืบทอดกันมาแต่อดีต ซึ่งในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงนางรำแต่ละรุ่นและศิลปะการฟ้อนรำที่ถูกนำเสนอจากนางรำแต่ละรุ่นอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

นางรำแต่ละรุ่น

1. รุ่นนางวงเดือน ยะกุล

นางรำรุ่นนี้ตั้งกลุ่มขึ้นมาอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2536 เพื่อไปแสดงที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ให้นักท่องเที่ยวชม และในช่วงนี้เองที่ได้เริ่มไปแสดงตามสถานที่ต่างๆที่มีการเชิญไปเช่นกัน เช่น โรงเรียนต่างๆ งานกาชาดจังหวัด งานประเพณีของจังหวัด เป็นต้น กลุ่มของนางวงเดือนไปรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนของอาจารย์ทรงชัยจนถึงปี 2541 ก็เลิกรำไป เนื่องจากมีเยาวชนรุ่นใหม่มาแทนที่ซึ่งคือนางรำชุดปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันการไปรำตามสถานที่ต่างๆก็ยุติบทบาทไปด้วยเช่นกัน โดยให้เยาวชนรุ่นใหม่ไปแสดงแทน

สมาชิกของนางรำรุ่นนี้มีดังนี้

1. ยายพัคตร์ พุทธิ (รำ ร้องเพลง)
2. ป้ายุง คัมภีร์พันธ์ (รำ ร้องเพลง)
3. ป้าจันทร์ โพธิ์พุทฺธ (รำ ร้องเพลง)
4. ป้าอุไร หมวกลาว (รำ ตีฉิ่ง ร้องเพลง)
5. ย่าวงเดือน ยะกุล (ตีกลอง ร้องเพลง)

รำโทน

ประวัติความเป็นมาของรำโทนแห่งบ้านต้นตาล

รำโทนมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของชาวยวนที่นี่ ศิลปะการรำชนิดนี้เกิดขึ้นมาในตำบลเมื่อใดไม่ทราบประวัติที่แน่ชัด แต่จากการพูดคุยกับชาวบ้านทำให้ได้ข้อมูลว่า การรำโทนมีมาตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว และได้มีการถ่ายทอด

ศิลปะการรำชาตินี้มีผู้ร่ำรึกผู้ร่ำรูลาน จนมาถึงรุ่นของนางวงเดือน ยะกุล สมาชิกวงรำไทونแห่งบ้านต้นตาล มีอดีตกลองและร้องเพลงของวง และเป็นผู้นำในการตั้งกลุ่มรำไทอนขึ้น ผู้ซึ่งปัจจุบันได้ทำการถ่ายทอดศิลปะชาตินี้ให้กับเยาวชนในตำบลต้นตาลอีกทอดหนึ่ง ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนรุ่นที่ 7 ของชาวยวนบ้านต้นตาล

จากการพูดคุยกับนางวงเดือน ยะกุล และสมาชิกวงรำไทอนคนอื่นๆ ที่เป็นคนรุ่นที่ 5 ในตำบลต้นตาลซึ่งเกิดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ให้ข้อมูลว่า การรำไทอนมีมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นศิลปะการรำไทอนได้รับความนิยมจากคนในตำบลเป็นอย่างมากเนื่องจากถือเป็นการเล่นเพียงอย่างเดียวที่ช่วยสร้างความเป็นกันเอง ความสนุกสนาน ให้กับชาวบ้านในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี (เพราะไม่มีไฟฟ้าใช้ สื่อบันเทิงใดๆ จึงยังเข้ามาไม่ถึง) โดยสมัยนั้นเมื่อชาวบ้านเลิกจากการทำงานในช่วงเย็นแล้วก็จะมาสูมไฟล้อมวงรำไทอนกันเกือบทุกคืนที่บริเวณวัดต้นตาล(หรือบริเวณลานกว้างๆของบ้านใครหลังใดหลังหนึ่งสักหนึ่งหลัง)ซึ่งถ้าจะมีการรำไทอนทางวัดจะตีกลองเพื่อเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าวันนี้จะมีรำไทอน พวกทหารญี่ปุ่นที่มาตั้งค่ายอยู่ฝั่งตรงข้ามบ้านต้นตาลตรงบริเวณวัดไผ่ล้อมและวัดหงษ์สาในขณะนั้นก็จะมาร่วมวงรำไทอนด้วย

การรำไทอนในระยะแรก ไม่มีกลองตีให้จังหวะในการรำ แต่จะใช้ปี่ป้าน้ำมนต์ของพวกทหารญี่ปุ่นเป็นกลองแทน การรำในช่วงนี้ไม่มีเนื้อเพลงประกอบ เป็นการรำกันเฉยๆให้เข้าจังหวะ ต่อมาชาวบ้านจึงแต่งเนื้อเพลงขึ้นกันเองเพื่อประกอบในการรำ โดยจะมีการแต่งกันขึ้นสดๆ ในเวลานั้น และมีแบบที่แต่งจดบันทึกเอาไว้ก็มี (จึงได้เพลงใหม่ๆ เกิดขึ้นบ่อยๆ) เพลงที่ร้องกันในแต่ละครั้งจะมีการจดบันทึกเอาไว้ เนื้อเพลงที่แต่งขึ้นจะเป็นเนื้อเพลงสั้นๆ ร้องเพียงนิดเดียว พวกทหารที่มาร่วมรำไทอนด้วยจะมีส่วนร่วมในการแต่งเนื้อเพลง รวมทั้งเป็นคนร้องด้วย เนื้อเพลงที่พวกทหารร่วมแต่ง เช่น เพลงรำ ที่มีเนื้อร้องว่า “รำซักทีเถอะนะ สัญญากันว่าจะรำ รำหน่อยเถอะนะน้อง...” และเพลงหงส์ ที่มีเนื้อร้องว่า “หงส์ๆ อยู่ท่าหนองไปน้ก ปีกของเจ้าจะหักลงไปกลางหนอง เจ้าจะอดทนงว่าเจ้าเป็นหงส์ทอง ลอยระว่องหงส์ทองขยับปีกบิน ” เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ชาวบ้านจัดรำไทอน

การรำไทอนในสมัยนั้นนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสร้างความสุข สนุกสนาน คลายความตึงเครียดของชาวบ้านแล้ว ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพบปะสังสรรค์กันของหนุ่มสาว เพราะหนุ่มสาวจะมารวมตัวพบปะกันในวงรำไทอนนี้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความกลมเกลียวสามัคคีของชาวบ้านในชุมชนด้วย เพราะจะมารวมตัวทำกิจกรรม

ร่วมกันในยามเย็น และยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทหารญี่ปุ่นกับชาว
ยวนอีกด้วย (ซึ่งส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคนจัดรำโทน เพื่อให้หนุ่มๆมาเที่ยวที่หมู่บ้านของตน)

ลักษณะของรำโทน

รำโทนเป็นการรำเข้าคู่(รำเป็นคู่) ระหว่างชายหญิง ซึ่งเป็นการ
รำเกี่ยวกับ ก่อนการแสดงจะมีการล้อมวง แล้วนำเก้าอี้มาตั้งไว้ตรงกลางวง เพื่อให้ผู้เล่นดนตรีได้
นั่ง จากนั้นจึงเริ่มรำกันโดยฝ่ายชายจะเป็นผู้ไปโค้งฝ่ายหญิงก่อนเพื่อรำกันเป็นคู่ๆ โดยจะรำกัน
ไปรอบๆวง เมื่อจบการแสดงจะมีการร้องเพื่อลากลับทุกครั้ง การบรรเลงเพลงประกอบในการ
รำโทนเริ่มต้นด้วย พ่อเพลงแม่เพลงออกมายืนแล้วร้องขึ้นต้นบทเพลง เพลงแรกนี้ลูกคู่และผู้ตีโทน
และจังหวะรับ ผู้แสดงร่วมร้องเพลงพร้อมกับรำไปด้วย โดยท่าทางในการรำจะเป็นการตีบทไป
ตามเนื้อเพลง แต่ละเพลงจะร้องซ้ำกัน 2 ถึง 3 ครั้ง เมื่อบรรเลงเพลงแต่ละเพลงจบลงแล้ว ผู้เล่น
ดนตรีและผู้ขับร้องจะหยุด หลังจากนั้นจึงขึ้นเพลงใหม่ต่อไป เนื้อเพลงที่นำมาร้องในการรำโทน
นั้นเป็นเนื้อร้องค่อนข้างสั้น ซึ่งใช้วิธีจดจำสืบทอดกันมาและมีบ้างที่แต่งกันขึ้นใหม่ เนื้อหาใน
เพลงส่วนใหญ่จะเป็นการเกี่ยวพากันระหว่างชายหญิง หรือบรรยายเกี่ยวกับตัวละครในวรรณคดี
หรือเป็นเพลงเกี่ยวกับชาติ ศาสนา ซึ่งสมัยก่อนมีประมาณ 60 เพลง แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 8-10
เพลง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำโทนบ้านต้นตาล

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำโทนบ้านต้นตาล

ประกอบด้วย

1. กลองรำมะนา ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “โทน” เพราะใช้ตี

ประกอบจังหวะในการรำโทน

2. ฉิ่ง ตีประกอบจังหวะ

ท่ารำ

ท่ารำที่ใช้ในการรำโทน ไม่มีท่ารำบังคับตายตัว แต่จะเป็นการ
รำไปตามเนื้อเพลงที่ร้องในลักษณะของการตีบท ผู้รำจะรำท่าใดก็ได้เพื่อสื่อความหมายตาม
เนื้อเพลง

กายแต่งกาย

ชายสวมเสื้อแขนยาวผ้าฝ้ายกระดุมแบบเชือกผูก (เสื้อแบบยวน) ใส่สะดอ (กางเกงชายาวผ้าฝ้ายแบบเชือกผูก ที่มีลักษณะคล้ายกางเกงเล) มีผ้าขาดเอนเป็นผ้า ทอหลายต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นลายขวาง ส่วนผู้หญิงจะเกล้าผม (ในกลุ่มของหญิงสาว แต่ถ้าเป็นคน แก่ก็ไม่นิยมเกล้า) สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าขึ้นยวนลายขวาง ห่มสไบด้วยผ้าทอหลายต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นลายขวาง

การถ่ายทอดการรำไทให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง

เยาวชนผู้สืบทอด

1. กิ๊ฟ
2. เอวิน
3. ฟาง
4. อ้อฟ
5. อั้น
6. แอ้
7. ฝ้าย
8. กบ
9. พลอย
10. ออย
11. แนน
12. เมย์

ประวัติการสอนเยาวชน

นางวงเดือนเริ่มสอนการรำไทให้แก่นายเอวิน (นายสรวิษฐ์ พิทยาบุตร) ผู้เป็นหลานเป็นคนแรกเมื่อประมาณช่วงปี 2541 โดยสอนให้แก่นายเอวินเพียงคนเดียว เมื่อนายเอวินรำเป็นแล้วจึงได้เป็นตัวแทนไปแสดงในที่ต่างๆ ต่อมาจึงได้สอนให้เด็ก เยาวชนคนอื่นๆ ที่อยู่ในระแวกบ้านของตน (ซึ่งต่อมาเยาวชนเหล่านี้ก็คือกลุ่มฟ้อนรำในปัจจุบัน นั้นเอง) ด้วยเพราะทางเยาวชนต้องการจะอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะเก่าๆเอาไว้ นางวง เดือนจึงได้ฝึกสอนให้ ซึ่งช่วงนั้นอยู่ในช่วงกระแสการรื้อฟื้นวัฒนธรรมในตำบลต้นตาล ที่เริ่มมา ตั้งแต่ปี 2536 – 2548 โดยมีผู้นำในการรื้อฟื้นวัฒนธรรม คือ อาจารย์ทรงชัย วรณกุล

2. รุ่งนางไพพรรณี ยะกุล

ต่อมาในช่วงปลายปี 2536 ได้เกิดนางรำรุ่นใหม่ขึ้น ซึ่งเป็นเยาวชนในตำบลต้นตาลในช่วงนั้น คือรุ่งนางไพพรรณี นางรำรุ่นนี้ล้วนเป็นนางรำกันอยู่ก่อนแล้วและสามารถพออนรำแบบล้านนาได้ นางรำรุ่นนี้จึงนำเอาการพออนรำแบบล้านนามาแสดงให้นักท่องเที่ยวชมที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ทรงชัย โดยอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ให้การสนับสนุนเพราะเห็นว่าเป็นการสืบสานศิลปะการพออนรำแบบยวนอย่างหนึ่ง การพออนรำแบบล้านนาหรือแบบยวนของนางรำในรุ่นนี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ด้านศิลปะการพออนรำของคนยวนในแบบดั้งเดิม ทั้งด้านเพลงประกอบ ทำรำ และการแต่งกาย เพลงที่ใช้ประกอบในการรำก็มีเพียงไม่กี่เพลง คือ เพลงพอนสาวไหม พอนปั่นฝ้าย พอนเล็บ พอนเทียน ทำรำที่ใช้ประกอบเพลงนั้นก็เป็นการทำรำแบบง่ายๆ ไม่ค่อยมีทำรำที่ยากซับซ้อน ส่วนการแต่งกายในการพออนรำนั้นเป็นแบบพื้นบ้านดั้งเดิมที่เรียบง่ายไม่เน้นความหรูหรา คือใส่เสื้อแขนกระบอก หม้อสไบ นุ่งซิ่นยวนลายขวาง แถบดอกไม้ ซึ่งนับตั้งแต่นั้นมาศิลปะการพออนรำแบบล้านนาก็ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ชาวยวนบ้านต้นตาล โดยถูกนำเสนอออกมาผ่านพื้นที่ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนเป็นแห่งแรก และกลายเป็นภาพตัวแทนของความเป็นยวนบ้านต้นตาลมาจนถึงปัจจุบัน นางรำรุ่นนี้ไม่ได้มีการสืบทอดศิลปะการรำไท่นจากกลุ่มของนางวงเดือน ยะกุล เพราะจากการสัมภาษณ์และสังเกตพบว่า ไม่มีใครสามารถรำเป็นเลย นางรำรุ่นนี้แสดงอยู่ที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนจนถึงปี 2545 ก็เลิกรำไปเพราะมีกลุ่มนางรำรุ่นใหม่ซึ่งคือรุ่นปัจจุบันขึ้นมาแทนที่สมาชิกของนางรำรุ่นนี้มีดังนี้

1. นางไพพรรณี (ลูกสะใภ้ของนางวงเดือน ยะกุล)
2. นางนิตา
3. นางสมพิศ
4. นางลักษณา
5. นางต่าย
6. นางนี

3. รุ่งนายเอวิน

กลุ่มพออนรำรุ่นนี้ตั้งกลุ่มขึ้นแบบเป็นทางการเมื่อปี 2542 โดยมีการรวมตัวของเยาวชนภายในตำบลเพื่อเรียนการพออนรำแบบล้านนา ด้วยงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาทต จากการขอขงงบประมาณของนายสมจิตต์ ยะกุล (ซึ่งขณะนั้นเป็นกำนัน) ที่ต้องการจะให้เยาวชนสืบสานศิลปะการพออนรำแบบล้านนา เพราะนายสมจิตต์กับ

อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ซึ่งเป็นเพื่อนกันและทำงานด้านวัฒนธรรมในชุมชนมาด้วยกันเห็นว่า ศิลปะการรำไทพ่นที่ชุมชนมีอยู่นั้นไม่ได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของคนยวนหรือคนล้านนาอย่างแท้จริง เพราะจากการที่นายสมจิตต์และอาจารย์ทรงชัยได้มีการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนอื่นๆ ที่เป็นคนไทยในแถบจังหวัดภาคกลางพบว่า การรำไทพ่นก็เป็นศิลปะการรำของคนไทยทั่วไปเช่นกัน นายสมจิตต์และอาจารย์ทรงชัยจึงคิดที่จะสร้างอัตลักษณ์ในด้านนี้ขึ้นมาใหม่ ด้วยการนำเอาอัตลักษณ์ในด้านการฟ้อนรำของชาวล้านนาหรือคนยวนทางภาคเหนือมาเป็นพื้นฐานแห่งการสร้างตัวตนในด้านดังกล่าว โดยการจ้างครูฟ้อนรำจากจังหวัดเชียงใหม่มาสอนฟ้อนรำให้ คือ นาย กฤษณ์ ชัยศิลป์ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในสมาคมชาวเหนือ ซึ่งเป็นสมาคมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่กับชมรมไทยยวนสระบุรีที่อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เป็นประธานชมรมอยู่ อาจารย์ทรงชัย จึงชักนำให้มาสอนฟ้อนรำให้แก่เยาวชนที่ตำบลต้นตาล

ศิลปะการฟ้อนรำแบบยวนที่อาจารย์ทรงชัยและนายสมจิตต์ต้องการจะให้ เยาวชนสืบทอดนั้นคือ ศิลปะการฟ้อนรำแบบยวนดั้งเดิมหรือแบบล้านนาดั้งเดิม ซึ่งมีกระบวนท่า ฟ้อนรำแบบโบราณที่ไม่ใช่กระบวนท่าฟ้อนที่ประยุกต์และประดิษฐ์ขึ้นในช่วงหลัง ด้วยเพราะ อาจารย์และนายสมจิตต์ต้องการสืบสานและอนุรักษ์การฟ้อนรำแบบยวนโบราณดั้งเดิมที่เป็นของ แท้เอาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังและบุคคลทั่วไปได้เห็นได้รู้จัก

ด้วยความต้องการของอาจารย์ทรงชัยและนายสมจิตต์ดังกล่าวข้างต้น ครูผู้ ฝึกสอนฟ้อนรำจึงได้เลือกกระบวนท่าฟ้อนแบบโบราณสำหรับการฝึกสอนเยาวชนดังนี้

1. ฟ้อนสาวไหม
2. ฟ้อนบันฝ้าย
3. ฟ้อนแง้น
4. ฟ้อนเจิง
5. ฟ้อนกลายลาย (ก่ายลาย)
6. ฟ้อนเทียน
7. ฟ้อนล่องน่าน (ฟ้อนน้อยไชยา)
8. ฟ้อนเล็บ

ทั้ง 8 กระบวนท่าฟ้อนนี้เป็นกระบวนท่าฟ้อนแบบโบราณของศิลปะการรำรำ แบบชาวล้านนาที่ครูได้เลือกมาฝึกสอนให้แก่เยาวชนบ้านต้นตาล ซึ่งการฟ้อนแบบนี้หมายถึงการ ฟ้อนที่ตกทอดมาโดยไม่มี การปรับปรุง อาจมีอายุเก่าแก่เท่ากับอาณาจักรล้านนาหรืออาจเก่ากว่า นั้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการฟ้อนเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และเพื่อความสนุกสนานบันเทิงในกลุ่มของตน เช่น งานสงกรานต์ งานขึ้นบ้าน

ใหม่ งานบวชลูกแก้ว เป็นต้น ส่วนเพลงที่ใช้ประกอบในการฟ้อนรำนั้นได้ใช้เพลงที่เป็นดนตรีล้านนาแบบดั้งเดิม โดยมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้เล่นคือ สะล้อ ซอ ซึง ปี่จุม ปี่แน กลอง และฉิ่ง เล่นเป็นเพลงประกอบสำหรับการฟ้อนรำ

เยาวชนที่มาเรียนฟ้อนรำในครั้งนั้นมีทั้งหมดประมาณ 40 คน ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในชุมชนบ้านต้นตาล ซึ่งมีทั้งที่เป็นลูกหลานของคนไทยและคนยวน การเรียนการสอนใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 1 เดือน โดยใช้บริเวณลานวัดต้นตาลเป็นสถานที่ฝึกสอน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในครั้งนั้นแล้วพบว่ามียุวชนที่เหลืมาเรียนอยู่เพียง 20 กว่าคน ซึ่งสามารถรำได้ทั้งหมด จึงได้มีการก่อตั้งเป็นกลุ่มนางรำอย่างเป็นทางการขึ้นเพื่อไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (ที่ก่อนหน้านี้ไปแสดงเป็นประจำอยู่แล้ว) โดยมีนางกฤษณา พิทยาบุตร ลูกสาวของนายสมจิตต์ ยะกุล เป็นผู้ดูแลจัดการวง

เยาวชนกลุ่มนี้ได้้นำการฟ้อนรำที่เรียนรู้มาไปแสดงที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนเป็นแห่งแรก โดยนำไปแสดงร่วมกับรำไท่นที่พวกเขาสืบทอดมาจากนางวงเดือน ยะกุล

สมาชิกของกลุ่มนางรำรุ่นนี้ในระยะเริ่มแรกมีประมาณ 20 กว่าคน ปัจจุบันมีสมาชิก ทั้งหมด 12 คน ดังนี้

1. กิ๊ฟ
2. เอวีน
3. ฟาง
4. อี้อฟ
5. อั้น
6. แอ้
7. ฝ่าย
8. กบ
9. พลอย
10. ออย
11. แนน
12. เมย์

เยาวชนคนแรกของกลุ่มที่ก้าวเข้าสู่การฟ้อนรำคือ เอวีน (นายสรวิชัย พิทยาบุตร) เอวีนได้รับการถ่ายทอดการรำไท่นจากนางวงเดือน ยะกุล ผู้เป็นย่าตอนอายุ 8 ขวบ ในช่วงประมาณปี 2541 ด้วยเหตุผลที่อยากรำจึงให้ย่าฝึกให้ ต่อมาจึงมีกลุ่มเยาวชนคนอื่นๆ ในตำบลต้นตาลที่อยู่ในระแวกบ้านของนางวงเดือน ยะกุล เข้ามาฝึกหัดรำตามมา ด้วยเหตุผลที่ต้องการ

อนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ จากเหตุผลของกลุ่มเยาวชนจึงทำให้ศิลปะการฟ้อนรำจากรุ่นย่าถูกถ่ายทอดสู่รุ่นหลาน เยาวชนกลุ่มฟ้อนรำในปัจจุบันจึงสามารถรำไทพอกันได้หมดทุกคน นอกจากศิลปะการรำไทพอกันที่ได้รับการฝึกฝนจากรุ่นย่าแล้ว ในปีเดียวกันพวกเขายังได้รับการฝึกฝนการฟ้อนรำแบบล้านนาจากนางรำรุ่นน้ำอีกด้วย นั่นคือรุ่นนางไพวรรณ์ ะกุล ผู้เป็นน้ำสะใภ้ของ นายเอวิน หัวหน้ากลุ่มฟ้อนรำในปัจจุบัน

ศิลปะการรำไทพอกันที่กลุ่มเยาวชนสืบสานต่อมาจากบรรพบุรุษนั้นได้ถูกนำไปแสดงในที่ต่างๆหลายที่ทั้งในและนอกพื้นที่ตำบลต้นตาล ซึ่งนั่นหมายรวมถึงหอวัฒนธรรมพื้นบ้านของ อาจารย์ทรงชัยด้วย โดยเข้ามารับช่วงต่อในปี 2541 จากรุ่นย่าและน้ำที่รำกันอยู่ก่อนแล้ว หลังจากนั้นมาการรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านและพื้นที่อื่นๆทั้งในและนอกตำบลก็เป็นหน้าที่ของเยาวชนรุ่นใหม่ คือนางรำรุ่นปัจจุบันทั้งหมด จนเป็นที่รู้จักกลุ่มรำไทพอกันแห่งบ้านต้นตาล ซึ่งในช่วงนี้รำไทพอกันถูกนำเสนอว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล จนกระทั่งต่อมาในช่วงประมาณปี 2542 ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าเยาวชนกลุ่มนี้ได้มีการเรียนฟ้อนรำแบบล้านนาจากครูที่จ้างมาสอน ซึ่งส่งผลให้นับตั้งแต่นั้นมารำไทพอกันถูกแทนที่ด้วยการฟ้อนรำแบบล้านนาและไม่ได้ถูกนำไปแสดงที่ไหนอีกเลย ในขณะที่การฟ้อนรำแบบล้านนาถูกนำเสนอว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวยวนแห่งบ้านต้นตาลแทน

การประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ยวนในส่วนของศิลปะการฟ้อนรำขึ้นมาใหม่นี้ ผู้วิจัยได้รับการยืนยันจากอาจารย์พิเนตร น้อยพุทธา อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมยวนว่า

“ การฟ้อนรำแบบทางเหนือคนยวนที่นี่ไม่เคยมี ศิลปะด้านนี้บรรพบุรุษไม่มีติดตัวมา คนที่นี่รำเป็นแต่รำไทพอกัน รำกลองยาว รำวง ซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้านของคนภาคกลาง ศิลปะฟ้อนรำแบบทางเหนือเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์กันขึ้นมาใหม่ในภายหลังเมื่อไม่กี่ปีนี่เอง ”

(นายพิเนตร น้อยพุทธา, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2552)

จากข้อมูลดังกล่าว จึงยืนยันได้ว่าชาวยวนบ้านต้นตาลได้มีการสร้างอัตลักษณ์ด้านการฟ้อนรำของตนขึ้นมาใหม่ โดยนำอัตลักษณ์ของชาวยวนทางภาคเหนือในด้านการฟ้อนรำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตน

ต่อมาเมื่อมีการสร้างตลาดทำน้ำขึ้นในเดือนกรกฎาคม 2551 รำไทพอกันได้ถูกผนวกเข้าสู่การแสดงฟ้อนรำแบบล้านนาของกลุ่มเยาวชนบ้านต้นตาลอีกครั้งในฐานะศิลปะพื้นบ้านของ

ชุมชนชาวยวนที่นี้ ร่วมกับการฟ้อนรำในชุดต่างๆของแบบล้านนา เพื่อสร้างความหลากหลายไม่จำเจให้แก่นักท่องเที่ยว แต่การแสดงรำโทนผ่านพื้นที่ของตลาดทำน้ำนั้นก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เพราะไม่ค่อยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเท่าใดนัก (โดยวัดจากเสียงตอบรับของนักท่องเที่ยว) อีกทั้งผู้รำเองก็ไม่ค่อยนิยมที่จะรำด้วย จึงทำให้การรำโทนในช่วงหลังไม่ได้ถูกนำเสนอผ่านพื้นที่ของตลาดทำน้ำอีกเลย ในขณะที่การฟ้อนรำแบบล้านนาที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาในปี 2542 แล้วถูกนำเสนอในพื้นที่ของตลาดทำน้ำนั้นก็ได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ให้มีความแตกต่างไปจากเดิมที่แสดงที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไปเช่นกัน โดยเน้นความสวยงามอลังการมากขึ้นในเรื่องของชุดที่สวยงามใส่ โดยชุดที่นางรำใส่แสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นจะเน้นความเป็นยวนแบบพื้นบ้านเรียบง่ายมากกว่า ซึ่งเป็นความต้องการของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล โดยอาจารย์ทรงชัยได้นำเอาสัญลักษณ์ของความเป็นยวนแบบดั้งเดิมในอดีตในส่วนของการแต่งกายที่รับรู้มาจากการศึกษาเอกสารว่า มีการเกล้าผม มีการปักดอกไม้ไว้ที่ผมซึ่งชาวล้านนาเรียกว่า “ดอกไม้ไหว” ตามความเชื่อที่ว่า เมื่อยามจะไปวัดทำบุญต้องเหน็บดอกไม้ไว้ที่ผมเพื่อบูชาหัวและเพื่อก้มหัวบูชาพระเจ้า โดยดอกไม้ส่วนใหญ่ที่นำมาประดับเวลาไปวัดนั้นมักเป็นดอกไม้หอมสีสุภาพ ส่วนการแต่งกายจะแต่งกายด้วยการห่มสไบ หรือคาดอกด้วยผ้าแถบแล้วมีผ้าพาดบ่า หรือใส่เสื้อแขนกระบอกแล้วห่มสไบทับ นุ่งขึ้นลายขวาง หรือขึ้นลายขวางแล้วต่อตีนขึ้นด้วยจก มีเครื่องประดับร่างกายด้วยตุ้มหู ที่มีลักษณะเป็นแผ่นใบลาน แผ่นเงิน หรือทองคำ นำมาถักแล้วใส่เข้าไปในรูหูที่เจาะไว้ สวมสร้อยสังวาล สวมกำไล สวมแหวนที่หัวแหวนมีลักษณะเป็นแก้วหรืออัญมณี อันเป็นสัญลักษณ์ในด้านการแต่งกายของหญิงชาวยวนเมื่อ 100 กว่าปีในอดีตมาเป็นรากฐานเรื่องชุดแต่งกายในการฟ้อนรำของที่นี่ โดยมีการนำมาปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยในเรื่องของการตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับ คือ ตุ้มหู กำไล แหวน และสร้อยสังวาล อาจารย์ทรงชัยจะตัดดอกไม้ให้นางรำสวมใส่ เพราะอาจารย์ทรงชัยต้องการนำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นยวนแบบพื้นบ้านเรียบง่ายมากกว่า โดยอาจารย์มองกว่าตุ้มหู กำไล แหวน และสร้อยสังวาลนั้นเป็นเครื่องประดับของสตรีที่มีฐานะในอดีต แต่อาจารย์ก็ได้คิดให้มีการนำเอาเข็มขัดเข้ามาประดับตกแต่งแทน ทั้งนี้เพื่อใช้ในการคาดผ้าขึ้นที่สวมใส่ไม่ให้หลุดลงมาได้ด้วย เพราะหญิงชาวยวนในอดีตไม่นิยมคาดเข็มขัดกัน แต่จะใช้วิธีทบและขมวดปมผ้าขึ้นแทน

ส่วนชุดแต่งกายในการฟ้อนรำที่นำเสนอในตลาดทำน้ำนั้นจะเน้นแบบสวยงามอลังการเพื่อการท่องเที่ยวโดยตรง โดยพบว่าการแต่งกายของนางรำที่นี่จะมีการปักดอกไม้ไว้ที่ผมจนเต็มศีรษะ ดอกไม้ที่ใช้ปักก็จะเป็นดอกกล้วยไม้สีต่างๆและปักด้วยปิ่นสีเงินหรือสีทองจำนวนหลายอัน ในขณะที่นางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะปักดอกไม้เพียงแค่ 2-3 ดอก ดอกไม้ที่ปักจะเน้นดอกไม้สีขาว เช่น ดอกพุดซ้อน ดอกจำปี ดอกจำปา เป็นต้น ไม่มีการปักปิ่น ส่วนเครื่อง

ระดับที่ใช้ในการตกแต่งร่างกายนั้นมีการสวมใส่ตุ้มหู สร้อยสังวาล กำไล และแหวนเพิ่มเข้ามา ในขณะที่ชุดฟ้อนรำที่เป็นแบบคาดอกด้วยผ้าแถบแล้วมีผ้าพาดบ่านั้นจะมีความแตกต่างไปจาก นางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง คือจะมีผ้าพาดบ่าลากยาวกับพื้น ในขณะที่การแต่งกายที่หอ วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นผ้าพาดบ่าจะยาวแค่ระดับหัวเข่าเท่านั้น

นอกจากนั้นการแสดงที่ตลาดท่าขอน้ำยังมีการนำเอาการฟ้อนล้านนาแบบประยุกต์ อันเป็นกระบวนท่าฟ้อนที่ประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลังเข้ามาร่วมแสดงด้วย โดยทางกลุ่มฟ้อนรำได้มีการจ้างครูฟ้อนรำ คือนายกฤษฎี ชัยศิลป์บุญ ให้มาสอนในช่วงปี 2551 หลังจากที่มีการตั้งตลาด ท่าขอน้ำขึ้นมาแล้ว กระบวนท่าฟ้อนที่เพิ่มเข้ามาใหม่มีกระบวนท่าฟ้อนต่างๆ ดังนี้ ฟ้อนร่ม ฟ้อน ศิลามณี ฟ้อนผางประทีป ฟ้อนล่องแม่ปิง ฟ้อนเสียงแสน ฟ้อนล่องน่าน ฟ้อนวี(ฟ้อนพัด) ฟ้อน ร่มฟ้าไท-ยวน(ฟ้อนร่มฟ้าล้านนา หรือฟ้อนยวนสาวไหม) ส่วนดนตรีที่ใช้ในการฟ้อนรำนั้นพบว่า ใช้ดนตรีล้านนาแบบดั้งเดิม โดยมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้เล่นคือ สะล้อ ซอ ซึง กลอง ฉิ่ง และ ขลุ่ยหริบ เล่นเป็นเพลงประกอบในการฟ้อนรำ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงประกอบการ ฟ้อนนี้จะแตกต่างไปจากที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ จะไม่มีปี่จุมและปี่แนอันเป็นสัญลักษณ์ของ ดนตรีล้านนาแบบโบราณ เพราะที่นี้ได้ตัดออกแล้วนำขลุ่ยหริบเข้ามาแทน นอกจากนั้นจาก การศึกษายังพบว่า การแสดงทางวัฒนธรรมที่ตลาดท่าขอน้ำไม่ได้นำเสนอการฟ้อนรำของกลุ่มชาติ พันธุ์ยวนเพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการนำเอาศิลปะการฟ้อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในล้านนาเข้า มาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงที่นี้ด้วย คือ การฟ้อนนกหรือฟ้อนกิ่งกะหว่า ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนโต อัน เป็นกระบวนท่าฟ้อนหรือศิลปะการฟ้อนรำของชาวไทยใหญ่

นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่า กลุ่มนางรำได้มีการคิดประดิษฐ์กระบวนท่า ฟ้อนรำแบบใหม่ๆ ขึ้นมาด้วย โดยการนำท่าฟ้อนจากกระบวนท่าฟ้อนต่างๆ(จากเพลงต่างๆ) มา ผสมผสานกันจนกลายเป็นกระบวนท่าฟ้อนใหม่ คือ การฟ้อนพระรามตามกวาง นอกจากนั้นยัง มีการคิดท่ารำแบบใหม่ขึ้นมาเอง ซึ่งมีทั้งที่ประยุกต์มาจากท่าฟ้อนต่างๆที่มีอยู่ก่อนแล้ว และที่คิด ขึ้นมาใหม่จากการตีความตามเนื้อเพลงหรือจังหวะเพลง แล้วนำมาผสมกับท่าฟ้อนที่มีอยู่ใน กระบวนท่าฟ้อนต่างๆ จนกลายเป็นกระบวนท่าฟ้อนใหม่คือ การฟ้อนปราสาทไหวประกอบเพลง ปราสาทไหว การฟ้อนเอื้องหลวงล้านนาประกอบเพลงเอื้องหลวงล้านนา การฟ้อนปี่ใหม่เมือง ประกอบเพลงปี่ใหม่เมือง การฟ้อนพินเปียะประกอบเพลงพินเปียะ การฟ้อนล่องสะเปา ประกอบเพลงล่องสะเปา การฟ้อนกุหลาบเวียงพิงค์ประกอบเพลงกุหลาบเวียงพิงค์ การฟ้อนสาว เครือฟ้าประกอบเพลงสาวเครือฟ้า การฟ้อนปุมเป้งประกอบเพลงปุมเป้ง การฟ้อนเอื้องผึ้งจันผา ประกอบเพลงเอื้องผึ้งจันผา การฟ้อนฤาษีหลงถ้ำประกอบเพลงฤาษีหลงถ้ำ การฟ้อนแม่แล้ ลำปางประกอบเพลงแม่แล้ลำปาง

4. กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay)

โฮมสเตย์ (Home Stay) บ้านต้นตอเกิดขึ้นมาอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2529 โดยที่ชาวบ้านในชุมชนเองก็ไม่ว่านั่นคือโฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีนักเรียนนายร้อยเข้ามาพักอาศัยที่บ้านชาวบ้านในตำบล โดยทางจังหวัดสระบุรีในครั้งนั้นได้มีการเรียกประชุมกำนันแต่ละตำบลในอำเภอเสนาให้เข้ามาประชุมกันเพื่อสอบถามถึงความสมัครใจว่า ตำบลไหนมีความพร้อมในการที่จะรับนักเรียนนายร้อยเข้าไปอยู่อาศัยในตำบลบ้าง การประชุมครั้งนั้นผลปรากฏว่า ตำบลต้นตออาสาที่จะรับนักเรียนนายร้อยกลุ่มนั้นเข้ามาพักอาศัยอยู่กับชาวบ้านเพียงตำบลเดียว โดยไม่มีตำบลอื่นใดในอำเภอเสนาให้มีความพร้อมที่จะรับนักเรียนนายร้อยเข้าไปอยู่อาศัยในชุมชนเลย ผลจากการประชุมทางจังหวัดจึงได้มอบหมายให้ตำบลต้นตอดูแลรับผิดชอบนักเรียนนายร้อยที่เข้าไปพักอาศัยในตำบล

การเข้ามาอยู่อาศัยของนักเรียนนายร้อยในครั้งนั้นมาอยู่เป็นระยะเวลานานประมาณ 3-4 เดือน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน โดยเข้ามาอยู่ในฐานะลูกบุญธรรมของเจ้าของบ้าน ซึ่งบ้านที่รับมีจำนวน 3 หลัง รับบ้านละ 1 คน คือบ้านปฐมจิตต์ ยะกุล บ้านยายกี (นางจันทร์ดี วงษ์ยะ) และบ้านพีพร (นางศิริพร วิจิตรภาพ) ซึ่งบ้านที่รับนักเรียนนายร้อยเข้าไปอยู่อาศัยนี้จะเลือกจากความสมัครใจของชาวบ้าน การเข้ามาอยู่โฮมสเตย์ (Home Stay) ในขณะนี้ไม่มีการเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้มาพักแต่อย่างใด

กิจกรรมของนักเรียนนายร้อยที่ทำเมื่อมาอยู่ร่วมกับชาวบ้านคือ ช่วยชาวบ้านทำไร่ ทำนา ทำสวน และให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในด้านต่างๆ

ต่อมาได้มีกลุ่มนักศึกษาพยาบาลทหารอากาศมาพัก (กลุ่มนี้กับกลุ่มนักเรียนนายร้อยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน) เพื่อมาศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวบ้าน และเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านในการปฏิบัติงาน (หลังจากนี้มีการเก็บค่าที่พัก และค่าอาหารแล้ว) หลังจากนั้นมาก็มีกลุ่มนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาพักอาศัยกับชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา จนกระทั่งถึงปี 2536 โฮมสเตย์ (Home Stay) แห่งบ้านต้นตอจึงได้ถูกก่อตั้งขึ้นโดยมีการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ ของบ้านที่รับจะเป็นโฮมสเตย์ (Home Stay) (สมาชิกมีความไม่แน่นอนอาจเพิ่มหรือลดได้)

ในช่วงปี 2536 นี้โฮมสเตย์ (Home Stay) แห่งบ้านต้นตอได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสนุกกันในยามค่ำคืน ด้วยการจัดขันโตกและการแสดงทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งการแสดงทางวัฒนธรรมที่นำมาโชว์ให้นักท่องเที่ยวชมนั้นคือ รำโทน โดยกลุ่มรำโทนของนางวงเดือน ยะกุล ต่อมาได้มีกลุ่มของนางไพวรรณที่เกิดขึ้นในช่วงหลัง (เกิดขึ้นในปี

เดียวกัน) เข้าร่วมแสดงด้วย โดยให้สถานที่ในการจัดเลี้ยงขันโตกและแสดงทางวัฒนธรรม คือ บริเวณลานวัดต้นตาล ซึ่งในช่วงนี้มีการเก็บค่าที่พัก ค่าอาหาร และการแสดงแล้ว

จากการรับนักเรียนนายร้อยดังกล่าวเข้ามาพักในตำบลจึงเป็นจุดเริ่มต้นของโฮมสเตย์(Home Stay)บ้านต้นตาล โฮมสเตย์(Home Stay)บ้านต้นตาลจึงเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา หลังจากนั้นก็มีผู้เข้าพักอาศัยต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

กลุ่มโฮมสเตย์(Home Stay)บ้านต้นตาล

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านต้นตาล มีสมาชิกทั้งหมด 17 คน ดังนี้

1. นายอำนาจ วรรณวัฒน์
2. นางวลัยทอง ลิ้มตระกูล
3. นางตุ้มมา วีระสุข
4. นางอุทัยวรรณ นิลสำราญ
5. นางสาวทอง คำ หมวกลาว
6. นางวงเดือน ยะกุล
7. นางลำเจียก แก้ววงศ์พรวน
8. นายสมจิต พุทธิ
9. นางสนอง คำพญา
10. นางบัวตอง วงษ์นิษฐ
11. นางศักดิ์ศรี หมวกลาว
12. นางสวิง คัมภีร์พันธ์
13. นางแสงอรุณ ลิ้มตระกูล
14. นางทวีทรัพย์ อนุะมาน
15. นางกัญญาวัฒน์ จันทร์ทอง
16. นางประยงค์ศรี ศขพรหม
17. นางสุภาพรณี ศขพรหม

รูปแบบของโฮมสเตย์(Home Stay)บ้านต้นตาล

รูปแบบของโฮมสเตย์(Home Stay)บ้านต้นตาล แบ่งออกเป็น 2 แบบ

คือ

1. แบบที่เข้าพักอาศัยกับชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของบ้าน บ้านพักประเภทนี้มีจำนวน 15 หลัง คือ บ้านของ

1. นายอำนวย วรรณวัฒน์
2. นางวลัยทอง ลิ้มตระกูล
3. นางตุ้มมา วีระสุข
4. นางอุทัยวรรณ นิลสำราญ
5. นางสาวทองคำ หมวกลาว
6. นางวงเดือน ยะกุล
7. นางลำเจียก แก้ววงศ์พรวน
8. นายสมจิต พุทธิ
9. นางสนอง คำพญา
10. นางบัวตอง วงษ์นิษฐ์
11. นางศักดิ์ศรี หมวกลาว
12. นางสวิง คัมภีร์พันธ์
13. นางแสงอรุณ ลิ้มตระกูล
14. นางทวีทรัพย์ อนุะมาน
15. นางประยงค์ศรี คชพรหม

2. แบบบ้านพักที่แยกอยู่อาศัยต่างหากจากผู้เป็นเจ้าของบ้าน บ้านพักประเภทนี้มีจำนวน 4 หลัง คือ บ้านของนางกัญญารัตน์ จันทรทอง จำนวน 2 หลัง และบ้านของนางสุภาพรณี คชพรหม จำนวน 2 หลัง

ข้อปฏิบัติของผู้ที่จะเข้าพักโฮมสเตย์ (Home Stay)

นักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์จะเข้าพักที่นี่จะต้องมีการติดต่อกับทางกลุ่มล่วงหน้าก่อน เพื่อทางกลุ่มจะได้จัดเตรียมที่พัก อาหาร หรือกิจกรรมต่างๆไว้ให้

รูปแบบของการเข้าพัก

การเข้าพักที่นี่มีให้เลือกหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1. แบบนอนอย่างเดียว 100 บาท

รูปแบบนี้ทางกลุ่มจะจัดที่พักไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งทางกลุ่มจะมีการสอบถามก่อนว่านักท่องเที่ยวผู้เข้าพักมาจากไหน เพื่อจะได้จัดที่พักให้ถูกต้องตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. แบบนอนและอาหาร 150 บาท

รูปแบบนี้ทางกลุ่มจะจัดที่พัก พร้อมอาหารเย็น 1 มื้อไว้ต้อนรับ

นักท่องเที่ยว ซึ่งอาหารที่ถูกจัดทำขึ้นนั้นทางกลุ่มจะมีการสอบถามก่อนว่านักท่องเที่ยวผู้เข้าพักมาจากไหนและต้องการจะกินอาหารแบบใด เนื้อ อีสาน กลาง ใต้ หรืออาหารแบบอื่นๆ เพื่อจะได้จัดอาหารให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ส่วนใหญ่ทางกลุ่มก็จะจัดเป็นอาหารยวนหรืออาหารแบบทางเหนือไว้ให้ ซึ่งเป็นความนิยมของผู้มาพักส่วนใหญ่ ส่วนการกินอาหารนั้นจะเป็นการกินร่วมโต๊ะกันระหว่างผู้เป็นเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยว

3. แบบนอนและขันโตกพร้อมการแสดง 6,100 บาท คือมีค่าที่พัก

100 บาท ค่าการแสดงราคาเหมารวม 5,000 บาท รายการแสดงจะประกอบด้วย การแสดงของช่างฟ้อนจำนวน 7 - 8 ชุด ได้แก่ ฟ้อนเทียน ฟ้อนตำนานไทยยวน ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนปราสาท ไหว ฟ้อนศิวามณี ฟ้อนล่องแม่ปิง ฟ้อนผางประทีป ฟ้อนล่องสะเปา

ส่วนขันโตกคิดโตกละ 1,000 บาท 1 โตกประกอบด้วยอาหารต่างๆ คือ ลาบคั่ว แคนหมู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน ชุดผักจิ้ม ผัดหมี่ยวน แกงอ่อมไก่ แกงฮังเล ข้าวเหนียว

5. กลุ่มทอผ้า

การทอผ้าคนยวนเรียกว่า “ ทอหูก ” เป็นสิ่งที่ทำกันมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งถือเป็นงานของผู้หญิงชาวยวน โดยกรรมวิธีการทอผ้าในอดีตนั้นเริ่มตั้งแต่การเอาวงฝ้ายมาทาบแล้วนำเม็ดฝ้ายออก เอาไปตากแดด นำฝ้ายมาตีให้เป็นยวง เอามาปั่นเป็นเส้นด้าย แล้วจึงเอามาทอเป็นผืนผ้า ผืนผ้าที่ออกมาจึงมีลักษณะหนาบ้าง บางบ้าง มีเส้นด้ายเป็นปุ่มปมบ้าง เรียกว่า “ ซี่โป ” เมื่อจะเอาไปตัดเป็นเสื้อ กางเกง ก็จะมีเอมมาย้อมสีตามความต้องการ นอกจากนั้นยังมีการทำเป็นผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดหน้า (ชาวยวนเรียกว่า ผ้าม่น) ผ้าทอเหล่านี้ส่วนใหญ่ทอเพื่อใช้กันเองในครัวเรือน

ปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีการทอผ้าเพื่อใช้กันเองในครัวเรือนของตำบลต้นตาลแล้ว เนื่องจากการทอผ้าได้ถูกส่งเสริมให้กลายเป็นอาชีพที่มั่นคงของคนในตำบลต้นตาลแทน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับชาวบ้าน โดยได้มีการก่อตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านต้นตาลขึ้นในปี พ.ศ.2525 ซึ่งใช้บริเวณใต้ถุนบ้านของกำนันสมจิตต์ ยะกุล เป็นพื้นที่ในการทอผ้าก่อน ต่อมาในปี 2536 จึงสร้างศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาลขึ้นในหมู่ที่ 3 บ้านต้นตาล และหมู่ที่ 8 บ้านงามล้อมตามลำดับ ประธานคนแรกของกลุ่ม คือ นางวงเดือน ยะกุล (ภรรยากำนันสมจิตต์ ยะกุล) มีสมาชิกกลุ่มเมื่อเริ่มก่อตั้งจำนวน 30 คน ลูกค้าส่วนใหญ่ของกลุ่มมีทั้งคนในและคนนอกพื้นที่

ส่วนกรรมวิธีในการทอผ้าของชาวยวนในปัจจุบันนี้พบว่า ใช้ไหมประดิษฐ์แทนฝ้ายธรรมชาติ (เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีการปลูกต้นฝ้ายกันแล้ว) แล้วนำมาปั่นกรอ จากนั้นจึงนำมาค้นหา (สีบहुก) ความยาวประมาณ 40 – 50 เมตร สุดทำยนำมาใส่พื้นหวีแล้วจึงนำมาทอเป็นผืนผ้า โดยมีอุปกรณ์ในการทอผ้า ดังนี้

1. กี่กระทุก
2. กระสวย
3. ม้าเหยียบ
4. รางกระสวย

ลวดลายที่ทอลงบนผืนผ้ามีหลากหลายลวดลาย ดังนี้

1. ลายโบราณของคนยวน หรือเรียกว่าผ้าทอพื้นเมือง เป็นผ้าทอลายขวาง
2. ลายมุก
3. ลายสองเขา
4. ลายสามเขา
5. ลายสี่เขา หรือสี่ตระกอก
6. ลายหกเขา
7. ลายแปดเขา
8. ลายเปลือกไม้
9. ลายตัวอักษร
10. ลายดอกพิกุล
11. ผ้าทอผ้าขาวม้า
12. ผ้าทอผ้าพื้น

ส่วนลายผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอแห่งตำบลต้นตาล คือ ผ้าทอลายสี่เขาสองเขา สามเขา หกเขา แปดเขา และผ้าทอลายมุก ซึ่งผ้าทอลายสี่เขานั้นได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวยวนของตำบล เป็นลายผ้าที่เก่าแก่ ในอดีตใช้สำหรับห่อคัมภีร์โบราณที่พบอยู่ในวัดต้นตาลและวิหารวัดเขาแก้ววิหาร ซึ่งไม่สามารถพบเห็นได้ในท้องถิ่นอื่นๆ นอกจากนั้นก็มีผ้าทอลายโบราณ(ผ้าทอลายขวาง) ซึ่งลายนี้เป็นอัตลักษณ์ของผ้าทอชาวยวน ลายผ้าทอเหล่านี้เป็นลายเก่าแก่ดั้งเดิมที่กลุ่มสตรีทอผ้าได้นำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาลวดลายใหม่เพื่อให้ความหลากหลาย และสวยงามมากขึ้น จนปัจจุบันมีผ้าทอมือหลากหลายลวดลายวางจำหน่าย นอกจากผ้าทอลายต่างๆ แล้ว ยังมีผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าทอด้วย เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าสะไบ

ผ้าถุง ยาม กระเป๋าสีของซึ่งมีหลายขนาด ของใส่โทรศัพท์ เสื้อผ้าสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าห่ม ผ้ารองจาน ผ้ารองแก้ว ผ้าคลุมเตียง เป็นต้น

ปัจจุบันผ้าทอของตำบลต้นตาลได้กลายเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัด จึงทำให้มีผู้นิยมมาซื้อสินค้า และสั่งทำผ้าทอมากขึ้น จนบางครั้งผลิตไม่ทันขาย การทอผ้าจึงถือเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับชาวยวนบ้านต้นตาลได้ดีอาชีพหนึ่ง โดยสร้างรายได้เฉลี่ยคนละ 5,000 - 6,000 บาทต่อเดือน

6. กลุ่มชนโตก

การกินขันโตกได้เกิดขึ้นที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ทรงชัยเป็นแห่งแรก เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดให้บริการดังกล่าวในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นเป็นกลุ่มอย่างมาก ซึ่งต่อมาได้มีการนำเอาการกินขันโตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโฮมสเตย์(Home Stay)บ้านต้นตาล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นเป็นกลุ่มอย่างดี

กลุ่มคนทำโตก

กลุ่ม นางวงเดือน ยะกุล (หมู่ 4) เป็นกลุ่มแรกที่ทำโตกในตำบลต้นตาล เริ่มทำตั้งแต่ปี 2536 – 2548 หลังจากนั้นประมาณปี 2548 นางวงเดือนและกลุ่มก็เลิกทำไป เพราะแก่ตัวลง จึงให้นางยุพินและนางแวมรับช่วงทำต่อมา

สมาชิก ของกลุ่มมีประมาณ 4 - 5 คน สถานที่ที่ทำส่งส่วนใหญ่คือ

1. หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ทำส่งตั้งแต่ปี 2536 - 2548
2. โฮมสเตย์ (Home Stay) ทำส่งตั้งแต่ปี 2536 - 2548
3. งานเลี้ยงขันโตกที่ทำน้าบ้านต้นตาล ทำส่งตั้งแต่ปี 2541 – 2548

หลังจากนั้นในปี 2548 กลุ่มของนางวงเดือนได้เลิกทำขันโตกไป นางแวมพี่สาวของนางไพวรรณจึงเป็นผู้รับช่วงทำขันโตกต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยสถานที่ทำขันโตกส่งหลักๆคือ งานเลี้ยงขันโตกที่ทำน้าบ้านต้นตาล และโฮมสเตย์ (Home Stay)

อาหารที่ทำ เพื่อจัดสำหรับขันโตกส่วนใหญ่เป็นอาหารยวน ได้แก่ ลาบคั่ว แคนหมู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน ซูดผักจิ้ม ผัดหมี่ยวน แกงอ่อมไก่ แกงฮังเล ข้าวเหนียว โดยจะทำเหมือนกันทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวต้องการกินขันโตก

กลุ่ม **นางยุพิน สกุลไทย (หมู่ 8)** กลุ่มนี้เป็นอีกกลุ่มที่รับช่วงทำขันโตกต่อจากกลุ่มของนางวงเดือน โดยกลุ่มนี้ได้เรียนรู้วิธีการทำขันโตกจากกลุ่มของนางวงเดือนไป และเริ่มทำส่งให้ที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนตั้งแต่ปี 2548 - ปัจจุบัน

สมาชิกกลุ่มมีประมาณ 8 คน สถานที่ที่ทำส่งส่วนใหญ่ คือ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และโฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งทำส่งตั้งแต่ปี 2548 - ปัจจุบัน

อาหารที่ทำ เพื่อจัดสำหรับขันโตกส่วนใหญ่เป็นอาหารยวน ได้แก่ ลาบคั่ว แคบหมู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน ซดผักจิ้ม ผัดหมี่ยวน แกงอ่อมไก่ แกงฮังเล ข้าวเหนียว ซึ่งอาหารของกลุ่มนี้จะทำเหมือนกับกลุ่มของนางแวม อาหารที่ถูกทำขึ้นในแต่ละครั้งจะทำเหมือนกันทุกครั้งที่นักท่องเที่ยวต้องการกินขันโตก



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดท่าหน้า : กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทาง ชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

กระบวนการเกิดขึ้นของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนเกิดขึ้นเมื่อปี 3536 โดยมีผู้ก่อตั้งและเป็นเจ้าของคือ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล อาจารย์ได้เริ่มเก็บสะสมข้าวของเครื่องใช้เก่าๆ วัตถุโบราณในอดีตตั้งแต่อายุ 19 ปี ด้วยความชื่นชอบและเห็นคุณค่าในวัตถุสิ่งของเหล่านี้ สถานที่ของการเก็บสะสมวัตถุสิ่งของเหล่านี้ที่แรกคือบ้านที่อยู่อาศัยของอาจารย์เองที่อาจารย์และชาวบ้านในแถบตำบลต้นตาลเรียกว่า “บ้านเขาแก้ว” ซึ่งถือเป็นพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านไทยยวนแห่งแรกของตำบลต้นตาลที่เปิดให้บริการอย่างไม่เป็นทางการมาก่อนที่จะก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนขึ้น พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ (บ้านเขาแก้ว) ได้เปิดให้บริการอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรกในปี 2530 เนื่องจากมีผู้สนใจในชุมชนที่รู้ว่าอาจารย์เก็บรวบรวมของเก่าไว้ได้ขอเข้ามาเที่ยวชม จากนั้นมาก็เริ่มมีนักเรียนในชุมชน และคนนอกพื้นที่ขอเข้าไปเที่ยวชมเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง

วัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ อาจารย์ทรงชัยได้เล่าให้ฟังว่า ส่วนใหญ่เป็นข้าวของเครื่องใช้เก่าๆ ในสมัยรุ่นปู่และรุ่นพ่อของอาจารย์ซึ่งอาจารย์ได้เก็บรวบรวมสะสมไว้ โดยมีทั้งที่ได้มาจากการขอชาวบ้านมาบ้าง ชาวบ้านนำมาบริจาคให้บ้าง ซื้อมาบ้าง และที่เป็นของอาจารย์เองบ้างที่ได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งจากการสัมภาษณ์อาจารย์ทรงชัยทำให้ทราบว่า วัตถุประสงค์ของการเปิดให้เข้าชมบ้านของอาจารย์ในช่วงนี้ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากอาจารย์เองไม่ได้ตั้งใจหรือมีความประสงค์ที่จะเปิดเป็นพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านให้คนเข้าชมแต่อย่างใด เพียงแต่มีใครมาขอเข้าชมก็จะเปิดให้เข้าชมเท่านั้น และอาจารย์เองก็ไม่ได้เรียกสถานที่เก็บรวบรวมข้าวของเหล่านี้ว่าพิพิธภัณฑสถาน หากแต่อาจารย์บอกว่า นั่นเป็นบ้านที่อยู่อาศัยของอาจารย์ไม่ใช่พิพิธภัณฑสถาน ในขณะที่ชาวบ้านเข้าใจว่านั่นคือ “พิพิธภัณฑสถาน” ที่เปิดให้คนทั่วไปเข้าชม ดังคำบอกเล่าของชาวบ้านที่พูดคุยกับผู้วิจัยว่า

“ ไปดูฝั่งบ้านเขาแก้วมารี้อยู่ละ ที่นั่นก็มีของเก่าเยอะแยะเลย ผ้าเก่าๆ ของแกที่แกเก็บไว้ตั้งหลายร้อยปีเนี่ย วันๆหนึ่งมีคนเข้าไปดูเรื่อย ป้ายังเคยเข้าไปดูเลย แกขอเค้ามารับไว้เต็มไปหมด... ”

(นางสนอง คำพญา, **สัมภาษณ์**, 18
กรกฎาคม 2553)

“ พี่ได้เข้าไปดูฝั่งนี้ยังบ้านเขาแก้วนะ ฝั่งตรงข้ามหอวัฒนธรรมนะ ของเก่าๆเต็มเลย อาจารย์เค้าเก็บสะสมไว้ เข้าไปเป็นอีกมิติหนึ่งเลยพี่... ตอนนั้นผมเข้าไปกับโรงเรียน ที่โรงเรียนเค้าพาไป... ”

(นายพงศธร แสงทอง , **สัมภาษณ์**, 14
กรกฎาคม 2553)

ต่อมาในช่วงปี 2536 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาขอเข้าชมที่บ้านของอาจารย์มากขึ้น เนื่องจากในช่วงนั้นอาจารย์ทรงชัยได้ก่อตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีขึ้นมา ทำให้เมื่อมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือมีการประชุมของชมรมมักจะมาจัดที่บ้านต้นตาล ซึ่งส่งผลให้ชุมชนยวนบ้านต้นตาลเป็นที่รู้จักของคนภายนอกและกลายเป็นตัวแทนของชาวยวนสระบุรีไป เมื่อมีนักท่องเที่ยวต้องการมาศึกษาวัฒนธรรมยวนหรือมาถามหาว่าคนยวนอยู่ที่ไหนในจังหวัดสระบุรี คนในจังหวัดสระบุรี มักจะบอกหรือแนะนำให้มาที่บ้านต้นตาล ดังคำบอกเล่าของชาวยวนบ้านต้นตาลที่ว่า

“ ตอนนั้นคนที่อื่นเข้ามาเที่ยวเยอะ เพราะใครมาถามหาคนยวนสระบุรี เขาก็บอกให้มาที่บ้านต้นตาลทั้งนั้น เพราะวัฒนธรรมที่นี่เข้มแข็งกว่าที่อื่น ทางจังหวัดเวลามีงานอะไรเค้าจะบอกให้คนยวนที่นี่เอาการแสดงไปโชว์ ที่อื่นไม่มีอะมีที่นี้ที่เดียว ”

(นายสมจิตต์ ยะกุล, **สัมภาษณ์**, 19

มีนาคม 2553)

จากผลของการตั้งชมรมไทยยวนสระบุรีในปี 2536 ที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมที่บ้านอาจารย์ทรงชัยมากขึ้นนั้น จึงทำให้อาจารย์ทรงชัยคิดที่จะตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนขึ้นมา เพื่อเก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของเก่าๆที่หาชมยากเอาไว้ (โดยโยกย้ายวัตถุสิ่งของบางส่วนจากบ้านของอาจารย์(บ้านเขาแก้ว)มาจัดแสดงไว้ที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน) เพื่อแสดงวิถี

ชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนให้ผู้อื่นชม และเพื่ออนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมยวน ควบคู่ไปกับชมรมไทยยวนสระบุรีที่จัดตั้งขึ้นก่อนหน้าในปีเดียวกัน โดยอาจารย์ทรงชัยได้ ออกแบบรูปแบบของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและการจัดแสดงวัตถุสิ่งของในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยยวนเอง โดยอาจารย์เน้นการนำเสนอวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวน ซึ่งงบประมาณในการ ก่อสร้างทั้งหมดเป็นงบประมาณส่วนตัวของอาจารย์ทรงชัย

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

ที่ตั้งของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

ในปัจจุบันหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายหลักที่ ตัดเข้าสู่ชุมชนบ้านต้นตาล ส่วนฝั่งตรงข้ามของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนเป็นบ้านเขาแก้วซึ่งเป็นบ้านที่อยู่อาศัยของอาจารย์ทรงชัย ที่ปัจจุบันเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ๆ เท่านั้นที่ ต้องการเข้าไปชมวัตถุสิ่งของ ลักษณะที่ตั้งของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านที่อยู่ใกล้กับเส้นทางคมนาคมนี้ ทำให้ชาวบ้านและคนภายนอกชุมชนมีความสะดวกในการเดินทาง สามารถเข้าถึงหอ วัฒนธรรมแห่งนี้ได้ง่าย ตัวเรือนของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นหันด้านหลังเรือนให้กับถนน ส่วน ด้านหน้าเรือนตั้งติดริมแม่น้ำป่าสัก

สภาพทั่วไปของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน และวัตถุแสดง

บริเวณด้านนอกของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนมีรั้วไม้ไผ่กั้นไว้เป็น แนวเพื่อป้องกันอาณาเขตของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งนี้ บนรั้วไม้ไผ่ถูกปกคลุมไปด้วยพันธุ์ ไม้เรื้อยต่างๆที่ออกดอกส่งกลิ่นหอม นอกจากนั้นตรงบริเวณประตูทางเข้ายังถูกตกแต่งด้วยต้นไม้ ขนาดเล็กที่มีการตัดแต่งให้เป็นพุ่มอีก 2 – 3 ต้น ถัดออกมาจากรั้วไม้ไผ่มีการจัดแสดงเรือ 2 ลำ ซึ่งถูกวางไว้ทั้ง 2 ข้างของประตูทางเข้า ส่วนบนรั้วไม้ไผ่มีการติดป้ายไม้ที่ถูกเขียนด้วยข้อความ เป็นภาษาไทยและภาษายวนว่า “ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนสระบุรี ”

เมื่อก้าวพ้นจากประตูรั้วไม้ไผ่เข้ามาจะเข้าสู่อาณาบริเวณของหอ วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ซึ่งจะพบกับเรือนไทยโบราณขนาดใหญ่ยกพื้นสูงที่ตั้งเด่นอยู่ตรงกลาง ในอาณาบริเวณพื้นที่ทั้งหมดของหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งถูกรายล้อมไปด้วยเรือนไทยโบราณ หลังเล็กอีกจำนวน 3 หลัง โดยตั้งอยู่ทางด้านขวาของเรือนหลังใหญ่ 2 หลัง และตั้งอยู่ทาง ด้ายซ้ายของเรือนหลังใหญ่อีก 1 หลัง

เรือนทรงไทยหลังใหญ่

1. ใต้ถุนเรือนทรงไทยหลังใหญ่

บริเวณใต้ถุนเรือนทรงไทยหลังใหญ่มีลักษณะเป็นลานปูนกว้าง ซึ่งอาจารย์ทรงชัยได้สั่งให้ช่างเพปูนขึ้นเพื่อใช้พื้นที่บริเวณใต้ถุนเรือนนี้เป็นที่จัดกิจกรรมและจัดแสดงวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งวัตถุสิ่งของที่ถูกจัดแสดงในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือในการทอผ้า อันประกอบด้วยกี่กระตุก กระสวย ม้าเหยียบ และรางกระสวย นอกจากนั้นยังมีโองน้ำวางอยู่ตามมุมต่างๆ เครื่องจักสานพวกตะกร้า กระบุง กระจาด ที่ถูกแขวนไว้ได้ชื่อ และชุดรับแขกขนาดใหญ่ที่ทำด้วยไม้สักตั้งอยู่ 1 ชุด เพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือนและสำหรับนั่งประชุมหารือกันของสมาชิกชมรมไทยยวนสระบุรีและผู้ที่มาร่วมทำงานที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งภายในบริเวณใต้ถุนเรือนนี้ได้ถูกประดับประดาด้วยรูปภาพของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในอดีตที่ถูกถ่ายไว้ตามมุมต่างๆหลายรูป โดยอาจารย์กล่าวว่า การนำมาติดไว้ก็เพื่อบอกเล่าเรื่องราวและพัฒนาการของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งนี้ให้ผู้ที่มาชมรับรู้ นอกจากนั้นยังมีการประดับด้วยตุงและโคมสีเส้นต่างๆจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ

2. บนนอกชานเรือนทรงไทยหลังใหญ่

บนนอกชานเรือนทรงไทยหลังใหญ่มีการจัดแสดงวัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ ดังนี้

ตุง	เป็นธงของชาวยวนหรือล้านนา
โคม	เป็นโคมกระดาษของชาวยวนหรือล้านนาที่ใช้ประดับตกแต่งเมื่อมีงาน
โองน้ำ	เป็นโองดินเผาสำหรับใส่น้ำดื่ม

3. ภายในเรือนทรงไทยหลังใหญ่

ภายในเรือนทรงไทยหลังใหญ่ถูกแบ่งไว้เป็น 3 ห้อง แต่ละห้องมีการจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่างๆ ดังนี้

1) ห้องใหญ่กลางเรือน

บริเวณฝาเรือนหน้าห้องนี้มีจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่างๆ ไว้ดังนี้

ภาพถ่าย เป็นภาพถ่ายของชาวยวนในอดีตที่ถ่ายไว้ ซึ่ง

ถูกนำมาติดไว้ที่ฝาเรือ

เขากวาง ตั้งไม้	ถูกนำมาประดับตกแต่งที่ฝาเรือน ที่นั้งขนาดใหญ่ นั้งได้จำนวนหลายคน ถูก วางไว้ติดกับฝาเรือน
หมอนอิง เขียนหมาก	ถูกวางไว้บนตั้งไม้ ชุดสำหรับเก็บหมากพลู เป็นทองเหลือง ถูก นำมาวางไว้บนตั้งไม้
กระดานชนวน	แขวนอยู่บนฝาเรือนตรงบริเวณที่มีตั้งไม้ตั้งติด อยู่
ตู้ไม้	ภายในตู้มีเครื่องถ้วยชามโบราณที่เป็น ทองเหลืองวางแสดงอยู่
นาฬิกา	เป็นนาฬิกาแบบไขลาน แขวนอยู่บนฝาเรือน ตรงบริเวณที่มีตั้งไม้ตั้งติดอยู่
ตู้ไม้แกะสลัก	เป็นตู้ไม้โบราณ ภายในเก็บคำภีร์โบราณที่จาร หรือจารึกไว้เป็นภาษายวน
สิ่งของต่างๆ ดังนี้	ส่วนภายในห้องนี้ถูกจัดเป็นห้องพระของบ้าน ซึ่งมีการจัดแสดงวัตถุ
	โต๊ะหมู่บูชา ตั้งติดไว้กับฝาเรือน มีพระพุทธรูปและแจกัน ดอกไม้ตั้งอยู่บนโต๊ะหมู่
	พระบรมฉายาลักษณ์ แขวนติดไว้กับฝาเรือน
	เขากวาง แขนงไว้ที่เสาเรือน งอบ เป็นงอบทรงคุ่มเกล้า เป็นงอบที่คนไทยภาค
	กลางทั่วไปนิยมใส่กันแดด ถูกแขวนไว้ตรงเขา กวาง
	โตก ภาชนะใส่อาหารของชาวยวนหรือชาวล้านนา
	ถูกวางไว้ข้างๆโต๊ะหมู่บูชา บนโตกมีรูปเขียน วางอยู่

ห้องใหญ่นี้ถูกแบ่งให้มีห้องเล็กอีกห้องหนึ่ง ซึ่งภายในห้องเล็กมีการจัด
แสดงเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของชาวยวนไว้ดังนี้

ผ้าซิ่นลายขวาง	เป็นผ้าซิ่นของชาวยวน ลายขวาง จำนวนกว่า 50 ผืน ส่วนใหญ่เป็นผ้าสีเข้ม
ผ้าซิ่นลายก้านคอควาย	เป็นผ้าซิ่นของชาวยวน ผ้าซิ่นเป็นสีดำมีริ้วสีแดงคาดตรงส่วนบนของตีนซิ่นจำนวน 40 ผืน
ผ้าซิ่นลายขวางตีนจก	เป็นผ้าซิ่นของชาวยวน ต่อด้วยตีนจก จำนวนกว่า 60 ผืน
ผ้าซิ่นเขียงแสน	เป็นซิ่นลายเก่าแก่ของชาวยวน ผ้าซิ่นมีสีแดงมีริ้วสีเข้ม คือ สีดำ หรือ คราม จำนวนกว่า 50 ผืน
เสื้อแก้ว	เป็นเสื้อแบบยวนหรือแบบล้านนา ตัวเสื้อยาว แคร่ระดับเอว แขนยาว มีทั้งสีอ่อนและสีเข้ม เช่น สีขาว สีคราม สีดำ
ย่าม	เป็นย่ามโบราณของชาวยวน ที่มีลวดลายการทอแบบดั้งเดิม

2) ห้องด้านขวาของเรือน

บริเวณฝาเรือนหน้าห้องนี้มีการแขวนหมอกและโลโลหะโบราณประดับเอาไว้หน้าห้อง ส่วนภายในห้องนี้มีการจัดแสดงอาวุธโบราณและเครื่องมือล่าสัตว์ต่างๆไว้ ดังนี้

หมอก อุปกรณ์การสู้รบสมัยโบราณ มีด้าม

ยาว ตรงปลายด้ามเป็นโลหะมีคมปลายแหลม

ถูกแขวนไว้กับฝาเรือน

ดาบ อุปกรณ์การสู้รบสมัยโบราณ มีด้ามยาว

ประมาณ 20 เซนติเมตร เป็นดาบมีคมด้าน

เดียว ถูกแขวนไว้กับฝาเรือน

โลโลหะ อุปกรณ์การสู้รบสมัยโบราณ มีรูปทรงเป็น

สี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ถูกแขวนไว้กับฝาเรือน

ปืนยาว

โบราณที่ชาวบ้านใช้ล่าสัตว์

หน้าไม้

เป็นอุปกรณ์ล่าสัตว์ชนิดหนึ่ง คั่นหน้าไม้ทำจากไม้ไผ่ที่โค้งงอได้ ส่วนตัวแทนหน้าไม้ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีการเจาะร่องไว้ใส่ลูกดอก

3) ห้องด้านซ้ายของเรือน

ห้องนี้ถูกจัดให้เป็นห้องนอนของชาวยวนในอดีต ซึ่งข้าวของเครื่องใช้ภายในห้องถูกจัดวางไว้ตามมุมต่างๆ ดังนี้

เตียงนอน เป็นเตียงนอนไม้แบบเก่าที่ต่อขึ้นแบบเรียบง่าย

ไม่มีหัวเตียง

เสื่อ ถูกปูไว้บนเตียง มีเบาะรองนอนบางๆวางทับ

อีกชั้นหนึ่ง

หมอนอิง เป็นหมอนหนุนนอน มีรูปทรงสี่เหลี่ยม ถูกวาง

ไว้บนเตียง

ผ้าห่ม ทอจากผ้าฝ้าย เป็นลวดลายแบบพื้นบ้านของ

ชาวยวนที่นี่ คือ ลายสี่ตะกอก ลักษณะเป็น

ตารางคล้ายลายหมากรุกแต่มีขนาดเล็กกว่า

มาก

มุ้ง เป็นมุ้งแบบมีสายเชือกผูกซึงกับเสาเรือน ถูก

กางครอบเตียงนอนไว้อีกที

โต๊ะเครื่องแป้ง เป็นโต๊ะแบบเก่าที่มีการแกะสลักลวดลาย

ประดับประดาไว้อย่างสวยงาม มีลึนชักเล็กๆ

ไว้สำหรับเก็บของหลายชิ้น

ตู้เก็บของ เป็นตู้ไม้โบราณ มีหลายชั้น ถูกปิดกั้นด้วย

บานกระฉากใส ซึ่งสามารถมองเห็นขาวของที่

อยู่ภายในตู้ได้ ของที่เก็บอยู่ในตู้เป็นเสื้อผ้าที่

ถูกพับเรียงไว้เป็นชั้น

ถัดจากเรือนหลังใหญ่ไปทางขวามือเมื่อเดินเข้าประตูรั้วหอวัฒนธรรม
พื้นบ้านมาจะเป็นเรือนทรงไทยหลังเล็ก ซึ่งตั้งอยู่ติดๆกับเรือนทรงไทยหลังใหญ่

เรือนทรงไทยหลังเล็ก

1. ใต้ถุนเรือนทรงไทยหลังเล็ก

เรือนหลังนี้บริเวณใต้ถุนเรือนถูกต่อเติมขึ้นใหม่แบบห้องครัวโบราณ โดย

ใช้เป็นห้องครัวสำหรับปรุงอาหารเมื่อมีการจัดเลี้ยงชั้นโตกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่นี่ และ
รวมถึงใช้เป็นห้องเก็บถ้วยชาม และภาชนะในการใส่และใช้ทำอาหารทุกอย่างด้วย วัตถุสิ่งของที่
ถูกเก็บไว้ภายในห้องครัวมีดังนี้

แม่เตาไฟ ถูกวางไว้ตรงพื้นห้องครัวมุมหนึ่ง

ช้อน ช้อม อยู่ในตะกร้า บนชั้นวางของ

ถ้วย ถูกเก็บไว้บนชั้นวางของ

จาน ถูกเก็บไว้บนชั้นวางของ

โตก ถูกวางไว้ตรงพื้นห้องครัว ใกล้ๆกับชั้น

วางของ

กระติบข้าวเหนียว จำนวนหลายอัน ถูกแขวนไว้รวมกันตรงฝา

เรือนของห้องครัว

หม้อ ถูกวางไว้ตรงพื้นห้องครัว ใกล้ๆกับชั้นวางของ

ทัพพี อยู่ในตะกร้า บนชั้นวางของ

กระบวย ภาชนะสำหรับตักอาหาร ถูกเก็บไว้ในตะกร้า

บนชั้นวางของ

มีด อยู่ในตะกร้า บนชั้นวางของ

ถ่าน เก็บไว้ในถุง วางไว้ข้างๆแม่เตาไฟ

พัด อยู่บนแม่เตาไฟ

นึ่งข้าวเหนียว ถูกวางไว้ตรงพื้นห้องครัว ใกล้ๆกับหม้อ

กะละมัง ถูกวางไว้ตรงพื้นห้องครัว ใกล้ๆกับที่นึ่งข้าว

เหนียว

ส่วนด้านบนของเรือนทรงไทยหลังนี้ถูกใช้เป็นห้องเก็บของ ซึ่งปิดไว้ไม่ให้
คนเข้าชม ถัดจากเรือนทรงไทยหลังนี้ไปทางด้านหน้าจะเป็นเรือนทรงไทยหลังเล็กอีกหลังหนึ่งที่ตั้ง
ติดริมแม่น้ำป่าสัก

เรือนทรงไทยริมแม่น้ำป่าสัก

1. นอกชานเรือนทรงไทยริมแม่น้ำป่าสัก

เมื่อขึ้นมาด้านบนของเรือนทรงไทยหลังนี้จะพบกับนอกชานเรือนที่ถูก
ตกแต่งประดับประดาไว้ด้วยต้นไม้กระถาง และไม้แขวนจำนวนมากมาย ซึ่งบริเวณนอกชานมี
การจัดวางวัตถุสิ่งของต่างๆ ไว้ดังนี้

เก้าอี้ไม้ยาว เป็นเก้าอี้ไม้ที่สามารถนั่งได้ถึง 6-7 คน มี
จำนวน 2 ตัว วางอยู่ตรงบริเวณมุมของนอก
ชานทั้ง 2 มุม

โถ่งน้ำ เป็นโถ่งดินเผา มีฝาปิดเป็นแผ่นไม้กลมๆขนาด
ใหญ่กว่าปากโถ่ง

ฝ้อง ถูกแขวนไว้ตรงข้อไม้ใต้หลังคาบริเวณนอกชาน

โคม ถูกแขวนไว้ใต้หลังคาบริเวณนอกชาน

ตุ่ง ถูกแขวนไว้ใต้หลังคาบริเวณนอกชาน

2. ด้านในของเรือนทรงไทยริมแม่น้ำป่าสัก

บริเวณฝาเรือนก่อนที่จะเข้าไปด้านในเรือนมีการประดับตกแต่งด้วย
รูปภาพของบรรพบุรุษชาวยวนที่แต่งกายแบบพื้นเมืองหรือแบบยวนจำนวนหลายภาพ นอกจากนั้น
ยังมีการประดับด้วยเขาควายตรงบริเวณประตูทางเข้าด้านในเรือนด้วย ส่วนด้านในเรือนนั้นถูก
จัดให้เป็นห้องนอนของชาวยวนในอดีต ซึ่งมีลักษณะของการจัดวางและจัดแสดงวัตถุสิ่งของ
เช่นเดียวกับที่จัดแสดงไว้ในห้องนอนของเรือนทรงไทยหลังใหญ่

เรือนทรงไทยหลังเล็ก

ถัดจากเรือนหลังใหญ่ไปทางซ้ายมือเมื่อเดินเข้าประตูรั้วหอวัฒนธรรม
พื้นบ้านมาจะเป็นเรือนทรงไทยหลังเล็กอีกหลังหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ติดๆกับเรือนทรงไทยหลังใหญ่ เรือน
หลังนี้ถูกใช้เป็นที่เก็บอุปกรณ์ในการฟ้อนรำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเสียง เทปและซีดีเพลงที่ใช้
ในการฟ้อนรำ ชุดฟ้อนรำ และอุปกรณ์ในการฟ้อนรำต่างๆ ซึ่งห้องนี้ถูกปิดไว้ไม่ให้นักเข้าชม

ส่วนบริเวณทำน้าป่าสักซึ่งอยู่ด้านหน้าหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนนั้น
มีการนำเรือนแพที่มีรูปทรงเป็นเรือนทรงไทยมาลอยอยู่บริเวณทำน้าจำนวนหลายหลังติดๆกัน
นอกจากนั้นยังมีเรือนแพขนาดใหญ่อีกแพหนึ่งที่มีหลังคามุงจากลอยอยู่ด้านข้างด้วย โดยจะมี
สะพานไม้ที่เชื่อมจากพื้นดินไปยังเรือนแพแห่งนี้ ภายในเรือนแพแต่ละหลังมีการนำตั้งไม้มาตั้งไว้
เพื่อให้นั่งท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อนและพูดคุยสนทนากัน นอกจากนั้นยังสามารถนอนพักและจัด
เลี้ยงขันโตกบนเรือนแพนี้ได้ด้วยเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการ

กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน มีดังนี้

1. กลุ่มการแสดงฟ้อนรำ กลุ่มนี้จะมีการำต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านแบบหมู่คณะ และรำในช่วงที่มีการจัดเลี้ยงขันโตก
2. กลุ่มขันโตก กลุ่มนี้จะทำขันโตกมาให้ที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการจัดงานเลี้ยงขันโตก โดยจะอยู่คอยช่วยงานจนกระทั่งงานเลี้ยงขันโตกเสร็จสิ้น

กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน

กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน มีดังนี้

1. การสอนภาษายวน
2. การสอนการฟ้อนรำแบบยวน
3. การสอนงานศิลปะหัตถกรรมแบบยวน เช่น การทำตุ๊ก ทำโคม การตัดกระดาษ การทำบายศรี

การจัดแสดงวัตถุสิ่งของและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมยวนต่างๆ ภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนนี้เป็นการนำเสนอวิถีชีวิตวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวน ซึ่งเป็นไปภายใต้กระแสของการอนุรักษ์และรู้พื้นวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นปฏิริยาตอบโต้ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นสูญหายไป การจัดแสดงวัตถุสิ่งของในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์ (2551 : 1) ได้กล่าวไว้ ที่แนวคิดแบบใหม่จะเน้นการนำเสนอวิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นมากกว่าเน้นการนำเสนอข่าวของที่มีค่าหรือเน้นเรื่องอาคารสถานที่ในการจัดแสดงวัตถุสิ่งของเช่นในอดีต ซึ่งการจัดแสดงในรูปแบบนี้เป็นปฏิริยาตอบโต้ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน

ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล

ตลาดทำน้ำเกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยชาววนบ้านต้นตาลได้มีปรับตัว ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และนำอัตลักษณ์ความเป็นวนของพวกเขามาใช้ประโยชน์ท่ามกลางบริบท สถานการณ์เหล่านี้ เพื่อความอยู่รอด การเป็นที่รู้จัก และความมีศักดิ์ศรีของพวกเขา

กระบวนการเกิดขึ้นของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล

การเกิดขึ้นของตลาดทำน้ำนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุน เพื่อให้ในการจัดตั้งจากโครงการอยู่ดีมีสุขของรัฐบาลในช่วงปี 2550 สมัยที่พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นโครงการตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ต้องการกระตุ้นและส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าผ่านโครงการประชานิยมดังกล่าว ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับ 5 แผนงานหลัก ของโครงการอยู่ดีมีสุขมาเสนอเพื่อของบประมาณจากรัฐบาลในการดำเนินการ ซึ่งรายละเอียดของ 5 แผนงานหลัก (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2549) คือ

1. **แผนงานสร้างการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการของชุมชน** เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด วิเคราะห์ กำหนดตำแหน่งของตัวเองและวางทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพความพร้อมชุมชน ทั้งนี้เปิดกว้างให้ทุกภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นผู้ดำเนินการได้ตามความสมัครใจและความพร้อม ตลอดจนการจัดบริการความรู้ให้กับชุมชนตามที่ชุมชนร้องขอ เช่น การสนับสนุนวิทยากรกระบวนการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้สถาบันการศึกษาเป็นที่เลี้ยง การศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้เนื่องจากพระราชดำริ เป็นต้น

2. **แผนงานกำหนดตำแหน่งการพัฒนาอาชีพของชุมชนภายใต้ระบบและกลไกตลาด** โดยสนับสนุนกิจกรรมการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนทั้งในและนอกภาคเกษตร ที่ชุมชนมีการวางตำแหน่งอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพความสามารถของตัวเองภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น

ภาคการเกษตร ควรเลือกลักษณะอาชีพให้มีลักษณะแตกต่างกันตามพื้นที่ภูมิอากาศและพื้นฐานแนวคิดของเกษตรกรที่สามารถจัดประเภทของเกษตรกรเพื่อการพึ่งตนเองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

การท่องเที่ยว ตามลักษณะภูมิสังคม เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นต้น รวมทั้งการทำของที่ระลึก

อาชีพอื่นๆ นอกจากการเกษตรและการท่องเที่ยว เช่น บริการหรือรายได้จากแรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. แผนงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ครอบคลุมทั้งผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์การจักสาน ซึ่งมีศักยภาพ มีความโดดเด่น และมีช่องทางด้านการตลาด โดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการเชื่อมโยงตลาด ด้านมาตรฐานทั้งคุณภาพ ความสะอาด และความปลอดภัย เป็นต้น

4. แผนงานสนับสนุนชุมชนให้มีบทบาทรองรับความอ่อนแอของระบบครอบครัวไทย เน้นการจัดบริการเสริมในชุมชนเพื่อการดูแลครอบครัวที่อ่อนแอ ผู้ที่ไร้ที่พึ่ง คนแก่ที่อยู่กับเด็กตามลำพัง ในรูปแบบที่หลากหลายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เช่น การร่วมมือลงแรง จัดหา หรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การสร้างงานให้ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

5. แผนงานดูแลความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เน้นการป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม รวมทั้งดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น ความสะอาด และการจัดให้มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของรัฐบาลที่ออกมามีความสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจในภาคต่างๆ ซึ่งรวมถึงภาคการท่องเที่ยวด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ภาครัฐพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ จัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองโดยใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ให้เป็นประโยชน์ โดยการนำมาเป็นจุดขายดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นของตนและสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศ

ผู้นำในการจัดทำโครงการตลาดทำน้ำเพื่อเสนอขอขบประมาณจากโครงการอยู่ดีมีสุขของรัฐบาลในปี 2550 คือ นางวงเดือน ยะกุล (ผู้วิจัยเรียก “ย่า”) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น (ซึ่งย่ารู้เรื่องโครงการนี้จากการชักชวนของภรรยาผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีที่มีความสนิทสนมกับย่าให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการระดับชุมชนเพื่อมาดำเนินการพิจารณาและอนุมัติโครงการ เพราะเนื่องจากโครงการต่างๆที่ชุมชนเสนอไปตามโครงการอยู่ดีมีสุขนั้นต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการอำนวยการระดับจังหวัด คณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชนก่อน ซึ่งต้องได้รับการ

อนุมัติจากคณะกรรมการดังกล่าวจึงจะสามารถได้รับงบประมาณมาดำเนินการตามโครงการของชุมชนได้) การจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณเริ่มจากการจัดประชาคมภายในชุมชนบ้านต้นตาลก่อน เพื่อหาข้อตกลงของประชาชนในตำบล ในการจัดประชาคมของชุมชนนั้นได้ใช้พื้นที่บริเวณหมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นพื้นที่ในการดูแลของยาเป็นสถานที่ในการจัดประชาคม โดยได้มีการเชิญผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่และชาวบ้านจากหลากหลายอาชีพในชุมชนมาเข้าร่วมทำประชาคมด้วย โดยมีปลัดเทศบาลเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม และมีพัฒนากรชุมชนมาคอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการจัดทำรายละเอียดของโครงการ

ในการประชุมประชาคมนางวงเดือน ยะกุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ของตำบลต้นตาลกล่าวเปิดการประชุม ในการประชุมได้มีการกล่าวถึงประเด็นปัญหาความยากจนของคนในชุมชนที่แต่ละครัวเรือนมีรายได้น้อย มีปัญหาหนี้สิน และมีปัญหาการว่างงานในบางครัวเรือน ในขณะเดียวกันในที่ประชาคมก็ได้มีการกล่าวถึงประเด็นความต้องการเรื่องการจัดสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นจุดขายเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและสร้างชื่อเสียงของชุมชนให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จากการเสนอปัญหาและความต้องการดังกล่าวของชาวบ้าน ทำให้มีการประชุมหารือกันว่าจะจัดทำโครงการใดเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการดังกล่าว และให้สอดคล้องกับ 5 แผนงานหลักที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งการประชุมในครั้งนั้น นางกฤษณา พิทยาบุตร (ลูกสาวของนางวงเดือน ยะกุล) ได้เป็นผู้เสนอความคิดว่าควรที่จะสร้าง “ตลาดน้ำ” เพราะเห็นว่าตลาดน้ำกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ในหลายๆจังหวัดได้เปิดตลาดน้ำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ แก้ไขความยากจน หนี้สิน ปัญหาการว่างงานให้กับคนในชุมชน และทำให้ชุมชนยวนบ้านต้นตาลมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เพราะวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านต้นตาลเองก็มีการนำเอาข้าวของมาค้าขายกันในช่วงเช้าประมาณ 5.30 นาฬิกา ถึง 9.00 นาฬิกา ทุกวันในบริเวณลานวัดต้นตาลตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษมาอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่เป็นการยากที่จะสร้างตลาดน้ำขึ้น ประกอบกับทางตำบลดาวเรืองเองซึ่งเป็นตำบลใกล้เคียงได้พยายามที่จะตั้งตลาดน้ำเพื่อเปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมาก่อน แต่ก็ยังสร้างไม่สำเร็จโดยใช้เวลาในการก่อตั้งมานานหลายปีแล้ว จึงเป็นเหตุผลที่ตำบลต้นตาลควรจะทดลองทำดูบ้าง นางกฤษณาจึงเสนอให้ทำโครงการตลาดน้ำ

จากการเสนอของนางกฤษณาดังกล่าว ชาวบ้านที่ร่วมทำประชาคมในครั้งนั้นได้ลงมติเห็นด้วย ผลของการทำประชาคมจึงได้ข้อสรุปว่าให้มี “โครงการตลาดน้ำบ้านต้นตาล” ขึ้น ซึ่งการเสนอของบประมาณโครงการตลาดน้ำบ้านต้นตาลนี้เป็นการขอจากโครงการอยู่ดีมีสุขที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขด้านที่ 2 คือ การกำหนดตำแหน่งการพัฒนาอาชีพของชุมชนภายใต้ระบบและกลไกการตลาด

จากนั้นในเวทีประชาคมได้มีการร่วมประชุมกันเพื่อจัดทำรายละเอียดของโครงการตลาดน้ำ โดยในที่ประชุมได้มีการกล่าวถึงที่ตั้งของตลาดน้ำว่าจะอยู่ตรงไหนและรูปแบบของตลาดน้ำจะออกมาในรูปแบบใด ซึ่งก็ได้ข้อสรุปว่าที่ตั้งของตลาดจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก(ไม่ได้เอาเรือลงไปพายในน้ำ) โดยใช้พื้นที่ของวัดต้นตาลบริเวณท่าน้ำที่ใช้ในการจัดเลี้ยงขันโตกเป็นที่ตั้งของ “ตลาดน้ำ” ซึ่งในที่ประชุมได้มอบหน้าที่ในการติดต่อขอใช้สถานที่ของวัดให้นายสมจิตต์ ยะกุล และนายฤทธิ์ พุทธิ เป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากทั้งสองคนนี้มีความคุ้นเคยกับเจ้าอาวาสและวัดเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นเพื่อนกับเจ้าอาวาสและนายฤทธิ์เองก็เป็นมัคนายกของวัดต้นตาลด้วย

ส่วนรูปแบบของตลาดนายสมจิตต์ ยะกุล ได้เสนอว่าตลาดควรจะเป็นตลาดที่แสดงวัฒนธรรมของชาววนบ้านต้นตาลที่เป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของคนที่นี่ และเป็นจุดขาย สร้างความแตกต่างจากตลาดน้ำที่อื่นๆและตลาดทั่วไป โดยได้ให้เหตุผลว่า ถ้าทำเหมือนตลาดทั่วไปนักท่องเที่ยวก็อาจจะไม่มาเที่ยวที่นี่ การเสนอของนายสมจิตต์ดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม

จากนั้นชาวบ้านจึงได้ร่วมกันประชุมเพื่อเลือกรูปแบบของร้านค้าที่จะตั้งขายสินค้าในตลาด การประชุมในครั้งนี้นางกฤษณาได้เสนอรูปแบบของร้านค้าให้เป็นแบบร้านค้าทางภาคเหนือ ที่จะนิยมใช้แคร่เตี้ยๆวางของขาย ส่วนคนขายก็จะนั่งเก้าอี้เล็กๆข้างๆแคร่ของตน เพราะเป็นรูปแบบของร้านค้าทางภาคเหนือ โดยได้นำรูปแบบมาจากร้านค้าทางเหนือที่เคยพบเห็นเมื่อครั้งเดินทางไปเชียงใหม่และเชียงราย ทั้งจากที่ถนนคนเดินเชียงใหม่และภาคของเชียงราย และเสนอว่าร้านค้าควรนำร่มสีขาวยาวแบบทางเหนือที่นิยมใช้กันมากมาบังแดดบังฝน เพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ร้านค้าแต่ละร้าน และเพื่อสร้างบรรยากาศแบบตลาดทางภาคเหนือ โดยจะไม่มุงหลังคาเพราะดูไม่สวยงาม ผลการประชุมได้ข้อตกลงว่ารูปแบบของร้านค้าจะเป็นแบบร้านค้าทางเหนือหรือแบบล้านนา ที่จะมีการกางร่มแบบทางเหนือสีขาว แล้ววางของขายบนแคร่เตี้ยๆ ซึ่งหน้าที่ในการจัดซื้อร่มและแคร่นี้นางกฤษณา พิชยาบุตร และนางไพวรรณ ยะกุล รับผิดชอบเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการ

หลังจากนั้นในที่ประชุมได้มีการปรึกษากันว่าจะนำเสนอวัฒนธรรมอะไรของคนวนใน “ตลาดน้ำ” บ้าง เมื่อกล่าวถึงประเด็นนี้จึงได้มีการพูดคุยกันในที่ประชุมถึงเรื่องวัฒนธรรมของชาววนต้นตาลว่า คนวนต้นตาลมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอะไรบ้างที่แสดงถึงความ เป็นยวน ผู้ที่เข้าร่วมประชุมจึงได้พูดถึงเอกลักษณ์ของชาววนบ้านต้นตาลในด้านต่างๆ ทั้งในด้านภาษา การแต่งกาย อาการการกิน การฟ้อนรำ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ

ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การทอผ้า ศิลปะหัตถกรรม เช่น งานตัดกระดาษ งานใบตอง การทำตุ้ง การทำโคม เป็นต้น

หลังจากนั้นได้ร่วมกันเลือกเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่จะนำมาเสนอใน “ตลาดน้ำ” โดยในที่ประชุมนางกฤษณาได้เสนอว่า ควรนำเอกลักษณ์ด้านอาหารของคนยวนมาขายในตลาด รวมทั้งอาหารโบราณที่เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่ทำกินกันมาขาย โดยให้ใช้วัสดุธรรมชาติในการใส่อาหาร คือ ใบตอง ถ้าอาหารชนิดไหนใส่ใบตองไม่ได้ก็ให้ใส่ถุงพลาสติกหรือโฟมแล้วเอาใบตองรองแทน เพื่อความสะดวกปลอดภัยของอาหารที่จะได้ไม่ต้องสัมผัสกับโฟม ดูเป็นธรรมชาติเพิ่มความสวยงามน่ากินให้กับอาหาร และเพื่อให้เกิดความแตกต่างจากภาชนะใส่อาหารของตลาดน้ำและตลาดที่อื่นๆ ห้ามขายอาหารซ้ำกันเพราะจะทำให้ขายได้จำนวนน้อย เพื่อความหลากหลายของสินค้าในตลาด การเสนอความเห็นของนางกฤษณาดังกล่าวผู้ที่ร่วมประชุมในครั้งนั้นเห็นด้วย และได้มอบหมายหน้าที่ให้นางกฤษณา เป็นผู้จัดหาพ่อค้าแม่ค้าที่จะมาขายของในตลาดและเลือกอาหารหรือสินค้าที่จะนำมาขายในตลาด ในที่ประชุมครั้งนั้นได้มีผู้เข้าร่วมประชุมบางคนเสนอตัวที่จะนำอาหารและสินค้ามาขายในตลาดด้วย ซึ่งได้มีการเลือกอาหารและสินค้าที่จะนำมาขายเป็นไปตามข้อกำหนดของตลาด แต่ถ้าอาหารหรือสินค้าที่จะนำมาขายไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของตลาด ที่ประชุมจะกำหนดให้ปรับเปลี่ยนไปทำอย่างอื่นแทนเพื่อจะได้นำมาขายในตลาดได้ นอกจากนั้นในที่ประชุมยังได้มีการกำหนดให้ผู้ที่เข้าร่วมประชุมบางคนที่มีฝีมือในการทำอาหารและงานหัตถกรรมทำสินค้ามาขายในตลาดด้วย โดยมีการจัดบันทึกไว้ว่าใครจะนำอาหารหรือสินค้าอะไรมาขายบ้าง เพื่อป้องกันการลืมและการทำมาขายซ้ำกัน

จากนั้นก็ได้มีการประชุมกันต่อเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมยวนที่จะเลือกนำมาเป็นจุดขายในตลาด ในที่ประชุมนายสมจิตต์ ยะกุล ได้เสนอว่าควรนำเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายและภาษาพูดออกมาเป็นจุดขายด้วย โดยให้พ่อค้าแม่ค้าที่จะเข้ามาขายของแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวน ผู้หญิงให้ใส่ผ้าซิ่นลายขวาง สวมเสื้อคอกลมตัวหลวม แขนกระบอก ผ้าหน้าแบบเชือกผูก หรือเสื้อแบบอื่นๆก็ได้ แต่ให้ยึดการใส่ผ้าซิ่นลายขวางเป็นหลัก เพราะเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของหญิงชาวยวน ส่วนการแต่งกายของผู้ชายให้ใส่เสื้อแบบคอกลมแขนยาวหรือแขนสั้นก็ได้ ผ้าหน้าแบบเชือกผูก กางเกงให้ใส่สะดอ (กางเกงขายาวแบบผ้าทอ มีเชือกผูก) หรือกางเกงขายาวแบบอื่นๆก็ได้ แต่ให้ยึดการใส่เสื้อแบบยวนเป็นหลัก เพราะเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของชายชาวยวน การสนทนากับนักท่องเที่ยวก็ให้พูดภาษายวนหรือภาษาล้านนา เพื่อแสดงเอกลักษณ์ทางภาษาและเพื่อเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว ถ้าพ่อค้าแม่ค้าคนไหนพูดภาษายวน

ไม่เป็นก็ให้พูดกับนักท่องเที่ยวด้วยความสุภาพมีคำลงท้ายว่า ค่ะ หรือ ครับ ทุกครั้งที่สนทนา พูดคุยกับนักท่องเที่ยว

การเสนอความเห็นของนายสมจิตต์ ยะกุล ได้รับการยอมรับจากที่ประชุมและได้ตั้งเป็นกฎระเบียบที่พ่อค้าแม่ค้าทุกคนในตลาดจะต้องปฏิบัติตาม

ในที่ประชุมนางวงเดือน ยะกุล ได้พูดถึงเรื่องงานฝีมือหรืองานศิลปะหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนยวน หรือที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนยวน เช่น งานตัดกระดาษ การทำตุ๊ก โคม เป็นต้น ว่าควรนำมาแสดงหรือมาสาธิตในตลาดด้วย เพื่อแสดงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนให้หลากหลายมากขึ้น และเพื่อเพิ่มจุดสนใจ สี สัน และบรรยากาศภายในตลาดให้น่าท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ให้เหมือนเป็นตลาดล้านนาหรือตลาดทางภาคเหนือจริงๆ ซึ่งนางวงเดือนประธานในการประชุมได้มอบหมายหน้าที่นี้ให้นางกฤษณาผู้เป็นลูก รับหน้าที่ในการจัดหาคนมาสาธิต โดยในที่ประชุมได้มีการเอ่ยถึงชื่อผู้ที่เก่ง เชี่ยวชาญในเรื่องงานตัดกระดาษ ทำตุ๊ก และ โคมด้วย ซึ่งได้แนะนำให้นางกฤษณาไปติดต่อให้มาทำ

จากนั้นนางกฤษณาได้เสนอในที่ประชุมว่า ควรมีการบรรยายประวัติความเป็นมาของชาวยวนบ้านต้นตาลในตลาดเป็นช่วงๆด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชาวยวน และทราบประวัติความเป็นมาของชาวยวนบ้านต้นตาล โดยที่ประชุมได้มอบหมายหน้าที่ในการบรรยายให้กับนายสมจิตต์ ยะกุล ปราชญ์ชาวบ้านด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมยวน นอกจากนั้นนางกฤษณายังได้เสนอว่าควรมีการเปิดดนตรีสละล้อซอซึ่งบรรเลงไปด้วยภายในตลาด เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศให้น่ารื่นรมย์ มีชีวิตชีวา และได้บรรยากาศเหมือนตลาดแบบล้านนามากยิ่งขึ้นและเพื่อเป็นการสร้างความแตกต่างจากตลาดที่อื่นๆด้วย เพราะไม่มีตลาดน้ำที่ไหนมีการเปิดเพลงบรรเลงไปด้วยเช่นนี้มาก่อน ซึ่งในเรื่องนี้ที่ประชุมได้มอบหมายให้นางกฤษณาทำหน้าที่จัดการไป เพราะเป็นผู้ดูแลกลุ่มเพื่อนำอยู่แล้ว และได้มอบหมายให้นายอำนาจ วรนิวัฒน์ เป็นผู้ดูแลและจัดหาเครื่องไฟ และเครื่องขยายเสียงที่จะใช้เปิดในตลาด เพราะทำธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องไฟในตำบลอยู่แล้ว

ต่อมาผู้ที่เข้าร่วมประชุมคนอื่นๆได้เสนอว่า ถ้าตลาดมีจุดขายทางวัฒนธรรมเพียงเท่านี้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอาจจะเกิดความเบื่อหน่ายได้ ตลาดควรมีจุดขายที่โดดเด่นที่ช่วยดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากกว่านี้ เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นจึงได้คิดกันว่าควรนำเอกลักษณ์ด้านศิลปะการฟ้อนรำแบบล้านนาของกลุ่มเยาวชนเข้ามาแสดงในตลาดตอนช่วงเที่ยงๆด้วย เพื่อเป็นจุดขายที่โดดเด่นของตลาดที่ช่วยดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ในประเด็นเรื่องนี้ที่ประชุมได้มอบหมาย

ให้นางกฤษณาและนางไพวรรณ์เป็นคนรับผิดชอบไป เนื่องจากทั้งสองคนเป็นผู้ดูแลกลุ่มเพื่อนำของเยาวชนยวนอยู่

การประชุมในครั้งนี้ได้มีการพูดถึงเรื่องการจัดคณะกรรมการระดับชุมชนเพื่อดูแลโครงการและตลาดขึ้น ซึ่งในที่ประชุมได้มีการแต่งตั้งบุคคลต่างๆเป็นคณะกรรมการดังนี้

1. ประธานคณะกรรมการ 1 คน
2. รองประธานคณะกรรมการ 1 คน
3. เภรัญญิก 1 คน
4. ผู้ช่วยเภรัญญิก 1 คน
5. กรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ 2 คน
6. กรรมการ 4 - 7 คน
7. เลขานุการ 1 คน
8. ผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน

ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการระดับชุมชน มีดังนี้

1. เป็นตัวแทนของชุมชนในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม
2. เป็นตัวแทนของชุมชนในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ประสานงานกับคณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ
4. พิจารณาและอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างและการเบิกจ่ายเงิน
5. ติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
6. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่างๆเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของคณะกรรมการระดับชุมชน โดยให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมประชาคม ในการแต่งตั้งให้ประธานคณะกรรมการชุมชนลงนามในคำสั่งไว้เป็นหลักฐาน
7. กำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติต่างๆของกลุ่มตลาดน้ำ
8. ควบคุมดูแลการดำเนินงานและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในตลาดน้ำ
9. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของกลุ่มตลาดน้ำที่ได้ตั้งขึ้นทั้งนี้กรรมการตลาดออก หรือมีเหตุอันทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้มีการประชุมประชาคมเพื่อคัดเลือกกรรมการขึ้นใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างลง

การดำเนินการหลังเสร็จการประชุมประชาคม

ภายหลังการประชุมเสร็จสิ้นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบได้ ดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุม โดยเริ่มจากการติดต่อขอใช้สถานที่ในการ ตั้งตลาด ซึ่งนายสมจิตต์ ยะกุล และนายฤทธิ พุทธิ ได้ดำเนินการติดต่อขอใช้สถานที่ทางวัดกับ พระใบฎีกาเหนียน ปัญญาโร เจ้าอาวาสวัดต้นตาล ซึ่งท่านก็ได้อนุญาตให้ใช้สถานที่ได้ ซึ่งทั้ง 2 คนได้เชิญให้เจ้าอาวาสเข้าร่วมประชุมกับทางกลุ่มอีกครั้ง เพื่อตกลงถึงรายละเอียดในเรื่องต่างๆ อีกที

ส่วนนางกฤษณา (ป้าอ้วน) ภายหลังจากการประชุมก็ดำเนินการจัดหาพ่อค้า แม่ค้าที่จะมาขายของในตลาด โดยป้าอ้วนจะเลือกจากสมาชิกในชุมชนก่อนว่ามีใครถนัด ทำอาหารอะไรหรือใครทำอาหารอะไรอร่อยบ้าง ที่ตรงกับข้อกำหนดของอาหารที่จะนำมาขายใน ตลาด ก็จะไปติดต่อคนนั้นให้มาทำอาหารชนิดนั้นขาย หรือชาวบ้านที่มีฝีมือในการทำอาหาร ทำอาหารได้อร่อย ทางป้าอ้วนก็จะไปติดต่อขอให้มาทำอาหารขายในตลาด โดยมีทั้งที่ป้าอ้วน เป็นผู้กำหนดอาหารให้เขาทำ และมีทั้งที่ให้เขาเลือกเองว่าจะทำอะไรมาขาย ซึ่งจะต้องเป็นไป ตามข้อกำหนดของตลาด แต่ถ้าไม่ตรงก็ให้เปลี่ยนมาทำอาหารอย่างอื่นที่ตรงตามข้อกำหนดแทน (จากการสังเกตพบว่า อาหารบางอย่างอันเป็นเอกลักษณ์ของคนยวนที่ชาวบ้านไม่เคยทำกัน มาก่อนก็มีการนำมาทำขายด้วย) ในการติดต่อกับพ่อค้าแม่ค้าแต่ละครั้งป้าอ้วนจะมีการจดบันทึกไว้ว่าใครจะนำอาหารหรือสินค้าอะไรมาขายบ้าง เพื่อป้องกันการนำมาขายซ้ำกัน

จำนวนร้านค้าที่ป้าอ้วนจัดหาได้ในครั้งนี้รวมกับเมื่อครั้งที่มีการประชุมที่มีการเสนอตัวของชาวบ้านรวมได้ประมาณ 40 ร้าน(ในจำนวนนี้รวมร้านของป้าอ้วนและน้าวรรณ (นางไพวรรณ ยะกุล) ด้วย ที่ตกลงจะขายเสื้อผ้าและของฝากของที่ระลึกของคนยวน) แต่ละร้าน เป็นคนในตำบลต้นตาล

ส่วนงานศิลปะหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนยวนที่ป้าอ้วนได้รับ มอบหมายให้เป็นคนจัดหาคนมาสาธิตนั้น ป้าอ้วนได้ดำเนินการติดต่อกับนายขาว บุตรชนิษฐ์ ที่ อยู่หมู่ 3 ประชาชนบ้านด้านการตัดกระดาษ การทำโคม การแกะสลักและแกะลาย และนาง สุดใจ ท้าวคุด ที่อยู่หมู่ 1 ประชาชนบ้านด้านการทำบายศรี ให้มาสาธิตการตัดกระดาษ การ ทำโคม และการทำบายศรีในตลาด โดยให้ทั้งสองท่านเตรียมอุปกรณ์ต่างๆในการทำมาเอง เพราะทางป้าอ้วนไม่ทราบว่าต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง ซึ่งทางตลาดจะจ่ายค่าอุปกรณ์และค่าจ้าง ในการมาสาธิตให้หลังจากที่ได้รับรายได้จากการเปิดตลาดขายของในวันแรกแล้ว โดยประชาชนทั้งสองท่านก็ยินดีให้ความร่วมมือ

ส่วนในเรื่องดนตรีระฆังซึ่งจะใช้เปิดบรรเลงในตลาด และเรื่องการแสดงทางวัฒนธรรมที่จะนำมาแสดงในตลาดนั้น ป้าอ้วนก็ได้ดำเนินการพูดคุยกับเยาวชนกลุ่มเพื่อนำให้ทำการคัดเลือกเพลงที่จะนำมาเปิดในตลาด โดยให้เน้นเพลงล้านนาของชาวยวน และให้จัดเตรียมการเพื่อนำที่จะนำมาแสดงในตลาดด้วย โดยให้เน้นการเพื่อนำแบบยวน พร้อมกันนั้นได้นัดหมายให้กลุ่มเยาวชนมาร่วมประชุมอีกครั้ง

การนัดประชุมกันเฉพาะกลุ่มคณะกรรมการระดับชุมชน

คณะกรรมการตลาดได้มีการนัดหมายกันต่างหาก เพื่อนร่วมประชุมปรึกษาหารือในเรื่องกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของตลาด และรายละเอียดในเรื่องต่างๆ เพื่อจะแจ้งให้ชาวบ้านที่มาร่วมประชุมในครั้งหน้าทราบ

การนัดประชุมเรื่องรายละเอียดของโครงการ

หลังจากที่แต่ละฝ่ายได้ดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมแล้ว ก็ได้มีการนัดชาวบ้านในตำบลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดให้มาร่วมประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตกลงหารือกันถึงเรื่องรายละเอียดของโครงการตลาดน้ำและรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของตลาดต่อ ก่อนที่จะเสนอโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอและจังหวัดพิจารณา

การประชุมในวันนี้ได้มีการแจ้งให้ทราบถึงเรื่องที่ดินตลาดอนุญาตให้ใช้สถานที่บริเวณทำนน้ำของวัดเป็นสถานที่ในการจัดตลาดได้ และในที่ประชุมได้มีการพูดถึงเรื่องค่าเช่าสถานที่ที่ต้องจ่ายให้กับทางวัด ในประเด็นนี้พระสงฆ์ที่เป็นตัวแทนของเจ้าอาวาสวัดต้นตาลที่มาเข้าร่วมประชุมแทน (เนื่องจากเจ้าอาวาสไม่สบาย) ได้กล่าวว่าทางวัดไม่คิดค่าเช่าหรือค่าใช้จ่ายใดๆ แต่ขอให้ทางตลาดจัดเป็นผ้าป่านำมาทอดแทนเมื่อทางวัดต้องการ

การประชุมในครั้งนี้นางวงเดือน ยะกุล ได้แจ้งกำหนดการจัดตลาดน้ำให้ผู้ที่มาร่วมประชุมรับทราบว่า จะจัดทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน พร้อมทั้งมีการประชุมและแจ้งเรื่องต่างๆ อีก ดังนี้

รายจ่ายและรายได้ของตลาด

1. รายได้

ในที่ประชุมได้มีการร่วมหารือกันถึงเรื่องรายได้ที่ตลาดจะได้รับสำหรับใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆของตลาด โดยในที่ประชุมได้ข้อสรุปว่า รายได้ของตลาดจะได้จากค่าเช่าที่ของร้านค้าแต่ละร้าน ที่จะเก็บร้านละ 50 บาท ซึ่งราคานี้ไม่มีความแน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

กับแต่ละร้านว่าขายสินค้าได้ดีหรือไม่ ถ้าร้านไหนขายสินค้าได้ดีจะเก็บค่าที่มากกว่า 50 บาท ซึ่งแล้วแต่ว่าร้านค้านั้นจะให้เท่าไร แต่ถ้าร้านไหนขายไม่ดีก็จะเก็บน้อยกว่า 50 บาท ซึ่งก็แล้วแต่ว่าร้านค้านั้นจะให้เท่าไรเช่นกัน โดยเหรียญกษาปณ์จะสอบถามก่อนที่จะเก็บเงินค่าที่ของแต่ละร้าน (ราคาในการเก็บค่าที่จึงขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่ขายได้ในแต่ละร้านว่าขายดีมากน้อยเพียงใด ราคาค่าเช่าที่ในตลาดจึงไม่มีความแน่นอนตายตัว) ค่าเช่าที่ในจำนวนร้านละ 50 บาท นี้จึงตั้งไว้เป็นเกณฑ์เท่านั้น ซึ่งจะดำเนินการเก็บในช่วงบ่ายๆ โดยเงินจำนวนนี้จะเป็นเงินกองกลางของตลาด ที่เก็บไว้ใช้สำหรับจ่ายค่าต่างๆของตลาด ส่วนเงินที่เหลือจากการเก็บค่าเช่าที่ในแต่ละครั้งหลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วจะถูกนำเข้าบัญชีธนาคาร เพื่อเก็บไว้เป็นเงินกองกลางของตลาดต่อไป ซึ่งหน้าที่ในการเก็บเงินจะมอบหมายให้เหรียญกษาปณ์ของตลาดเป็นผู้เก็บและเป็นผู้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตลาด

2. รายจ่าย

ลำดับต่อมาที่ประชุมได้มีการพูดถึงเรื่องรายจ่ายของตลาดที่จะต้องจ่ายให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ค่าเครื่องไฟ ค่าการแสดงของกลุ่มเยาวชน ค่าอุปกรณ์และค่าจ้างผู้สาธิตงานหัตถกรรม โดยในที่ประชุมได้มีการปรึกษาหารือและได้ข้อสรุปว่า จะให้ค่าเครื่องไฟ 400 บาท ให้ค่าการแสดงของกลุ่มเยาวชนคนละ 100 บาท จำนวน 7 คน ให้ค่าอุปกรณ์สำหรับการสาธิตงานหัตถกรรมคนละ 50 บาท และค่าจ้างผู้สาธิตงานหัตถกรรมคนละ 100 บาท จำนวน 2 คน

จากนั้นได้มีการประชุมกันถึงเรื่องผู้ดูแลรับผิดชอบด้านความสะอาดของตลาด ที่จะต้องเข้ามาทำความสะอาดตลาดในช่วงเย็นวันเสาร์ก่อนที่จะเปิดตลาดในวันอาทิตย์ และหลังจากที่ตลาดเลิกแล้วในช่วงเย็นวันอาทิตย์ด้วย โดยจะได้รับค่าจ้างคนละ 200 บาท ซึ่งต้องการจำนวน 2 คน ในประเด็นนี้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมได้อาสาที่จะรับหน้าที่นี้ไป คือนางน้อย และนายรักษ์ บ้านอยู่ที่หมู่ 4 ใกล้ๆกับวัดต้นตาล (ในเรื่องของขยะ ได้มีการติดต่อกับรถเก็บขยะของทางองค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาทศให้มาเก็บขยะ)

ส่วนผู้รับผิดชอบในการจัดสถานที่นั้น ที่ประชุมต้องการจำนวน 1 คน โดยจ้างคนละ 100 บาท ซึ่งจะต้องมาจัดสถานที่ในช่วงเย็นของวันเสาร์ และหลังจากตลาดเลิกแล้วในช่วงเย็นวันอาทิตย์ ซึ่งชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นได้อาสารับหน้าที่นี้ไป คือ นายนวย

ส่วนในเรื่องห้องน้ำที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยววันนั้น ผู้ที่เข้าร่วมประชุมได้ปรึกษากันว่าจะใช้ห้องน้ำของศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาล (ซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าของทางเข้าตลาด) เป็นที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพราะห้องน้ำที่ศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาลก็เปิด

ให้บริการแก่ผู้ที่ผ่านไปผ่านมาทุกวันอยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ทำความสะอาดห้องน้ำนั้นที่ประชุมต้องการจำนวน 1 คน โดยจะจ้าง 100 บาท ให้ทำความสะอาดห้องน้ำในช่วงเย็นของวันเสาร์ก่อนเปิดตลาด และทำความสะอาดเป็นช่วงๆตลอดวันอาทิตย์ที่ตลาดเปิดขายของ จนกระทั่งตลาดเลิกในช่วงเย็นของวันอาทิตย์

จากนั้นได้มีการรวบรวมรายชื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อตั้งเป็นกลุ่มตลาดน้ำขึ้น ซึ่งแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆของตลาดได้ดังนี้

- 1) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า
- 2) กลุ่มคณะกรรมการ
- 3) กลุ่มพ็อนรำ
- 4) กลุ่มสาธิตงานหัตถกรรม
- 5) กลุ่มคนทำความสะอาดตลาด
- 6) กลุ่มคนทำความสะอาดห้องน้ำ
- 7) กลุ่มพิธีกรตลาด
- 8) กลุ่มคนจัดสถานที่
- 9) กลุ่มคนดูแลเครื่องไฟ
- 10) กลุ่มคนรักษาความปลอดภัย

กฎระเบียบของตลาด

ในการประชุมครั้งนี้นางวงเดือน ยะกุล ได้แจ้งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของตลาดทุกคนรับทราบเกี่ยวกับกฎระเบียบของตลาด ที่ทางคณะกรรมการของตลาดเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตามเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาด ดังนี้

กำหนดการจัดตลาด

นางวงเดือนได้แจ้งเรื่องกำหนดการจัดตลาดน้ำ ที่จะมีการจัดขึ้นเฉพาะในช่วงวันอาทิตย์แรกของเดือนเท่านั้น โดยได้แจ้งเหตุผลว่า เนื่องจากเป็นตลาดที่เปิดใหม่ซึ่งยังไม่ค่อยมีคนรู้จัก คนที่มาท่องเที่ยวในช่วงแรกส่วนใหญ่จึงเป็นคนที่รู้จักกันหรือคนในตำบลใกล้เคียงที่รู้จักเท่านั้น ดังนั้นการเปิดตลาดทุกอาทิตย์จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่ายและไม่อยากมาเที่ยวได้ แต่การจัดตลาดเพียงแค่ครั้งเดียวของเดือน ไม่จัดถี่ จะเป็นการทิ้งช่วงระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวคิดถึง และอยากจะมาเที่ยวใหม่

กำหนดการประชุม

นางวงเดือนได้แจ้งกำหนดการประชุมของกลุ่มตลาดน้ำว่าจะมีการจัดขึ้นก่อนที่จะมีตลาด 1 อาทิตย์ โดยในวันอาทิตย์ก่อนที่จะมีตลาดในอาทิตย์ถัดไปนั้นให้สมาชิกทุกคนมาร่วมประชุมกัน เพื่อคณะกรรมการจะได้รายงานรายรับ รายจ่ายของตลาด ยอดเงินกองกลางคงเหลือเท่าไร จำนวนพ่อค้าแม่ค้าที่จะมาเพิ่มและที่จะไม่มาในอาทิตย์หน้า และรายละเอียดเรื่องอื่นๆของตลาดให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบ

การกำหนดที่ตั้งของร้านค้าตามประเภทของสินค้า

ในการประชุมนางวงเดือนได้แจ้งให้ทราบเรื่องการแบ่งเขตพื้นที่ในตลาดออกเป็นเขตร้านค้าประเภทต่างๆ 4 ประเภท คือ ประเภทอาหาร ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทผักของที่ระลึก และประเภทกิจกรรมต่างๆ โดยได้จัดให้ร้านค้าประเภทอาหารอยู่ใกล้กับลานการแสดงที่อยู่ตรงบริเวณท่านี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการมานั่งชมการแสดงและรับประทานอาหารไปด้วยสามารถหาซื้ออาหารได้สะดวกไม่ต้องเดินไปไกล ส่วนร้านน้ำดื่มได้จัดให้ตั้งในบริเวณที่ใกล้กับลานการแสดง และกระจายไปตามจุดต่างๆของตลาด ส่วนร้านค้าประเภทขายของผักของที่ระลึกได้จัดให้อยู่บริเวณกลางๆของตลาดต่อจากร้านค้าประเภทอาหาร เพราะมีของผักบางอย่างที่จัดอยู่ในประเภทอาหารด้วย ส่วนร้านประเภทที่ให้เข้าร่วมกิจกรรมของทางร้าน (เช่น วาดภาพระบายสี ระบายสีตุ๊กตาปูนปั้น ปั้นตุ๊กตาจากดินเหนียว) จะจัดให้อยู่บริเวณท้ายๆตลาดใกล้ๆ กับศูนย์วัฒนธรรมตำบลต้นตาล เพราะร้านค้าประเภทนี้ต้องใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม

การเลือกที่ตั้งของร้านค้า

ในการประชุมนางวงเดือนได้แจ้งให้ทราบเรื่องที่ตั้งของร้านค้าแต่ละร้านว่า ร้านค้าชุดแรกที่เข้ามาขายในตลาด พ่อค้าแม่ค้าสามารถเลือกทำเลได้เองว่าจะเลือกตั้งร้านตรงไหน(ให้อยู่ในโซนของร้านค้าที่จัดไว้ให้) ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้เกียรติพ่อค้าแม่ค้าชุดแรกที่เข้ามาขายของในตลาดช่วงเริ่มต้น แต่ถ้าหลังจากเปิดตลาดแล้วมีร้านค้าที่แสดงความประสงค์จะขอเข้ามาขายของในตลาดเพิ่มทางคณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนดทำเลที่ตั้งร้านให้เอง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาด

กำหนดการเรื่องเวลาเปิดปิดของตลาด

ลำดับต่อมานางวงเดือนได้แจ้งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการใน

ตลาดรับทราบเรื่องเวลาเปิดปิดของตลาด โดยตลาดจะเริ่มเปิดตั้งแต่เวลา 8.00 นาฬิกา และจะปิดลงในเวลา 16.00 นาฬิกา ซึ่งพ่อค้าแม่ค้าทุกคนและทุกฝ่ายต้องมาถึงตลาดก่อนเวลา 8.00 นาฬิกาเพื่อมาจัดเตรียมร้าน เพราะนักท่องเที่ยวบางคนอาจจะมาตั้งแต่เช้า และต้องเก็บร้านออกจากตลาดหลังจากเวลา 16.00 นาฬิกาไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ร้านค้าทุกร้านอยู่ครบ เพราะอาจมีบางร้านที่ขายสินค้าหมดก่อนและเก็บของ ปิดร้านออกจากตลาดไปเลย ซึ่งทำให้ร้านค้าตรงบริเวณนั้นหายไป ตลาดจะดูไม่น่าเดิน

การกำหนดกฎระเบียบในการขายอาหารและสินค้าต่างๆในตลาด

ในที่ประชุมนางวงเดือน ได้แจ้งให้พ่อค้าแม่ค้าทุกคนทราบเรื่อง

กฎระเบียบในการขายอาหารและสินค้าต่างๆในตลาดว่า

1. อาหารและสินค้าที่ขายต้องเป็นเอกลักษณ์ของคนยวน หรือเป็นของโบราณที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ทำกันมาแต่ดั้งเดิม เพราะเป็นตลาดที่แสดงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนยวน
2. ห้ามขายอาหารหรือสินค้าซ้ำกัน เพราะจะทำให้ขายอาหารหรือสินค้านั้นได้น้อย เนื่องจากจะแย่งลูกค้ากัน และสินค้าในตลาดก็จะมีไม่หลากหลาย
3. ราคาสินค้าและอาหารต้องไม่แพงเกินไป เหมาะสมกับสินค้าและอาหารนั้นๆ
4. สินค้าและอาหารต้องมีคุณภาพ อาหารต้องสด ใหม่ สะอาด และอร่อย
5. ร้านค้าที่ขายอาหาร(หมายรวมถึงขนมต่างๆด้วย)จะต้องนำอาหารมาปรุงหรือมาทำกันในตลาด โดยเตรียมวัตถุดิบมาจากบ้านและมาปรุงในตลาด แต่ถ้าอาหารบางอย่างหรือบางชนิดมีความยุ่งยากในการทำ วิธีการทำมีหลายขั้นตอน ใช้วัตถุดิบเยอะ ก็ให้ปรุงมาจากบ้านได้เลย แต่ต้องมีการนำมาอุ่นให้ร้อนอยู่ตลอดเวลา
6. ร้านค้าที่ขายอาหารต้องใช้ภาชนะใส่อาหารที่ทำมาจากวัสดุธรรมชาติ คือ ใบตอง ถ้าอาหารชนิดไหนใส่ใบตองไม่ได้ก็ให้ใส่ถุงพลาสติกหรือโฟมแล้วเอาใบตองรองก่อนเพื่อความสะอาดปลอดภัยของอาหารที่จะได้ไม่ต้องสัมผัสกับโฟมหรือถุงพลาสติกโดยตรง

กฎปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มตลาดน้ำที่ต้องปฏิบัติตาม

1. สมาชิกกลุ่มตลาดน้ำทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่จัดการประชุม ถ้าไม่มาต้องแจ้งให้คณะกรรมการตลาดทราบ (ที่ประชุมจะได้ไม่ต้องคอย) สมาชิกที่ไม่มาประชุมเกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกของตลาด

2. ถ้าสมาชิกคนใดหรือฝ่ายใดจะไม่มาทำหน้าที่ในอาทิตย์ถัดไปต้องแจ้งให้คณะกรรมการในที่ประชุมทราบ เพื่อจะได้จัดหาคนอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทนในอาทิตย์นั้น ถ้าไม่มาทำหน้าที่เกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกของตลาด

3. สมาชิกทุกคนต้องแต่งกายแบบยวน ผู้หญิงให้ใส่ผ้าชีนลายขวาง สวมเสื้อคอกลมตัวหลวม แขนกระบอก ผ่าหน้าแบบเชือกผูก หรือเสื้อแบบอื่นๆก็ได้ แต่ให้ยึดการใส่ผ้าชีนลายขวางเป็นหลัก เพราะเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของหญิงชาวยวน ส่วนการแต่งกายของผู้ชายให้ใส่เสื้อแบบคอกลมแขนยาวหรือแขนสั้นก็ได้ ผ่าหน้าแบบเชือกผูก กางเกงให้ใส่สะดอ (กางเกงขายาวแบบผ่าทอ มีเชือกผูก) หรือกางเกงขายาวแบบอื่นๆก็ได้ แต่ให้ยึดการใส่เสื้อแบบยวนเป็นหลัก เพราะเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของชายชาวยวน

4. ทุกคนต้องพูดภาษายวน

5. มาตลาดก่อน 8.00 นาฬิกา ออกจากตลาดหลัง 16.00 นาฬิกา

กฎระเบียบของพ่อค้าแม่ค้าที่มาขายของในตลาดที่ต้องปฏิบัติตาม

1. พ่อค้าแม่ค้าทุกร้านต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่จัดการประชุม ถ้าไม่มาต้องแจ้งให้คณะกรรมการตลาดทราบ ร้านค้าที่ไม่มาประชุมเกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกของตลาด

2. ร้านค้าที่จะไม่มาขายสินค้าในอาทิตย์ถัดไปต้องแจ้งให้ทางคณะกรรมการในที่ประชุมทราบ เพื่อจะได้ให้ร้านค้าที่ใหม่เข้าไปขายแทนในอาทิตย์นั้น ร้านค้าตรงนั้นจะได้ไม่ว่าง ส่วนในอาทิตย์ถัดไปถ้าร้านค้าเดิมจะเข้ามาขายก็จะให้ขายในที่เดิมของตน ส่วนร้านค้าใหม่ที่เข้าไปขายแทนในครั้งนั้นทางคณะกรรมการจะจัดเตรียมร้านค้าไว้ให้ในทำเลใหม่ (ซึ่งทางคณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนดทำเลที่ตั้งให้) ร้านค้าที่ไม่มาขายเกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกของตลาด

3. พ่อค้าแม่ค้าทุกคนต้องแต่งกายแบบยวน ผู้หญิงให้ใส่ผ้าชีนลายขวาง สวมเสื้อคอกลมตัวหลวม แขนกระบอก ผ่าหน้าแบบเชือกผูกหรือเสื้อแบบอื่นๆก็ได้ แต่ให้ยึดการใส่ผ้าชีนลายขวางเป็นหลัก เพราะเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของหญิงชาวยวน ส่วนการแต่งกายของผู้ชายให้ใส่เสื้อแบบคอกลมแขนยาวหรือแขนสั้นก็ได้ ผ่าหน้าแบบเชือกผูก กางเกงให้ใส่สะดอ (กางเกงขายาวแบบผ่าทอ มีเชือกผูก) หรือกางเกงขายาวแบบอื่นๆก็ได้ แต่ให้ยึดการใส่เสื้อแบบยวนเป็นหลัก เพราะเป็นเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของชายชาวยวน

4. พ่อค้าแม่ค้าทุกคนต้องพูดภาษายวน

5. มาตลาดก่อน 8.00 นาฬิกา ออกจากตลาดหลัง 16.00 นาฬิกา

6. การจะนำสินค้าอะไรเข้ามาขายเพิ่มเติมต้องแจ้งให้คณะกรรมการตลาดทราบก่อน เพื่อพิจารณาว่าสินค้าที่จะนำมาขายนั้นเหมาะสมหรือเป็นไปตามกฎระเบียบของตลาดหรือไม่

สำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎของตลาด เช่น ในเรื่องการแต่งกาย หรือเรื่องอื่นๆ ทางตลาดก็จะเชิญให้ออกจากการเป็นสมาชิกไป และไม่ให้นำมาขายของที่นี่อีก

กฎระเบียบสำหรับพ่อค้าแม่ค้าที่มีความประสงค์จะเข้ามาขายสินค้าในตลาด

สำหรับพ่อค้าแม่ค้าที่มีความประสงค์จะเข้ามาขายสินค้าในตลาด ทางคณะกรรมการจะสอบถามก่อนว่า จะเข้ามาขายสินค้าอะไร ถ้าสินค้านั้นเข้ากับที่ทางตลาดมีอยู่ก่อนแล้วทางคณะกรรมการจะไม่รับเข้ามาขาย หรือไม่ใช่สินค้าที่แสดงเอกลักษณ์ของชาววนหรือไม่เป็นของโบราณที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ก็จะไม่อนุญาตให้เข้ามาขาย โดยทางตลาดจะแนะนำให้ปรับเปลี่ยนสินค้ามาขายสินค้านั้นๆที่ทางตลาดขาดหรือต้องการอยู่แทน ถ้าพ่อค้าแม่ค้าเหล่านั้นยินยอม ทางคณะกรรมการตลาดก็ยินดีที่จะรับเข้ามาขาย พร้อมทั้งจะบอกกฎระเบียบของตลาดบางข้อให้ฟังเพื่อจะได้ปฏิบัติตามถูกต้องเมื่อมาขายสินค้าในตลาดครั้งหน้า กฎระเบียบที่ทางคณะกรรมการจะแจ้งให้ทราบก่อนส่วนใหญ่คือ กฎด้านการแต่งกายที่ต้องแต่งแบบยวน กฎเรื่องเวลาของการมาขายของในตลาดที่ต้องมาก่อน 8.00 นาฬิกา เพื่อมาจัดเตรียมร้าน เพราะตลาดจะเปิดตอน 8.00 นาฬิกา และกฎเรื่องภาชนะที่ใส่อาหาร ที่จะต้องทำจากวัสดุธรรมชาติคือใบตอง ซึ่งจะแจ้งให้ทราบเฉพาะร้านค้าที่ขายอาหาร

หลังจากการประชุมประชาคมเสร็จสิ้นทางพัฒนารชุมชนได้เข้ามาช่วยเหลือในการจัดทำรายละเอียดของโครงการตลาดน้ำบ้านต้นตาลให้

การดำเนินการภายหลังจากรับงบประมาณ

ชุมชนบ้านต้นตาลได้รับการอนุมัติงบประมาณจากโครงการอยู่ดีมีสุขในปี 2550 ด้วยจำนวน 150,000 บาท หลังจากได้รับงบประมาณมานางวงเดือน ยะกุล ได้จัดให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านขึ้น เพื่อแจ้งเรื่องให้กับชาวบ้านในชุมชนได้รับทราบ ในการประชุมได้มีผู้เสนอของบประมาณไปดำเนินการในเรื่องอื่นๆของชุมชน ทางคณะกรรมการระดับชุมชนผู้ทำหน้าที่ดูแลโครงการจึงได้จัดแบ่งงบประมาณออกเป็นส่วนต่างๆตามที่มีผู้ร้องขอ โดยเหลืองบประมาณไว้ดำเนินการในโครงการตลาดน้ำ 30,000 บาท ตามจำนวนค่าใช้จ่ายขั้นต้นของโครงการที่ได้มีการคำนวณไว้ก่อนหน้านั้น

เมื่อทางคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการตลาดได้งบประมาณมาแล้วก็ได้มอบงบประมาณให้กับผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ที่ต้องใช้สอยในตลาดน้ำ โดยได้มอบให้กับป่าอ้วนและน้ำวรรณผู้ที่มีหน้าที่จัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆในตลาด นำเงินไปดำเนินการจัดซื้อตามที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุม ซึ่งป่าอ้วนและน้ำวรรณได้นำเงินไปจัดซื้อแค่เตี้ยๆเพื่อนำมาวางสินค้าขายในแต่ละร้านตามที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุม โดยซื้อจากร้านค้าต่างๆในจังหวัดสระบุรีมาจำนวน 50 ตัว ตัวละ 200 บาท รวมเป็นเงิน 10,000 บาท ซึ่งซื้อมามากกว่าจำนวนร้านค้าที่มีอยู่ เพื่อรองรับร้านค้าที่อาจจะมาเพิ่มในช่วงหลังๆที่ใกล้จะเปิดตลาด หลังจากนั้นจึงได้เดินทางไปซื้อร่มที่จังหวัดเชียงใหม่จากบ้านป่อสร้าง อำเภอสันกำแพง เพราะที่นั่นเป็นที่ผลิตและขายส่งร่ม ซึ่งจะซื้อได้ในราคาที่ถูกว่าซื้อจากที่อื่น โดยซื้อมาจำนวน 40 คัน คันละ 400 บาท รวมเป็นเงิน 16,000 บาท ซึ่งซื้อมาพอดีกับจำนวนร้านค้าที่มีอยู่ เนื่องจากงบประมาณที่มีจำกัดและประกอบกับสถานที่ที่ใช้ในการจัดตั้งตลาดมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นปกคลุมอยู่หลายต้น ซึ่งช่วยสร้างร่มเงาให้กับพื้นที่บางส่วนในบริเวณนั้นอยู่แล้ว โดยเฉพาะบริเวณลานด้านหน้าแม่น้ำป่าสัก ร้านค้าที่มาตั้งขายในบริเวณนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ร่ม เพราะไม่ถูกแดด

นอกจากการขึ้นไปซื้อร่มแล้วป่าอ้วนและน้ำวรรณก็ได้ซื้อสินค้าต่างๆจากทางภาคเหนือ เพื่อนำมาขายที่ตลาดด้วย ทั้งเสื้อผ้า ของใช้ และของที่ระลึก ซึ่งมีทั้งของที่แสดงอัตลักษณ์ของคนยวนและไม่แสดงอัตลักษณ์ของคนยวน

การนัดประชุมก่อนเปิดตลาด

หลังจากที่แต่ละฝ่ายได้ดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมแล้ว ทางคณะกรรมการตลาดก็ได้มีการนัดชาวบ้านในตำบลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดให้มาร่วมประชุมกันอีกครั้งหนึ่งในวันอาทิตย์ที่ 12 กรกฎาคม 2551 เพื่อนัดหมายและชี้แจงข้อปฏิบัติและรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของตลาดให้แต่ละฝ่ายรับทราบล่วงหน้าหนึ่งอาทิตย์ เพื่อแต่ละฝ่ายจะได้เตรียมตัวก่อนที่จะมีการเปิดตลาดอย่างเป็นทางการในวันอาทิตย์ที่ 19 กรกฎาคม 2551

การประชุมในครั้งนี้นางวงเดือน ยะกุล ได้แจ้งกำหนดการเปิดตลาดน้ำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมประชุมรับทราบ โดยจะเปิดอย่างเป็นทางการในวันอาทิตย์ที่ 19 กรกฎาคม 2551 และได้แจ้งให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบทุกฝ่ายทราบว่า ค่าจ้างของแต่ละฝ่ายที่จะได้รับนั้นอาจมีความไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับรายรับของตลาดที่จะได้รับจากค่าเช่าที่ของร้านค้าแต่ละร้านที่จะจ่ายให้

การประชาสัมพันธ์ตลาดทำน้าบ้านต้นตาล

หลังจากการประชุมเสร็จสิ้น ป้าอ้วนรองประธานตลาดได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มเยาวชนชนวนที่เป็นนางรำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของป้าอ้วน และคณะกรรมการบางคน คือ น้าวรรณ และน้ำก๊ก (นางวรัทญา บุญสุภา) ซึ่งเป็นญาติกัน ให้มาช่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์ตลาด โดยป้าอ้วนได้แบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนช่วยจัดทำแผ่นป้ายและใบปลิว เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ตลาด

หลังจากที่ได้ออกแบบข้อความเพื่อจัดทำแผ่นป้าย และใบปลิวแล้ว ทางกลุ่มก็ได้ดำเนินการหาอุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำแผ่นป้าย และใบปลิว โดยไปขอใช้อุปกรณ์ของทางองค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาทศ ซึ่งเป็นสถานที่ที่น้าวรรณทำงานอยู่ (ในหน้าที่หัวหน้าการคลัง) เพราะป้าอ้วนตั้งใจไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่า การประชาสัมพันธ์จะไม่ใช้เงินทุนใด เพราะทางกลุ่มตลาดน้ำไม่มีงบประมาณเหลืออยู่แล้วหลังจากที่ได้ใช้ซื้อแคร่และร่มไปหมด ซึ่งป้าอ้วนมองว่าวิธีนี้เป็นทางออกที่ดีในการแก้ปัญหา เพราะช่วยประหยัดต้นทุนในการประชาสัมพันธ์ อุปกรณ์ที่ทางกลุ่มตลาดมาขอใช้จากองค์การบริหารส่วนตำบลก็คือ แผ่นผ้า แผ่นไม้ และสีเพื่อใช้ในการเขียนป้าย เชือก ตะปู และค้อน เพื่อใช้ในการติดป้าย คอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นเตอร์ และกระดาษ เพื่อใช้ในการพิมพ์และปริ้นสี ใบปลิวที่ได้จึงออกมามีสีสันสวยงาม

หลังจากที่ได้แผ่นป้ายและใบปลิวต่างๆแล้ว ป้าอ้วน น้าวรรณ น้ำก๊ก และกลุ่มเยาวชนชนวนก็ได้ดำเนินการติดป้ายตามสถานที่ต่างๆ(ที่ไม่ต้องเสียเงิน) คือ ริมถนน เพื่อประชาสัมพันธ์และบอกทางมาตลาดน้ำ และแจกใบปลิวตามสถานที่ต่างๆที่มีคนเยอะๆ คือ บริเวณห้างโลตัสสระบุรี ตลาดเปิดท้ายในตัวเมืองสระบุรี โรงพยาบาลสระบุรีซึ่งเป็นสถานที่ที่ป้าอ้วนทำงานอยู่ (ในตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์การแพทย์) และตามสถานที่ต่างๆที่มีการจัดงาน รวมทั้งการเข้าไปติดต่อที่เทศบาลเมืองสระบุรีเพื่อขอให้ช่วยประชาสัมพันธ์ตลาดด้วย การประชาสัมพันธ์ตลาดผ่านหอกระจายข่าวของที่นี่ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลได้ใช้ภาษายวนเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์เนื่องจากสามารถพูดภาษายวนได้ โดยป้าอ้วนได้ขอให้พูดเป็นภาษายวน เพื่อให้สอดคล้องกับตลาดน้ำที่เป็นตลาดแสดงวัฒนธรรมของชาวยวน และเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง ส่วนทางนายสมจิตต์เองก็ได้มีการติดต่อกับเพื่อนๆและคนที่รู้จักให้ช่วยประชาสัมพันธ์ตลาดเช่นกัน ซึ่งนายพร้อมที่ทำงานอยู่สถานีโทรทัศน์เคเบิลทีวีสระบุรีก็ยินดีเข้ามาถ่ายทำข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ นายวิทย์ที่ทำงานอยู่สถานีวิทยุชุมชนก็ยินดีช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุให้

การประชุมสัมพันธตลาดของกลุ่มป่าอ้วนเป็นไปโดยไม่ได้ใช้เงินทุนใดๆ เลยมาตลอดช่วงปี 2551 ซึ่งกลุ่มป่าอ้วนจะประชุมสัมพันธทุกครั้งในช่วงอาทิตย์แรกของเดือน ก่อนที่จะมีตลาดในอาทิตย์ถัดไป (หลังจากนั้นในช่วงปี 2552 การประชุมสัมพันธได้ปรับเปลี่ยนไป เป็นเดือนละ 2 ครั้ง โดยจะประชุมสัมพันธในช่วงอาทิตย์ที่ 1 และอาทิตย์ที่ 3 ของเดือน เนื่องจาก ตลาดน้ำได้ขยายระยะเวลาการเปิดเป็น 2 ครั้งต่อเดือน โดยจะจัดขึ้นในช่วงอาทิตย์ที่ 2 และ 4 ของเดือน)

กฎกติกาภายในกลุ่มที่มองดูจากภายนอกว่าเกิดจากคณะกรรมการ ภายในกลุ่มตลาดทำน้ำทุกคนร่วมกันตั้งขึ้นนั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วกฎกติกาเหล่านี้ถูก กำหนดขึ้นจากกลุ่มผู้มีอำนาจเพียงกลุ่มเดียว(หรือเพียงไม่กี่คน)นั่นคือ กลุ่มครอบครัวของย่า ซึ่ง ประกอบไปด้วยปู่ ย่า ป้าอ้วน น้าวรรณ และน้ำก๊ก(ญาติของย่าที่ย่าตั้งใจว่าจะมอบอำนาจให้ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนต่อไป) อันเป็นกลุ่มของเจ้าของเงินงบประมาณที่ได้นำมาทำตลาดน้ำ ดังนั้นคน กลุ่มนี้จึงเป็นผู้มีอำนาจมากในกลุ่มตลาดทำน้ำ เพราะชาวตลาดถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณที่ช่วยสร้าง รายได้และอาชีพให้กับพวกเขา ทำให้พวกเขามีรายได้และมีอาชีพเสริมขึ้นมาในแต่ละอาทิตย์ เพราะสังเกตจากการประชุมในแต่ละครั้งที่มีการเสนอความคิดเห็นจากคนกลุ่มนี้มักจะได้รับ ความเห็นชอบด้วย โดยปราศจากการคัดค้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นของปู่ และย่า ที่เป็น อดีตกำนันเก่ามาหลายสมัยและเป็นผู้ใหญ่บ้านมาหลายสมัยตามลำดับ ซึ่งอำนาจและบารมี เหล่านี้ยังคงมีอยู่ ประกอบกับการเป็นนักปราชญ์และผู้อาวุโสของชุมชนที่คนทั่วไปให้ความ เคารพนับถือ จึงมักทำให้การเสนอความคิดเห็นของปู่และย่าในแต่ละครั้งได้รับการสนับสนุนและ ยอมรับจากชาวบ้าน

จากวันแรกสู่ปัจจุบันของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล

ตลาดน้ำเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวครั้งแรกในวันอาทิตย์ ที่ 19 กรกฎาคม 2551 วันนี้สมาชิกแต่ละฝ่ายของตลาดน้ำต่างดำเนินการตามหน้าที่และกฎระเบียบของตลาด ตามที่ได้กำหนดไว้ พร้อมๆกับการมีความคิดที่ว่า

“...คงจะไม่มีใครมาทำอะไรหรอก...”

(นางสนอง คำพญา, สัมภาษณ์, 23
พฤศจิกายน 2553)

“...จะมีคนมาเหรอ...”

(นางสวิง คัมภีร์พันธ์, สัมภาษณ์, 23
พฤศจิกายน 2553)

“ ...จัดแค่ครั้งเดียว แล้วก็จบๆไป ถ้าไม่มีคนมา...”

(นางกฤษณา พิทยาบุตร

, สัมภาษณ์, 23

พฤศจิกายน 2553)

ผลปรากฏว่าการเปิดตลาดน้ำวันนี้ไม่ได้เป็นไปอย่างที่ชาวบ้านคิดไว้ หากแต่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งป่าอ้วนได้ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดสระบุรีที่รับรู้ข่าวจากการประชาสัมพันธ์ของตลาดผ่านทางสื่อต่างๆ โดยมีทั้งที่มาจากในตัวเมือง จากอำเภอและตำบลต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง นักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่ชื่นชมตลาดว่า จัดได้ดีมีการนำวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเองมาเป็นจุดขาย มาแล้วได้บรรยากาศวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน แต่ก็มีนักท่องเที่ยวบางคนที่ให้คำแนะนำติชมว่า ตลาดน้ำควรจะมีเรือพายและลงไปขายในน้ำ ซึ่งคำติชมเหล่านี้ป่าอ้วนกล่าวว่า “ ทำให้พวกป่ามีกำลังที่จะทำตลาดต่อไป เพราะพวกป่าไม่คิดว่าจะได้รับการตอบรับดีขนาดนี้ ”

การเปิดตลาดอย่างเป็นทางการในวันนี้มีนายธนเชก อัครวานุวัตร (ดำรงตำแหน่งปี 2551- 2552) ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีในช่วงนั้นมาเป็นประธานในการเปิดตลาด โดยมีนักท่องเที่ยวถิ่นตามมาทำข่าวเป็นจำนวนมาก หนึ่งในนั้นมีเพื่อนของปูที่มาร่วมทำข่าวเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ตลาดรวมอยู่ด้วย ในการเปิดงานนางวงเดือน ยะกุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ได้ให้นางวรัทยา บุญสุภา (น้ำก๊ก ประธานตลาดน้ำ) ผู้ที่นางวงเดือนหมายมั่นปั้นมือจะให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ของหมู่ที่ 4 ขึ้นกล่าวรายงานโครงการจัดทำตลาดน้ำต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี

ตลาดน้ำที่เปิดในวันนี้มีร้านค้าจำนวน 40 ร้าน โดยมีพ่อค้าแม่ค้าเป็นคนในตำบลต้นตาล ซึ่งยืนต้อนรับนักท่องเที่ยวในร้านค้าของตนด้วยชุดแต่งกายแบบยวน และพูดภาษายวนกับนักท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาถามไถ่และทักทาย ร้านค้าส่วนใหญ่ที่ตั้งขายในวันแรกเป็นร้านค้าประเภทขายอาหารซึ่งมีประมาณ 30 ร้าน ร้านขายน้ำดื่มประมาณ 3 ร้าน ร้านขายของฝากของที่ระลึกประมาณ 6 ร้าน และร้านค้าประเภทวาดภาพระบายสีจำนวน 1 ร้าน ในวันนี้ได้มีการจัดประกวดแข่งขันทำอาหารที่ทางจังหวัดสระบุรีได้เลือกมาจัดที่นี้ด้วย โดยใช้บริเวณลานด้านหน้าศูนย์วัฒนธรรมซึ่งอยู่บริเวณทางเข้าตลาดเป็นสถานที่ในการจัดการแข่งขัน โดยหลังจากการแข่งขันเสร็จสิ้นผู้ที่ได้รับรางวัลต่างๆจากการแข่งขันได้เข้ามาติดต่อกับทางคณะกรรมการตลาดเพื่อขอขายอาหารที่ตลาดด้วย ซึ่งป่าอ้วนหนึ่งในคณะกรรมการตลาดที่ทำหน้าที่พิจารณาสินค้าที่จะนำเข้ามาขายในตลาดก็ได้อนุญาตให้เข้ามาขายได้ เพราะป่าอ้วนเห็นว่าเป็นอาหารที่ได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขัน เป็นอาหารที่หากินได้ยากไม่มีขายตาม

ห้องตลาดทั่วไป มีรสชาติที่อร่อยถูกปากคนกิน และเพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนและความหลากหลายให้กับสินค้าที่ขายอยู่ในตลาดให้มีมากขึ้นด้วย

จากผลของการเปิดตลาดครั้งแรกที่กล่าวไปข้างต้นได้ทำให้ชาวบ้านกลุ่มคนทำตลาดเกิดกำลังใจที่จะทำตลาดต่อไปมาก จากเดิมที่พวกเขาเคยคิดว่าตลาดคงจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากคนทั่วไปมากนัก และคงจะเปิดได้เพียงวันเดียวแล้วก็คงต้องปิดตัวลง แต่ซึ่งงบประมาณที่ได้มาให้หมดๆไปเท่านั้น เพราะจำนวนร้านที่มีน้อย ของที่ขายก็เป็นแบบพื้นบ้านที่ชาวบ้านทำกันเองคงจะสู้ตลาดที่อื่นๆไม่ได้ แต่จากผลตอบรับของนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามามากเกินความคาดคิดของชาวบ้านกลุ่มคนทำตลาด พร้อมทั้งคำชมและคำติต่างๆจากนักท่องเที่ยวในวันนั้น ได้ทำให้พวกเขาเกิดกำลังใจและคิดที่จะทำตลาดต่อไป ซึ่งคำติชมและประสบการณ์จากการเปิดตลาดครั้งแรกที่ชาวบ้านได้รับนี้ ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของตลาดน้ำบ้านต้นตาลจนนำมาสู่ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลในปัจจุบัน

ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล

ปัจจุบันตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล ตั้งอยู่บนพื้นที่ของหมู่ที่ 3 ในอาณาเขตของวัดต้นตาล โดยตั้งอยู่ห่างจากวัดต้นตาลประมาณ 500 เมตร และห่างจากถนนสายหลักของชุมชนประมาณ 1 กิโลเมตร จากถนนสายนี้จะมีเส้นทางแยกเข้าสู่ตัววัดและพื้นที่ดังกล่าว พื้นที่นี้ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ที่มีไฟฟ้า น้ำประปา และเส้นทางคมนาคมเข้าถึง บริเวณโดยรอบใกล้เคียงรายล้อมไปด้วยบ้านเรือนของชาวบ้าน ร้านค้า วัด โรงเรียน และสถานีนอนามัยประจำตำบล เดิมพื้นที่นี้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ต่อมาในช่วงปี 2541 สมัยที่ปู่สมจิตต์เป็นกำนันประจำตำบล ได้มีการพัฒนาพื้นที่นี้ขึ้นเพื่อเป็นลานกิจกรรมและแสดงวัฒนธรรมของชุมชน และเพื่อเป็นสถานที่จัดเลี้ยงขันโตกต้อนรับนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาในชุมชนในช่วงนั้น

จากการที่เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน และมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายเชื่อมโยงถึง จึงทำให้การไปมาหาสู่และเข้าถึงพื้นที่บริเวณนี้ของชาวบ้านและคนภายนอกชุมชนทำได้ง่าย และประกอบกับการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ชาวบ้านในชุมชนต้นตาลทุกคนรู้สึกว่าเขาพร้อมกันเป็นเจ้าของ จึงทำให้พวกเขาคอยช่วยกันดูแล รักษาความสะอาด และรักษาข้าวของต่างๆ ในพื้นที่บริเวณนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งกล้าที่จะเข้าไปใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เสมอๆ เช่น การจัดงานเลี้ยงแต่งงาน การจัดค่ายพักแรมของนักเรียนวัดต้นตาล การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ต่างๆ เป็นต้น

สภาพทั่วไปของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลและร้านค้า

บริเวณด้านหน้าของตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลเป็นที่ตั้งของศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาลที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทออันมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวยวน ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2525 โดยอยู่ทางด้านขวามือของทางเข้าสู่ตัวตลาดทำน้ำ ถัดจากศูนย์ทอผ้าไปประมาณ 300 เมตร เป็นที่ตั้งของร้านรัฐวิวรรณ์ผ้าไทยที่จำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งผลิตจากผ้าทอมือของศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาล ส่วนทางด้านซ้ายมือของทางเข้าสู่ตัวตลาดเป็นที่ตั้งของร้านขายของชำ 2 ร้าน และบ้านเรือนของชาวบ้าน หมู่ 3 และ 4 ที่ตั้งรายล้อมอยู่โดยรอบอาณาเขตของวัดต้นตาล

เมื่อเดินเข้าสู่ตัวตลาดจะพบป้ายขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ระหว่างทางคอยแนะนำและต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนว่า “ ยินดีต้อนรับสู่ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล “ ของกินถูกปากของฝากถูกใจ ”

ภายในอาณาบริเวณของตลาดทำน้ำประกอบไปด้วยลานแสดงวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่ติดกับด้านหลังของศูนย์ทอผ้าบ้านต้นตาล ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นปูน หลังคากระเบื้องยกสูง ถูกสร้างขึ้นสำหรับเป็นพื้นที่จัดแสดงวัฒนธรรมเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ถัดจากลานแสดงวัฒนธรรมเยื้องไปทางด้านขวามือประมาณ 300 เมตร เป็นที่ตั้งของศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลต้นตาล ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นปูนหลังคากระเบื้องยกสูงเช่นกัน ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ประชุมทางด้านวัฒนธรรมของชาวชุมชนบ้านต้นตาล ถัดจากศูนย์ดังกล่าวมาอีก 200 เมตร เป็นที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมประจำตำบลต้นตาล ที่มีตัวอาคารเป็นทรงไทยใต้ถุนสูงจำนวน 2 หลัง ที่ก่อตั้งขึ้นโดยกำนันสมจิตต์ ยะกุล เมื่อปี 2529 ภายในตัวอาคารเคยมีรวบรวมข้าวของเก่าๆ จากการขอและรับบริจาคจากของชาวบ้านในชุมชนมาจัดแสดงไว้ด้านใน แต่ต่อมาในปี 2530 ได้ปิดตัวลง เพราะการขาดความเอาใจใส่ดูแลจากปฐมจิตต์ผู้ก่อตั้งเองและชาวบ้านในชุมชน ประกอบกับการขาดบุคลากรผู้มีความรู้มาคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จึงทำให้ข้าวของบางอย่างสูญหายไป และบางอย่างก็ถูกปล่อยทิ้งไว้จนได้รับความเสียหาย จึงทำให้ต้องคืนข้าวของให้แก่ชาวบ้านและปิดพิพิธภัณฑ์ลงในที่สุด ปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมประจำตำบลต้นตาล ถูกใช้เป็นสถานที่จัดเลี้ยงขันโตกและแสดงวัฒนธรรมร่วมกับลานวัฒนธรรมที่อยู่ด้านข้างในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนชุมชน ส่วนทางด้านซ้ายมือของทางเข้าสู่ตลาดเป็นลานจอดรถของชุมชนบ้านต้นตาลที่เปิดให้บริการจอดรถแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมเยือนในราคาค่าจอดคันละ 10 บาท ทั้งในวันธรรมดาและวันที่มีตลาดทำน้ำบ้านต้นตาล

เมื่อพ้นจากจากลานจอดรถและศูนย์วัฒนธรรมประจำตำบลมาแล้วจะพบกับร้านค้ามากมายที่ตั้งเป็นแถวเรียงรายอย่างเป็นระเบียบกว่า 10 แถว ด้วยรูปทรงแบบกระต๊อบไม้ไผ่โบราณที่มุงหลังคาด้วยใบหญ้าคา ด้านบนของหลังคาบริเวณหน้าจั่วเป็นรูปกาแลที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของบ้านเรือนแบบทางเหนืออันสอดแทรกไว้ด้วยความเชื่อเรื่องการป้องกันอันตรายจากภูตผีปีศาจและสิ่งอัปมงคลต่างๆ ที่จะเข้าสู่ตัวบ้าน แต่เมื่อมันถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวและอยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวดังกล่าว คุณค่าและความหมายของมันจึงถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยเป็น ซึ่งถูกลดทอนคุณค่าและความหมายเหลือเพียงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นยวนและสิ่งประดับประดาที่ทำให้ร้านค้ามีกลิ่นไอของความเป็นล้านนาหรือร้านค้าทางภาคเหนือ สร้างความสวยงามแปลกตาและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพียงเท่านั้น โดยถูกแยกออกมาจากวิถีชีวิตและความเชื่อแบบดั้งเดิม ในฐานะที่วัฒนธรรมถูกทำให้กลายเป็นสินค้า

ถัดจากกลุ่มร้านค้าที่ตั้งอยู่เข้าไปเป็นลานแสดงวัฒนธรรมอีกที่หนึ่งในอาณาบริเวณของตลาดท่าเสา ซึ่งมีลักษณะเป็นลานปูนโล่งกว้าง ที่ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่สาธิตงานศิลปะหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวยวน คือการตัดกระดาษ การทำโคม และการทำบายศรี โดยปราชญ์ชาวบ้านผู้มีฝีมือและเชี่ยวชาญทางด้านนี้ (ซึ่งจะใช้แค่พื้นที่ตรงบริเวณมุมด้านขวามือของลานวัฒนธรรมเป็นที่สาธิต) และใช้เป็นสถานที่แสดงการฟ้อนรำของกลุ่มเยาวชนยวนในช่วงเที่ยงๆ ของวันอาทิตย์ที่มีการจัดตลาดท่าเสาของชุมชน นอกจากนี้ยังมักจะถูกใช้เป็นสถานที่จัดเลี้ยงขันโตกและการแสดงทางวัฒนธรรมในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอนพักโฮมสเตย์ (Home Stay) และเยี่ยมชมในชุมชนด้วย ด้วยเพราะพื้นที่ตรงบริเวณนี้มีทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงามมากกว่าตรงบริเวณลานวัฒนธรรมทางด้านหลัง ถัดจากลานวัฒนธรรมลงไปเป็นท่าเสาป่าสักที่มีแพเรือโยงขนาดใหญ่จอดอยู่ไว้สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมตลาดได้นั่งรับประทานอาหารเช้าและชมการแสดงทางวัฒนธรรมทางกลุ่มเยาวชนยวน ซึ่งภายในแพเรือโยงมีพรมสีแดงขนาดใหญ่ปูไว้ให้นักท่องเที่ยวได้นั่ง และมีโตกจำนวนมากวางตั้งไว้ตรงบริเวณมุมซ้ายมือของแพ(หากมองลงมาจากแพ) เพื่อบริการให้นักท่องเที่ยวที่นำอาหารลงไปนั่งรับประทานที่นั่น แพเรือโยงนี้ทางอำเภอเส้าให้ได้มอบให้มาเมื่อปี 2551 เพื่อใช้รองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมตลาดท่าเสา ถัดจากแพเรือโยงมาจะเป็นที่จอดของเรือพายและเรือขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับพานักท่องเที่ยวชมธรรมชาติแถบบริเวณแม่น้ำป่าสักในเขตตำบลต้นตาลและอำเภอเส้าให้

ส่วนทางด้านขวามือ(เมื่อเดินเข้ามาในตลาด)ถัดจากกลุ่มร้านค้าไป เป็นโรงเรือยาวที่มีลักษณะเป็นโรงเรือยกสูง เทปูนตรงพื้น หลังคากระเบื้อง ภายในโรงเรือใช้เป็นพื้นที่ในการเก็บเรือยาวขนาดใหญ่อันเก่าแก่ของชุมชนที่มีชื่อว่า “ เรือนารายณ์ประสิทธิ์ ” ซึ่งมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและถูกบอกเล่าผ่านตัวอักษรบนป้ายขนาดใหญ่ที่แปะไว้ในบริเวณนั้น ตัวโรงเรือนี้ถูกสร้างขึ้นในปี 2551 ด้วยงบประมาณจำนวน 100,000 บาทของโครงการตลาดทำน้ำที่แบ่งให้แก่ชุมชนในคราวนั้น ด้วยความที่ถูกตั้งขึ้นในอาณาบริเวณของตลาดทำน้ำจึงทำให้โรงเรือยาวนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในตลาดทำน้ำไปโดยปริยายเพราะมักมีนักท่องเที่ยวเข้ามาถ่ายรูป อ่านประวัติความเป็นมา และกราบไหว้สักการะบูชาอยู่เป็นประจำ ในขณะที่วันธรรมดาที่ไม่มีตลาดทำน้ำโรงเรือยาวนี้ก็มักกลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในชุมชนต้นตาลไปด้วยเช่นกัน เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในชุมชนหรือมีการจัดเลี้ยงขันโตกในบริเวณทำน้ำก็มักจะแวะเวียนมาเยี่ยมชม สักการะบูชา และถ่ายภาพกับโรงเรือยาวนี้อยู่เป็นประจำเสมอๆ

ถัดจากโรงเรือยาวไปจะเป็นตลาดขายสินค้าอีกแห่งหนึ่งของชุมชนบ้านต้นตาลที่จะเปิดขายในช่วงวันอาทิตย์เช่นเดียวกับตลาดทำน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่ 5 โดยก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณเดือนกุมภาพันธ์ 2553 อันเนื่องมาจากกระแสการท่องเที่ยวของตลาดทำน้ำในชุมชนที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวภายนอกเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการก่อตั้งตลาดในรูปแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันขึ้นมาด้วยความร่วมมือของผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ในเขตนั้น โดยการสร้างร้านค้าขึ้น แล้วเปิดให้คนภายในและนอกชุมชนเช่าขายสินค้า จากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกชุมชนมากกว่าภายในชุมชน สินค้าที่ขายในร้านค้าบริเวณนี้มีทั้งสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์(ซึ่งส่วนใหญ่ซ้ากับสินค้าทางตลาดทำน้ำ) และไม่ใช่อะไรของชาววน ซึ่งโดยมากเป็นสินค้าประเภทหลังมากกว่า ในขณะที่รูปแบบของร้านค้าในบริเวณนี้มีความเหมือนกันกับรูปแบบของร้านค้าในบริเวณตลาดทำน้ำทุกประการ (จนอาจกล่าวได้ว่าเลียนแบบมาจากตลาดทำน้ำก็ว่าได้) ส่วนอัตลักษณ์ของความเป็นวนที่ถูกนำเสนอภายในพื้นที่ของตลาดบริเวณนี้มีน้อยมากจนแทบจะสังเกตไม่เห็น คือมีการนำเสนอความเป็นวนผ่านภาษาและอาหารบางอย่างของบางร้านซึ่งเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ในขณะที่อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายแบบชาววนกลับไม่มีการแสดงออกจากพ่อค้าแม่ค้าในบริเวณนี้ให้เห็นเลย

ส่วนทางด้านซ้ายมือ(เมื่อเดินเข้ามาในตลาด)ถัดจากกลุ่มร้านค้าไปจะเป็นบ้านเรือนของชาวบ้านหมู่ 3 ที่ตั้งอยู่ในบริเวณนั้นประมาณ 4 - 5 หลัง ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ร้านค้าต่างๆเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณหน้าบ้านของตนในการตั้งร้านขายสินค้าได้

ร้านค้า

ร้านค้าที่ตั้งเรียงรายอยู่ในตลาดทำนํ้ามากมายนั้นประกอบไปด้วยร้านขายสินค้าประเภทต่างๆ จำนวน 150 ร้าน แต่ละร้านถูกจัดให้อยู่ในโซนของสินค้าแต่ละประเภทที่ทางตลาดได้แบ่งเอาไว้ให้อย่างชัดเจน ซึ่งมีทั้งหมด 4 ประเภทได้แก่ ประเภทอาหาร เครื่องดื่ม ของฝากของที่ระลึก และกิจกรรมต่างๆ โดยแต่ละประเภทประกอบไปด้วยร้านค้าของผู้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่นอกเหนือจากชาวยวนได้เข้ามาทำการค้าขายภายในตลาดทำนํ้าบ้านต้นตาลด้วย

ร้านค้าที่ตั้งอยู่ติดกับลานแสดงวัฒนธรรมริมแม่น้ำป่าสัก ที่ชาวบ้านแถบนี้นิยมเรียกกันว่า “ หน้าตลาด ” นั้น (ส่วนท้ายตลาดจะอยู่ตรงบริเวณลานจอดรถ) จะขายสินค้าประเภทอาหาร ซึ่งมีร้านค้าที่จัดอยู่ในประเภทนี้ประมาณ 80 กว่าร้าน โดยผู้วิจัยจะขอล่าวถึงร้านค้าต่างๆตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาค้าขายสินค้าในตลาดดังนี้

1. ร้านค้าของคนยวน

- 1) ร้านขายแกงฮวมผัก
- 2) ร้านขายเมืองคำ
- 3) ร้านขายขนมกงยวน
- 4) ร้านขายขนมเป็๋องยวน
- 5) ร้านขายผัดหมี่ยวน
- 6) ร้านขายแกง มีแกงต่างๆขายดังนี้

แกงกล้วยดิบ

แกงขนุน

แกงคูน

แกงแคไก่

- 7) ร้านขายแกง มีแกงต่างๆขายดังนี้

แกงน้ำเต้าอ่อน หรือแกงบ้านน้ำ

แกงปลีตาล

แกงปลี

- 8) ร้านขายแกง มีแกงต่างๆขายดังนี้

แกงผักแว่น

แกงผักเสี้ยว

แกงผักหวานบ้าน

- 9) ร้านขายแกง มีแกงต่างๆขายดังนี้
 แกงหน่อไม้ส้ม
 แกงหน่อไม้
 แกงหยวก
- 10) ร้านขายแกงเห็ด ได้แก่
 แกงเห็ดตับเต่า หรือ แกงเห็ดห้า
 แกงเห็ดเผาะ
 แกงเห็ดดลม
- 11) ร้านขายแกงอ่อม ได้แก่
 แกงอ่อมไก่
 แกงอ่อมเนื้อ
 แกงอ่อมปลา
 แกงอ่อมหมู
- 12) ร้านขายแกงฮังเลและแกงโฮะ
- 13) ร้านขายขนมจีนน้ำเงี้ยว
- 14) ร้านขายข้าวซอย
- 15) ร้านขายหลามบอน
- 16) ร้านขายคั่วแคกบ กับคั่วจิ้นส้ม
- 17) ร้านขายคั่วมะเขือ คั่วหน่อไม้ และคั่วเห็ดเผาะ
- 18) ร้านขายเหมียงและน้ำเหมียง
- 19) ร้านขายน้ำปู
- 20) ร้านขายจอกกาดกับจอกปลั่ง
- 21) ร้านขายเจียวไข่มดแดง
- 22) ร้านขายเจียวผักโขม
- 23) ร้านขายตำกระท้อนกับตำขนุน
- 24) ร้านขายตำกุ่มกับตำไข่มดแดง
- 25) ร้านขายตำจิ้นแห้งกับตำมะเขือ
- 26) ร้านขายตำมะม่วง ตำมะละ(ส้มตำ) และตำส้มโอ
- 27) ร้านขายยำกบ
- 28) ร้านขายยำจิ้นไก่และยำจิ้นแห้ง

- 29) ร้านขายยาเตา ยาถั่วแปบ และปลาจ่อม
- 30) ร้านขายยาฝักกาด ยาฝักกุ่ม และยาฝักจุมปา
- 31) ร้านขายยาต่างๆ ได้แก่
 ยาสะนัด
 ยาหน่อไม้
 ยาหนัง
 ยาเห็ดฟาง
- 32) ร้านขายน้ำพริกต่างๆ ได้แก่
 น้ำพริกกบ
 น้ำพริกข่า
 น้ำพริกชิง
 น้ำพริกแคบหมู
 น้ำพริกจิ้นหมู
- 33) ร้านขายน้ำพริกต่างๆ ได้แก่
 น้ำพริกน้ำปู
 น้ำพริกน้ำผัก
 น้ำพริกน้ำหน่อ
 น้ำพริกน้ำอ้อย
- 34) ร้านขายน้ำพริกต่างๆ ได้แก่
 น้ำพริกปลา
 น้ำพริกมะเขือเทศ
 น้ำพริกหน่อไม้ดอง
- 35) ร้านขายน้ำพริกต่างๆ
 พริกหนุ่ม
 น้ำพริกอ่อง
 น้ำพริกอีเก้
- 36) ร้านขายข้าวก้นจิ้น ข้าวหนึ่ง จิ้นหนึ่ง
- 37) ร้านขายห่อหนึ่ง
- 38) ร้านขายข้าวปาย
- 39) ร้านขายแคบหมู

- 40) ร้านขายเงินสัมหมก
- 41) ร้านขายเงินแห้ง
- 42) ร้านขายปูอ่องกับมอปปู
- 43) ร้านขายไส้จั่ว
- 44) ร้านขายลาบ
- 45) ร้านขายไส้ ได้แก่
ไส้เงิน
ไส้แดงกว่า
ไส้ปลี
- 46) ร้านขายไส้ ได้แก่
ไส้มะเขือเปราะ
ไส้ยอดมะขาม
ไส้ยอดมะม่วง
- 47) ร้านขายเงินสัม ผีกกาดส้ม และหน่อไฉ่
- 48) ร้านขายไข่ปาม
- 49) ร้านขายอีอกปลา
- 50) ร้านขายแฉับกุ้ง แฉับปลา แฉับหมู
- 51) ร้านขายขนมกระบอง
- 52) ร้านขายขนมกนน้ำอ้อย ขนมเกลือ และขนมล้นหมา
- 53) ร้านขายขนมวง
- 54) ร้านขายขนมศิลาอ่อนกับขนมล้นหมา
- 55) ร้านขายข้าวควบ
- 56) ร้านขายข้าวแคบ
- 57) ร้านขายข้าวแต่น
- 58) ร้านขายข้าววิตุ
- 59) ร้านขายข้าวหนูกงา
- 60) ร้านขายคั่วหมี
- 61) ร้านขายเหมียง(หมัก)

2. ร้านค้าของคนไทย

- 62) ร้านขายเห็ดย่าง

- 63) ร้านขายขนมไข่ปลา
- 64) ร้านขายขนมต้มใบเตย-ดอกกล้วยชัน
- 65) ร้านขายขนมครกไข่เนกกระทา
- 66) ร้านขายขนมขนมหมยกลมณีใบเตย
- 67) ร้านขายขนมตาล กับขนมกล้วย
- 68) ร้านขายขนมเทียน
- 69) ร้านขายขนมแตงไทย ขนมฟักทอง และขนมมันล้มปะหลัง
- 70) ร้านขายข้าวหลาม
- 71) ร้านขายทอดมันยอคมะพร้าวอ่อน
- 72) ร้านขายข้าวเหนียวมะพร้าวอ่อน
- 73) ร้านขายห่อหมกหม้อดิน
- 74) ร้านขายทอดมันปลากราย
- 75) ร้านขายก๋วยเตี๋ยวมัดไทยกุ้งสด
- 76) ร้านขายก๋วยเตี๋ยวลุยสวน
- 77) ร้านขายขนมฝรั่ง
- 78) ร้านขายไอศกรีมโบราณ

3. ร้านค้าของคนลาว

- 79) ร้านขายทอดมันหัวปลี
- 80) ร้านขายข้าวเหนียวหมูฝอย
- 81) ร้านขายไก่ย่าง
- 82) ร้านขายส้มตำ ลาบ น้ำตก

ถัดจากโซนร้านค้าประเภทขายอาหารเข้ามาจะเป็นโซนของร้านค้าประเภทขายของฝากของที่ระลึกซึ่งตั้งเรียงรายอยู่ติดๆกันประมาณ 40 กว่าร้าน โดยผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึงร้านค้าต่างๆตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาค้าขายสินค้าในตลาดดังนี้

1. ร้านค้าของคนยวน

- 1) ร้านขายเสื้อผ้าพื้นเมืองและชิ่นยวน มีให้เลือกสีล้นต่างๆ ชิ่นที่นิยมนำมาขายคือชิ่นลายก่านคอคควาย ชิ่นลายขาว และชิ่นลายขวางต่อตีนจก
- 2) ร้านขายผ้าชิ่นพื้นเมืองหรือชิ่นยวน และกางเกงพื้นเมือง มีให้เลือกสีล้นต่างๆ ชิ่นที่นิยมนำมาขายคือชิ่นลายก่านคอคควาย ชิ่นลายขาว และชิ่นลายขวางต่อตีนจก

- และแบบอื่นๆ
- เสื้อผ้าแบบยวน
- หมวก และเครื่องใช้ต่างๆ เช่นกระดิ่ง กระบุง ตะกล้า พัด ฝาชี สุ่ม
- อื่นๆ
- คำพูดต่างๆ
- 3) ร้านขายตุ้ง และโคมแบบทางเหนือ
 - 4) ร้านขายย่ามลวดลายต่างๆมีทั้งที่บ่งบอกถึงความเป็นยวน
 - 5) ร้านขายตุ๊กตาปูนปั้นที่เป็นรูปเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงใส่
 - 6) ร้านขายเครื่องจักสานพวกกระเป่าถือ กระเป่าสะพาย
 - 7) ร้านขายพวกกุญแจที่เป็นรูปเด็กใส่เสื้อผ้าแบบยวนและแบบ
 - 8) ร้านขายเสื้อที่สีกินเป็นภาษายวนหรือภาษาล้านนาด้วย

2. ร้านค้าของคนไทย

- และรูปเด็ก
- ซื้อมือ
- ขวาง ลายก้านคอคควาย ลายยกมูก ลายตีนจก
- สระบุรี)
- 9) ร้านขายร่มแบบทางเหนือ และชันโตก
 - 10) ร้านขายไม้แกะสลัก ซึ่งแกะเป็นรูปต่างๆ คือ ช้าง กบ
 - 11) ร้านขายเครื่องประดับพวกสร้อยข้อมือ ปิ่นปักผม กำไล
 - 12) ร้านขายกรอบรูปที่ทำมาจากไม้เป็นลวดลายต่างๆ
 - 13) ร้านขายโมบายที่ทำมาจากดินเผา
 - 14) ร้านขายกระเป๋าผ้าที่ทำมาจากผ้าจีนลายต่างๆ ทั้งจีนลาย
 - 15) ร้านขายที่โปกผม ของคนเชียงใหม่(ที่มาตั้งรกรากอยู่ที่

ถัดจากร้านค้าประเภทขายของฝากของที่ระลึกเข้ามาจะเป็นร้านประเภท
ที่ให้เด็กๆเข้าร่วมทำกิจกรรม ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใต้ถุนร้านวัฒนธรรมตำบลต้นตาล มีอยู่ 2 ร้าน
ดังนี้

1. ร้านวาดภาพ ระบายสี และระบายสีตุ๊กตาปูนปั้น
2. ร้านปั้นตุ๊กตาจากดินเหนียว

ส่วนร้านประเภทขายเครื่องดีมจะขายตั้งร้านขายอยู่กระจายทั่วไปใน
บริเวณพื้นที่ต่างๆของตลาด โดยเฉพาะในบริเวณที่ใกล้กับลานแสดงวัฒนธรรมด้านหน้า ร้านค้า

ประเภทนี้มีประมาณ 12 ร้าน โดยส่วนใหญ่เป็นร้านของชาวยวนในพื้นที่ ซึ่งในนี้ผู้วิจัยขอแบ่งร้านขายเครื่องดื่มน้ำออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ร้านค้าของคนยวน

1. ร้านที่ขายน้ำเปล่า และน้ำอัดลม มีจำนวน 5 ร้าน
2. ร้านที่ขายน้ำเปล่าและเครื่องดื่มแบบโบราณ เช่น น้ำเก๊กฮวย น้ำลำไย น้ำกระเจี๊ยบ เป็นต้น มีจำนวน 4 ร้าน
3. ร้านที่ขายทั้งน้ำเปล่า น้ำอัดลม และเครื่องดื่มแบบโบราณ มีจำนวน 3 ร้าน

กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม

กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรมหรือกลุ่มนางรำจะแสดงที่ตลาดทำน่าน้ำทุกวันอาทิตย์ตอนช่วงเวลาประมาณ 11.00 น – 12.00 น. การแสดงที่กลุ่มการแสดงหรือกลุ่มนางรำจัดเตรียมมาแสดงที่ตลาดทำน่านั้นมีการแสดงชุดต่างๆดังนี้

1. ฟ้อนสาวไหม
2. ฟ้อนปั้นฝ้าย
3. ฟ้อนเงี้ยว
4. ฟ้อนเจิง
5. ฟ้อนกลายลาย (ก่ายลาย)
6. ฟ้อนเทียน
7. ฟ้อนล่องน่าน (ฟ้อนน้อยไชยา)
8. ฟ้อนเล็บ
9. ฟ้อนร่ม
10. ฟ้อนศิลาณี
11. ฟ้อนผางประทีป
12. ฟ้อนล่องแม่ปิง
13. ฟ้อนเชียงแสน
14. ฟ้อนล่องน่าน
15. ฟ้อนวี(ฟ้อนพัด)
16. ฟ้อนร่วมฟ้าไท-ยวน(ฟ้อนร่วมฟ้าล้านนา หรือฟ้อนยวนสาวไหม)
17. ฟ้อนนกหรือฟ้อนกิ่งกะหว่า

18. ฟ็อนเงียว
19. ฟ็อนโต
20. ฟ็อนพระรามตามกวาง
21. ฟ็อนปราสาทไทหว
22. ฟ็อนเอื้องหลวงล้านนา
23. ฟ็อนปี่ไหมใหม่เมือง
24. ฟ็อนพิณเป็ยะ
25. ฟ็อนล่องสะเปา
26. ฟ็อนกุหลาบเวียงพิงค์
27. ฟ็อนสาวเครือฟ้า
28. ฟ็อนปี่มเป็ง
29. ฟ็อนเอื้องผิ้งจันผา
30. ฟ็อนฤาษีหลงถ้ำ
31. ฟ็อนแม่แล้ลำปาง

การแสดงในแต่ละอาทิตย์ของกลุ่มเยาวชนจะจัดการแสดงไม่ให้ซ้ำกัน เช่นชุดนี้แสดงอาทิตย์นี้ไปแล้วอาทิตย์หน้าก็จะไม่นำมาแสดงอีก โดยจะผลัดเปลี่ยนชุดการแสดงกันไป และมีช่วงเวลาที่นำมาแสดงใหม่ห่างกันนานพอสมควรประมาณสองเดือนหรือมากกว่านั้น เพราะการแสดงมีหลากหลายชุด ทั้งนี้พวกเขาให้เหตุผลว่า เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการแสดง และเพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย โดยก่อนการแสดงประมาณ 3 วัน กลุ่มเยาวชนจะมีการประชุมกันก่อนเพื่อนัดแนะกันว่าจะแสดงชุดใด และฝึกซ้อมกันก่อนที่จะแสดงทุกครั้งเป็นประจำ

นอกจากร้านค้าที่มาขายในพื้นที่ของตลาดทำน้าแล้วในชุมชนยังมีร้านค้าอื่นๆที่ตั้งกระจายตามแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวบ้านและแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนด้วยที่เปิดให้บริการทั้งในวันหยุดและในวันธรรมดาด้วย ซึ่งร้านค้าเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ร้านที่เน้นให้บริการแก่นักท่องเที่ยว กับร้านที่เน้นให้บริการแก่คนในชุมชนท้องถิ่น

ร้านค้าประเภทแรกคือร้านค้าที่เน้นให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ร้านค้าประเภทนี้จะตั้งอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางสายหลักของชุมชนในบริเวณต่างๆ อันได้แก่ร้านนวดแผนโบราณ ซึ่งตั้งร้านอยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสักใกล้ๆกับบริเวณตลาดทำน้าบ้านต้นตาล ร้านขายอาหาร 2-3 ร้านที่ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าชุมชนบ้านต้นตาล ร้านขายเสื้อผ้าแบบยวน 2 ร้านที่ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าชุมชนยวนบ้านต้นตาล และร้านขายเสื้อผ้าทอมืออันเป็นผลิตภัณฑ์

จากกลุ่มทอผ้าบ้านต้นตาล 2 ร้าน ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนบ้านบ้านต้นตาลใกล้กับศูนย์ทอผ้าและตลาดทำน้าบ้านต้นตาล 1 ร้าน และตั้งอยู่บริเวณทางเข้าชุมชนยวนบ้านต้นตาลอีก 1 ร้าน เจ้าของร้านค้าทั้งหมดนี้เป็นของชาวยวนในตำบลต้นตาล ยกเว้นร้านขายเสื้อผ้าทอมือในชุมชนบ้านบ้านต้นตาลที่เป็นร้านของคนไทย (ร้านค้าที่จัดอยู่ในประเภทนี้บางร้านจะหยุดให้บริการในวันอาทิตย์ เพราะจะมาเปิดร้านขายสินค้าในตลาดทำน้าแทน ส่วนในวันธรรมดาที่ไม่มีตลาดทำน้าร้านค้าเหล่านี้ก็จะเปิดให้บริการทุกวันตามปกติ ซึ่งได้แก่ร้านขายเสื้อผ้าแบบยวน และร้านขายเสื้อผ้าทอมือทั้ง 2 ร้าน)

ส่วนร้านค้าอีกประเภทหนึ่งที่เน้นให้บริการแก่คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก ร้านค้าประเภทนี้จะตั้งกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งที่อยู่อาศัยต่างๆของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายของชำ ร้านซ่อมต่างๆ ที่มีให้บริการคนในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยมีเจ้าของเป็นคนยวนในชุมชนบ้านต้นตาล

การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของตลาดทำน้าโบราณบ้าน

ต้นตาล

1. การปรับเปลี่ยนเรื่องชื่อ จากตลาดน้ำบ้านต้นตาลเป็นตลาดทำน้าโบราณบ้านต้นตาล
2. ปรับเปลี่ยนเรื่องการประชุม จากจัดให้มีการประชุมจากเดือนละครั้ง ในช่วงปี 2551 มาเป็นประชุมเดือนละ 2 ครั้ง เพราะตลาดปรับมาเปิดเดือนละ 2 ครั้ง ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2552 (โดยจะประชุมก่อนเปิดตลาดอาทิตย์หนึ่ง) ซึ่งการปรับตัวครั้งนี้ทางททท. ได้เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเข้ามาแนะนำว่า การเปิดตลาดและประชุมเดือนละครั้งมันข้ามมันนานไป ควรปรับมาเป็น 15 วัน หรือสองอาทิตย์ครั้งหนึ่ง ซึ่งทางตลาดก็ได้ปรับตาม แต่หลังจากปรับมาเปิดตลาดเป็น 2 ครั้งต่อเดือนแล้ว ผลปรากฏว่า นักท่องเที่ยวก็ยังเยอะมาก ได้รับการตอบรับอย่างดีจากนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ไม่มีจำนวนน้อยลงเพราะความเบื่อหน่ายของนักท่องเที่ยวตามที่ทางตลาดได้คาดเอาไว้ ทางตลาดจึงได้ปรับมาเปิดขายทุกอาทิตย์ของเดือน และปรับมาเป็นประชุมทุกอาทิตย์ ซึ่งมาปรับในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2552 (โดยจะประชุมหลังเลิกตลาดแล้ว)
3. ปรับเปลี่ยนรูปแบบร้านค้าในตลาด ที่เริ่มมาปรับในช่วงครั้งที่ 3 ของการเปิดตลาด โดยพ่อค้าแม่ค้าที่มาใหม่บางคนซึ่งเป็นคนในและนอกพื้นที่ได้มาขอสร้างร้านของตนเองกับทางคณะกรรมการตลาด ด้วยการใช้งบประมาณของตนเองในการสร้าง ด้วยเหตุผลที่ว่ารูปแบบร้านค้าที่ทางตลาดจัดให้มันไม่ค่อยกันลมกันแดดกันฝน แสงแดดสามารถส่องเข้าถึงสินค้าและตัวผู้ขายได้ ทำให้ได้รับความร้อน และบางครั้งสายฝนที่ตกลงมาก็เปียกตัวผู้ขายและสินค้าด้วยทำให้ได้รับความเสียหาย และล้มง่ายเมื่อถูกลมพัดมาแรงๆทำให้ขาดเสียหาย

พ่อค้าแม่ค้าจึงขอสร้างใหม่ขึ้นมาเอง เมื่อมีการเรียกร้องดังกล่าวทางคณะกรรมการตลาดจึงนำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมของตลาดในช่วงวันอาทิตย์ซึ่งทำเป็นประจำอยู่แล้วก่อนที่จะเปิดขายในวันอาทิตย์ถัดไป(ครั้งที่ 4 ของการเปิดขาย) เพื่อแจ้งเรื่องให้สมาชิกทุกคนได้ทราบความต้องการดังกล่าวของพ่อค้าแม่ค้าบางคน โดยได้สอบถามความคิดเห็นของสมาชิกว่าเห็นด้วยหรือไม่ในการสร้างร้านค้าด้วยงบประมาณของตนเอง ผลปรากฏว่าสมาชิกของตลาดเห็นด้วย และมีสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการที่จะสร้างร้านค้าด้วยงบประมาณของตนเองเพิ่มอีกเป็นจำนวนมากทั้งผู้ชายที่เป็นคนในและคนนอก โดยมีจำนวนร้านค้าที่แสดงความจำนงจะสร้างใหม่ถึงประมาณ 50 ร้าน จากจำนวนร้านค้าทั้งหมดในช่วงนั้นมีประมาณ 60 กว่าร้าน เมื่อผลการประชุมเป็นเช่นนั้นทางคณะกรรมการจึงอนุญาตให้สร้างร้านค้าด้วยงบประมาณของตนเองได้และมีมติให้สร้างร้านค้าใหม่ทุกร้านทั้งตลาด โดยที่ทางคณะกรรมการกำหนดว่ารูปแบบของร้านค้าต้องเป็นรูปแบบเดียวกันเหมือนกัน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาด

จากนั้นสมาชิกจึงได้ร่วมประชุมกันเพื่อเลือกรูปแบบของร้านค้าที่จะตั้งขายสินค้าในตลาด ผลการประชุมได้ข้อตกลงว่ารูปแบบของร้านค้าแบบใหม่จะเป็นแบบโบราณ โดยเลือกเป็นแบบกระท่อมไม้ไผ่มุงหญ้าคา แล้วนำแควมาวางข้างในกระท่อมเพื่อวางสินค้าขาย ซึ่งเป็นรูปแบบร้านค้าของชาวยวนเมื่อช่วง 60 – 70 ปีที่แล้วที่ตั้งขายกันในบริเวณลานวัดต้นตาล มาเป็นรูปแบบของร้านค้าใหม่ที่จะสร้าง โดยในที่ประชุมได้มีการคิดกันว่าตรงบริเวณหน้าจั่วของหลังคาร้านควรมีกาแลด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นร้านค้าของคนยวน ส่วนงบประมาณที่จะใช้ในการสร้างร้านค้าแต่ละร้านนั้นได้มีการตกลงราคากันว่าควรจะเป็นราคาร้านละ 1,500 บาท เพราะวัสดุที่ใช้ในการสร้างก็ไม่ได้มีราคาแพงและขนาดของร้านที่สร้างก็ไม่ได้ใหญ่เกินไป เพราะพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ให้แต่ละร้านตั้งแต่แรกนั้นเป็นพื้นที่จำกัดที่ค่อนข้างเล็กอยู่แล้ว โดยร้านจะถูกสร้างในพื้นที่เดิมของผู้ชายแต่ละคนติดต่อกันไปเป็นล็อกๆ โดยหน้าที่ในการสร้างนี้ในที่ประชุมได้ตกลงกันว่าจะมอบหมายให้ช่างเต็มซึ่งเป็นช่างไม้ในหมู่บ้านเป็นคนรับผิดชอบไป

จำนวนร้านที่จะสร้างขึ้นใหม่ในครั้งนี้ป่าอ้วนได้มีการจดบันทึกไว้เพื่อที่จะนำข้อมูลไปให้ช่างเต็มในการดำเนินการสร้างต่อไป

ในขณะเดียวกันที่ประชุมได้มีการพูดถึงเรื่องชื่อของร้านที่ควรจะให้มันสอดคล้องกับรูปแบบของร้านค้าใหม่ที่เป็นแบบโบราณด้วย จึงได้มีการปรึกษากันเพื่อตั้งชื่อตลาดใหม่ซึ่งได้ข้อตกลงว่าให้ชื่อ “ ตลาดท่าหน้าโบราณบ้านต้นตาล ”

การสร้างร้านค้าในตลาดของช่างเต็ม

ขั้นตอนการสร้างร้านของช่างเต็มเริ่มจากการเตรียมวัสดุในการทำก่อน โดยช่างเต็มจะนำไม้ไผ่ หญ้าคา หรือหญ้าแฝกมาเป็นวัสดุในการสร้างร้าน ซึ่งวัสดุเหล่านี้ช่างเต็ม

เล่าว่าสามารถหาได้จากในท้องถิ่น จากนั้นจึงเริ่มทำหลังคาของร้าน โดยจะนำหญ้าคาหญ้าแฝกที่หาได้ในท้องถิ่นมาแตกให้แห้ง หลังจากนั้นจึงจะนำมาทำเป็นไฟ ซึ่งเรียกว่าหนึ่งไฟหรือหนึ่งแปะ ซึ่งวิธีการทำจะนำไม้ไผ่มาผูกเข้ากับหญ้าคาหรือหญ้าแฝก โดยการผูกจะนำเครือเถาวัลย์หรือเครือย่านางซึ่งมีความเหนียวมาเป็นวัสดุในการผูก เครือเถาวัลย์และเครือหญ้านางก่อนที่จะนำมาใช้นั้นต้องรูดเอาใบทิ้งก่อนแล้วก็นำมาม้วน แล้วจึงนำไปแช่น้ำเพื่อเพิ่มความเหนียวก่อนที่จะนำมาผูกหรือถัก ซึ่งช่างเต็มเล้าว่าอายุยาวนานอยู่ได้หลายปี สมัยก่อนไม่มีการใช้พลาสติกจะใช้แต่เครือเถาวัลย์หรือเครือย่านางล้วนๆ แต่สมัยนี้ก็ใช้พลาสติกเชือกไนลอนแทนบ้างเพราะเครือเถาวัลย์และเครือย่านางพวกนี้หาอยาก ไม่เหมือนสมัยก่อนที่มีเยอะเพราะพื้นที่แถวนี้ยังเป็นป่าอยู่มาก

การสร้างร้านค้าในตลาดของช่างเต็มเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ในอาทิตย์แรกหลังจากการประชุมช่างเต็มและทีมงานสามารถดำเนินการสร้างร้านแล้วเสร็จไปได้จำนวนหนึ่งประมาณ 20 ร้าน หลังจากนั้นในอาทิตย์ถัดมาจึงทยอยสร้างเสร็จอีกจำนวน 20 ร้าน และได้ดำเนินการสร้างจนแล้วเสร็จทั้งหมดในอาทิตย์ถัดไป รวมระยะเวลาในการสร้างร้านของช่างเต็ม 3 สัปดาห์

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำเกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมและหลังไหลเข้ามาในชุมชน อันเป็นผลของนโยบายรัฐที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศ พร้อมกับความต้องการที่จะสร้างเสริมรายได้ของชาวบ้านในท้องถิ่น และความต้องการที่จะแสดงตัวตนของคนในท้องถิ่นให้คนภายนอกได้รู้จัก จึงทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลเกิดการจัดตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อบริบทและความต้องการดังกล่าวของคนในชุมชน โดยชาวยวนบ้านต้นตาลได้มีปรับตัวนิยามความเป็นยวนขึ้นมาใหม่หรือปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนใหม่ และนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวกเขามาใช้ประโยชน์ท่ามกลางบริบทเหล่านี้เพื่อความอยู่รอด การเป็นที่รู้จัก และสร้างความมีศักดิ์ศรีให้แก่พวกเขา

จากการศึกษาพบว่า เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ชาวยวนต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทดังกล่าว คือมีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มธุรกิจต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมามากมายในชุมชน ทั้งกลุ่มพ่อน้ำ กลุ่มทำขันโตก และกลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) โดยชาวบ้านได้ผันตัวเองมาประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักและอาชีพ

เสริม ซึ่งได้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านอาชีพซ้อนทับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้นมา ผู้ที่ไม่เคยเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองมาเป็นพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ในขณะที่เดียวกันความเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ถูกแสดงออกพร้อมกับความเป็นยวนของชาวบ้านด้วย

จากการศึกษาพบว่า กระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนได้ทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนขึ้นใหม่หรือนิยามความเป็นยวนขึ้นมาใหม่ โดยหวนกลับไปหาความเป็นยวนแบบดั้งเดิมเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ถูกแสดงออกมาผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ ก็ไม่ได้เป็นนำเสนอโดยหวนกลับไปหาความเป็นยวนดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่ได้มีการปรับให้มีความสวยงาม แปลกใหม่ และมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย โดยชาวบ้านได้นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นยวนของพวกเขาผ่านสถานที่และกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชน อันได้แก่ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม กลุ่มทำขันโตก กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) และกลุ่มทอผ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลอันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของชุมชน ชาวยวนได้ใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้ในการนำเสนอหรือแสดงอัตลักษณ์ความเป็นยวนของพวกเขาอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยด้วยภาษายวนหรือคำเมืองในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวหรือพูดคุยระหว่างกลุ่มคนยวนด้วยกันเอง การแต่งกายด้วยชุดแต่งกายแบบยวนที่ผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นลายขวาง สวมเสื้อแขนกระบอกกระดุมแบบเชือกถักสอดเป็นปม ส่วนผู้ชายจะนุ่งกางเกงขายาวผ้าฝ้าย หรือสะต่อ (กางเกงทางภาคเหนือ ลักษณะคล้ายกลางเกงเล) สวมเสื้อแขนยาวกระดุมแบบเชือกถักสอดเป็นปม การแสดงศิลปะการฟ้อนรำแบบล้านนาในชุดต่างๆ การจัดงานเลี้ยงขันโตกในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดแสดงวัตถุสิ่งของอันเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวยวนในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของพวกเขาผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล การจัดตลาดขายสินค้าทางวัฒนธรรมยวนในตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล ซึ่งจากการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ความเป็นยวนที่ถูกนำเสนอผ่านทั้งสองสถานที่ภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนนั้น ล้วนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ คือ 1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามค่านิยมที่กำหนดขึ้น โดยมีวิธีการที่เกี่ยวข้องต่างๆ คือ การใช้ของเก่า ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การใช้ของเดิมที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลง 3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว 4. การนำเสนออัตลักษณ์ภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยขอลำถึงกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านก่อนดังนี้

1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงที่มีการก่อตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมานั้นเป็นช่วงที่ชุมชนต้องการรื้อฟื้นความเป็นยวนขึ้นมาใหม่ หรืออยู่ในช่วงกระแสการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชนในช่วงปี 2536 – 2548 และเป็นช่วงที่การท่องเที่ยวได้หลังไหลเข้ามาในชุมชนมากขึ้น จึงทำให้การนิยามความเป็นยวนเพื่อนำเสนอในบริบทดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการนำเสนอความเป็นยวนแบบโบราณดั้งเดิมที่เน้นความเป็นจริงของแท้ โดยพยายามที่จะไม่ปรุงแต่งหรือเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ดังกล่าวให้ผิดเพี้ยนไปจากของแท้ดั้งเดิม เพราะต้องการอนุรักษ์ สืบสาน และรื้อฟื้นความเป็นยวนในชุมชน ในขณะเดียวกันก็เป็นการประกาศความเป็นยวนแบบของแท้ให้คนอื่นได้รับรู้ผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนด้วย

2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามคำนิยามที่กำหนดขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อนำเสนอผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ สัญลักษณ์ชุดเก่าที่เคยใช้เมื่อ 60 – 70 ปีที่แล้ว คือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายแบบชาวยวน ภาษายวน อาหารการกินแบบคนยวน การทำตุ้และโคม ซึ่งจากการสัมภาษณ์อาจารย์ทรงชัย อาจารย์ได้ให้ข้อมูลว่า เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวยวนในช่วงปี 2536 นั้นแทบไม่มีหลงเหลืออยู่เลย นอกจากภาษายวนเท่านั้นที่ยังพอพบเห็นว่ามีการใช้พูดคุยกันอยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่บางกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป จากความสูญหายของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวอาจารย์จึงได้คิดที่จะรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่โดยกระทำควบคู่ไปกับชมรมไทยยวนสระบุรีที่เกิดขึ้นในปีเดียวกัน แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เลือกมาใช้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นไม่ได้นำเอาสัญลักษณ์เก่ามาใช้เพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการประดิษฐ์สัญลักษณ์ขึ้นมาใหม่ด้วย คือ การฟ้อนรำแบบยวน ประเพณีการกินโตก และประวัติศาสตร์ชาวยวนบ้านต้นตาล เพราะจากการศึกษาเอกสารและสอบถามจากผู้รู้หลายๆ ท่าน สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆนี้ ชาวยวนบ้านต้นตาลไม่เคยมี สัญลักษณ์เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่อาจารย์ทรงชัยสร้างขึ้นใหม่ โดยนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวยวนล้านนามาเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์สร้างสัญลักษณ์ดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาที่อาจารย์ทรงชัยเลือกไว้มาใช้นั้นได้กระทำผ่านวิธีการต่างๆ ดังนี้คือ

1) การใช้ของเก่า

ในวิธีการนี้เป็นการนำเอาสัญลักษณ์ที่สูญหายไปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่หรือทำการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจารย์ได้นำภาษายวน เสื้อผ้าแบบยวน อาหารยวน และงานหัตถกรรมแบบยวนนำกลับมาใช้ใหม่หรือรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ โดยภาษายวนนั้นอาจารย์ได้ทำการรณรงค์ให้ผู้ที่มาทำงานที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านพูดภาษายวนแบบดั้งเดิมที่เป็นภาษายวนและสำเนียงยวนแท้ๆ ซึ่งภาษายวนนี้ได้ถูกนำเสนอผ่านการพูดคุยกันของชาวบ้านกลุ่มต่างๆที่มาทำงานอยู่ที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ ส่วนเสื้อผ้าแบบยวนที่นำกลับมาใช้ใหม่นั้นคือผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นลายขวาง สวมเสื้อแขนกระบอกกระดุมแบบเชือกถักขอดเป็นปม ส่วนผู้ชายจะนุ่งกางเกงขายาวผ้าฝ้าย (ลักษณะคล้ายกางเกงเล) สวมเสื้อแขนยาวกระดุมแบบเชือกถักขอดเป็นปม สัญลักษณ์นี้ได้ถูกนำเสนอผ่านกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมทำงานกับอาจารย์ทรงชัยที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน โดยอาจารย์ได้กำหนดให้พวกเขาใส่เสื้อผ้าลักษณะดังกล่าวเมื่อจะมาทำงานหรือมาร่วมกิจกรรมที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน นอกจากนี้สัญลักษณ์เหล่านี้ยังถูกจัดแสดงอยู่ในหอวัฒนธรรมด้วย คือผ้าทอลายขวาง ลายจก และลายก้านคอควาย ที่มีอายุตั้งแต่ 60 – 100 ปี ขึ้นไปรวม 200 กว่าผืน เสื้อแบบพื้นเมืองหรือชาวยวนเรียกว่าเสื้อแฉั่วร่วม 50 กว่าตัว มีทั้งสีคราม สีดำ และสีขาว อายุกว่า 50 ปีขึ้นไป ส่วนอาหารแบบยวนอันเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ก็ได้ถูกนำกลับมาใช้ใหม่หรือรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เช่นกัน อาหารแบบล้านนาหรือแบบยวนก็เช่น แกงฮังเล แกงโฮะ แกงอ่อมไก่ แกงผักชะอม ลาบหมูคั่ว น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน แคบหมู เป็นต้น อาหารแบบยวนอันเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมนี้ได้ถูกนำเสนอด้วยรูปแบบของขันโตกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจัดเลี้ยงขันโตกเป็นหมู่คณะ ส่วนงานหัตถกรรมแบบยวน เช่น ตุ๊ก โคม งานตัดกระดาษ และการทำบายศรี นั้นก็ได้นำกลับมาใช้ใหม่หรือรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เช่นกัน ซึ่งสัญลักษณ์ในด้านนี้ได้ถูกนำเสนอให้เห็นในรูปแบบของการฝึกสอนเยาวชนที่เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมยวนในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยมีการสอนให้เยาวชนทำตุ๊กและทำโคมด้วยตนเอง นอกจากนั้นตุ๊กและโคมนี้ยังถูกจัดแสดงร่วมกับวัตถุสิ่งของต่างๆ ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วย โดยได้มีการแขวนตุ๊ก และโคม ประดับประดาไว้ภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน

2) การประดิษฐ์ชิ้นใหม่

ในวิธีการนี้เป็นการประดิษฐ์สัญลักษณ์ที่ยังไม่เคยมีขึ้นมาใหม่เพื่อเพิ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นยวน จากการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ที่อาจารย์ทรงชัยเลือกจะประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่คือ การฟ้อนรำ โดยอาจารย์มองว่าศิลปะการรำโทนที่ชุมชนมีอยู่ก่อนเดิมนั้นไม่ได้เป็นศิลปะการรำรำของคนยวน แต่เป็นลักษณะเป็นศิลปะการ

เพื่อนำของคนไทยภาคกลางมากกว่า เพราะอาจารย์สังเกตเห็นจากการที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนไทยในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งพบว่ามีการรำโทนเช่นกัน อาจารย์จึงได้ประดิษฐ์สร้างการเพื่อนำขึ้นมาใหม่โดยนำเอาสัญลักษณ์ต่างๆที่แสดงถึงความเป็นยวนที่รับรู้มาจากการศึกษาเอกสารมาเป็นพื้นฐานของการประดิษฐ์สร้างการเพื่อนำแบบยวน

จากการศึกษาพบว่า ชุดเพื่อนำนั้นอาจารย์ได้นำเอาชุดการแต่งกายของหญิงชาวยวนในช่วงสมัยเมื่อ 100 กว่าปีในอดีตมาเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์เป็นชุดเพื่อนำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอาจารย์ได้ทำการปรับเปลี่ยนไปให้มีความเป็นพื้นบ้านมากขึ้น ชุดการแต่งกายที่อาจารย์นำมาเป็นแบบในการประดิษฐ์ชุดเพื่อนำมีลักษณะดังนี้ มีการเกล้าผมสูง มีการปักดอกไม้ไว้ที่ผม (ซึ่งชาวล้านนาเรียกว่า “ดอกไม้ไหว” ตามความเชื่อที่ว่า เมื่อยามจะไปวัดทำบุญต้องเห็นดอกไม้ไหวที่มวยผมเพื่อบูชาหัวและเพื่อก้มหัวบูชาพระเจ้า โดยดอกไม้ส่วนใหญ่ที่นำมาประดับเวลาไปวัดนั้น มักเป็นดอกไม้หอมสีสุภาพ) ส่วนการแต่งกายจะแต่งกายด้วยการห่มสไบหรือคาดอกด้วยผ้าแถบแล้วมีผ้าพาดบ่า หรือใส่เสื้อแขนกระบอกแล้วห่มสไบทับ นุ่งซิ่นลายขวาง หรือซิ่นลายขวางแล้วต่อตีนซิ่นด้วยจก มีเครื่องประดับร่างกายด้วยตุ้มหู ที่มีลักษณะเป็นแผ่นใบลาน แผ่นเงิน หรือทองคำ นำมาม้วนแล้วใส่เข้าไป สวมสร้อยสังวาล สวมกำไล สวมแหวนที่หัวแหวนมีลักษณะเป็นแก้วหรืออัญมณี ชุดการแต่งกายที่นำมาเป็นแบบนี้ อาจารย์ได้นำมาปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยในเรื่องของการประดับตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับ คือ ตุ้มหู กำไล แหวน และสร้อยสังวาล โดยอาจารย์จะตัดดอกไม้ให้นางรำสวมใส่ เพราะอาจารย์ทรงชี้ยต้องการนำเสนอให้ความเป็นยวนแบบพื้นบ้านดั้งเดิมที่เรียบง่ายมากกว่า เพราะอาจารย์มองว่า ตุ้มหู กำไล แหวน และสร้อยสังวาลนั้นเป็นเครื่องประดับของสตรีที่มีฐานะในอดีต แต่อาจารย์ก็ได้คิดให้มีการนำเอาเข็มขัดเข้ามาประดับตกแต่งแทนเพื่อใช้ในการคาดผ้าซิ่นที่สวมใส่ไม่ให้หลุดลงมาได้ด้วย เพราะหญิงชาวยวนในอดีตไม่นิยมคาดเข็มขัดกันแต่จะใช้วิธีทบและขมวดปมผ้าซิ่นแทน

ส่วนดนตรีที่ใช้ประกอบในการเพื่อนำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นอาจารย์ได้เลือกใช้ดนตรีล้านนาแบบดั้งเดิม โดยมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้เล่นคือ สะล้อ ซอ ซึง ปี่จุม ปี่แน กลอง ฉิ่ง เล่นเป็นเพลงประกอบในการเพื่อนำ ซึ่งการเพื่อนำส่วนใหญ่ของที่นี่จะมีการเพื่อนำซิ่นดอก เพื่อนสาวไหม เพื่อนบันฝ้าย เพื่อนแง้น เพื่อนเจิง เพื่อนกลายลาย (กายลาย) เพื่อนเทียน และเพื่อนล่องน่าน อันเป็นกระบวนทำเพื่อนแบบโบราณของศิลปะการรำยรำแบบชาวล้านนา สัญลักษณ์ในส่วนนี้จะถูกนำเสนอโดยกลุ่มนางรำหรือกลุ่มการแสดงของเยาวชนบ้านต้นตาล ซึ่งจะมีการแสดงเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชม และแสดงให้ชมเมื่อมีการจัดงานเลี้ยง

ขันโตก โดยจะแสดงระหว่างที่นักท่องเที่ยวนั่งกินโตกอยู่เพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้แก่
นักท่องเที่ยว

ประเพณีงานเลี้ยงขันโตก เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ เพื่อเพิ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นยวน เพื่อนำเสนอในห้วงวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ประเพณีนี้ไม่เคยมีในวิถีชีวิตของชาวยวนบ้านต้นตาล แม้กระทั่งอาจารย์ทรงชัยเองก็ยอมรับว่าชาวยวนที่บ้านต้นตาลไม่เคยมีประเพณีเลี้ยงขันโตกมาก่อน ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษก็ไม่เคยมีปรากฏ ซึ่งอาจารย์ได้ให้ข้อมูลว่า ได้เอาแบบงานเลี้ยงขันโตกมาจากชาวยวนที่จังหวัดเชียงรายที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่เสมอมาเป็นพื้นฐานในการสร้างประเพณีดังกล่าวขึ้น ลักษณะของประเพณีดังกล่าวมีดังนี้ ประเพณีงานเลี้ยงขันโตก เป็นประเพณีงานเลี้ยงของทางภาคเหนือที่นิยมจัดสำหรับอาหารใส่โตก ซึ่งก่อนที่จะกินโตกนั้น จะต้องมีการแห่โตกเพื่อนำมามอบให้กับแขกผู้มาร่วมงานก่อน ขบวนแห่โตกจะนำหน้าด้วยกลุ่มฟ้อนรำของเหล่านางรำ เพลงที่ใช้ฟ้อนรำส่วนใหญ่จะเป็นเพลงกุหลาบเสียงใหม่ซึ่งใช้ประกอบการฟ้อนขันดอก ซึ่งเป็นการฟ้อนที่หมายถึง ความยินดีปรีดา เป็นการฟ้อนที่ใช้ในพิธีมงคล เมื่อแห่โตกมาถึงกลุ่มผู้ร่วมงานที่นั่งกันอยู่เป็นกลุ่ม (ส่วนใหญ่กลุ่มละ 5 คน) ก็จะวางโตกลง บนเวทีที่จะมีการแสดงฟ้อนรำประกอบการกินโตกเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ร่วมงาน สัญลักษณ์ในส่วนนี้ได้ถูกนำเสนอผ่านห้วงวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยจะมีการจัดขึ้นทุกครั้งเมื่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการกินโตก (ซึ่งต้องเป็นกลุ่มที่มีนักท่องเที่ยวตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป)

ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นสัญลักษณ์อีกส่วนหนึ่งหนึ่งที่ถูกอาจารย์ทรงชัยประดิษฐ์สร้างขึ้นมามากภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวเพื่อสร้างตัวตนของคนยวนให้สมบูรณ์ขึ้น ประวัติศาสตร์ชุมชนที่อาจารย์ทรงชัยได้สร้างขึ้นนั้นเป็นการผูกโยงตนเองซึ่งคือชาวยวนบ้านต้นตาลให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ล้านนา โดยกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์ชุมชนว่า ชาวยวนบ้านต้นตาลเป็นลูกหลานของชาวยวนเมืองเชียงแสนที่เคยเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนา และเคยมีอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของตนเองคืออาณาจักรโยนกนาคนครหรือโยนกนาคนคร ต่อมาอาณาจักรโยนกนาคนครได้เกิดการล่มสลายลง ชาวยวนที่เหลือได้ตั้งอาณาจักรใหม่ขึ้นคือเวียงปรีक्षा ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อจากเวียงปรีक्षाมาเป็นหริภุญครเงินยางเชียงแสนซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่คือชาวยวน หลังจากนั้นพญาเม็งรายกษัตริย์ผู้ครองนครเงินยางองค์ที่ 25 ได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นคือเมืองเชียงรายและย้ายราชธานีจากหริภุญครมาอยู่ที่เชียงรายแทน อาณาจักรหริภุญครเงินยางหรือโยนกเชียงแสนเดิมจึงหมดความสำคัญลง ต่อมาพญาเม็งรายได้สร้างอาณาจักรล้านนาขึ้น และได้ผนวกอาณาจักรโยนกเชียงแสนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาด้วยร่วมกับอาณาจักรหริภุญชัย ต่อมาพระแสนภูหลานของพระยาเม็งรายได้ขึ้น

เป็นกษัตริย์ปกครองล้านนาองค์ที่ 3 ได้ เสด็จกลับมาฟื้นฟูอาณาจักรโยนกขึ้นมาใหม่ และให้ชื่อว่า หิรัญนครชัยบุรีศรีช้างแสน ซึ่งต่อมาเรียกว่าเมืองเชียงแสน (คืออำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน) และประทับว่าราชการอยู่ที่เมืองนี้ ทำให้เมืองเชียงแสนมีความสำคัญขึ้นมาใหม่ในฐานะเป็นเมืองหลวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1870-1884 คือ ในรัชสมัย พญาแสนภู และ พญาคำฟู รวม 13 ปี ต่อมาอาณาจักรล้านนาได้ถูกยึดครองโดยพม่า เมืองเชียงแสนในฐานะเป็นเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนาจึงถูกยึดครองและตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าไปด้วย โดยถูกใช้เป็นที่ตั้งกองกำลังและสะสมเสบียงของพม่ารวมเวลากว่า 200 ปี ต่อมาในปี 2347 รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงทรงโปรดให้ยกทัพไปตีเมืองเชียงแสน โดยสั่งให้ทำการเผาเมืองและอพยพผู้คนชาวยวนที่อยู่เมืองเชียงแสนออกจากเมืองให้หมด โดยให้แบ่งชาวยวนออกเป็น 5 ส่วน ส่วนหนึ่งให้อพยพมาอยู่ที่สระบุรี ซึ่งปัจจุบันชาวยวนในสระบุรีทั้งหมดรวมถึงชาวยวนบ้านต้นตาลคือลูกหลานของชาวยวนที่อพยพมาจากเมืองเชียงแสนเมื่อครั้งอดีต (ทรงชัย วรรณกุล, 2537 : 3 -11) ประวัติศาสตร์ดังกล่าวมักถูกเล่าถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมพิงเสมอ ดังคำบอกเล่าบางส่วนของอาจารย์ทรงชัยที่ว่า

“ชาวยวนบ้านต้นตาล แต่เดิมมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่เมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนาในสมัยนั้น.....”

(อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล, **สัมภาษณ์**, 5 สิงหาคม 2553)

นอกจากนั้นประวัติศาสตร์ดังกล่าวยังถูกยืนยันด้วยวัตถุต่างๆ ที่อาจารย์นำมาจัดแสดงไม่ว่าจะเป็น หอก ดาบ และง้าว จำนวนหลายเล่ม ซึ่งเป็นประจักษ์พยานยืนยันถึงความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นและได้ถูกเล่าทอดถ่ายให้ฟัง

3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นมาใหม่เพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวนั้นได้ถูกนำเสนอผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ด้วยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายด้วยชุดแบบล้านนาหรือแบบยวนทั้งชายและหญิงที่มาร่วมทำงานที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดแสดงวัตถุสิ่งของที่อยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านอันแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวยวนที่นิยามขึ้นมาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อแบบพื้นเมืองของคนยวนในอดีต ผ้าชิ้นลายขวาง ลายจก และลายก่านคอควายร่วม 200 กว่าผืน และงานหัตถกรรมกรรมต่างๆ เช่น กระจาดตัดแบบยวน ตุ้ง โคม ที่ประดับประดาไว้รอบบ้าน นอกจากนี้ยังมีการฝึกเด็กและเยาวชนให้หัดทำตุ้งและโคมด้วย การพูดคุยกันด้วยภาษายวนที่

มีคำศัพท์และสำเนียงยวนแท้ๆที่อาจารย์กำหนดให้คนที่มาร่วมทำงานในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน พุดคุยกันด้วยภาษายวน การจัดประเพณีเลี้ยงขันโตกเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกินตักเป็นหมู่ คณะ การถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนให้นักท่องเที่ยวฟังโดยอาจารย์ทรงชัย การแสดงการฟ้อนรำในชุดต่างๆเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและแสดงประกอบในงานเลี้ยงขันโตกให้นักท่องเที่ยวชม ร่วมทั้งการสอนเด็กเยาวชนรุ่นใหม่ให้เรียนรู้การฟ้อนรำด้วย

4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อชาวยวนที่ร่วมทำงานอยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านมีการปะทะสังสรรค์กับคนในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาเที่ยวชมในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน พวกเขาจะมีกาแสดงออกหรือนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนแตกต่างกันไปในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป คือ บางสถานการณ์ชาวบ้านจะแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนน้อย แต่ในบางสถานการณ์ชาวบ้านจะแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนมาก ดังนั้นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านจะเลือกหยิบขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในแต่ละสถานการณ์หรือในแต่ละการปฏิสัมพันธ์นั้นจึงมีความแตกต่างกัน เช่น เมื่อพวกเขามีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่ไปเที่ยวในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน พวกเขาจะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วยการใช้ภาษายวนในการพูดคุยสนทนากับนักท่องเที่ยว มีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนหรือเสื้อผ้าแบบพื้นเมือง แต่ในกรณีที่นักท่องเที่ยวฟังภาษายวนไม่รู้เรื่อง พวกเขาก็จะปรับเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยในการสื่อสารแทนภาษายวน ในขณะที่ก็ยังแสดงออกถึงความเป็นยวนอยู่ด้วยเสื้อผ้าการแต่งกายแบบยวน ในกรณีนี้จึงเกิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็นไทย แต่เมื่อพวกเขามีการปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ พวกเขาก็จะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วยการแต่งกายแบบพื้นเมืองเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นเขาได้เลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการสื่อสารแทน กรณีนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงถูกแสดงออกน้อยลง เพราะการปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ดังกล่าวจึงมีเพียงกายแต่งกายด้วยเสื้อผ้าพื้นเมืองเท่านั้น และเกิดอัตลักษณ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็นต่างชาติขึ้นมา

ดังนั้นการนำเสนอหรือแสดงออกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของชาวบ้านในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นจึงถูกแสดงออกมากบ้างน้อยบ้างต่างกัน ภาพตัวแทนของความเป็นยวนที่ชาวยวนนิยามขึ้นเพื่อนำเสนอในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์จึงแตกต่างกัน

ในขณะที่เดียวกันจากการศึกษากระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนผ่านตลาดทำน้ำในบริบทของการท่องเที่ยวที่พบว่าการกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนผ่านตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลนั้นมีลักษณะดังนี้ คือ

1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงที่ตลาดทำน้ำนั้นเกิดขึ้นเป็นช่วงที่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมจากสังคมเป็นอย่างมาก และการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมีมากกว่าปีก่อนๆ ประกอบกับการที่ชุมชนต้องการส่งเสริมรายได้ของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น การนิยามความเป็นยวนจึงเน้นไปในลักษณะของการนำเสนอความเป็นยวนแบบดั้งเดิมที่สวຍงามอลังการมากขึ้นเพื่อสร้างความตื่นตาตื่นใจ ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามค่านิยมที่กำหนดขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อนำเสนอผ่านตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล คือ สัญลักษณ์ชุดที่ถูกนำเสนอในห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน คือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายแบบชาวยวน ภาษายวน อาหารการกินแบบคนยวน การทำตุ้งและโคมประวัติศาสตร์ชุมชน และการฟ้อนรำ แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าการนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เลือกไว้มาใช้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มคนทำตลาดทำน้ำนั้นไม่ได้นำสัญลักษณ์ที่มีอยู่แล้วมาใช้เพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ที่มีอยู่ก่อนแล้วใหม่ด้วย คือ การฟ้อนรำแบบยวน จากการศึกษพบว่า การนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่กลุ่มคนทำตลาดเลือกไว้มาใช้นั้นได้กระทำผ่านวิธีการต่างๆ ดังนี้คือ

1) การใช้สัญลักษณ์ที่มีอยู่

ในวิธีการนี้เป็นการนำเอาสัญลักษณ์ที่มีอยู่แล้วมาใช้ โดยที่ไม่ต้องทำการปรับเปลี่ยนใหม่ ซึ่งกลุ่มตลาดทำน้ำได้นำเอาสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มาใช้ อันได้แก่ ภาษายวน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายแบบยวน อาหารยวน งานหัตถกรรมแบบยวน และประวัติศาสตร์ชุมชนยวนบ้านต้นตาล มาใช้ จากการสังเกตพบว่า เป็นสัญลักษณ์ชุดเดียวกับที่นำเสนอในห่อวัฒนธรรมพื้นบ้านของอาจารย์ทรงชัย

2) การเปลี่ยนแปลง

ในวิธีการนี้เป็นการนำเอาสัญลักษณ์ที่มีอยู่แล้วมาใช้ใหม่ แต่ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปให้แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตลาดทำน้ำได้นำเอาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในส่วนของฟ้อนรำมาใช้ ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่นำเสนอในห่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปให้แตกต่างจากที่นำเสนอในห่อวัฒนธรรม

พื้นบ้านไป โดยที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นยวนแบบดั้งเดิมที่เน้นความเรียบง่ายแบบพื้นบ้านหรือแบบสามัญชน ในขณะที่ตลาดทำน้ำนั้นจะเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นยวนแบบสวยงามอลังการ กลุ่มคนทำตลาดทำน้ำจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ในส่วนของการพ่อน้ำขึ้นใหม่เพื่อดึงดูดสายตาของนักท่องเที่ยว โดยที่ยืดการพ่อน้ำที่นำเสนอในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นพื้นฐานแล้วนำมาปรับเปลี่ยนใหม่ คือในส่วนของการแต่งกายนั้นพบว่า ดอกไม้ที่ปักบนผมของนางรำจะมีการปักจนเต็มศีรษะ ดอกไม้ที่ใช้ปักก็จะเป็นดอกกล้วยไม้สีต่างๆและปักด้วยปิ่นสีเงิน และทองจำนวนหลายอัน ในขณะที่นางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะปักดอกไม้เพียงแค่ 2-3 ดอก และดอกไม้ที่ปักจะเน้นดอกไม้สีขาว เช่น ดอกพุดซ้อน ดอกจำปี ดอกจำปา เป็นต้น และไม่มีการปักปิ่น ส่วนเครื่องประดับที่ใช้ในการตกแต่งกายนั้นมีการเพิ่มตุ้มหู สร้อยสังวาล กำไล และแหวนเข้ามา ในขณะที่ชุดพ่อน้ำที่เป็นแบบคาดอกด้วยผ้าแถบแล้วมีผ้าพาดบ่านั้นจะมีความแตกต่างไปจากนางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง คือจะมีผ้าพาดบ่าลากหางยาวกับพื้น ในขณะที่ชุดแต่งกายนางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นผ้าพาดบ่าจะยาวแค่ระดับหัวเข่าเท่านั้น

ส่วนดนตรีที่ใช้ประกอบในการพ่อน้ำนั้นที่ตลาดทำน้ำจะใช้ดนตรีล้านนาแบบดั้งเดิม โดยมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้เล่นคือ สะล้อ ซอ ซึง กลอง ฉิ่ง และขลุ่ยหริบ เป็นเพลงประกอบในการพ่อน้ำ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงประกอบนั้นจะแตกต่างจากที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไปคือ จะไม่มีปี่จุมและปี่แนอันเป็นสัญลักษณ์ของดนตรีล้านนาแบบโบราณ ซึ่งที่นี่จะตัดออกแล้วนำขลุ่ยหริบเข้ามาแทน

การพ่อน้ำส่วนใหญ่ของที่นี่จะมีการพ่อนแบบเดียวกับที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านพ่อนั้นเป็นกระบวนการพ่อนแบบโบราณของศิลปะการรำของชาวล้านนา แต่ก็ได้มีการนำกระบวนการพ่อนแบบอื่นๆมาแสดงด้วย ซึ่งเป็นกระบวนการพ่อนแบบประยุกต์หรือพ่อนที่มีการประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลัง ซึ่งมีกระบวนการพ่อนต่างๆ ดังนี้คือ พ่อนรม พ่อนศิลามณี พ่อนผางประทีปพ่อนล่องแม่ปิง พ่อนเชียงแสน พ่อนล่องน่าน พ่อนวี(พ่อนพัด) พ่อนร่มฟ้าไท-ยวน(พ่อนร่มฟ้าล้านนา หรือพ่อนยวนสาวใหม่)

สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในส่วนของการพ่อน้ำที่ถูกนิยามและนำเสนอออกมาให้แตกต่างจากหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้เป็นผลเนื่องมาจากบริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งมีความแตกต่างกันจึงทำให้การนิยามตัวตนมีความแตกต่างกันดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และผู้วิจัยมองว่าอาจเกิดจากกลุ่มตลาดทำน้ำเองที่ต้องการจะสร้างความแตกต่างจากการพ่อน้ำที่นำเสนอในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วย เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักท่องเที่ยวที่ไปชมจากหอวัฒนธรรมพื้นบ้านมาแล้ว

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลยังสร้างความแตกต่างในการพ็อนรำจากที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนอีก คือไม่ได้นำเสนอศิลปะการพ็อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์ยวนเพียงอย่างเดียวเช่นที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่ได้มีการนำเอาศิลปะการพ็อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในล้านนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงที่นี้ด้วย ซึ่งคือการพ็อนนกกหรือพ็อนกิงกะหว่า พ็อนเงี้ยว พ็อนโต อันเป็นกระบวนการพ็อนหรือศิลปะการพ็อนรำของชาวไทยใหญ่ นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า กลุ่มนางรำได้มีการคิดประดิษฐ์กระบวนการพ็อนรำแบบใหม่ ๆ ขึ้นมาด้วย โดยการนำท่าพ็อนจากกระบวนการพ็อนต่างๆ(จากเพลงต่างๆ) มาผสมผสานกันจนกลายเป็นกระบวนการพ็อนใหม่ คือ การพ็อนพระรามตามกวาง นอกจากนี้ยังมีการคิดท่ารำแบบใหม่ขึ้นมาเองซึ่งมีทั้งที่ประยุกต์มาจากท่าพ็อนต่างๆที่มีอยู่ก่อนแล้วและที่คิดขึ้นมาใหม่จากการตีความตามเนื้อเพลงหรือจังหวะเพลงแล้วนำมาผสมกับท่าพ็อนที่มีอยู่ในกระบวนการพ็อนต่างๆจนกลายเป็นกระบวนการพ็อนใหม่ขึ้นมา ซึ่งคือ การพ็อนปราสาทไหว ประกอบเพลงปราสาทไหว การพ็อนเอื้องหลวงล้านนาประกอบเพลงเอื้องหลวงล้านนา การพ็อนปี่ใหม่เมืองประกอบเพลงปี่ใหม่เมือง การพ็อนพินเปี้ยะประกอบเพลงพินเปี้ยะ การพ็อนล่องสะเปาประกอบเพลงล่องสะเปา การพ็อนกุหลาบเวียงพิงค์ประกอบเพลงกุหลาบเวียงพิงค์ การพ็อนสาวเครือฟ้าประกอบเพลงสาวเครือฟ้า การพ็อนบุ่มเบ้งประกอบเพลงบุ่มเบ้ง การพ็อนเอื้องผึ้งจันผาประกอบเพลงเอื้องผึ้งจันผา การพ็อนฤาษีหลงถ้ำประกอบเพลงฤาษีหลงถ้ำ การพ็อนแม่แล้ลำปางประกอบเพลงแม่แล้ลำปาง

3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นมาใหม่เพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวนี้ได้ถูกนำเสนอผ่านตลาดทำน้ำโดยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุดแบบล้านนาหรือแบบยวนทั้งชายและหญิงที่คณะกรรมการตลาดกำหนดให้ผู้ที่มาช่วยขายสินค้าในตลาดต้องแต่งทุกคน สินค้าทางวัฒนธรรมที่วางขายอยู่ในตลาดไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าพื้นเมืองของคนยวน ผ้าขึ้นลายขวาง ลายจก และลายก่านคอกควาย ย่าม สะดอ อาหารยวน งานหัตถกรรมกรรมต่างๆ เช่น การสาธิตการตัดกระดาษแบบยวน การสาธิตการทำตุ้งและโคม นอกจากนี้ยังมีการพูดภาษาแบบยวนที่มีคำศัพท์และสำเนียงยวนแท้ๆที่ทางคณะกรรมการตลาดได้กำหนดให้คนที่มาร่วมทำงานในตลาดพูดคุยกันด้วยภาษายวน ส่วนประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นได้ถูกนำเสนอออกมาผ่านการบอกเล่าของนายสมจิตต์ ยะกุล (ผู้นำในการก่อตั้งตลาดคนหนึ่ง)ให้นักท่องเที่ยวฟัง ส่วนการพ็อนรำนั้นได้นำเสนอเป็นการแสดงชุดต่างๆ ที่จะแสดงช่วงเวลาประมาณ 11.00 นาฬิกา – 12.00 นาฬิกา ให้นักท่องเที่ยวชม

4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

จากการศึกษาพบว่าชาวยวนที่ทำงานอยู่ในตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล มีลักษณะการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกับชาวยวนที่ทำงานอยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน กล่าวคือ เมื่อพวกเขาจะมีการปะทะสังสรรค์กับคนในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาเที่ยวชมในตลาดทำน้ำ พวกเขาจะมีการแสดงออกหรือนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองแตกต่างกันไปในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ บางสถานการณ์ชาวบ้านจะแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนน้อย แต่ในบางสถานการณ์ชาวบ้านจะแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนมาก ดังนั้นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านจะเลือกหยิบขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในแต่ละสถานการณ์หรือในแต่ละการปฏิสัมพันธ์นั้นจึงมีความมากน้อยแตกต่างกัน เช่น เมื่อพวกเขาจะมีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่ไปเที่ยวในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน พวกเขา ก็จะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วยการใช้ภาษายวนในการพูดคุยสนทนากับนักท่องเที่ยว มีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนหรือเสื้อผ้าแบบพื้นเมือง แต่ในกรณีที่นักท่องเที่ยวฟังภาษายวนไม่รู้เรื่อง พวกเขา ก็จะปรับเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยในการสื่อสารแทนภาษายวน ในขณะที่ก็ยังแสดงออกถึงความเป็นยวนอยู่ด้วยเสื้อผ้าการแต่งกายแบบยวน ในกรณีนี้จึงเกิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็นไทย แต่เมื่อพวกเขาจะมีการปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ พวกเขา ก็จะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วยการแต่งกายแบบพื้นเมืองเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นเขาได้เลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการสื่อสารแทน กรณีนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงถูกแสดงออกน้อยลง เพราะการปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ดังกล่าวจึงมีเพียงกายแต่งกายด้วยเสื้อผ้าพื้นเมืองเท่านั้น และเกิดอัตลักษณ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็นต่างชาติขึ้นมา

ดังนั้นการนำเสนอหรือแสดงออกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของชาวบ้านในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตลาดทำน้ำนั้นจึงถูกแสดงออกมากบ้างน้อยบ้างต่างกัน ภาพตัวแทนของความเป็นยวนที่ชาวยวนนิยามขึ้นเพื่อนำเสนอในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์จึงแตกต่างกัน

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สภาพทั่วไปของชุมชนยวนบ้านต้นตาล

ยวน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับไทยยวน หรือที่เรียกว่า “ไทยเหนือ” “ไทยล้านนา” หรือว่า “คนเมือง” ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์นี้มีหลายชื่อเรียกแต่แท้จริงแล้วคือคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ใช้ภาษาคำเมือง หรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ภาษาถิ่นพายัพ” ในการสื่อสาร เป็นต้น ชาวยวนบ้านต้นตาลเป็นชาวยวนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากทางตอนเหนือของไทยในบริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ลงมาอยู่ในแถบภาคกลางบริเวณจังหวัดสระบุรีในช่วงปี 2347 สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยภัยสงครามจากพม่า เมื่ออพยพมาถึงสระบุรีก็ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่กันในเขตตำบลสวนดอกไม้ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับตำบลต้นตาลก่อน ก่อนที่จะขยายบ้านเรือนออกมาจนถึงตำบลต้นตาล ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของตำบลเป็นชาวยวนเกือบทั้งหมด ชุมชนยวนบ้านต้นตาลมีสภาพทางภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำป่าสัก ซึ่งบริเวณสองฝั่งคลองของแม่น้ำมีต้นไม้อายุและพืชพันธุ์ไม้ต่างๆขึ้นปกคลุมอยู่ทั่วไปตลอดทั้งสองฝั่งคลอง ทางตอนใต้ของหมู่บ้านมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านพื้นที่ และยังมีคลองห้วยแร้งซึ่งเป็นลำห้วยธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งไหลผ่านพื้นที่ของหมู่บ้านด้วย

ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประเภทเกษตรกรรมเป็นหลัก นอกนั้นก็ยังมีอาชีพเกี่ยวกับปศุสัตว์ พานิชยกรรม หัตถกรรม รับราชการ ธุรกิจท่องเที่ยว รับจ้างทั่วไปเมื่อสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวสำหรับประชากรบางส่วน และบางส่วนประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมเมื่อว่างจากงานหลัก ซึ่งอาชีพหลังนี้เพิ่งเกิดขึ้นมาในช่วงปี 2525 หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน โดยได้ทำให้รายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนปัจจุบันมีอัตราสูงขึ้นมาเมื่อเทียบกับปีก่อนๆที่ยังไม่มีธุรกิจประเภทนี้เกิดขึ้นมา

ชุมชนยวนบ้านต้นตาลปกครองกันโดยมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลลูกบ้าน มีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตนเองที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และมีการสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของภาษาพูดที่ใช้ภาษายวน หรือภาษาคำเมืองเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสาร การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนหรือตามแบบฉบับของคนล้านนา อาหารการกิน ศิลปะ

การละเล่น รวมทั้งความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เช่น งานบุญสลากภัต เป็นต้น ซึ่งแตกต่างไปจากชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ในแถบภาคกลาง

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนที่มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านหมู่บ้านและการมีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างแตกต่างจากที่อื่นๆ จึงเป็นทุนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนต้นตาล และเมื่อบริบทของสังคมรอบข้างเกิดการให้ความสำคัญและสนใจกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ประกอบการท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนชุมชน จึงทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลนำทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่ตนมีอยู่มาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ซึ่งจุดเด่นของบ้านต้นตาลอยู่ที่การชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวยวนและการล่องเรือชมธรรมชาติบริเวณสองฝั่งของแม่น้ำป่าสัก

สำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนบ้านต้นตาล

ชุมชนชาวยวนบ้านต้นตาลได้รับรู้ถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างชุมชน การรับรู้ความแตกต่างดังกล่าวได้นำไปสู่การสืบค้นความเป็นชาติพันธุ์ของคนในชุมชนในช่วงปี 2536 ด้วยการนำของปราชญ์ชาวบ้าน คือ อาจารย์ทองชัยวรรณกุล นายสมจิตต์ ยะกุล และอาจารย์พิเนตร น้อยพุทรา การรับรู้ดังกล่าวได้ทำให้เกิดสำนึกทางชาติพันธุ์ขึ้นซึ่งแสดงออกผ่านการจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี และหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในปี 2536 โดยมีอาจารย์ทองชัยเป็นผู้นำในการจัดตั้ง การจัดตั้งชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนขึ้นดังกล่าวได้ทำให้การรับรู้ในความเป็นชาติพันธุ์ของชาวยวนในชุมชนมีความชัดเจนขึ้นและช่วยสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน เพราะกิจกรรมต่างๆ อันแสดงถึงสัญลักษณ์ของความเป็นยวนที่กระทำผ่านชมรมและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นได้เป็นเครื่องช่วยต่อยอดและประกาศความเป็นยวนให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับรู้และเกิดสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ของตนขึ้นมา โดยผ่านกระบวนการนิยามและประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของชมรมไทยยวนและหอวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นำเสนอออกมาเอง การแสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์ของชาวยวนได้แสดงให้เห็นชัดเจนอีกครั้งในการจัดตั้งตลาดน้ำโบราณบ้านต้นตาลขึ้นในช่วงปี 2551 เพื่อประกาศถึงความมีตัวตนของคนยวนที่นี้ให้คนทั่วไปได้รู้จักรับรู้และเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อันเป็นไปท่ามกลางบริบทที่กระแสการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมได้รับความสนใจ และความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความสำคัญมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังจะทำให้วัฒนธรรมทั้งหลายกลายเป็นหนึ่งเดียว

ภายในตลาดได้นำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นยวนไว้หลายด้าน ทั้งในด้านกา
แต่งกาย ภาษาพูด อาหารการกิน งานศิลปะหัตถกรรม และการแสดงทางวัฒนธรรม ตลาดทำ
น้ำที่เกิดขึ้นมาใหม่จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสร้างการรับรู้และสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์
ให้กับชาวยวนรุ่นใหม่และมาตอกย้ำความเป็นยวนให้กับชาวยวนรุ่นเก่ามากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นว่าการจัดตั้งชมรมไทยยวนสระบุรี หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ไทยยวน และทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลขึ้นมานั้นเป็นการแสดงออกถึงความมีสำนึกทางชาติพันธุ์
ของชาวไทยยวนในรูปแบบหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยมองว่าชมรมไทยยวนสระบุรี หอวัฒนธรรม
พื้นบ้าน และตลาดทำน้ำดังกล่าวนั้นก็เหมือนเครื่องมือที่ช่วยสร้างและตอกย้ำการรับรู้ใน
ความเป็นชาติพันธุ์ และสำนึกทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นกับชาวยวนด้วย ในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่
ของการทอดถ่ายและสืบสานความเป็นยวนให้กับเยาวชนยวนรุ่นหลังๆต่อไป

และจากการที่ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวันของชาวยวนบ้านต้นตาลพบว่า ความมี
สำนึกทางชาติพันธุ์ของพวกเขายังได้แสดงออกให้เห็นผ่านการยอมรับว่าเป็นยวน การพูดคุยถึง
เรื่องราวประวัติความเป็นมาของตนเองว่าเป็นใคร มีบรรพบุรุษมาจากไหนให้ผู้วิจัยฟัง การพูดคุย
กันเป็นภาษายวนหรือคำเมืองระหว่างชาวบ้านในตำบล การแต่งกายแบบพื้นเมืองหรือแบบยวน
ด้วยการใส่ผ้าชิ้นลายขวางของหญิงสูงอายุ การปฏิบัติตามความเชื่อ ค่านิยมและขนบธรรมเนียม
ของชาวยวน เช่น การตั้งน้ำไว้หน้าบ้านตามความเชื่อที่จะทำให้บ้านหลังนั้นมีความร่วมมือ
เป็นสุข การกราบไหว้บูชาปู่เจ้าฟ้าและปู่หนานตะบรพบุรุษผู้ก่อตั้งและคุ้มครองชุมชนชาวยวน
ในสระบุรี และการประกอบพิธีกรรมประเพณีต่างๆตามความเชื่อ เป็นต้น ในขณะเดียวกันสำนึก
ทางชาติพันธุ์ของพวกเขาจะมีความเข้มข้นสูงขึ้นเมื่ออยู่ในบริบทของการท่องเที่ยวหรือในช่วงที่มี
นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความ
เป็นยวนที่มีความชัดเจนมากขึ้นนอกเหนือจากภาษาพูดที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวันเป็น
ส่วนใหญ่

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนผ่านหอวัฒนธรรม พื้นบ้านและตลาดทำน้ำ ในบริบทของการท่องเที่ยว

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำเกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมและล้นหลามเข้ามาในชุมชน อันเป็นผลของนโยบายรัฐที่ส่งเสริม
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศ พร้อมกับความต้องการที่จะสร้างเสริมรายได้ของ
ชาวบ้านในท้องถิ่น และความต้องการที่จะแสดงตัวตนของคนในท้องถิ่นให้คนภายนอกได้รู้จัก
จึงทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลเกิดการจัดตั้งตลาดทำน้ำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อบริบทและความ

ต้องการดังก้าวของคนในชุมชน โดยชาวยวนบ้านต้นตาลได้มีปรับตัว ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และนำอัตลักษณ์ความเป็นยวนของพวกเขามาใช้ประโยชน์ท่ามกลางบริบทเหล่านี้เพื่อความอยู่รอด การเป็นที่รู้จัก และสร้างความมีศักดิ์ศรีให้แก่พวกเขา

เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ชาวยวนต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทดังกล่าว คือมีการสร้างแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชน ทั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล กลุ่มฟ้อนรำ กลุ่มทำขันโตก และกลุ่มโฮมสเตย์(Home Stay) โดยชาวบ้านได้ผันตัวเองมาประกอบอาชีพทางด้านการท่องเที่ยวเป็นหลักและอาชีพเสริม ซึ่งได้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านอาชีพซ้อนทับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้นมา ผู้ที่ไม่เคยเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองมาเป็นพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าตามสถานที่ต่างๆในชุมชน ในขณะที่เดียวกันความเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ถูกแสดงออก ร่วมกับความเป็นยวนของชาวบ้านด้วย

นอกจากนั้นกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนยังได้ทำให้ชาวยวนบ้านต้นตาลปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือนิยามความเป็นยวนขึ้นมาใหม่ โดยหวนกลับไปหาความเป็นยวนแบบดั้งเดิมเพื่อนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่แสดงออกมาผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ ก็ไม่ได้เป็นการนำเสนอโดยหวนกลับไปหาความเป็นยวนดั้งเดิมเสียทั้งหมด แต่ได้มีการปรับให้สวยงามแปลกใหม่ และมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้นด้วย โดยชาวบ้านได้นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นยวนของพวกเขาผ่านสถานที่และกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชน อันได้แก่ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล กลุ่มการแสดงทางวัฒนธรรม กลุ่มทำขันโตก กลุ่มโฮมสเตย์ (Home Stay) และกลุ่มทอผ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาลที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชนนั้นชาวยวนได้ใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้ในการนำเสนอหรือแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นยวนของพวกเขาอย่างเต็มที่ ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นยวนที่ถูกนำเสนอผ่านทั้งสองสถานที่ภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนนั้นล้วนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่าการนิยามความเป็นยวนในกรณีของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ได้มีการนิยามความเป็นยวนแตกต่างไปจากตลาดทำน้ำ เพราะหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นได้เกิดขึ้นในช่วงที่ชุมชนต้องการฟื้นความเป็นยวนขึ้นมาใหม่ ประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาในชุมชนมีมากขึ้น จึงทำให้การนิยามความเป็นยวนเพื่อเสนอในบริบทดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการนำเสนอความเป็นยวนแบบโบราณดั้งเดิมที่เน้นความเป็นของแท้โดยพยายามที่จะไม่ปรุงแต่งหรือปรับเปลี่ยนให้

ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นของแท้ดั้งเดิม เพื่อช่วยในการอนุรักษ์ สืบสาน และรื้อฟื้นความเป็น
 ยวนให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการประกาศความเป็นยวนแบบของแท้ให้คน
 อื่นได้รับรู้ผ่านกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน ในขณะที่ตลาดทำน่านั้นเกิดขึ้นในช่วงที่การ
 ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมจากสังคมเป็นอย่างมาก และการหลั่งไหลของ
 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมีมากกว่าปีก่อนๆ ประกอบกับการที่ชุมชนต้องการส่งเสริมรายได้
 ของคนในชุมชนให้มีมากขึ้น การนิยามความเป็นยวนจึงเน้นไปในลักษณะของความเป็นยวนแบบ
 ความสวยงามอลังการเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างความตื่นตาตื่นใจ ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว

2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวน
 ตามค่านิยมที่นิยมขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อนำเสนอผ่านหอ
 วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนและตลาดทำน่านี้คือ สัญลักษณ์แบบเดียวกัน นั่นคือ เสื้อผ้าเครื่องแต่ง
 กายแบบชาวยวน ภาษายวน อาหารยวน การทำตุงและโคม และประวัติศาสตร์ชุมชน แต่
 สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ตลาดทำน่านำไปใช้คือ ประเพณีการกินเลี้ยงขันโตก ส่วนการพอน
 รำนั้นทั้งสองที่ได้นำสัญลักษณ์ส่วนนี้ไปใช้เหมือนกันแต่ได้มีการปรับเปลี่ยนให้แตกต่างกันไป
 ซึ่งสัญลักษณ์ที่เลือกขึ้นมาใช้ส่วนใหญ่เป็นสัญลักษณ์ที่เคยใช้มาแล้วในช่วง 60 – 70 ปีก่อน แล้ว
 ถูกนำกลับมาใช้ใหม่โดยที่ไม่มีการปรับปรุงใดๆเลย สัญลักษณ์เหล่านั้นได้แก่ ภาษา อาหาร การ
 แต่งกาย ตุงและโคม ส่วนสัญลักษณ์ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นใหม่เพื่อนำมาใช้ ได้แก่ ประวัติศาสตร์
 ชุมชน การพอนรำ และประเพณีกินเลี้ยงขันโตก ในส่วนของการพอนรำนี้ทั้ง 2 สถานที่นำ
 สัญลักษณ์นี้มาใช้เหมือนกัน แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้แตกต่างกันไป โดยทางกลุ่มตลาดทำน่านี้
 ได้เปลี่ยนแปลงให้การพอนรำมีความสวยงามอลังการและมีรูปแบบของการพอนรำที่หลากหลาย
 มากขึ้น ไม่ได้เน้นศิลปะการพอนรำแบบยวนโบราณดั้งเดิมเพียงอย่างเดียวเช่นที่หอวัฒนธรรม
 พื้นบ้าน แต่มีการนำเสนอศิลปะการพอนรำแบบที่มีการประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลังและการพอนรำ
 ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วย ในขณะที่การพอนรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะเน้นการนำเสนอความ
 เป็นยวนแบบดั้งเดิมที่มีความเป็นพื้นบ้าน เรียบง่าย มากกว่า กล่าวคือ สัญลักษณ์ด้านการ
 พอนรำที่นำเสนอในตลาดทำน่านี้ได้ถูกเปลี่ยนแปลงใหม่ให้แตกต่างไปจากหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 โดยยึดการพอนรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นต้นแบบแล้วทำการเปลี่ยนแปลง โดยในส่วนของ
 การแต่งกายนั้นพบว่าถูกเปลี่ยนแปลงไปจากที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ ดอกไม้ที่ปักบนผมจะมี
 การปักจนเต็มศีรษะ ดอกไม้ที่ใช้ปักก็จะเป็นดอกกล้วยไม้สีต่างๆและปักด้วยปิ่นสีเงิน และทอง
 จำนวนหลายอัน ในขณะที่นางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะปักดอกไม้เพียงแค่ 2-3 ดอก และ
 ดอกไม้ที่ปักจะเน้นดอกไม้สีขาว เช่น ดอกพุดซ้อน ดอกจำปี ดอกจำปา เป็นต้น และไม่มีการปัก

ป็น ส่วนเครื่องประดับที่ใช้ในการตกแต่งร่างกายนั้นมีการเพิ่มตุ้มหู สร้อยสังวาล กำไล และแหวนเข้ามา ในขณะที่ชุดฟ้อนรำที่เป็นแบบคาดอกด้วยผ้าแถบแล้วมีผ้าพาดบ่านั้นจะมีความแตกต่างไปจากนางรำที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ต่าง คือจะมีผ้าพาดบ่าลากหางยาวกับพื้น ในขณะที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นผ้าพาดบ่าจะยาวแค่ระดับหัวเข่าเท่านั้น ส่วนดนตรีที่ใช้ประกอบในการฟ้อนรำที่ตลาดท่าหน้าจะใช้ดนตรีล้านนาแบบดั้งเดิม โดยมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้เล่นคือ สะล้อ ซอ ซึง กลอง ฉิ่ง และขลุ่ยหริบ เล่นเป็นเพลงประกอบในการฟ้อนรำ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงประกอบนั้นจะแตกต่างจากที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไปคือ จะไม่มีปี่จุมและปี่แนอันเป็นสัญลักษณ์ของดนตรีล้านนาแบบโบราณ ซึ่งที่นี่จะตัดออกแล้วนำขลุ่ยหริบเข้ามาแทน การฟ้อนรำส่วนใหญ่ของที่นี่จะมีการฟ้อนแบบเดียวกับที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านฟ้อน อันเป็นกระบวนท่าฟ้อนแบบโบราณของศิลปะการรำราชของชาวล้านนา แต่ก็ได้มีการนำกระบวนท่าฟ้อนแบบอื่นมาแสดงด้วย ซึ่งคือกระบวนท่าฟ้อนแบบประยุกต์หรือฟ้อนที่มีการประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลัง โดยมีกระบวนท่าฟ้อนต่างๆ ดังนี้คือ ฟ้อนร่ม ฟ้อนศิวาลัย ฟ้อนผางประทีป ฟ้อนล่องแม่ปิง ฟ้อนเชียงแสน ฟ้อนล่องน่าน ฟ้อนวี(ฟ้อนพัด) ฟ้อนร่มฟ้าไท-ยวน(ฟ้อนร่มฟ้าล้านนา หรือฟ้อนยวนสาวใหม่)

การฟ้อนรำที่ถูกนิยามและนำเสนอออกมาให้แตกต่างจากหอวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้เป็นผลเนื่องมาจากบริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งมีความแตกต่างกันจึงทำให้การนิยามมีความแตกต่างกันดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และผู้วิจัยมองว่าอาจเกิดจากกลุ่มตลาดท่าหน้าเองที่ต้องการจะสร้างความแตกต่างจากการฟ้อนรำที่นำเสนอในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วย เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักท่องเที่ยวที่ไปชมจากหอวัฒนธรรมพื้นบ้านมาแล้ว

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า ตลาดท่าหน้าโบราณบ้านต้นตาลยังสร้างความแตกต่างในการฟ้อนรำจากที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวนอีก นั่นคือการแสดงที่นี้ไม่ได้นำเสนอศิลปะการฟ้อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์ยวนเพียงอย่างเดียวเช่นที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน แต่ได้มีการนำเอาศิลปะการฟ้อนรำของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในล้านนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงที่นี้ด้วย ซึ่งคือศิลปะการฟ้อนรำของชาวไทยใหญ่ อันได้แก่ การฟ้อนนกหรือฟ้อนกิ่งกะเหรี่ยง ฟ้อนเงี้ยว และฟ้อนโต นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มนางรำได้มีการคิดประดิษฐ์กระบวนท่าฟ้อนรำแบบใหม่ขึ้นมาด้วย โดยการนำท่าฟ้อนจากกระบวนท่าฟ้อนต่างๆ(จากเพลงต่างๆ) มาผสมผสานกันจนกลายเป็นกระบวนท่าฟ้อนใหม่ คือ การฟ้อนพระรามตามกวาง นอกจากนั้นยังมีการคิดท่ารำแบบใหม่ขึ้นมาเองด้วย ซึ่งมีทั้งที่ประยุกต์มาจากท่าฟ้อนต่างๆที่มีอยู่ก่อนแล้วและที่คิดขึ้นมาใหม่จากการตีความตามเนื้อเพลงหรือจังหวะเพลงแล้วนำมาผสมกับท่าฟ้อนที่มีอยู่ในกระบวนท่าฟ้อนต่างๆจนกลายเป็นกระบวนท่าฟ้อนใหม่ขึ้นมา ซึ่งคือ การฟ้อนปราสาทไหว

ประกอบเพลงปราสาทไหว การฟ้อนเอื้องหลวงล้านนาประกอบเพลงเอื้องหลวงล้านนา การฟ้อน
 ปีใหม่เมืองประกอบเพลงปีใหม่เมือง การฟ้อนพินเปียประกอบเพลงพินเปีย การฟ้อนล่องสะเปา
 ประกอบเพลงล่องสะเปา การฟ้อนกุหลาบเวียงพิงค์ประกอบเพลงกุหลาบเวียงพิงค์ การฟ้อนสาว
 เครือฟ้าประกอบเพลงสาวเครือฟ้า การฟ้อนป๋มเบ้งประกอบเพลงป๋มเบ้ง การฟ้อนเอื้องผึ้งจันผา
 ประกอบเพลงเอื้องผึ้งจันผา การฟ้อนฤๅษีหลงถ้ำประกอบเพลงฤๅษีหลงถ้ำ การฟ้อนแม่แล้
 ลำปางประกอบเพลงแม่แล้ลำปาง

3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นใหม่เพื่อนำมาเป็นจุด
 ขายในการท่องเที่ยวได้ถูกนำเสนอผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยยวน ด้วยสัญลักษณ์ทาง
 วัฒนธรรมต่างๆ ดังนี้ คือการแต่งกายด้วยชุดแบบล้านนาหรือแบบยวนทั้งชายและหญิงที่มาร่วม
 ทำงานที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดแสดงวัตถุสิ่งของที่อยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านอันแสดง
 ถึงอัตลักษณ์ของชาวยวนที่นิยามขึ้นใหม่ เช่น เสื้อแบบพื้นเมืองของคณยวนในอดีต ผ้าซิ่นลาย
 ขวาง ลายจก และลายก่านคอคควาย (ลายซิ่นของชาวยวนอีกลายหนึ่ง) รวม 200 กว่าผืน และ
 งานหัตถกรรมกรรมต่างๆ เช่น กระจาดตัดแบบยวน ตุ๊ก โคม ที่ประดับประดาไว้รอบบ้าน
 นอกจากนั้นยังมีการฝึกเด็กและเยาวชนให้หัดทำตุ๊กและโคมด้วย การพูดคุยกันด้วยภาษายวนที่มี
 คำศัพท์และสำเนียงยวนแท้ๆที่อาจารย์กำหนดให้คนที่มาร่วมทำงานในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 พูดคุยกันด้วยภาษายวน การจัดประเพณีเลี้ยงขันโตกเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกินตักเป็นหมู่
 คณะ การถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนให้นักท่องเที่ยวฟังโดยอาจารย์ทรงชัย การ
 แสดงการฟ้อนรำในชุดต่างๆเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและแสดงประกอบในงานเลี้ยงขันโตกให้
 นักท่องเที่ยวชม รวมทั้งการสอนเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ให้เรียนรู้การฟ้อนรำด้วย

ส่วนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นใหม่เพื่อนำเสนอ
 ในตลาดทำน้าโดยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ นั้นได้แก่ ชุดแบบล้านนาหรือแบบยวนที่
 คณะกรรมการตลาดกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนร่วมขายสินค้าในตลาดทุกคนต้องแต่ง สินค้าทางวัฒนธรรม
 ที่วางขายอยู่ในตลาดไม่ว่าจะเป็นเสื้อแบบพื้นเมืองของคณยวน ผ้าซิ่นลายขวาง ลายจก และลาย
 ก่านคอคควาย ย่อม สะดอ อาหารยวน งานหัตถกรรมกรรมต่างๆ เช่น การสาธิตการตัดกระจาด
 แบบยวน การสาธิตการทำตุ๊กและโคม นอกจากนั้นยังมีการพูดภาษาแบบยวนที่มีคำศัพท์และ
 สำเนียงยวนแท้ๆที่ทางคณะกรรมการตลาดได้กำหนดให้คนที่มาร่วมทำงานในตลาดพูดคุยกันด้วย
 ภาษายวน ส่วนประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นได้ถูกนำเสนอออกมาผ่านการบอกเล่าของนายสม
 จิตต์ ยะกุล (ผู้นำในการก่อตั้งตลาดคนหนึ่ง) ให้นักท่องเที่ยวฟัง ส่วนการฟ้อนรำนั้นได้นำเสนอ

เป็นการแสดงชุดต่างๆ ที่จะแสดงในช่วงเวลาประมาณ 11.00 นาฬิกา – 12.00 นาฬิกา ให้
นักท่องเที่ยวชม

4. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของ
การท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อชาวยวนที่ร่วมทำงานอยู่ในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ามีการปะทะ
สังสรรค์กับคนในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาเที่ยวชมในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้า พวกเขาจะมีการแสดงออกหรือนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนแตกต่างกันไปในแต่ละการ
ปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป คือ บางสถานการณ์ชาวบ้านจะ
แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนน้อย แต่ในบางสถานการณ์ชาวบ้านจะ
แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นยวนมาก ดังนั้นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้าน
จะเลือกหยิบขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในแต่ละสถานการณ์หรือในแต่ละ
การปฏิสัมพันธ์นั้นจึงมีความมากน้อยแตกต่างกัน เช่น เมื่อพวกเขามีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่
ไปเที่ยวในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน พวกเขาจะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วยการใช้ภาษายวนใน
การพูดคุยสนทนากับนักท่องเที่ยว มีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบยวนหรือเสื้อผ้าแบบพื้นเมือง
แต่ในกรณีที่นักท่องเที่ยวฟังภาษายวนไม่รู้เรื่อง พวกเขาจะปรับเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยในการ
สื่อสารแทนภาษายวน ในขณะที่ก็ยังแสดงออกถึงความเป็นยวนอยู่ด้วยการใส่เสื้อผ้าการแต่งกาย
แบบยวน ในกรณีนี้จึงเกิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซ้อนกันระหว่างความเป็นยวนและความเป็น
ไทย แต่เมื่อพวกเขามีการปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ พวกเขาจะแสดงออกถึงความเป็นยวนด้วย
การแต่งกายแบบพื้นเมืองเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นเขาได้เลือกใช้
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการสื่อสารแทน กรณีนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงถูกแสดงออกน้อยลง
เพราะการปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สัญลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาใช้เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์
ดังกล่าวจึงมีเพียงการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าพื้นเมืองเท่านั้น และในกรณีนี้ได้เกิดอัตลักษณ์ซ้อนกัน
ระหว่างความเป็นยวนและความเป็นต่างชาติขึ้นมา

ดังนั้นการนำเสนอหรือแสดงออกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของชาวบ้านในแต่ละ
สถานการณ์หรือในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้า
นั้นจึงถูกแสดงออกมากบ้างน้อยบ้างต่างกัน ภาพตัวแทนของความเป็นยวนที่ชาวยวนนิยามขึ้น
เพื่อนำเสนอในแต่ละการปฏิสัมพันธ์หรือในแต่ละสถานการณ์จึงแตกต่างกัน อัตลักษณ์ทางชาติ
พันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนจึงเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งคงที่ หากแต่ถูกปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นใหม่อยู่
ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ และต้องเผชิญกับ
สถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนที่นำเสนอผ่านหัตถกรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำนี้จึงเป็นภาพตัวแทนของความเป็นยวนที่ถูกนิยามขึ้นในปัจจุบันท่ามกลางบริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่ชุมชนโดยคนยวนแห่งบ้านต้นตาลเอง

จากรายละเอียดที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวยวนผ่านหัตถกรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำในบริบทของการท่องเที่ยวนั้นมีกระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีลักษณะร่วมกันคือ

1. การนิยามความเป็นยวนภายใต้บริบทที่เข้ามาเกี่ยวข้อง
2. การเลือกสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือความเป็นยวนตามคำนิยามที่กำหนดขึ้น โดยมีวิธีการที่เกี่ยวข้องในการนำสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เลือกไว้มากำหนดใช้ คือ

- การใช้ของเก่า
- การประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- การใช้ของเดิมที่มีอยู่
- การเปลี่ยนแปลง

3. การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยว

4. การนำเสนออัตลักษณ์ภายใต้การปฏิสัมพันธ์ในบริบทของการท่องเที่ยว

กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับภาวะสังสรรค์และการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวยวนบ้านต้นตาลจึงมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนอยู่ตลอดเวลาให้เหมาะสมกับการปฏิสัมพันธ์ในครั้งนั้นๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความเป็นยวนจะมีความชัดเจนมากขึ้นเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของพวกเขาที่จะได้รับ ดังนั้นความเป็นยวนจึงมีการนิยามแล้วนิยามอีกอยู่ตลอดเวลาไม่มีความหยุดนิ่งคงที่ ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ และต้องเผชิญกับบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของวรเมธ ยอดบุญ (2548) เรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยว ที่พบว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของการท่องเที่ยวจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยวและบริบทอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ดังจะเห็นได้จากกรณีของชุมชนยวนบ้านต้นตาล เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในตำบลต้นตาล ชาวยวนบ้านต้นตาลได้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนของตนเองโดยหันกลับไปหาความเป็นยวนดั้งเดิมของตน แต่ก็ไม่ได้เป็นการกลับไปหาความ

เป็นยวนแบบดั้งเดิมเสียทั้งหมด เพราะมีบางส่วนที่มีการปรับเปลี่ยนให้สวยงามแปลกตาและมีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมหรือเข้ากับบริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกันเมื่อพวกเขาอยู่ในบริบทเหล่านั้นพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์มากมายหลากหลายกลุ่ม ทำให้พวกเขาต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนให้เหมาะสมกับกลุ่มคนที่พวกเขามีการปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น พวกเขาอาจจะแสดงความเป็นยวนเพียงกายแต่แต่งกาย อาหารการกิน และการพอรำเท่านั้นเมื่อคุยกับชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน โดยหันไปใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารแทนภาษายวน ในขณะที่เดียวกันพวกเขาอาจจะแสดงความเป็นยวนออกมาอย่างเต็มที่เมื่อพวกเขามีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนทั้งด้านการแต่งกาย ภาษาพูด อาหารการกิน และศิลปะการพอรำ แต่ถ้าพวกเขามีปฏิสัมพันธ์กับคนยวนด้วยกันในชุมชนพวกเขาจะแสดงออกซึ่งความเป็นยวนเพียงการพูดคุยกันด้วยภาษายวนเท่านั้น

ดังนั้นการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนหรือภาพตัวแทนของความเป็นยวนในบริบทของการท่องเที่ยวจึงมีการปรับเปลี่ยนหรือนิยามขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งซึ่งหากแต่มีความเป็นพลวัต ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามการปฏิสัมพันธ์และสถานการณ์ต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

บทสรุป

ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่วัฒนธรรมอันหลากหลายกำลังจะถูกทำให้กลายเป็นหนึ่งเดียวนั้นได้เกิดกระแสความสนใจและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมอันหลากหลายของไทยขึ้นมา ด้วยการที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น รื้อฟื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน อันเนื่องมาจากแรงเห็นถึงผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่เข้ามาพร้อมกับกระแสดังกล่าว และประกอบกับการที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาซึ่งการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่มาเพื่อเยี่ยมชมความแตกต่างหลากหลายทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม หรือมาเพื่อแสวงหาผลกำไรหรือแหล่งลงทุนทางธุรกิจ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตมากขึ้นทุกขณะ ซึ่งรัฐเองก็ได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ที่สามารถดึงดูดความสนใจและเงินตราจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวรัฐเองจึงได้เข้ามาส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่นขึ้นอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมการ

ท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆที่ได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่เข้าสู่ประเทศด้วย

จากการที่รัฐส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟูวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ และส่งเสริมสนับสนุนการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลายเหล่านั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นจึงทำให้ชุมชนชาวชนบทแห่งตำบลต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าว พวกเขาจึงได้พยายามปรับตัวคล้อยตามไปกับบริบทเหล่านั้นด้วยการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองให้วนกลับไปหาความเป็นชนบทดั้งเดิมเพื่อนำมาเป็นการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของพวกเขา ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นชนบทได้ถูกนำเสนอผ่านสถานที่และกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ท่องเที่ยวอันสำคัญของชุมชน 2 แห่ง คือ หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยชนบทและตลาดทำน้ำโบราณบ้านต้นตาล ซึ่งการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ชนบทในบริบทของการท่องเที่ยวจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับการปะทะสังสรรค์และการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การนำเสนอความเป็นชนบทจะมีความชัดเจนหรือถูกแสดงออกมาน้อยเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์หรือเพื่อความอยู่รอดของพวกเขา ดังนั้นความเป็นชนบทจึงมีการนิยามแล้วนิยามอีก รื้อแล้วประกอบสร้างใหม่อยู่ตลอดเวลา ไม่มีความหยุดนิ่งคงที่ หากแต่มีความเป็นพลวัต ทั้งนี้เพราะพวกเขาต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ และต้องเผชิญกับบริบทและสถานการณ์ต่างๆที่มีการเปลี่ยนแปลงไปภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะ

1. พิพิธภัณฑสถานที่นำเสนอเรื่องราวเหมือนกันแล้วอยู่ติดๆ กันหรือใกล้ๆ กันนั้นจะมีผลทำให้พิพิธภัณฑสถานที่เกิดขึ้นก่อนได้รับความสนใจจากชาวบ้านก่อน ซึ่งส่งผลให้พิพิธภัณฑสถานที่เกิดขึ้นทีหลังไม่มีผู้ให้ความสนใจ เป็นไปได้ถ้าชุมชนท้องถิ่นใดคิดที่จะตั้งพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่ใกล้ๆ กันควรนำเสนอเรื่องราวให้พิพิธภัณฑสถานให้ต่างกันเพื่อสร้างความสนใจให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เข้าชม
2. ชุมชนควรสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านยกวัฒนธรรมนำหน้าเงินคือให้ยกคุณค่าทางวัฒนธรรมเหนือการสร้างรายได้หรือเงินตรา ให้เน้นเรื่องรายได้ว่าเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง

3. ในการเขียนรายงานการวิจัยนั้นผู้วิจัยควรเขียนด้วยมุมมองของคนในให้มากที่สุด โดยยกคำบอกกล่าวของชาวบ้านมานำเสนอในรายงานการวิจัยให้มากที่สุด เพื่อให้งานวิจัยดูมีน้ำหนักและมองเห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยในกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางด้านภาษาวัฒนธรรมกับผู้วิจัยดังนั้นนักวิจัยควรมีการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นนั้นให้เป็นอย่างดีก่อน คือสามารถฟังเข้าใจและพูดได้ รู้และเข้าใจในขนบธรรมเนียมความเชื่อ ค่านิยมของคนในชุมชนนั้นเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดในการวิจัย

5. ตลาดทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งระหว่างเจ้าของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นคนอื่นหรือคนนอกพื้นที่ให้มีความสัมพันธ์อันดีและเข้ากับชุมชนนั้นๆได้ หรือเพื่อที่จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนนั้น ดังนั้นหากชุมชนใดต้องการจะสร้างความเป็นกลุ่มก้อน ความแน่นแฟ้น หรือความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และตลาดทางวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ ความกลมเกลียวเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้นๆได้



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กษริน พันธุ์พิทักษ์. นโยบายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ปีพ.ศ.2540-2541. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- จรีน โพลงเงิน. ประเพณีพิธีกรรมของชาวยวนบ้านเสาไห้ ตำบลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษาเน้นมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- เจนสุดา สมบัติ. ความเป็นพวนในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาสังคมไทย ใน ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. หนังสือรวบรวมบทความจากการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 2 เรื่องชาติและชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในโลกปัจจุบัน 2 – 125. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน), 2547 .
- ฉัตรเฉลิม งามอาภาฐานศาล. การท่องเที่ยวเชิงแนวคิด : ผลิตภัณฑ์ หรือ นวัตกรรมใหม่. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.
- ดวงพร ภูวนานนท์. การดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สระบุรี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550.
- ดำรงพล อินทร์จันทร์. การฟื้นฟูวัฒนธรรมของไทอาหมในรัฐอุสสัม ประเทศอินเดีย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- เทอดชาย เขี่ยมล้ำนำ. ความทันสมัยและพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ : กรณีศึกษาหมู่บ้านลำโรงโคเค่า จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ. เอกลักษณ์ชาติพันธุ์คนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2542.
- นันทนัย ประสานนาม. เพศ ชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of
 Pink. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- นิตติ ภาวครพันธุ์. “ บางครั้งเป็นคนไทย บางครั้งไม่ใช่ ” อัตลักษณ์แห่งตัวตนที่ผันแปรได้.
รัฐศาสตร์สาร. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541 :
 218 -251.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข และอารีรัตน์ เรืองกำเนิด. พลวัตประเพณีบุญก่าฟ้าของกลุ่มชาติ
 พันธุ์พวนในบริบทการท่องเที่ยวของประเทศไทย. งานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการ
 วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550.
- ปราโมทย์ ภัคดีณรงค์. งานพิธีภักดิ์ที่ท้องถิ่น. เอกสารการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา
 วันที่ 11-12 กันยายน 2551 ณ โรงแรมบุษราคัม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยา
 สิรินคร (องค์กรมหาชน), 2551.
- ฝ่ายการปกครองจังหวัดสระบุรี. ข้อมูลการปกครองจังหวัดสระบุรี. สระบุรี : สำนักงานจังหวัด
 สระบุรี, 2550.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. รวมบทความทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์. เอกสารประกอบการ
 สอนวิชาจิตวิทยาสังคม คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 ม.ป.ป.
- พิเนตร น้อยพุทธา. วัฒนธรรมคนยวนเส้าไห้. สระบุรี : สภาวัฒนธรรมอำเภอเส้าไห้, 2538.
- พิเนตร น้อยพุทธา. มรดกทางวัฒนธรรมอำเภอเส้าไห้. สระบุรี : สภาวัฒนธรรมอำเภอเส้าไห้,
 2545.
- ภัททิวา วิริยะสกุลธรณ์. บทบาทสื่อพิธีกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักของชาวไทย-ยวน อำเภอ
 เส้าไห้ จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์
 พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ภูมิพัฒน์ เชตียนนท์. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์แห่งลุ่มทะเลสาบรัฐฉาน ยองหน่วย-
 อินแล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและ
 มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

- มนตรา พงษ์นิล. พหุลักษณะของสำนักทางชาติพันธุ์ : มุ่งภูสว้ยกับการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- มณี พยอมยงค์. ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2548.
- ยศ สันตสมบัติ. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายและการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์พันพูนรี, 2544.
- ยศ สันตสมบัติ. หลักข้าง : การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในใต้คง. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- ยศ สันตสมบัติ. อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน), 2551.
- รตพร ปัทมเจริญ. บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ระวีวรรณ ธรณี. ผู้หญิงใสด : อัตลักษณ์และการดำเนินชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- วรมธ ยอดบุญ. อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว : ศึกษากรณี หมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548 .
- วิเชียร วิไลแก้ว. พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ไทย : กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน : ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนวย. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2547.

ศยามล เจริญรัตน์. งิ้วแต่จิว ในฐานะละครสังคม : สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ศรีศักร วัลลิโภดม. สี่พลึง. ปีที่ 14. ฉบับที่ 3. กรกฎาคม-กันยายน, 2549.

ศิริพร ศรีสินธุ์ไธสง และอุษณีย์ พรหมสุวรรณ. พลวัตและความหมายของพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นกรณีศึกษาพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และพิพิธภัณฑที่บ้านเขายี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. งานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2543.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. รายงานผลการวิจัยเรื่องการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549). สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544.

สมศักดิ์ เทพสุทิน. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. ปีที่ 20. ฉบับที่ 2. เมษายน - มิถุนายน, 2544.

สิริรัตน์ สีสมนัดดี. แหล่งการเรียนรู้ชุมชนกับการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวของ วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.

สุดาพร หงษ์นคร. ประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาสี้เขียวของชาวไทยยวนบ้านสี้ควิว ตำบลสี้ควิว อำเภอสี้ควิว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษานันนมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539.

สุนทรี ลีลา. กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการต่อดั้งและธำรงอยู่ของพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น "จันเสน" จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาทางวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ. คนไทยแดงในแขวงหัวพันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, 2546.

สุรชัย จงจิตงาม. ท่องเที่ยว-เรียนรู้ ล้านนา เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มิวเซียมเพรส, 2550.

เสน่ห์ ชาวขมิ้น. ภาษาไทยยวน ตำบลท่าช้าง อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531.

สำนักงานจังหวัดสระบุรี. ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี. สระบุรี : สำนักงานจังหวัดสระบุรี,
2549.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี. การดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สระบุรี :
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, 2550.

องค์การค้ำของคุรุสภา. พจนานุกรมนักเรียน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา,
2544.

องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท. ข้อมูลพื้นฐานตำบลต้นตาล. สระบุรี : องค์การ
บริหารส่วนตำบลต้นตาล-พระยาท, 2553.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. อัตลักษณ์ (Identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.
กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา, สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2546.

อลิสฯ หะสาเมาะ. ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนหรือเสาะ
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.

อมรา พงศาพิชญ์. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

อัจนฯ สมทรง และคณะ. เรื่องเล่าไทยยวน. สระบุรี : องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล –
พระยาท, 2548.

อะระโท โอิชิมา. ชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย
กรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

ภาษาอังกฤษ

Keyes, C. Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on The Thai Frontier
with Burma. Philadelphia : Institute for The Study of Human Issues, 1979.

Hooper-Greenhill, E. Museums and the Interpretation of Visual Culture, Florence, KY, USA: Routledge, 2001.

Barth, F. "Introduction" in Fredrik Barth (ed.) Ethnic Groups and Boundaries : The Social Organization of Culture Difference. Boston : Little, Brown and Company, 1969.

Black, G. The Engaging Museum, Developing Museums for Visitor involvement. London and New York : Routledge, 2005.

Merriman, N. "The Crisis of Representation in Archaeological Museum," in Cultural Resource Management in Contemporary Society: Perspectives on Managing and Presenting the Past ed. Francis P. MacManamon. London, UK: Routledge, 1999.

Hinton, P. Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on The Thai Frontier with Burma. Philadelphia : Institute for The Study of Human Issues, 1979.

Sandell, R. "Museums and The Combating of Social Inequality : Roles, Responsibilities, Resistance," in Museums, Society, Inequality, 2002.

Luke, T. Museum Politics: Power Plays at the Exhibition . Minneapolis, MN, USA: University of Minnesota Press, 2002.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวดวงกมล เวชวงศ์ เกิดเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2527 ที่จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตจากคณะศึกษาศาสตร์ เอกสังคม
ศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อปีการศึกษา 2549 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา
มหาบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในคณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชามานุษยวิทยา เมื่อปี
การศึกษา 2551



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย